

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Jacquelin ELIZARA

HİNT OKYANUSU ÜLKELERİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİMİNDE
TÜRKİYE’NİN POTANSİYEL ROLÜ VE ÖNEMİ

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Jacquelin ELIZARA

HİNT OKYANUSU ÜLKELERİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİMİNDE
TÜRKİYE’NİN POTANSİYEL ROLÜ VE ÖNEMİ

Danışman

Doç. Dr. Senem ATVUR

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Jacquelin ELIZARA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Tolga ÖZTÜRK

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Senem ATVUR

Üye : Dr.Öğr. Üyesi Ramazan İZOL

Tez Başlığı: HİNT OKYANUSU ÜLKELERİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİMİNDE
TÜRKİYE'NİN POTANSİYEL ROLÜ VE ÖNEMİ

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 08/07/2020

Mezuniyet Tarihi :06/08/2020

Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “HİNT OKYANUSU ÜLKELERİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞİMİNDE TÜRKİYE’NİN POTANSİYEL ROLÜ VE ÖNEMİ” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Jacquelin ELIZARA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Jacquelin ELIZARA
Öğrenci Numarası	20175238022
Enstitü Ana Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Doç. Dr. Senem ATVUR
Tez Başlığı	Hint Okyanusu Ülkeleri Ekonomik ve Sosyal Gelişiminde Türkiye'nin Potansiyel Rolü ve Önemi
Turnitin Ödev Numarası	1359885170

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 138 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 15/06/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 11

alıntılar dahil % 12'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

20/07/2020

Doç. Dr. Senem ATVUR

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLOLAR LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	ii
SUMMARY	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	iv
ÖNSÖZ	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LİBERAL ULUSLARARASI İLİŞKİLER BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİNE GENEL BAKIŞ

1.1.Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Tanımı	5
1.2.Afrika Kıtası ve Türkiye'nin Genel Durumu	15
1.2.1.Afrika Kıtası'na Genel Bakış	15
1.2.2.Türkiye'ye Genel Bakış	30
1.2.3.Türkiye-Afrika ilişkileri	35
1.3.Ara Değerlendirme	43

İKİNCİ BÖLÜM

COI ÜYESİ HİNT OKYANUSU ÜLKELERİ

2.1. Hint Okyanusu Bölgesi ve Hint Okyanusu Komisyonu	45
2.2.Hint Okyanusu Komisyonu Ülkelerine Genel Bakışı.....	49
2.2.1.MADAGASKAR	49
2.2.1.1.Madagaskar'ın Tarihi ve Siyaseti	50
2.2.1.2.Madagaskar'ın Ekonomik Yapısı	50
2.2.1.3.Madagaskar'ın Dış Ticareti ve DYY Durumu	52
2.2.2.MAURITIUS.....	56
2.2.2.1. Mauritius'un Tarihi ve Siyaseti	56
2.2.2.2. Mauritius'un Ekonomik Yapısı	57
2.2.2.3.Mauritius'un Dış Ticareti ve DYY Durumu	60
2.2.3.KOMORLAR.....	62
2.2.3.1.Komorlar'ın Tarihi ve Siyaseti	63
2.2.3.2.Komorlar'ın Ekonomi Yapısı	64
2.2.3.3.Komorlar'ın Dış Ticareti ve DYY Durumu	66

2.2.4. SEYŞELLER.....	68
2.2.4.1. Şeyşeller'in Tarihi ve Siyaseti.....	69
2.2.4.2. Şeyşeller'in Ekonomik Yapısı.....	70
2.2.4.3. Dış Ticareti ve DYY Durumu	72
2.3. Ara Değerlendirme	74
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRKİYE'NİN HİNT OKYANUSU KOMİSYONU ÜYESİ ÜLKELERLE	
İLİŞKİLERİ	
3.1. Türkiye- Hint Okyanus Ülkelerinin İlişkilerin Tarihsel Arka Planı.....	76
3.1.1. Türkiye- Madagaskar İlişkileri.....	77
3.1.1.1. Ekonomik ve Ticaret İlişkileri.....	78
3.1.1.2. Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut	81
3.1.2. Türkiye-Komorlar İlişkileri.....	81
3.1.2.1. Ekonomik ve Ticaret ilişkileri	82
3.1.2.2. Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut	83
3.1.3. Türkiye-Mauritius İlişkileri.....	84
3.1.3.1. Ekonomik ve Ticari İlişkileri.....	84
3.1.3.2. Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut.....	86
3.1.4. Türkiye- Seyşeller İlişkileri.....	86
3.1.4.1. Ekonomik ve Ticaret İlişkiler	87
3.1.4.2. Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut	88
3.2. Türkiye ile COI Ülkeleri Arasındaki İlişkilerin Güçlü ve Zayıf Yönleri	88
3.3. Türkiye-COI İlişkilerinin Geliştirilmesi Konusunda Yeni Stratejiler ve Öneriler	94
3.3.1. Hint Okyanusu Ülkeleri ve Türkiye Arasındaki Mevcut İşbirliğinin Devamı.....	96
3.3.2. Türkiye-COI İlişkilerinde Yeni İtici Güçler.....	97
SONUÇ	100
KAYNAKÇA.....	104
EKLER	128
ÖZGEÇMİŞ	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Afrika' ya Yatırım Yapan İlk 10 Ülke	22
Şekil 1.2 Yabancı Yatırım Alan ilk 5 Afrika ülkesi (2017)	22
Şekil 1.3 Afrika İthalatı Payı	24
Şekil 1.4 Afrika İhracat Payı	24
Şekil 1.5 Türkiye'nin-Afrika'daki Ticaret Hacımı Görünümü	42
Şekil 3.1 Türkiye ile COI Ülkelerin İhracatı / İthalatı Görünümü (1000 ABD \$).....	90

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Afrika'nın İthalat Partnerine Genel Bakış (milyon ABD \$)	27
Tablo 1.2 Afrika'nın İhracat Partnerine Genel Bakış (milyon ABD \$)	27
Tablo 1.3 Afrika Bölgesel Ekonomik Toplulukları	29
Tablo 1.4 Türkiye Dış Ticareti Verileri	33
Tablo 1.5 Afrika'daki Türk Büyükelçilikler	38
Tablo 1.6 Türkiye'deki Afrika Büyükelçilikleri	38
Tablo 1.7 Türkiye-Afrika Ortaklık Zirveleri	39
Tablo 1.8 Türkiye-Afrika İş Forumu	39
Tablo 1.9 Türkiye'nin Afrika'ya İhracatı (milyon ABD \$)	41
Tablo 1.10 Türkiye'nin Afrika'dan İhtalatı (milyon ABD \$).....	41
Tablo 2.1 Madagaskar'ın Dış Ticareti Rakamları (milyar Ariary)	53
Tablo 2.2 Madagaskar'ın Dış Ticareti Ortakları	53
Tablo 2.3 Madagaskar'ın DYY (2012- 2018 – Milyon ABD \$).....	54
Tablo 2.4 Mauritius'un Dış Ticareti Rakamları (milyon ABD \$).....	60
Tablo 2.5 Mauritius'un Dış Ticareti Ortakları.....	61
Tablo 2.6 Mauritius'un DYY (2012- 2018 – Milyon ABD \$).....	62
Tablo 2.7 Komorlar'ın Dış Ticareti Rakamları (1000 ABD \$).....	67
Tablo 2.8 Komorlar'ın Dış Ticaret Ortakları.....	67
Tablo 2.9 Komorlar'ın DYY (2012- 2017 – Milyon ABD \$).....	68
Tablo 2.10 Seyşeller'in Dış Ticaretine Rakamları (1000 ABD \$).....	72
Tablo 2.11 Seyşeller'in Dış Ticaret Ortakları	73
Tablo 2.12 Seyşeller'in DYY (2012-2018 - Milyon ABD \$).....	73
Tablo 3.1 Yıllara Göre Türkiye-Madagaskar İthalat/İhracat Rakamları (1000ABD \$) 79	
Tablo 3.2 Yıllara Göre Türkiye-Komorlar İthalat/İhracat (1000 ABD \$).....	82
Tablo 3.3 Yıllara Göre Türkiye- Mauritius İthalat/İhracat Rakamları (1000 ABD \$) ...	85
Tablo 3.4 Yıllara Göre Türkiye- Seyşeller İthalat/İhracat Rakamları (1000 ABD \$)	87
Tablo 3.5 COI Ülkelerinin Türkiye'ye Toplam İhracatı (1000 ABD \$)	89
Tablo 3.6 COI Ülkelerinin Türkiye'den Toplam İhtalatı (1000 ABD \$).....	90
Tablo 3.7 Afrika ile İkili ve Çok Taraflı Forumlar Listesi	92

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği	D-8	:Gelişmekte olan sekiz ülke
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri	DEİK	:Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
AET	Avrupa Ekonomi Topluluğu		
AFDB /	:Afrika Kalkınma Bankası	DTÖ	:Dünya Ticaret Örgütü
BAD/		DYY	:Doğrudan Yabancı Yatırım
AfDB		EAC	:Doğu Afrika Topluluğu
AGİT	:Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı	EAG	:En az gelişmiş
AGOA	:Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası	ECCAS	:Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu
AKP	:Adalet ve Kalkınma Partisi	ECOWAS/	:Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu
AMU	:Arap Mağrip Birliği	CEDEAO	
ASEAN	:Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği	EDBM	:Madagaskar Ekonomik Kalkınma Konseyi
AU/UA	:Afrika Birliği	EDF/ FED	:Avrupa Kalkınma Fonu
BAE	:Birleşik Arap Emirlikleri	UE	
BİT	:Bilgi ve İletişim Teknolojileri	EİT	:Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
Bkz.	:Bakınız	EİT	:Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
BM / UN	:Birleşmiş Milletler	FAM/FAO	:Gıda ve Tarım Örgütü
/ONU		FCCIM	:Madagaskar Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu
CEN-SAD	:Sahelo-Sahra Devletleri Topluluğu	GSMH	:Gayri Safi Milli Hasıla
CIA	:Merkezi İstihbarat Ajansı	GSYİH :	:Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
CNUCED/	:Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı	GTİP	:Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
UNCTAD		HS/ SH	:Uyumlaştırılmış Sistem
COI	:Hint Okyanusu Komisyonu	IEM	:Madagaskar'ın Gelişme Girişimi
COMESA	:Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı	IFAD	:Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
CREAM	:Madagaskar'ın Araştırmalar, Ekonomik Analiz Çalışmaları ve Desteği Merkezi	/FIDA	
		IGAD	:Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi

ILO/OIT	:Uluslararası Çalışma Örgütü	SCCI	:Seyşeller Ticaret ve Sanayi Odası
IMF	:Uluslararası Para Fonu		
IOR	:Hint Okyanusu Bölgesi	SIB	:Seyşeller Yatırım Kurulu
İGE	:İnsani Gelişme Göstergeleri	SKH	:Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
İİT	:İslam İşbirliği Teşkilatı		
İKT	:İslam Konferansı Örgütü'nün	STA	:Serbest Ticaret Anlaşması
KEİ	:Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü	STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
		T.C.	:Türkiye Cumhuriyet
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler	TASAM	:Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi
MÖ	:Milattan Önce	THY	:Türk Hava Yolları
MÜSİAD	:Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği	TİKA	:Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
NAFTA	:Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması	TİM	:Türkiye İhracatçılar Meclisi
NATO	:Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü	TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
NEPAD	:Afrika'nın Gelişiminin Yeni Ortaklığı	UCCIOI	:Hint Okyanusu Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği
OAU/OUA	:Afrika Birliği Örgütü	UNDP/	:Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
OECD	:İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı	PNUD	
		UNIDO	:Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Örgütü
OIF	:Uluslararası Francophone Örgütü	UNPF/	:Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
		FNUAP	
OPL/COI	:Daimi İrtibat Görevlileri Komitesi	UNWTO	:Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
SAA	:Sahraltı Afrika	UPE	:Uluslararası Politik Ekonomi
SADC:	:Güney Afrika Kalkınma Topluluğu	Vb.	:Ve benzeri
		ZEF	:Serbest Bölgeler ve İşletmeler

ÖZET

Bu araştırma liberalizm teorisi çerçevesinde Türkiye ile Hint Okyanusu ülkeleri arasındaki ekonomik işbirliğini incelemektedir. Fransa, İngiltere, Çin gibi ülkelerle karşılaştırsak, iki bölge arasındaki ilişkinin oldukça yeni olduğu görülmektedir. Bu araştırma, Hint Okyanusu ülkeleri ekonomik ve sosyal gelişiminde Türkiye'nin potansiyel rolü ve önemi hakkında bilgi sunmakta ve iki bölge arasında ilişkilerin geliştirilmesini tavsiye etmektedir. Bu çalışmanın ilgi alanını oluşturan Hint Okyanusu ülkeleri (Madagaskar, Mauritius, Komor Adaları ve Seyşeller) ile Türkiye'nin ilişkileri uzun süredir devam etmektedir. Türkiye'nin Afrika ve Hint Okyanusu ülkeleri ile olan ilişkisi özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle hızlanmıştır. Genel olarak, Türkiye'nin dış politikasında Afrika açılımı 2003'ten beri hızla ilerlemektedir. Türkiye'nin 2005 yılından bu yana Türkiye-Afrika ilişkilerinde katetmiş olduğu en büyük başarı, tartışma ve araştırma konularından biri haline gelmiştir. Hint Okyanusu ülkeleriyle ilişkilerin gelişmesi yönünde Madagaskar'da 2010 yılında açılan Türkiye büyükelçiliği önem taşımaktadır. Afrika'da yaşanan gerçekler şunlardır; küresel barış, ekonomik gelişmenin sağlanması ve yoksullukla mücadele, kıtanın büyük zorlukları üstesinden gelmek için dünyanın birçok ülkesinin Afrika ve Hint Okyanusu Bölgesi ile işbirliği kurmasıdır. Fakat Hint Okyanusu ülkelerinin Gayri safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) ve Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) büyümesi birbirinden farklı ve yavaş gelişmektedir. Bölgenin güçlü bir ekonomik potansiyeli vardır ve bu bölge Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası ve diğer aktörler ile yakın işbirliği içerisinde. Ancak tüm güçlü yanlarına rağmen, bu bölge ekonomik ve sosyal açıdan savunmasız kalmaktadır. Dünya ekonomileri sıralamasına bakıldığında, Madagaskar 113. ve Komor adaları 121. sırada bulunmaktaydı. 1950'li yıllarda aynı sırada yer alan Türkiye şu an dünya ekonomisinde 17. sırada bulunmaktadır. Türkiye, Hint Okyanusu bölgesinden uzak bir ekonomik atılım yapmıştır. Bu çerçevede, Afrika'da Türk dış ekonomik politikasını dikkate alarak bölgedeki ülkelerin ekonomik politikası ve çevresi konusundaki bilgiler göz önünde bulundurarak, bu çalışmada Hint Okyanusu bölgesinin ekonomik gelişiminde Türkiye'nin önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Hint Okyanusu Ülkeleri İlişkileri, Türkiye-Afrika İlişkileri, Diplomatik, Siyasi ve Ekonomik İlişkiler, Uluslararası Ekonomik Politikası

SUMMARY

THE POTENTIAL ROLE AND IMPORTANCE OF TURKEY IN THE ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT OF THE INDIAN OCEAN COUNTRIES

This research consists to apply the theory of liberalism in the framework of economic cooperation between Indian Ocean countries and Turkey. If we compare the relations of this region with that we called big countries such as France, England and China, the relation between the both regions is quite new. In this study, we will focus on the Turkey's potential role in the economic and social development of the Indian Ocean Countries. In that case the study gives importance of presentation of useful information related to this topic and gives advice to the development of relations between the two regions. The Indian Ocean countries concerned by this study (Madagascar, Mauritius, Comoros and Seychelles) are continuing their relations with Turkey since a long time. Turkey's relations with the African and the Indian Ocean countries particularly accelerated after the end of the cold war. Overall, Turkey's foreign policy is advancing rapidly since 2003. Since 2005, Turkey- Africa relations got to his biggest success, becoming one of the topics of discussion and research. In 2010, Turkey has opened its embassy in Madagascar in the order to strengthen its relation with the Indian Ocean countries. The facts that Africa faces in generally is that every country from all four corners of the world cooperates with Africa and especially with the Indian Ocean region to overcome the global's major challenges such as global peace and combating poverty,... However, Gross Domestic Product (GDP) growth and social index level of Indian Ocean countries are growing very slowly. The region has a strong economic potential and is in close cooperation with the International Monetary Fund (IMF), the World Bank and other donors. However, despite all its strengths, this region remains economically and socially vulnerable. Turkey was at the same level in the years of 50s but it's currently the 17th position in the world economy. Turkey is experiencing an economic leap away from the Indian Ocean region. In this context and taking into account of Turkey's foreign economic policy in Africa, economic policies of the countries and our expertise in the economic environment of the Indian Ocean region, we will conduct a study on the importance of Turkey for the economic and social development of the Indian Ocean region.

Keywords: Indian Ocean Countries-Turkey Relations, Turkey-Africa Relations, Diplomatic, Political and Economic Relations, International Economic Politic

TEŞEKKÜR

Öncelikle tezimin yürütülmesi ve bana her aşamasında yol gösteren unutulmaz harika danışmanım Sayın Hocam Senem ATVUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma süresince uzaktan bana destek olan değerli kardeşlerime teşekkür ederim.

Yıl boyunca verdiği destek ve işbirliği için Türkiye Cumhuriyeti'deki Madagaskar'ın Fahri Konsolosu Sayın Nesrin Karaarslan KARADAĞ'a ve ekibine teşekkürlerimi sunarım. Türkiye ile Afrika ve özellikle Türkiye ile Madagaskar arasındaki kültürel ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesine çalıştık.

Teşekkürlerin az kalacağı Akdeniz Üniversitesi'ndeki diğer hocalarıma da bana 2 yıllık bu çalışmanın hazırlanması hakkında bilgi verdikleri için teker teker teşekkür ederim.

Türkiye'deki Hint Okyanusu Bölgesinde ekonomik faaliyet gösteren tüm kurumlara şükranlarımı sunuyorum. Bu projenin gerçekleştirilmesi için veri toplamayı kolaylaştırmamıza izin verdi. Birlikte daha da ileri gideceğimizi umuyorum.

Türkçe öğrenmemde ve bu satırları Türkçe olarak yazmamda büyük emeği olan Erciyes Üniversitesi TÖMER öğretmenim Hanife GEÇİM'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak çalışmanın gerçekleşme her aşamasında yol gösteren tüm dostlarıma, tüm bana destek veren organizasyonlar teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek istiyorum.

Teşvikiniz ve desteğiniz olmadan bu mevcut tez asla yazılmamış olabilirdi. Bu tezin bu konuyla ilgili alanlarda araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için faydalı olmasını dilerim.

ÖNSÖZ

Uluslararası ilişkiler son derece geniş bir çalışma konusudur. Kamu ve özel kuruluşlar, insan grupları gibi her türlü aktörü kapsamaktadır. Çeşitli aktörler arasında geçmişten günümüze uzanan ilişkiler gelecekte gelişmeyi planlamaktadır. İnsanlığın başlangıcından bu yana, birey grupları çeşitli etkileşim biçimleri geliştirmiştir: savaşlar, ittifaklar, mal alışverişi, evlilikler vb. Bununla birlikte, bu ilişkiler zaman içinde çeşitlenmiş ve daha geniş coğrafi alanlara yayılmıştır. Uluslararası ilişki, siyasi varlıkların genişlemesi, üretim ve ticaretin gelişmesi ile ulaşım ve iletişim araçlarının geliştirilmesinden oluşmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye ile Hint Okyanusu ülkeleri uluslararası ve ekonomik ilişkilerin yönleri ve etkileri incelenecektir. Kullanılacak strateji, Türkiye'nin Hint Okyanusu ülkeleri ile diplomatik, ekonomik ilişkileri doğrultusunda, daha önce Afrika'ya yönelik politikaların tarihsel olarak belgeler üzerinden analizine dayanacaktır. Bu noktada, uluslararası ilişkilerde liberalizm teorisinden faydalanılabilecektir. Bu çerçevede, Türkiye ile Hint Okyanusu ülkeleri arasındaki diplomatik ilişkilerin, her iki tarafın ekonomik gelişimini sağlamak için “kazan-kazan” ortaklığı ve sömürgeci olmayan politika prensibi ile güçlendirilmesine önem veren bir çalışma yürütülmesi amaçlanmaktadır. Bu tez, öncelikle Türkiye ile Afrika arasındaki ilişkilerin mevcut durumunu yansıtmaktadır. Dahası, Türk hükümeti adına temsil edilecek firmalar için ileriki tarihlerde Hint Okyanusu ülkelerine yatırım yapmak istemeleri durumunda bir yol haritası oluşturabilecek ve rehber olarak değerlendirilebilecektir. Bu çalışma, ihracat yol haritası ve prosedürleri, ticari bilgi kaynakları ve fırsatları ile yatırım ortamının iyileştirilmesine katkıda bulunacak bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Bu tezin, kısmen 2023 Türkiye İhracat stratejisi ve eylem planına katkı sağlaması hedeflenmektedir.¹ Diğer önemli nokta; Türkiye-Hint Okyanusu ülkeleri ilişkilerinde araştırmacı ve uzman olarak, Türk-Afrika yatırımlarının teşvik edilmesi, Afrika ve Türkiye arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin analiz edilmesini sağlamak, Türkiye'nin Afrika'ya yatırım yaklaşımını güçlendirmek ve iki bölge arasındaki ticari ve ekonomik etkileşimi kolaylaştırmaktır. Uzun vadede, bu çalışma aynı zamanda Gündem 2063'ün Afrika'yı müreffeh, birleşik ve ekonomik olarak bağımsız bir kıta haline getirecek bir sosyal, ekonomik ve politik dönüşüm programı olarak yarattığı beklentileri vurgulamayı da amaçlamaktadır.² Bu tezin, bu konuyla ilgili alanlarda daha fazla araştırma yapan ya da yapmak isteyen araştırmacılar, politik liderleri, yatırımcılar için faydalı olması amaçlanmaktadır.

¹ Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, 2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı, Resmî Gazete Sayı: 28322, Karar No:2012/8, 13 Haziran 2012.

² Africa Union Commission, 2016: 1-20.

GİRİŞ

Madagaskar ve Komor Birliği gibi bazı Hint Okyanusu ülkeleri zengin doğal kaynaklara sahip olmaları sebebiyle uluslararası alanda cazibe kazanmalarına rağmen ekonomik, siyasi ve sosyal olanaklar açısından kısıtlı olup en az gelişmiş (EAG) ülkeler listesine dahil olmuştur.³ Uluslararası ekonomik kuruluşlar, bu EAG ülkelerin sosyo-ekonomik durumlarını değiştirmek adına çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Hint Okyanusu adalarının, Dünya Bankası desteği ile gelişimi ve ilerlemesinin kalıcı hale getirilmesinde etkilidir. Bu çerçevede özellikle Türkiye'nin bölge ile ekonomik ve kültürel bağlarını geliştirmesi önemli bir rol oynayabilecektir. Böylesine evrensel gerekliliği olan bir nedenden dolayı bu araştırma önem taşımaktadır.

Bilimsel ve pratik olarak iki boyutu olan bu çalışmanın, diğer araştırmacılar için rehber niteliğinde önemli bir kaynak olabileceği ve daha ileri sonuçlar elde edecek akademik çalışmalara öncülük edebileceği düşünülmektedir. Çalışma öncelikle bilimsel açıdan Türk ve Hint okyanusu ticari ve siyasi liderlerinin sahip oldukları imkânlar değerlendirilerek, bu doğrultuda pratik açıdan ekonomik ilişkilerin daha ileri seviyeye taşınmasını sağlayabilecektir. Sonuç olarak; bu çalışma Türkiye'nin Hint Okyanusu ülkeleri tarafından çok daha farklı bir bakış açısı ile ele alınmasını sağlamayı hedeflemektedir. Örneğin, bu içerikteki araştırmalar, ülkeler arası kültürel önyargıları yıkmak açısından olumlu sonuçlar doğurabilmektedir.

Bu tezin en önemli noktalarından birisi; Türkiye ve Hint Okyanusu ülkelerinin 2005-2019 yıllarında ekonomik ve kültürel açıdan geliştirdikleri sıkı ilişkilerin sürekliliğini sağlamanın yollarını aramasıdır. Hint Okyanusu ülkelerinin Hint Okyanusu Komisyonu (COI) tarafından gruplandırıldığına dikkat edilmelidir. COI ülkelerinin araştırma kapsamı içine girmelerinin nedeni; uluslararası ekonomik, ticari ve kültürel alanlarda daha güçlü temel yapıya sahip olmalarıdır. Bu durumlarından dolayı temsil güçleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, araştırma Fransa'ya ait topraklar içinde yer alan "La Reunion" ve "Mayotte" ülkelerini dışarıda bırakmaktadır. Araştırmanın amacı, Türkiye ile Madagaskar, Mauritius, Komor Adaları ve Seyşeller dâhil olmak üzere COI üyesi ülkeleri arasındaki uluslararası ilişkilere ve işbirliğine vurgu yapmaktır. Bu çerçevede, odak noktası şu hedefleri kavramak olmalıdır: Türkiye-Afrika ilişkisinin tarihsel bir analizinin yapılması ve bunun paralelinde Türkiye ile COI ülkeleri arasında bir işbirliği stratejisi önermektir.

³ <https://donnees.banquemondiale.org/region/pays-les-moins-avances-classement-de-lonu> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

Çalışma, söz konusu bu ülkelerin politik, ekonomik, demografik durumlarına ve bölgedeki ekonomik zorluklarına yönelik değerlendirmeleri içermektedir. Ulaşılması beklenen sonuç; Türkiye ve COI üyesi ülkeler arasındaki ilişkinin söz konusu bölgenin ekonomik ve sosyal seviyesini yükseltmek için bir kazan-kazan ortaklığı kurulması yönünde rol oyanayabileceğidir. Sosyal ve tarihsel açıdan bakıldığında, bu tez, karşılıklı işbirliği içerisinde, diplomatik, ekonomik, ve uluslararası işbirliği gibi birçok entegrasyon kavramına atıfta bulunan ve çağdaş uluslararası ilişkilerin hedeflerine dayanan yenilenme önermektedir. Bu tez ile aynı zamanda uluslararası ilişkilerin temel teorileri doğrultusunda tartışma gerçekleştirmektedir. Çok yönlü fonksiyonlara sahip olan uluslararası işbirliği araştırmacıları; uluslararası ilişkilerin temel özellikleri nelerdir, çalışmanın her iki bölgesi arasındaki uluslararası iletişime katkısı ne olacaktır ve en önemlisi, iki bölge arasındaki ilişkinin nasıl karşılıklı fayda sağlayacağı gibi sorulara bu araştırma sayesinde cevap bulabilecektir.

Üzerinde durulacak "Uluslararası Ekonomik İlişkiler" teması, uzun zamandır birçok araştırmacının odak noktası olmuştur. Örneğin, "Madagaskar'da sanayi politikasının zorlukları" başlıklı yayında, çok önemli bir ayrıntıya değinilerek, Madagaskar'daki özel sektörün sosyo-ekonomik durumunun bozulmasından bahsedilmiştir.⁴ Madagaskar, sömürgeleştirilen tek ülke değildir, fakat diğerlerine göre bu ülke geçen 60 yılda büyük ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmanın bir parçası olarak bu soruna bir çözüm önerisi de ortaya konulacaktır. Madagaskar da diğer Afrika ülkeleri gibi ekonomik ve siyasi güce sahip ülkeler (Çin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa, İngiltere vb.) arasındaki rekabete ve sömürgeleştirme girişimlerine maruz kalmıştır. Tüm bu girişimlerin aynı dönemde olması ülkeyi ekonomik ve kültürel yönde zarara uğratmıştır. Örneğin, zengin maden kaynaklarının kullanılması, doğal egzotik orman yapısının bozulması ve dünyada benzeri az görülür okyanus ve sahil yapısına sahip tabiatına zarar verilmesinden dolayı (mavi ekonomi) yapılan yatırımların toplumsal ve ekonomik gelişmeye katkısı sınırlı kalmıştır. Hem ülke içindeki dinamikler hem de uluslararası alanda kurulan ittifaklar ve imzalanan sözleşmeler bu ülkelerin kalkınmaları önünde engel teşkil edebilmektedir. Bunun sebeplerinden bazıları yatırımcıların kendi ekonomik çıkarlarını ön planda tutmasından ve bölge sakinlerini desteklemeye yönelik proje ve programların kar getirici faaliyetler olmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak yaklaşık 60 yıldır uygulanan kötü ekonomi politikalarına karşılık, COI ülkeleriyle doğal kaynakların daha verimli kullanımına yönelik Türkiye'nin 2003 yılında Afrika'ya başlattığı yatırımlar bu ülkelerin kalkınması adına olumlu düşünmemize sebep olacak girişimlerden biridir.

⁴ Ravalomanana ve Razafindramiadana, 2015: 02-20.

Türkiye her ne kadar 1950’li yıllarda konuyla ilgili girişimlerde bulunmuş olsa da şu anki ekonomik ve siyasi gücü onun daha başarılı sonuçlar elde edebilmesine olanak tanımaktadır. COI ülkelerinin dışında diğer ülkelere yönelik yapılan ekonomik yatırımlar da bu düşüncüyü desteklemektedir. Bu doğrultuda sorulması gereken soru şudur: Türkiye ve COI ülkeleri arasındaki ilişkiler bölgenin ekonomik büyümesi ve siyasi istikrarı üzerinde nasıl bir etki yaratacaktır?

Bu çalışma sırasında, rehber olarak Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası İktisat temalarından faydalanılacaktır. Belge analiz tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmada, gerekli olan veriler çeşitli yazılı kaynaklardan toplanacaktır. Bu hususta bilimsel çalışmalar ve kamuoyuyla paylaşılmış resmi raporlar analiz edilecektir. Bu süreç içerisinde, aynı zamanda ulusal, bölgesel ve uluslararası kuruluşların veri tabanlarına ulaşılabilecektir. Çalışma için değerli olan nokta, gözlemlerle tecrübelerin bu tezin yaşanmış bir parçası olmasıdır. Bu tecrübe ve gözlem, tezin yazarının Hint Okyanusu Ticaret ve Endüstri Odaları Birliği (UCCIOI) Madagaskar Temsilcisi olmasından kaynaklanmaktadır.⁵ UCCIOI, COI Bölgesi’nin ekonomik aktörlerini bir araya getiren kurumdur. Ayrıca internet, radyo ve televizyonda yayılan bilgiler bizim için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Daha önce çalışılmış ve bu teze örnek oluşturacak bir tez bulunmamaktadır. Ancak Türkçenin dışında Fransızca, İngilizce, Almanca gibi farklı dillerden kaynaklara ulaşılabilmektedir. Üzerinde çalışılan bu tez, bölgeden İşletme Organizasyon ya da Madagaskar Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu’nun (FCCIM) Müdürü olarak edindiğim deneyimlerin birleşimine dayanacaktır.⁶ Çünkü Madagaskar Türkiye ile Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) vb sayesinde farklı iş ortaklığı ve anlaşmalar imzalamıştır.⁷ Yüksek Lisans Öğrencisi olarak, şahsım adına ancak öncelikle COI adına söz konusu alanda özgün ve kalıcı ön bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır. Daha önce belirttiğimiz gibi, bu araştırma bilimsel gözlemler doğrultusunda edinilen profesyonel tecrübelerin FCCIM ve UCCIOI ile birlikte ele alınması nedeniyle Türkçe literatürde tek olma özelliğine sahiptir.

Ancak bu çalışma aynı zamanda, uluslararası ilişkiler teorisi, uluslararası ekonomik işbirliği temellerinde ve Türkiye-Afrika İlişkilerinin rolünü kavrama çabaları ve emekleri içerisinde olduğumuzu göstermektedir.

⁵ Lettre de la FCCIM N°017/FCCIM/DG du 17 juillet 2016 relative à la désignation d’un référent UCCIOI; <https://www.uccioi.org/> (erişim tarihi: 29 Ocak 2020).

⁶ Loi Malagasy n° 2006-029 Portant organisation de la Chambre de Commerce et d’Industrie de Madagascar et leur Fédération; Decret 2007-990 portant statut des Chambres de Commerce Malagasy et leur Fédération; Décision n°001/FCCIM-2016 et Délibération n°002/FCCIM/16 Portant la nomination de Monsieur ELIZARA Jacquelin à titre de Directeur Général de la FCCIM.

⁷ Accord de Création du Conseil d’Affaires Turquie-Madagascar signé à Antananarivo du 15 Avril 2016; <https://www.DEİK.org.tr/> (erişim tarihi: 29 Ocak 2019).

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kuramsal çerçeve oluşturularak uluslararası ilişkiler ve uluslararası politik ekonomi (UPE) ele alınmıştır. Bu bölüm, ağırlık olarak uluslararası ilişkilerdeki liberalizm teorisini tartışmaktadır. Ardından bu doğrultuda Türkiye ve Afrika ülkelerinin ekonomik görünümleri ve temel göstergeleriyle ilgili bilgiler verilecektir. Buradaki amaç siyasi, diplomatik ve ekonomik boyutlarıyla Türkiye-COI ülkeleri ilişkilerine temel oluşturma amacıyla Türkiye-Afrika ilişkilerine yönelik genel bir bilgi sunmaktır. İkinci bölüm, Hint Okyanusu ve çevresindeki ülkelerin demografik, jeopolitik, politik ve ekonomik (ülkelerin potansiyel kaynaklarının yapısına göre) durumlarına odaklanmaktadır. Çalışmanın bu kısmı özellikle bu bölgenin jeostratejik önemini incelemekle beraber, kritik ve önemli noktaların Türkiye'nin girişimleri açısından ne tür öneme sahip olduğunu göstermeye yönelik olacaktır. Bu bölümünde de tarafların ticaret, yatırım alanlarında işbirliğine yönelik fırsatlara bakış açısı sunulmaktadır. Üçüncü bölüm, Türkiye-Hint Okyanusu ülkeleri ve ekonomik ilişkilerinin mevcut durumunu ve güncel diplomatik ve ekonomik gelişmelerini incelemektedir. Ayrıca bölümün en kilit noktası, taraflar arasındaki işbirliğine yönelik karşılaşılan zorlukları ortaya koymaktadır ki bu bizlere işbirliğinin geleceğini iyileştirme yönünde öneriler sunmaktadır. Kazan-kazan ilkesi etrafında oluşturulması planlanan siyasi, sosyal ve ekonomik işbirliği Türkiye ve COI ülkeleri arasındaki ikili ve çok taraflı ilişkilerin güçlenmesine ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına yardımcı olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİBERAL ULUSLARARASI İLİŞKİLER BAĞLAMINDA TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİNE GENEL BAKIŞ

1.1.Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Tanımı

Uluslararası ilişkiler geniş bir alandır. Uluslararası ilişkilerin analizi, birkaç yüzyıl boyunca hukukçuların - filozofların ayrıcalığı olmuştur. Devlet-devlet ilişkilerini özcü-normatif teoriler kullanarak açıklamaya çalışmıştır. Sosyal bilimlerin gelişmesiyle, 19. ve 20. yüzyıllarda, uluslararası ilişkiler teorileri çoğalmıştır. Çoğu, ampirik veya diyalektik-tarihsel yaklaşımları kullanarak kendilerini bu yasal-felsefî çerçeveden ayırmaya çalışmıştır. Uluslararası ilişkiler çalışmaları alanının genişlemesi, karmaşıklaşması ve parçalanması, bu teorik çeşitliliğe büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.⁸ Bu, bilim camiasında çok sayıda tartışmaya yol açmıştır. Uluslararası ilişkiler teorilerinin birkaç farklı sınıflandırması vardır. Anaakım teoriler çerçevesinde gerçekçilik (Realizm), Liberalizm ve Marksizm teorileri arasında bir ayrım yapılmaktadır. Bu nedenle uluslararası ilişkilerin tarihsel ve nispeten küresel bir açıklamasını öneren üç felsefedir.⁹

Adrien MULUMBATTI'ye göre, uluslararası ilişkiler iki veya birkaç devlet arasındaki bağlantılar ya da ilişkilerdir. Politik, ekonomik, kültürel ve stratejik işbirliği şeklinde devlet etkileşimlerine odaklanmıştır. Bunlar genellikle devlet liderleri, diplomatlar ve konsoloslar tarafından yönetilmiştir.¹⁰ Ancak bugünlerde uluslararası ilişkilerin aktörleri temel olarak Devletler, uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler, bir yanda halklar ve diğer yanda sosyal gruplar gibi makro politik aktörlerden oluşmaktadır. Devletler karşılıklı bağımlılık çerçevesinde iç içe geçmekte ve birbirlerini etkilemektedirler. Bireyler ile sosyal hareketler bu yapısal ve politik gelişmeler sayesinde gezegen düzeyinde etkileşime girmekte ve ekonomik ilişkileri güçlenmektedir.¹¹

Teorik açıdan uluslararası ilişkiler sosyal bilimin bir alanıdır. Tüm bilimler ve özellikle hukuk, tarih, ekonomi, felsefe, psikoloji, demografi, sosyoloji ve siyaset bilimi gibi sosyal bilimler bu nedenle onunla ilgilenmektedir. Etimolojik olarak, iki veya daha fazla devlet arasında etkileşim ve bağlantı anlamına gelmektedir. İnsanlığın başlangıcından bu yana, insan grupları savaşlar, ittifaklar, ticaretler ve evlilikler yoluyla etkileşim içine girmişlerdir.

⁸ Éthier, 2010: 20.

⁹ Éthier ve Joelle Zahar, 2006: 24.

¹⁰ Ngasha, 2005: 7.

¹¹ De Senarclens, 2006: 747 - 759.

Bununla birlikte, bu ilişkiler zaman içinde çeşitlenmiş ve daha geniş coğrafi alanlara yayılmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısında, uluslararası ilişkiler küreselleşmiş ve gezegenin tüm ülkelerini ve çoğu insan faaliyetini kapsamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik kalkınmanın demokrasiyle birleşmesinin daha güvenli ve istikrarlı bir dünya yaratacağı düşüncesini güçlendirmiştir. Uluslararası ilişkilerin kapsamı güvenlik, ekonomi, demokrasi ve kültür olmaktadır. Uluslararası sistem içinde temel amaç savaş engellemek ve barış ve istikrarı sağlamak olarak kabul edilmiştir. Savaş sonrasında itibaren ekonomi, barışı inşa etmenin önemli bir verisi olarak kabul edilmektedir.¹²

Ülkeler birbirleriyle karşılıklı ekonomik bağımlılık yaratacak ilişkilerde bulunduğu ve kendi içlerinde ekonomik kalkınma ve istikrar yaratabildiği sürece dünya barış içinde yaşanılabilir bir yer olabilecektir. Dünya tarihi farklı küreselleşme evreleri geçirmiştir. Tarih boyunca ülkeler arasında gerçekleşen ticari ilişkiler küresel değişim açısından ele alınabilir. Bu ilişkilerde küreselleşmenin rolü önemlidir. Dünya ticaretinin gelişimi ve küreselleşmesinde farklı toplum ve kültürler arasında ikili ilişkilerin artmasına ve değişik kültürel arasında karşılıklı etkileşim oluşmasına zemin hazırlamıştır.¹³ İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze devletler, ekonomiler, kültürler arasında karşılıklı bağımlılık ilişkilerinde yaşanan yaygınlaşma, derinleşme ve hızlanma olguları öne çıkmaktadır.¹⁴ Buna göre dünyanın bir bölgesinde meydana gelen ekonomik kriz, siyasal çatışma ve buna benzer gelişmeler, dünyanın farklı bölgelerinde işsizlik, göç, güvensizlik veya istikrarsızlık olarak ortaya çıkabilmektedir.

Küreselleşme uluslararası ilişkilerin önemli dönüşümünü yansıtan bir kavramdır.¹⁵ Uluslararası ilişkilerde Soğuk Savaş sonrası büyük dönüşümler meydana gelmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra küreselleşme ile önemli adımlar atılmıştır. Uluslararası ilişkilerin daha önce güvenlik ve iyi komşuluk sağladığı düşünülürse, şu anda sosyal yaşamın tüm alanlarıyla ilgilidir. İşletmelerin çok uluslulaştırılması, ticaretin serbestleştirilmesi ve ulaştırma ve iletişimdeki teknolojik yenilikler, küreselleşmenin ana kaynaklarını ve ayırt edici özelliklerini oluşturmaktadır. Küreselleşme ile küresel ekonomi de yeni bir boyut kazanmıştır. Küreselleşme net bir tanım vermek kolay değildir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanları kapsamaktadır. Uluslararası mal ve hizmet ticaretinin artması, doğrudan yabancı yatırım (DYY) ve kısa dönemli sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, çok uluslu işletmelerin oynadıkları rolün değişmesi olarak tanımlanabilir.¹⁶

¹² <https://www.un.org/fr/sections/what-we-do/maintain-international-peace-and-security/> (erişim tarihi: 20 Kasım 2019).

¹³ Kıvılcım, 2013: 3-7.

¹⁴ Kaya ve Aydemir, 2011: 16 -33.

¹⁵ Hermet vd., 2000: 177-178.

¹⁶ Kıvılcım, 2013: 3; Fischer, 2003:4.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya büyük bir küreselleşmeyi yaşamaktadır. Bu gelişme anlamak için küreselleşme, başvurulması gereken uygun bir kavram gibi görünmektedir.¹⁷ Serbest rekabetin hızlanması ile gümrük vergisi kolayca azaltılır, mallar ve sermaye akımları esnekleşir; piyasalar küreselleşir. Ticaretin serbestleşmesi ile de uluslararası ekonomik işbirliği yönünde adım atılmıştır. Ülkeler arasında karşılıklı bağımlılığın artması, birçok ekonomik entegrasyona yol açmıştır. Güçlü devletler bu küreselleşmenin ilk aktörleri olmuştur. Yeni ikili, bölgesel ve çok taraflı ticaret ve yatırım anlaşmaları yürütülmüştür. Bu ticaret ve yatırım anlaşmaları ülkelerin uluslararası ticarete geçmelerini kolaylaştırmıştır.¹⁸

Avrupa Birliği (AB), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC), Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA) gibi bölgesel örgütler oluşturulmuştur.¹⁹ Devletler arasında karşılıklı bağımlılıklar daha çok meydana gelmiştir. Anlaşmaların sonucu ticaret, üretim küreselleşmiş, çok uluslu şirketler ortaya çıkmış ve onlar küreselleşme sürecinde yer alan temel aktörler olmuşlardır. Bu bağlamda, özellikle DYY hacmindeki artış kaydedilmiştir.²⁰ Uluslararası üretimin organizasyonunda değişiklikler görülmüştür. Teknolojinin yayılması ve yeni işletmeler arasındaki ilişki biçimleri önem taşımaktadır. Bu çerçevede, Asya, Avrupa ve Amerika için Afrika bir yandan küreselleşmenin dışında bir yandan da uluslararası rekabetin ve uluslararası ticaretin merkezinde yer almaktadır.

Devletlerin dış politikası ve uluslararası ekonomik ilişkiler konusunda farklı teoriler vardır. Uluslararası ekonomik ilişkileri ve gelişmeleri anlamak için politik ve ekonomik faktörleri birlikte göz önünde bulundurmak gerekmektedir. İlk olarak, uluslararası ekonomik (politika) işbirliği teorisinin kısa bir özeti ortaya konulacaktır.

Uluslararası işbirliği terimi çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Bununla birlikte ülkelerin uluslararası bir soruna çözüm bulmaları için ortak bir eylemde bulunmaları, benimseyeceğimiz ilk tanım olacaktır.²¹ Daha sonra, işbirliğinin diğer tanımı iki veya daha fazla ülke, organizasyon arasında, birbirlerinin beceri, sermaye, teknisyenlerini ve yöneticilerini paylaşmak ve birlikte bir kalkınma projesi yürütmektir.²²

¹⁷ Altan ve Çetin, 2013: 155.

¹⁸ Fischer, 2003:2.

¹⁹ Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN), <http://asean.org/> (erişim tarihi: 28 Aralık 2019); Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), <http://www.naftanow.org/> (erişim tarihi: 28 Aralık 2019); Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC), <http://www.sadc.int/> (erişim tarihi: 28 Aralık 2019); Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA), <http://www.comesa.int/> (erişim tarihi: 28 Aralık 2019).

²⁰ Nkoa, 2016: 3.

²¹ Gérard vd., 2010:164.

²² Sacramento, 2010: 5-15.

Uluslararası ekonomik ilişkiler teorilerinin birkaç farklı sınıflandırmasının olduğunu not etmek önemlidir. Uluslararası ilişkilerin genel teorileri Realizm, Liberalizm ve Marksizm'dir. Bu üç teori, Orta Çağlardan beri, devletlerin ulusal ve dış ekonomi politikaları için model teşkil etmiş ve uluslararası ekonomik ilişkilere temel yaklaşımlar ortaya koymuşlardır.

Uluslararası ekonomik ilişkiler, uluslararası toplumdaki bireyler, özel ve kamu girişimleri, hükümetler, STK'lar (sivil toplum kuruluşu) ve uluslararası kuruluşlar gibi özel ve tüzel kişiler arasındaki parasal ödemeleri içeren ticaret ve sermaye hareketleridir. Uluslararası Ekonomik İlişkiler'in çalışma alanı, bu işlemleri yönlendiren ve düzenleyen teorileri, politikaları, kurumları ve hukuk kurallarını da kapsamaktadır. Özel şirketler ve özellikle çok uluslu şirketler, uluslararası ticaret ve finans borsalarının çoğunu gerçekleştirirken, hükümetler ve uluslararası örgütler temel eylemlere ilişkin kurallara karar vermektedir.²³

UPE'de de uluslararası ilişkilerde olduğu gibi, merkantilizm/realizm, liberalizm ve marksizm olmak üzere üç temel düşünce akımının varlığından söz edilebilir. Her düşüncenin entelektüel gelenekleri, farklı konuşmaları ve farklı yorumları bulunmaktadır. Realizm, uluslararası ilişkilerdeki en eski etkili düşüncelerden biridir. Thucydides (MÖ 471-400) başta olmak üzere bu teoriyi etkileyen önemli düşünürler ve yazarlar Machiavelli (1469 -1527), Thomas Hobbes (1588-1679), Hamilton (1757-1804), Friedrich List (1789 – 1846); en önemli teorisyenleri ise Hans Joachim Morgantau (1904-1980), Joseph Grieco ve Kenneth Waltz'dır²⁴. Realizm'in iki temel özelliği vardır. Birincisi, ekonomik problemlerle büyük ölçüde ilgilenmemesidir. Bu çerçevede yapılan çalışmalar ekonomiden ziyade siyaset ve tarih konularında yoğunlaşmaktadır. İkincisi, gücü vurgulamaktadır. Strateji, güç dengesi, güvenlik konularına daha fazla önem vermektedir. Bu iki özellik en eski gelenek olsa da, bu teorinin odağı sınırlı kalmaktadır.²⁵

UPE alanının önemli teorilerinden bir diğeri olan liberalizm, sadece ekonomik konularla sınırlı olmayıp, aynı zamanda John Locke, David Hume ve Adam Smith'e kadar geri giden köklü bir düşünce akımına ve zengin bir felsefi temele sahiptir.²⁶ Liberal teori sadece politik bir temeli değil, aynı zamanda felsefi bir temeli de içerir. Liberalizmin UPE bağlamında analiz birimi; birey, firma ve pazardır. Realist teoride devletlerarası rekabet, liberal teoride şirketler arasında rekabete dönüşmektedir. Liberalizm, uluslararası dayanışmanın olabileceği ve bu durumdan herkesin kazançlı çıkabileceği konusunda iyimser bir yaklaşıma sahiptir. Realist teoriye göre, uluslararası sistemin en önemli ögesi anarşik bir yapının hâkimiyetidir.

²³ Éthier, 2010: 199-261.

²⁴ Keyik ve Erol, 2019: 15-19.

²⁵ Tayyar, 2004: 177-178

²⁶ Deleplace ve Lavialle, 2008: 14.

Piyasadan bağımsız bireylerin yerini uluslararası sistemdeki ülkeler almaktadır. “Realizmin “güçler dengesi” üzerinde kurguladığı dünya sisteminde, liberalizm, serbest ticareti ve evrensel barışı sağlayacak bir sistem olarak tasarlanmakta, bunun için de anarşinin değil, uyum içinde bir dünyanın olması gerektiğini söylemektedir”.²⁷ Akyol ve Ulutürk’e göre Realistler temel olarak nispi kazançlar üzerine odaklanırlar, ekonomik ilişkilerin anarşik bir uluslararası sistemde sıfır toplamı bir oyun olduğu fikrini benimserler, devleti uluslararası ekonomik öncelikli aktör olarak konumlandırırlar; bu yaklaşım, liberallerin pozitif toplamı bir aktör şeklindeki iktisat tanımlamalarına ters düşer. Anarşik bir dünya düzenini vurgulayan realizm, gücü önemli bir faktör haline getirir. Realistler işbirliğinin sınırlı da olsa mümkün olduğunu kabul etse de ve bu yaklaşım bazen devlet davranışındaki değişikliği açıklasa da çoğu zaman eksiktir; çünkü çıkarların nasıl tanımlandığı veya formüle edildiği hakkında çok az şey söylemektedir.²⁸

Uluslararası ilişkilerin üçüncü en büyük teorisi Marksizm'dir. Marksist teori adını kurucusu Alman tarihçi, ekonomist ve filozof Karl Marx'tan (1818-1883) almaktadır. Eğer liberalizm gerçekçiliğe tepki olarak ele alınırsa, Marksizm kökeninde de liberalizm eleştirisi bulunmaktadır. Liberalizm, Birinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda uluslararası ilişkilerde baskın bir teori olarak kabul edilirken, bu eğilim İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda realizmin yeniden ortaya çıkmasıyla değişmiştir. 1950-1980 yılları arasında dünyada meydana gelen değişim, gerçekçiliğin hâkimiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur. Uluslararası ilişkiler sistemindeki bu paradigma değişikliği, uluslararası ilişkilerde üç yeni yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur: neo-realizm, neoliberalizm ve neo-Marksizm (yapısalcılık). Çünkü liberalizm ve gerçekçilik ile bu yeni paradigma değişimlerini açıklamak yeterli değildir.²⁹

Dünya Savaşı sonrası yıllarda, dünya ideolojik olarak farklı iki alana, özellikle de kapitalist ve komünist bloklara ayrılmıştır. Bu iki kutuplu sistemin ortaya çıkışı ve az gelişmişlik sorunu ile karşı karşıya kalan üçüncü dünya ülkelerindeki milliyetçi hareketlerin başarısı, Marksizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini artırmıştır. Marksizm birçok dal içermektedir. Marksizme göre, toplumdaki tüm ilişkileri belirleyen faktörler ekonomiktir. Marksizmin uluslararası ilişkilerde analiz etmeye çalıştığı temel kavramlardan biri çatışmadır. Tarihsel bir bakış açısından insanlık tarihi çatışmalarla doludur. Marksistlere göre, tıpkı realistler arasında olduğu gibi çatışma doğaldır. Marksist teori, insan toplumlarının evrimini materyalizm temelinde incelemektedir.³⁰

²⁷ Akyol ve Ulutürk, 2007: 65.

²⁸ Nye, 1988: 238.

²⁹ Arslantaş, 2017:37-38.

³⁰ Arslantaş, 2017: 40-41.

Bütün toplumlar (kölelik, feodalistler, kapitalistler gibi) sınıflara ayrılmıştır: ekonomik zenginlik üretme araçlarına sahip olan ve devleti kontrol eden “yönetici sınıf”; üretim araçları ve siyasi iktidar araçları üzerinde kontrol sahibi olmadan çalışmaları yoluyla servet üreten “ezilen sınıf”; ve üretim araçlarının sahipliğine sınırlı erişimi olan ve siyasi iktidar üzerinde sınırlı etkisi olan “ara sınıflar” (zanaatkârlar, tüccarlar, aydınlar, profesyoneller vb.).³¹

Marksist teorinin diğer belirleyici faktörü, az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler arasında tek yönlü bağımlılık teorisidir. Gelişmiş ülkeler sürekli ekonomik yaptırımlar uygulamakta ve az gelişmiş ülkelere kalıcı olarak yararlanmaktadır. Bu durum, az gelişmiş ülkelerin kalkınmasındaki zorluğu ima etmektedir.³² Marksistler liberalizmin karşılıklı bağımlılığı tezine karşı çıkarlar. Onlara göre, karşılıklı bağımlılıktan bahsetmek için iki eşit taraf olmalıdır.³³

Kısaca özetlersek, uluslararası ekonomik ilişkileri her zaman uluslararası ilişkiler teorisi tarafından çerçevelenmiştir. Yönleri değişen küresel bağlam tarafından belirlenmiştir. Tarihsel süreç içinde merkantilizm, liberalizm ve marksizm bu konuda öne çıkan yaklaşımlar olmuşlardır. Soğuk Savaş’tan sonra uluslararası ilişkilerde görece barışçı ve istikrarlı bir dünya beklentisi artmıştır. Dünya ekonomisi yeni bir döneme girmiştir. Dünya Ticaret Örgütü’nün kurulması sürecinde, hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi ve sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi önemli ilerleme kaydetmiştir. Ticaretin bu serbestleştirilmesi, çok taraflı müzakerelere ve bölgesel bütünleşme anlaşmalarının yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır. Ülkeler arasında oluşturulan serbest ticaret bölgeleri, gümrük birliği, ortak pazar, ekonomik ve parasal birlik, siyasi birlik bu sürecin önemli sonuçları arasındadır. Günümüzde dünya pazarı liberal hale gelmiştir.³⁴

Bu açıdan çalışmada liberalizm teorisinin uluslararası ilişkilerde ekonomik işbirliğine yaptığı vurguya odaklanılacaktır. Çalışmanın amacı Türkiye ile COI ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkileri güçlendirmek ve bu hususta stratejik öneriler sunmaktır. Bu bakış açısıyla, çalışma COI ülkeleri arasındaki işbirliği çerçevesinde liberalizm teorisinin uygulanmasına odaklanmaktadır.

Dünya literatüründe ilk olarak liberalizmin nasıl tanımlandığına bakılmıştır. “Liberalizm nedir?” sorusuna bir tek cevap yoktur. Liberalizm tanımı yapılırken farklı ülkelere göre liberalizm tanımlamaları yapılabilirken, klasik liberalizm ve modern liberalizm ayrımına göre liberalizm tanımları da yapılmaktadır.

³¹ Éthier, 2010: 15-75.

³² Özbay, 2014: 106; Cardoso ve Enzo, 1979: 21.

³³ Knutsen, 2006: 337.

³⁴ Kivılcım, 2013: 6-7.

André Liebich'in de belirttiği gibi, liberal terimi Latince ‘‘liber’’ kelimesinden kaynaklanmaktadır, yani ‘‘özgürdür’’. Ama bu ilk gözlem liberalizme sadece kısmi bir bakış vermektedir. Ne özgürlüğü ve neden özgürlük? "Başlangıçta, 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupalı düşünürler ve liberalizmi destekleyenler kendilerini toplumları tarafından getirilen kısıtlamalardan kurtarmak istediler. Aradıkları şey din, vicdan, ifade ve örgütlenme özgürlüğüydü”.³⁵

Liberalizm Orta Çağın sonunda, bireysel özgürlükleri her şeyin üzerinde tutan, demokratik ilkeler etrafında şekillenecek siyasi bir yönetim biçiminin kurulmasına yönelik bir hareket haline gelmiştir. Bireyi mümkün olan tek analiz birimi haline getirerek liberalizmin devrimci bir karakter kazandığı ana değer birimidir. Liberalizm daha sonra gerçekçiliğe kıyasla kökten yeni bir hal almaktadır. Çünkü Realizmde devletin çıkarlarının bireylerin çıkarlarına göre öncelikli olduğu anlaşılmaktadır.³⁶ Hobbes'a göre bu, insanın insanın kurdu olduğu doğa durumundan çıkışı sağlamıştır.³⁷ Liberaller ise aksine doğa durumunun insanın eşitlik ve göreceli uyum içinde özgür yaşadığı bir ortam olduğunu düşünürler.³⁸

Doğa durumunun liberal anlayışı, doğal insan haklarına saygı taleplerini meşrulaştırmayı amaçlamaktadır. Doğal haklar, her bireyin bir insan olarak iddia ettiği haklardır. Yani, insanın yaşam, özgürlük, güvenlik, mülkiyet hakkı vardır. Doğal hukuk, tüm insanlığı bağlayan kurallardan oluşmaktadır. Hobbes'da insanı kendi yaşamlarını korumaya, mümkünse barış aramaya ve gerektiğinde savaş vermeye mecbur bırakmaktadır. Locke'da insana sadece kendi hayatlarını korumakla kalmayıp, başkalarının hayatlarını korumaya, onlara yardım etme yükümlülüğü getirmektedir.³⁹

Liberaller, bazı vatandaşların yasayı çiğneyebileceğini ve diğer vatandaşların güvenlik, mülkiyet ve özgürlüklerini tehdit edebileceğini kabul etmektedir. Dolayısıyla devletin sadece yasama (parlamento) ve yürütme (hükümet) değil, yargı (mahkemeler) ve baskıcı (ordu, polis) yetkileri olmalıdır.⁴⁰ Platon (MÖ 428-348) ve Aristoteles (MÖ 384-322) gibi liberalizmin öncüleri arasında yer alan Antik Yunan filozoflarının yanı sıra, liberal düşünce anlayışı günümüzde ağırlıklı olarak Batı Avrupa ve Amerikalı yazarlar, filozoflar, ekonomistler, finansörler, avukatlar ve doktorlar tarafından benimsenmiştir.

³⁵ Liebich, 1985: 13-29.

³⁶ Éthier, 2010: 199-261.

³⁷ Hobbes, 1987: 24.

³⁸ Wokler, 2003: 81

³⁹ Wolff, 1996: 19-20.

⁴⁰ Éthier, 2010: 199-261.

Fransızlar Charles de MONTESQUIEU (1689-1755), Denis DIDEROT (1713-1784), Jean-Baptiste SAY (1767-1832) ve Alexis DE TOCQUEVILLE (1805-1859); Almanlar Gottfried Wilhelm LEIBNIZ (1646-1716), Emmanuel KANT (1724-1804) ve Johann Gottlieb FICHTE (1762-1814); Hollandalı Baruch SPINOZA (1632-1677); İsviçreli Jean-Jacques ROUSSEAU (1712-1778); İngilizler John LOCKE (1632-1704), David HUME (1711-1776), Adam SMITH (1723-1790), David RICARDO (1772-1823) ve Jeremy BENTHAM (1748-1832) ve son olarak Amerikalılar Benjamin FRANKLIN (1706-1790) ve Thomas PAINE (1737-1809) bunlar arasındadır.⁴¹

Kökenlerinden, liberalizm birkaç doktrinel biçim aldı ve çeşitli demokrasi kavramlarını (idealist, aristokrat, özgürlükçü, faydacı) teşvik etmiştir. İngiliz liberallerin tezleri, birçok Avrupa ülkesinde ve ABD’de demokratik anayasaların gelişimini büyük ölçüde etkiledi. John Locke, İkinci Sivil Hükümet Antlaşması’nda (1689) ve David Hume, İnsan Doğası Antlaşması’nda (1737) politik ve ekonomik alanlarda bireysel doğal hakların önceliğini vurgulamaktadır.

Bu, devletin rolünü bireyler arasındaki değiş tokuşlara elverişli ekonomik, sosyal ve politik koşulların yaratılması ve sürdürülmesi ile sınırlama ihtiyacını yansıtır. Pazar, refah ve mutluluk için bireysel isteklerin yerine getirilmesi için temel bir yer olarak kabul edilmektedir. David Ricardo, Politik Ekonomi Prensipleri (1817) ve Adam Smith, Milletlerin Zenginliğinin Doğası ve Nedenleri Üzerine Araştırmaları’nda (1776), girişimcinin rolünün devletin asgari kısıtlamalarına tabi olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Jeremy Bentham ise, bireylerin zevklerini en üst düzeye çıkarmaya çalışan rasyonel varlıklar olduğu tezini sistemleştirmiştir. Servet önemli bir unsurdur ve bireyler devlet veya kilisenin müdahalesi olmadan kendileri için ahlaki olarak iyi veya kötü olanı hesaplayabilirler. Liberaller için minimal devlet - totaliter Hobbes devletinin aksine – bireylerin çıkarlarıyla uyumlu olması nedeniyle mümkündür ve hatta gereklidir.⁴² Pazardaki rekabet genel maddi refahı artırır ve fikirlerin rekabeti ise ortak politik akılda bir uzlaşma oluşturmaktadır. Liberaller, uluslararası toplumun bağımsız devletlerden oluştuğunu kabul etmektedir. Toplum içinde ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için birbiriyle yarışan bireyler gibi devletler de kendi çıkarlarını savunmak için birbirleriyle yarışmaktadırlar. Bununla birlikte, uluslararası ilişkiler kapitalizm, hukuk ve demokrasi ilkeleri etrafında şekilleniyorsa, bireyler arası ilişkilerdeki gibi onlar da piyasa ekonomilerinin gelişimi, devletleri kendi aralarında ticaret yapmaya, işbirliğini veya çatışmaların barışçıl çözümünü teşvik eden anlaşmalar yapmaya mecbur kılmaktadır.

⁴¹ Arı, 2002: 354.

⁴² Éthier, 2010: 199-261.

Demokrasi, özgürlük ifadesine en elverişli olan politik sistemdir. Siyasi liderleri, birincil çıkarları hayatlarını korumak olan vatandaşların gücüne maruz bırakarak uluslararası çatışma riskini azaltmaktadır.⁴³ Emmanuel Kant (1724 - 1804) ve Friedrich Hegel (1770 - 1831) gibi idealist filozoflara göre, güç kullanımı otoriter milliyetçi devletlerin ayrıcalığıdır. Bu, akıl ya da genel çıkardan ziyade gücün hâkimiyetini göstermektedir.

Emmanuel Kant, devletler arasındaki savaşın kaçınılmaz olduğuna inanmıştır. Ancak ona göre, nihayetinde savaşa yol açma riskleri içeren anlaşmalar vurgulanmayacaksa, uluslararası sistemin içinde ve dışında sosyal uyum kurulabilmektedir. Başka bir deyişle, her devletin bağımsızlığına ve egemenliğine saygı duyulmalıdır. Bu perspektiften bakıldığında, hiçbir bağımsız, büyük veya küçük devletin başka bir devlete hükmetme hakkı olmayacaktır veya başka bir deyişle, hiçbir devlet başka bir devletin egemenliğine maruz bırakılmamalıdır. İkincisi, uluslararası ticaret ve karşılıklı ekonomik bağımlılık barışın faktörleridir.⁴⁴

Richard Cobden'e göre, savaşlar devletlerin merkantilist politikalarının sonucudur ve yalnızca serbest ticaret merkantilizmin neden olduğu savaşları önleyebilmektedir. Serbest ticaret ekonomik çıkarları birbirine bağlar, aynı zamanda insanların birbirlerini tanımakta ve birbirlerine karşı önyargıları yok olmaktadır.⁴⁵

Bruce RUSSETT ve Michael DOYLE gibi demokratik barış teorisyenlerinin de klasik liberal geleneği takip ettiklerini, ancak sözlerinin Thucydides'ten esinlendiği düşünülebilmektedir.⁴⁶ Yunan tarihçisi gibi bu teorisyenler de demokrasilerin savaşa daha az meyilli olduklarını ve demokrasinin küreselleşmesi ile birlikte barışın da tesis edilebileceğini varsaymaktadırlar.

Klasik liberaller, uluslararası ilişkileri sadece diplomatik ve stratejik ilişkiler olarak değil aynı zamanda ekonomik ve ticari ilişkiler açısından da bir bütün olarak değerlendirmeleri nedeniyle realistlere göre daha geniş bir kavrayışa sahiptirler. Uluslararası ilişkilerin rekabete dayandığını kabul ederken, devletler demokratik ve ekonomik olarak birbirine bağımlıysa rekabetin barışçıl olabileceğini savunmaktadır. Demokrasinin yayılması ve kapitalist değişimlerin yükselişi, devletleri daha çok maddi refah ve mutluluğa erişime odaklanan vatandaşlarının rasyonel çıkarlarına öncelik vermeye zorlamıştır. Ayrıca, ulusların ortak çıkarlarını güçlendirerek, anlaşmazlıklarını yasal anlaşmalar yoluyla çözmelerini istemektedir. Demokrasi ve kapitalizmin ilerlemesi sayesinde uluslararası işbirliğinin ana araçları olan uluslararası hukuk ve uluslararası örgütler gelişmektedir.

⁴³ Éthier, 2010: 199-261.

⁴⁴ http://fs2.american.edu/dfagel/www/Class%20Readings/Kant/Immanuel%20Kant,%20Perpetual%20Peace_.pdf (erişim tarihi: 01 Haziran 2020).

⁴⁵ Viotti ve Kauppi, 2012: 135.

⁴⁶ W. Doyle, 1997: 41-201; Russet, 1993: 4-23.

Otoriter ve korumacı egemen devletler, halkın çıkarları yerine kendi çıkarlarına göre bencilce davranmaları sebebiyle savaşın ana failleridirler.⁴⁷ Ekonomik sistemlerin serbestleştirilmesi ve siyasi sistemlerin demokratikleştirilmesi, çeşitli ülkelere özgürlük ve refah getirirken uluslararası ilişkilerin barışçıl hale gelmesini mümkün kılacaktır.

Liberalizm başlangıçta Batı ülkelerinde meydana gelmiştir. Zaman içerisinde düşünce tüm dünyaya yayılmıştır. 17. yüzyıldan beri liberalizm hem teoride hem de uluslararası politikada gelişmeye devam etti. Barış ve demokrasinin teşviki konusundaki büyük ilgisi politikacıların her zaman tavır almalarına ve yerel ve küresel hükümet politikalarını tanımlamalarına yardımcı olmuştur.⁴⁸

Ülkeden ülkeye değişebilen liberalizm açısından Türkiye, liberal düşünmede çok etkili olarak kabul edilmektedir. Modernleşme süreciyle Osmanlı İmparatorluğu ilk olarak III. Selim zamanında liberalizmle tanışmıştır. O dönemde Avrupa ülkelerinde açılan daimi elçilikler, Osmanlı İmparatorluğu'nda açık bir liberalizm fikrinin kökenidir.⁴⁹ Dolayısıyla Türkiye'de liberal fikirlerin kökü oldukça eskiye dayanmaktadır. Bununla birlikte, Batı ülkelerinde devletin güçlerini azaltmak için uygulanan liberalizmin, devleti güçlendirmek için Osmanlı İmparatorluğu'nda uygulandığı belirtilmelidir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki liberal iktisadi düşüncenin en eski örnekleri Namık Kemal'de vardır. Vatan şairi olarak bilinen Namık Kemal, Türk basınında önemli bir insandı. Daha önemlisi de Türk iktisadi düşüncesi açısından önemli bir yere sahiptir ve 1865'te "Yeni Osmanlılar Cemiyeti" isimli yönetime muhalif hareketin kurucusudur.⁵⁰

Çalışmaları genellikle vergilendirme, sanayileşme ve farklı yerlerde serbest ticaret gibi konuları ele almaktadır. Namık Kemal'in yanı sıra, Ziya Gökalp, Cavit Bey, Sakızlı Ohannes, Prens Sabahattin ve Tekin Alp, liberalizmin gelişmesinde rol oynayan önemli düşünürlerdir.⁵¹ "Mebadi-i İlm-i Servet-i Milet" kitabında Sakızlı Ohannes Paşa, servetin üretimi, dolaşımı, dağıtımı ve tüketimi gibi soruları geliştirmek için serbest rekabetin gerekli olduğunu düşünmektedir. 17 Şubat 1923'te gerçekleşen İzmir Ekonomi Kongresi'nde ön plana çıkan fikir, liberal ekonomiye geri dönmek ve aslında yerli endüstriyi teşvik etmektir.⁵² 1927 yılında serbest ticaret endüstrisinin gelişimi için yasa kabul edilmiştir. Fakat 1929 ekonomik krizinden sonra Türkiye'de yeni ticaret ve ekonomi politikası uygulanmıştır.⁵³

⁴⁷ Uğrasız, 2003: 141.

⁴⁸ Yanık, 2015: 50-51.

⁴⁹ Ercoşkun, 2019: 112.

⁵⁰ Ercoşkun, 2019: 106 -119.

⁵¹ Akşin vd, 2000: 264.

⁵² <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/turkiye-iktisat-kongresini-acis-soylevi-izmir> (erişim tarihi: 03 Nisan 2020).

⁵³ Berber, 2011: 227

Tabiki de liberalizm ideolojisi sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada en çok konuşulan ve tartışılan konulardan biri olmuştur. Bunun önemli bir nedeni, her zaman farklı yorumlara açık olan, milliyetçilikten sosyalizme kadar geniş bir yelpazede bağlantılar yapabilen liberalizmin özelliğidir. Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesi, Türkiye'nin ekonomik yaşamındaki dikkate değer liberalizmin ilk başlangıcıydı. O zamandan beri Türk siyasal hayatında farklı türlerde bir yer bulmuştur. Bu aşamada, Türkiye'nin liberalizminin evrimi, dış dünya ile etkileşiminin evrimine uymakta ve onun tarafından şekillenmektedir.⁵⁴ Özet olarak, Türkiye ekonomisi değişen dünyaya uyum sağlamak amacıyla çeşitli ekonomi politikaları uygulamıştır. Türkiye liberalizmi ekonomik olarak uygulamaya çalışmıştır. Zaman içinde, Türkiye'deki politikalar farklı değişimlere uğramıştır ve aynı zamanda ekonomi politikasının uygulanması birbirinden farklıdır. Türkiye'de 1930'lu yıllarda devletçi, 1950'li yıllarda liberal ekonomi politikaları izlenmiştir. Bu dönüşümlerle gittikçe Türkiye 1980 sonrasında liberal piyasa ekonomisi yapısına dönüşmüştür⁵⁵. Bu politika, bugünkü Türkiye ekonomisinde önemli bir rol oynamıştır.⁵⁶ Dolayısıyla bu çalışmada, Türkiye'nin Afrika ile geliştirdiği ekonomik ilişkiler liberal ilkelere odaklanılarak ele alınacaktır.

1.2.Afrika Kıtası ve Türkiye'nin Genel Durumu

İlk olarak ele alacağımız konular; Afrika genel verileri olmak üzere ekonomisinin göstergeleri sunulacaktır. Daha sonra, Türkiye'nin Afrika ile sosyo-ekonomik ve diplomatik ilişki genel olarak analiz edilecektir. Bu bölümünde de Türkiye'nin tanımı istatistiksel olarak yapılmaktadır. Son olarak, uluslararası sistemde Türkiye'nin Afrika ile olan ekonomik iletişimi ve yaklaşım süreci ve dış politikası amaçları açıklanacaktır.

1.2.1.Afrika Kıtası'na Genel Bakış

Afrika; kuzeyinde Akdeniz, batısında Atlantik Okyanusu ve doğusunda Hint Okyanusu tarafından çevrili, 20,22 milyon km²'lik alana ve yaklaşık 1,216 milyar nüfusa sahip dünyanın en büyük ve en kalabalık ikinci kıtasıdır (Ek 1).⁵⁷ 2018'deki Dünya Bankası verilerine göre Nijerya (202 milyon), Etiyopya (109 milyon) ve Mısır (98,42 milyon) kıtanın en fazla nüfusa sahip olan ülkeleri arasında yer alırken; Sao Tome ve Principe (211.028), Komorlar (832.322) ve Seyşeller (96,762) ise en az nüfusa sahip olan ülkelerdir.⁵⁸

⁵⁴ Ercoşkun, 2019: 106 -119.

⁵⁵ <http://www.liberal.org.tr/sayfa/liberalizm-ve-turkiyede-liberal-egilimler-mustafa-erdogan,344.php> (erişim tarihi: 03 Nisan 2020).

⁵⁶ Çelik ve Çetiner, 2019: 124-130

⁵⁷ Hugon, 2017: 9-17. ; http://www.atlas-monde.net/afrique/#Deuxieme_plus_grand_continent_au_monde (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

⁵⁸ <https://data.worldbank.org/> (erişim tarihi: 1 Mayıs 2020).

Afrika, elmas, tuz, altın, demir, kobalt, uranyum, bakır, boksit, gümüş, petrol ve kakao, fasulye, odun ve tropik meyveler de dâhil olmak üzere çok sayıda doğal kaynağa sahiptir. Özellikle Kuzey Afrika, zengin petrol ve doğal gaz kaynakları ile öne çıkar; Sahra en stratejik nükleer cevheri içinde barındırır; koltan, altın ve bakır gibi kaynaklar, diğerleri arasında, kıtada bol miktarda bulunur. Doğal kaynaklarının çoğu hala keşfedilmemiş durumdadır (Ek 2).

Afrika binlerce yıllık bir geçmişe sahip olsa da, kıtanın Avrupa tarafından sömürgeleştirilmesi hammadde arayışlarının ve denizasıra ticaretin sistematik olarak gelişmeye başladığı Coğrafi Keşifler Çağı'na rastlamaktadır. Sömürge öncesi dönemde Afrika Kıtasında cesitli krallıklar ve imparatorluklar yer almıştır.⁵⁹ İlk zamanlarda Batı Afrika ve Cape Verde adaları Portekizliler tarafından kontrol altında alınmıştır. Daha sonra Fransızlar Kuzey Afrika'yı Cezayir gibi işgal etmeye başlamıştır. Afrika Kıtası'nın içlerine girebilen çok azdır ve tropik hastalıklar ve coğrafi meselelerden dolayı başarısız olmuştur. 19. yüzyıl boyunca, çeşitli Afrika krallıkları Avrupa ile temasa geçmeye başlamıştır. Afrika'nın sömürge haline gelmesinde belirgin bir artış görülmüştür.⁶⁰ Özellikle Amerika kıtalarındaki plantasyonlarda çalıştırılmak üzere Afrikalı köleler alınmıştır. Ancak Avrupa kontrolünün çoğu kıyılar boyunca olmuştur. Sömürge dönemi farklı bölgelerde farklı süre boyunca devam etmiştir. Afrika halkı her iki Dünya Savaşı'nda da görev yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa güçleri zayıflamış ve Bandung Konferansı sırasında Afrika'daki sömürgeler özgürlük talep etmeye başlamıştır.⁶¹

Şimdiye kadar modern bir eğitimin başlangıcını almış birçok Afrikalı, politik meselelerle ilgilenmeye başlamıştır. Dekolonizasyon süreciyle birlikte Afrika'nın pek çok bölgesinde seçkin liderler ortaya çıkmıştır. Altın Kıyı'dan Kwame Nkrumah (bugünlerde Gana), Kenya'dan Jomo Kenyatta, Tanzanya'dan Julius Nyerere, (Fransız) Gine Sékou Touré, Fildişi Kıyısı'ndan Houphouët. Bu nedenle, Afrika'daki iki büyük sömürge gücünün durumu Fransa ve İngiltere ve aynı zamanda onların sömürgeciliğe karşı tutumları değişmiştir.⁶²

1947'de İngiltere, Hindistan'daki İmparatorluğundan çekilmiş ve İngiliz görüşü, sömürgelerinde ve protestocularında özyönetim konusundaki siyasi imtiyazların lehine bir hal almıştır. Afrika ülkelerinin çoğu bağımsızlıklarını 1950'lerde ve 1970'lerde elde etmiştir.⁶³

⁵⁹ Topuz, 1971: 19-23.

⁶⁰ Köksal, (1976): 86.

⁶¹ https://www.monde-diplomatique.fr/publications/manuel_d_histoire_critique/a53274 (erişim tarihi: 15 Şubat 2020).

⁶² Droz, 2003: 9-18.

⁶³ http://aero-comlab.stanford.edu/jameson/world_history/A_Short_History_of_Africa.pdf, (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

Ancak sömürge sistemi uygulanan politikaları gizli olarak devam etmiştir. Örneğin bütün eski Fransız Afrika eyaletlerinde, Kuzey Afrika'dakiler hariç, Fransızca hala resmi bir dildir - ve ayrıca eski Fransız Kuzey Afrika'sında da konuşulmaktadır. İngiliz Sömürgesinden bağımsızlık kazanan ülkeler Commonwealth Örgütüne kalmıştır.⁶⁴

Bağımsızlığını yeni kazanan pek çok Afrika ülkesi ekonomik ve sosyal gelişim planları açısından deneyimsiz olmaları sebebiyle pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan sınır anlaşmazlıkları ve çatışmalarına rağmen ekonomik, sosyal, politik ve kültürel açılardan bölgenin kalkınması ve bu sorunların asgari düzeye indirilmesi amacıyla 1963 yılında 30 Afrika ülkesinin yer aldığı Afrika Birliği Örgütü (OUA) kurulmuştur.⁶⁵ Amacı diğer şeylerin yanı sıra, kıtadaki entegrasyon sürecini hızlandırmaktır. OAU'nun temel amaçları, diğerleri arasında, kolonileşmenin kalan izlerini kıtadan çıkarmaktır; Afrika Devletleri arasında birlik ve beraberliği teşvik etmek; kalkınma için işbirliğini koordine etmek ve yoğunlaştırmak; üye devletlerin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumak ve Birleşmiş Milletler (BM) çerçevesinde uluslararası işbirliğini teşvik etmektir.⁶⁶

09.09.1999 tarihinde OAU Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde bir Afrika Birliği'nin (AU) kurulmasını isteyen deklarasyon (Sirte Deklarasyonu) yayınlamıştır⁶⁷. 2002 yılında Durban Şehrinde AU tamamen kurulmuştur. Yeni kurulan bu birlik kıtanın tamamen bağımsızlığını, Afrika ülkeleri arasında birlik ve beraberliğin teşvik edilmesini, bölgesel kalkınma için işbirliğinin koordine edilmesini ve yoğunlaştırılmasını, üye devletlerin egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korumasını ve uluslararası işbirliğinin artırılmasını amaçlamıştır.⁶⁸

Afrika mineral ve doğal kaynaklar bakımından zengin bir kıtadır. Bununla birlikte savaşlar, salgın hastalıklar, kıtlıklar ve yoksulluk kıtanın sosyoekonomik açıdan oldukça geri kalmasına neden olmuştur. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD ya CNUCED) tarafından 2018'de yayınlanan EAG ülkeler raporuna göre, dünyadaki 47 EAG ülkesinin 34'ü Afrika'da yer almaktadır. Afrika'da toplam 54 bağımsız ülkenin yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, EAG ülkelerinin kıtanın yarısından fazlasını oluşturduğu görülmektedir. Fas, Tunus, Mısır, Güney Afrika, Gana, Mauritius, Seyşeller, Güney Afrika başta olmak üzere geri kalan ülkeler bu listenin dışında kalmaktadır. Bunun nedenlerine değinmeden önce Afrika ekonomisinden kısaca bahsetmekte yarar vardır.⁶⁹

⁶⁴ Droz, 2003: 14.

⁶⁵ <https://au.int/fr/appercu> (erişim tarihi: 15 Kasım 2019).

⁶⁶ <https://au.int/fr/oau-and-au> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

⁶⁷ Union Africaine, 2009: S.13.

⁶⁸ <https://au.int/fr/appercu> (erişim tarihi: 15 Aralık 2019).

⁶⁹ UNCTAD, 2018: viii.

Sömürge döneminden bu yana, Afrika potansiyelini gerçekten kullanmakta zorlanmıştır. Sömürge idareleri yollar, okullar ve hastaneler inşa etmiştir, ancak Afrikalılara hizmet etmek için değildir. İnşa ettikleri birkaç yol, hammaddeleri Batı'daki endüstrilerine taşımak, sömürge yönetiminde kendilerine yardımcı olacak yarı-okur-Afrikalılar olan idari asistanları eğitmek için okullar kullanmaktı. Afrika'daki sömürge egemenliğinin uzun yıllarında, kıta dururken, dünyanın geri kalanı sıçramalar ve sınırlamalar yapıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde, tüm Afrika ekonomisinin karakteristik özelliklerinden bazıları: dünya pazarını ilgilendiren çok sınırlı sayıda ihracat ürününün bağımlılığı, ilk yatırımların yapıldığı dışa dönük bir ekonomiye işaret ediyordu. Amaç, yerinde üretken faaliyetler geliştirmek değil, potansiyel servet baskını olmuştur. Tüm bu sömürgecilik yıllarında, Afrika kaderini kontrol altına alma şansını kaybetmiştir.

Güneyde Lesoto ve Svaziland Krallıkları, kuzeyde Fas ve Libya (Libya daha sonra yönetim şeklini değiştiriyor) gibi bazı istisnalar dışında bağımsızlığın ardından neredeyse tüm ülkeler cumhuriyet ile yönetilmeye başlamıştır. Ancak pek çok ülke otoriter bir cumhuriyet kurma eğiliminde olmuş; Somali, Sudan, Nijerya, Angola ve Çad gibi ülkelerde siyasi anlaşmazlıklar ve askeri darbeler çok sık görülmüştür.⁷⁰ Siyasi ve ekonomik açıdan güvensiz böyle bir ortam yatırımların aksamasına ve kayıt dışı ekonominin artmasına yol açmıştır. Bağımsızlık daha sonra yabancı güçlere, özellikle de eski sömürge güçlerine gerçek bir bağımlılık haline gelmiştir. Kakao (Gana, Nijerya), pamuk (Benin, Senegal), kahve, kauçuk, yer fıstığı gibi ihracat ürünlerine bağlı olan ekonomik politikanın mirasları, tüketim malları kategorisinde Afrika ülkelerini yönlendirmiştir. Dikkat çekici nokta Afrika ülkeleri tüketmediklerini üretmektedir ve üretmediklerini tüketmektedir.⁷¹

Afrika dünyadaki büyük ekilebilir alanlara sahiptir. Dünyadaki kullanılmayan ekilebilir arazinin %60'ı Afrika'dadır. Kıtada yaşayan insanların %70'i tarımsal faaliyetlerde bulunmaktadır.⁷² İklim değişikliğinin etkisi nedeniyle, arkaik tarım tekniğinin ve makinenin kullanımı ve etkili toprak / su organizasyonunun kullanılmaması ve eksikliği Afrika'nın son yıllarda tarımsal üretimde gıda öz yeterliliği eksikliğini gösteren bir düşüş yaşamasına neden olmuştur.⁷³

⁷⁰ CoqueryVidrovitch, 1988: 1.

⁷¹ <http://www.slateafrique.com/20967/pourquoi-afrique-ne-se-developpe-pas-economie-corruption-agriculture>, (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

⁷² <https://www.france24.com/fr/20191104-afrique-rechauffement-climatique-agriculture-africaine-defi-maroc-faim> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

⁷³ Dugué vd., 2012: 2-24.

Afrika'da hayvancılık faaliyetleri yürütülse de yeterince et ve süt üretilmemektedir. Hastalıklar nedeniyle hayvancılık sektöründen yeterli verim alınamamaktadır.⁷⁴ Orada yaşayan 224 milyon kişi bu bahsedilen nedenlerden dolayı yetersiz beslenmeyle karşı karşıya kalmıştır. Bu kesim 2016'da dünyadaki 815 milyon yetersiz beslenen insanın %25'ine denk gelmektedir.⁷⁵ Deniz ürünleri önemli besin kaynakları olmalarına rağmen ileri teknolojilerin kullanıldığı endüstriyel balıkçılık ise, yabancılar tarafından yapılmaktadır. Sonuç olarak bir tarafta yeterli sermayenin ve uygun teknolojilerin olmaması nedeniyle sanayileşme geri kalmaya mahkûm olurken, diğer tarafta GSYİH'da en büyük paya sahip olan tarım sektörü de daha çok ilkel yöntemlerin kullanılması sebebiyle yeterli oranda gelişmemiştir. Bu nedenle, Afrika ülkeleri katma değeri olmayan ürünler (işlenmemiş hammaddeler, ihracat ürünleri) ihraç etmekte; buna karşılık fiyatı gelişmiş ülke borsaları tarafından belirlenen pahalı üretim malları ithalatı yapmaktadır. Bu, ticaret / ödemeler dengesinde neredeyse kalıcı bir açıkla sonuçlanır. Bu Afrika ülkelerini borçlanmaya itmektedir.⁷⁶

Dünya Bankası ve IMF tarafından geliştirilen yapısal uyum programları, Afrika ülkelerinde büyümeyi teşvik etmek ve yatırımları desteklemek için ekonomilerini yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak amacıyla yapılmıştır. Bu durumda yoksullukla mücadele etkisiz kalırken, bazı yatırımlar yoksulluğu da derinleştirmiştir.⁷⁷ Eğitim sisteminde dünya standartlarının epey altında kalınması, mevcut siyasi yönetim anlayışı ve net bir politik ekonomik modelinin olmaması Afrika ekonomisini etkileyen olumsuz faktörler arasındadır. Afrika ekonomisinin durgunluğunu açıklayabilecek bir diğer unsur da, toplum yönetimini elinde bulunduran insanların toplumu bilgi yerine manevi araçlarla (din gibi) yönlendirdiği ve net politik ekonomik modelin olmama durumudur.⁷⁸

Her ne kadar Sahra altı Afrika hala uzun vadeli kalkınma zorluklarıyla karşı karşıya olsa da birçok Afrika ülkesi son yıllarda önemli ilerleme kaydetmiş ve bölge hızlı bir ekonomik büyüme göstermiştir. Bölgedeki borç indirimi, artan yardım, yüksek emtia fiyatları ve gelişmiş makro ekonomik politikalar gibi son gelişmelerin açıklanmasına yardımcı olan birkaç faktör var. Sahra Altı Afrika'daki ekonomik faaliyet, uygun iç ve dış koşullarla desteklenmeye devam etmektedir. Üretimin büyümesinin, beklentiler doğrultusunda, 20 yıldan daha uzun bir süre boyunca %1,5'lik yavaş ve istikrarlı bir hızda kalmasının ardından, % 2,6'ya yükseldiği tahmin edilmektedir.

⁷⁴ Gallais, 1979: 113-116.

⁷⁵ <http://www.fao.org/news/story/fr/item/1062875/icode/> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

⁷⁶ <https://senrevision.com/lessons/les-problemes-de-developpement-du-continent-africain/> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

⁷⁷ Simón Velasco, 2001: v-vii.

⁷⁸ Coquery-Vidrovitch, 1988: 1.

Bölgesel büyümenin 2018'de %3,1'e, 2019'da %3,5 ve 2020'de %3,7'ye yükselmesi beklenmektedir. Büyüme performansı ülkeden ülkeye değişecektir. Nijerya, Güney Afrika ve Angola'nın sadece kademeli olarak büyümesi beklenmektedir. Nijerya ve Güney Afrika, Sahra altı Afrika bölgesinin öne çıkan aktörleridir.⁷⁹ Bazı uluslararası iş gözlemcileri de dünyanın gelecekteki ekonomik büyüme motoru olarak Afrika'yı seçmiştir.

Bu olumlu gelişmelere rağmen, bu 2020 yılın başından beri Covid 19 pandemisinin ortaya çıkışı ve yayılması Afrika ekonomisi üzerinde önemli olumsuz etkilere sahip olacaktır. Bu kıta bu salgına en savunmasız yakalanan yerler arasındadır. Halihazırda, ilgili hükümetler sağlık sorunlarını çözmeye ve diğer temel insan ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmıştır. Şirketler büyük üretim kısıtlamalarına maruz kalmakta ve büyük kayıplara neden olmaktadır. Turizm, çeşitli kaynakların çıkarılması, uluslararası ticaret gibi ekonomik faaliyetler benzeri görülmemiş bir yavaşlama yaşamıştır. Tüm dünyada, talep düşüşü vardır. Bu nedenle, Afrika ekonomileri zaten yaklaşmakta olan küresel ekonomik yavaşlama, düşen petrol ve emtia fiyatları ve yüksek işsizlikle karşı karşıya kalacaktır.⁸⁰ AU tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Afrika'da yaklaşık 20 milyon iş risk altında ve borç maliyetinin artacağı tahmin edilmekte. Afrika'daki ekonomik büyüme - %0,8 ve -%1,1 seviyeye ulaşabilecektir.⁸¹ Kıtanın ekonomik karmaşasından kaçınmak için AU halihazırda Afrika içi çevrimçi olarak konferanslar düzenlemektedir ve halihazırda çeşitli uluslararası ortakları krizi sona erdirmeye, konjonktürel ve yapısal ekonomi politikasını uygulamak için harekete geçirmektedir.

Afrika, son yirmi yılda, devletlerin desteklediği yabancı şirketler arasında stratejik bir rekabet alanı haline gelmiştir. Günlük ürünlerin üretiminde kullanılan çok sayıda cevher (petrol, doğal gaz, elmas, altın, uranyum, kobalt, platin, bakır, tantal) Afrika kıtasından elde edilmektedir. Bugün, Afrika'daki rekabet yoğunsa, bunun nedeni risklerin büyük olmasıdır. Bu temel ekonomik konular aşağıdaki gibi özetlenebilir. İlk olarak doğal kaynaklar açısından riskler mevcuttur. Dünya ekonomisi doğal kaynak eksikliği konusunda ciddi bir sorunla karşı karşıyadır. Çünkü mineral hammadde gibi yenilenemeyen kaynaklar giderek tükenmektedir. Dünyanın doğal kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı konusunda yaşadığı sıkıntılar günümüzde Afrika'da yaşanan bu rekabetin nedenlerinden biridir.

⁷⁹ Groupe de la Banque Mondiale, 2018: 8.

⁸⁰ <https://www.jeuneafrique.com/913133/economie/coronavirus-les-dernieres-infos-economiques-africaines/> (erişim tarihi: 15 Nisan 2020).

⁸¹ <https://www.voaafrique.com/a/l-afrique-pourrait-perdre-20-millions-d-emplois-%C3%A0-cause-du-coronavirus-selon-l-ua/5362072.html> (erişim tarihi: 15 Nisan 2020).

Yenilenemeyen kaynakların nüfus artışı ve aşırı tüketim sonucunda ihtiyacı karşılama noktasında giderek yetersiz hale gelmesi, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin bu kaynaklar açısından zengin ve daha bakir coğrafyalara yönelik ilgisini artırmaktadır. Avrupa ve Asya'daki pek çok şirket varlıklarını devam ettirebilmek için Afrika'dan ithal edilen bu kaynaklara bağımlı hale gelmiştir.⁸²

Afrika'daki rekabetin bir diğer önemli nedeni kıtanın yeni bir pazar olarak görülmesidir. Çünkü Soğuk Savaşı'nın sonunda ve küreselleşme sürecinin hızlanmasının ardından, Afrika'daki eski sömürge güçlerinin tekeli, yeni aktörlerin rekabetinin çifte etkisi altında zorlanmaya başlamıştır. Dünya ekonomisi aynı zamanda yeni pazarların fethi için sert bir mücadele ile kendini göstermiştir; gelişmiş ekonomilerin durgunlaşmasıyla (finansal krizler, nüfusun yaşlanması, nüfusun azalması), gelişmekte olan ekonomiler ve piyasalar stratejik bir sorun haline gelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerin dinamizmi yeni pazar arayışlarını vurgulamaktadır.⁸³

Bugünlerde 1,216 milyar nüfusa sahip olan Afrika, bu bakımdan, güçlü büyüme gösteren bir nüfusa sahip olması (2050'de 2,1 milyar olarak tahmin edilmiştir) ve temel ihtiyaçların hala önemini koruması nedeniyle tüketim potansiyelinin yüksek olduğu bir kıtadır⁸⁴. Nüfusunun %59'u 25 yaşın altında olan Afrika kıtasının demografik profili insan kaynaklarında önemli bir potansiyeli temsil etmektedir.⁸⁵

Ayrıca küreselleşme süreci ile birlikte ulusal işgücü piyasalarının dolaylı olarak rekabet etmesi temel maliyetleri azaltmaktadır. Rekabet edebilirliklerini korumak isteyen firmalar, yoğun değer zincirlerinin bölümlerini işe koyma eğilimindedir. Bu yeni aktörler (gelişmekte olan Asya ülkeleri, Körfez ülkeleri ve bazı Afrika ülkeleri) Afrika'da yeni bir rekabet dinamiği başlatmıştır.⁸⁶

Yatırım açısından, bazı ülkelerin Afrika'daki DYY'de önemli payları vardır. Şekil 1.1'de bu ülkeler görülmektedir.

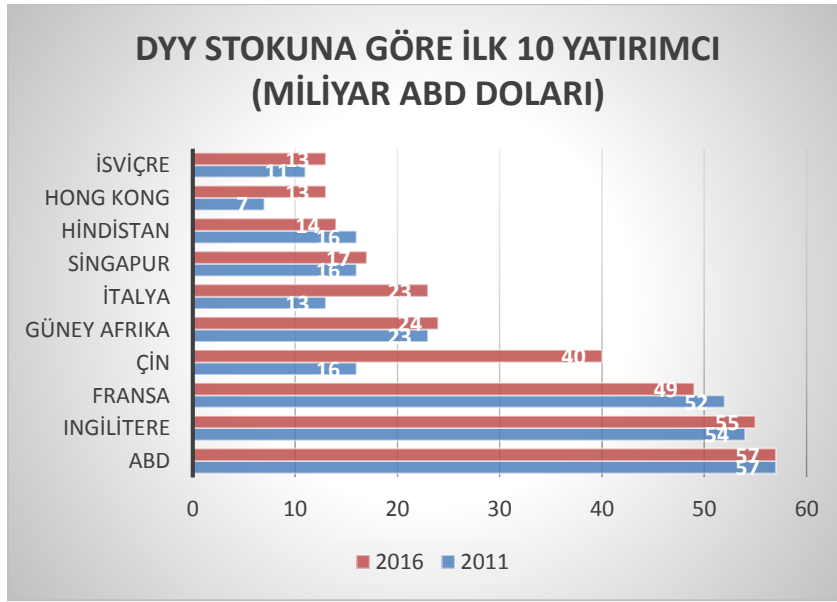
⁸² Zinsou, 2014:22.

⁸³ <https://www.un.org/africarenewal/fr/a-la-une/investir-en-afrique-une-bonne-affaire-et-une-strat%C3%A9gie-d%E2%80%99entreprise-viable> (erişim tarihi: 15 Nisan 2019).

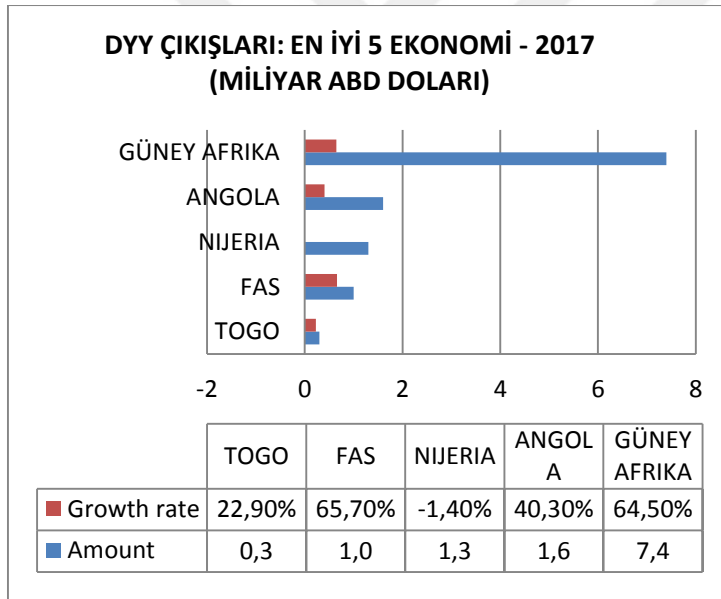
⁸⁴ OCDEve FAO, 2016: 64.

⁸⁵ Commission économique des Nations Unies pour l'Afrique, 2016 :18-20.

⁸⁶ Brice Bado, 2013: 1-5.; <https://docplayer.fr/15293982-La-concurrence-internationale-en-afrique-dkhissi-said.html> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

Şekil 1.1 Afrika'ya Yatırım Yapan İlk 10 Ülke⁸⁷

Şekil 1.2 Yabancı Yatırım Alan ilk 5 Afrika ülkesi (2017)⁸⁸

DYY açısından, Afrika hala daha az çekicidir ve gelişmekte olan Afrika ülkeleri doğrudan yabancı yatırımcılar olarak marjinal bir rol oynamıştır. Ancak, Afrika'nın payı 2018'de dünya toplamının %2,0'udur.⁸⁹ Ancak küresel düzeyde Afrika'daki DYY önceki yıl olduğu (dünya toplamının %2,9'udu) gibi sabit kalmıştır ve olumlu gelişmeler göstermektedir.⁹⁰

⁸⁷ United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), 2018: 38. (verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır).

⁸⁸ UNCTAD, 2018: 38. (UNCTAD verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır).

⁸⁹ UNCTAD, 2019: 52-54.

⁹⁰ UNCTAD, 2018: 38.

Afrika'daki DYY girişlerinin payı giderek artmasına rağmen, gelişmekte olan bölgelerdeki DYY akışlarına hâkim olan Asya'dan daha düşük kalmaya devam etmektedir.⁹¹ 2017 yılında Afrika'daki DYY için en çok aranan ülkeler bu 5 ülke iken (Şekil 1.2), DYY 2018'de en çok Mısır, Kenya ve Tunus'ta yoğunlaşmıştır. Fas'ın ve Güney Afrika'nın durumu büyük ölçüde değişmemiştir. Ancak pozitif yönüne geçmiştir. 2018'de Batı Afrika'ya yapılan DYY, son bir yılda özellikle Nijerya'da düşük seviyelere geriledi. Orta Afrika'ya DYY akışı durgundu.⁹² Bu aynı zamanda, yalnızca birkaç Afrika ülkesinin düzenleyici yapılarını DYY'ye daha uygun hale getirmek için adımlar atması gerçeğine de yansımaktadır. Brezilya, Türkiye, Şili, Kore, Tayvan, Hindistan, Malezya, Çin ve Güney Afrika ve küreselleşme sürecinden faydalanarak ekonomilerini güçlendirerek büyüyen ülkelere örnektir. Başlangıçta emtia ve altyapıya dönük yatırımlar zaman içinde, özellikle 2000'li yılların başından itibaren iletişim, bankacılık, tarım ve bunun gibi pek çok sektöre yayılmıştır.⁹³ Dünya Yatırım Raporu'nun 2019 yılı verilerine göre, Afrika'da farklı sektörlerde DYY yapılmaktadır. 2018 'de Afrika'da otomotiv ve finans dahil olmak üzere büyük altyapı projelerine, yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımlar yükselmiştir. Bununla birlikte ve özellikle Orta Afrika ülkelerinde Kongo gibi petrol ve doğal kaynaklar sektöründe yatırımının devamı görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, bugünlerde dünya liderlerinin karşılaştığı en acil sorunlarından biridir. Çünkü bu 2020 yılından itibaren dünyanın bu hedefe ulaşmak için sadece 10 yılı var. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) ile ilgili faaliyetlere yatırım geliştirme ve ortaklık yoluyla kapsayıcı büyümeyi teşvik etme fırsatı sunmaktadır. Bu aynı zamanda Afrika'nın önümüzdeki yıllarda kıtaya artan DYY akışını artıracak büyük yatırım projeleri yürütmesine olanak sağlayacaktır.⁹⁴

Batılı devletlerin yatırımları kadar günümüzdeki Çin'in Afrika'daki yatırımları da önem kazanmıştır. Günümüzde dünyanın en büyük ihracatçısı haline gelen Çin'in Afrika'ya yönelik yatırımları çoğunlukla altyapı çalışmaları, ulaştırma, enerji santralleri, atık bertarafı gibi alanlarda gerçekleşmektedir.⁹⁵ Bu yatırımlar karşılığında üretim ihtiyacını karşılayabilmek için kıtadan ucuz hammadde almakta, onları işleyerek uluslararası pazarda daha pahalıya satmaktadır. Bu durum Çin'i Afrika'nın en büyük ticaret ortağı haline getirmiştir.⁹⁶

2010-2018 yılı arası Afrika'nın ithalat ve ihracat verileri aşağıdaki Şekil 1.3 ve Şekil 1.4'te yer aldığı gibidir.

⁹¹ UNCTAD, 2019: 52-54.

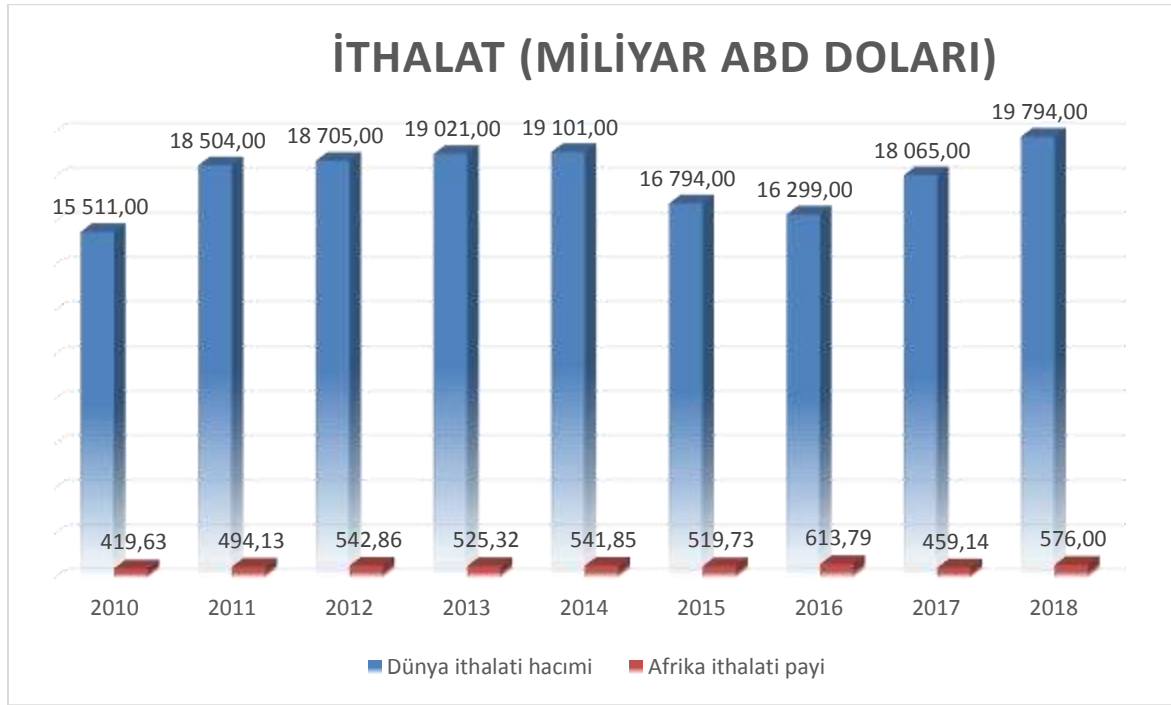
⁹² UNCTAD, 2019: 9.

⁹³ Nkoa, 2016: 3.

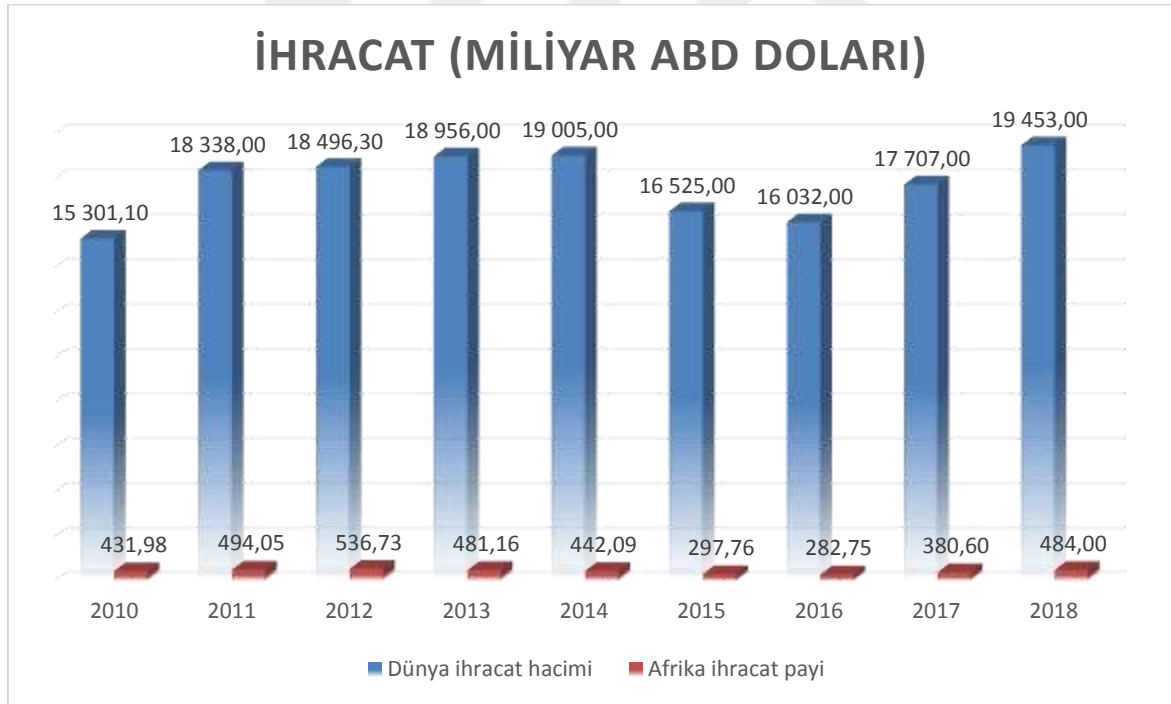
⁹⁴ UNCTAD, 2019: 9.

⁹⁵ Zinsou, 2014:22.

⁹⁶ Bureau du Conseillers spécial pour l'Afrique de la Nations Unies, 2010: 48 -58.

Şekil 1.3 Afrika İthalatı Payı⁹⁷

Şekil 1.4 Afrika İhracat Payı⁹⁸

2010-2018 döneminde, AU'nun yıllık ihracat ve ithalatı göreceli olarak sabit kalmıştır (yaklaşık 500 milyar dolar) ve ithalat son yıllarda ihracatı biraz aşmıştır.

⁹⁷ Africa Union Commission, 2018: 19; Africa Union Commission, 2019: 24; UNCTAD, 2019: 18; Africa Union Commission, 2019: 37. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

⁹⁸ Africa Union Commission, 2018: S.19; Africa Union Commission, 2019: 24; UNCTAD, 2019: 18; Africa Union Commission, 2019: 38. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2010, 2011 ve 2012 yılında, AU net bir ihracatçı (ihracatın ithalatı karşılama oranı %103), 2016 yılında da net ithalatçı (ihracatın ithalatı karşılama oranı %74'ü) haline gelmiştir. 2016 yılında Mısır, Güney Afrika ve Cezayir en büyük üç ithalatçı; Güney Afrika, Nijerya ve Angola ise en büyük üç ihracatçı olarak AU'nun toplam ihracat ve ithalat payında %39'luk bir orana sahip olmuşlardır.⁹⁹ Afrika ihracatının çoğunluğu Afrika dışı ülkeler için yapılmakta ve tarım ürünleri ile birlikte daha fazla çeşitlilik göstermektedir: Buna göre yenilebilir meyveler (%2,6), kakao ve kakao ürünleri (%2,4), organik ürünler, hayvansal kökenli ürünler (%1,3), kahve, çay, baharat (%1,2), balık ve kabuklu deniz ürünleri (%1,1) ana ürünlerdir.¹⁰⁰

Mineral yakıtlar ve mineral yağlar (HS27), 2016 yılında toplam ithalatın %12'sini oluştururken, çoğu AU ülkelerden ithal edilmiştir. Bunları; makine ve mekanik cihazlar (SH84), elektrikli makine ve ekipmanlar, ses kayıt ve çoğaltma aparatı (SH85) ve araçlar (SH87) izlemektedir. 2010-2016 dönemi için Çin, 2016 yılında UA dışı ihracatının %23'ünü ve UA dışı ithalatının %16'sini oluşturan AU'nun ana ticaret ortağı olarak kalmıştır. Fransa, Almanya ve ABD'den ithal edilen malların değeri, bu ülkelerin her biri için yaklaşık %6 olmuştur. AU malları için Çin'den sonra en büyük hedef pazarlar Hindistan ve ABD (her biri Afrika ihracatının %7'sini oluşturmaktadır), ardından Fransa, İspanya ve İtalya (her biri de %6 oluşturmaktadır).¹⁰¹ Tablo 1.1 ve Tablo 1.2 , Afrika kıtasının ana ithalat ve ihracat partnerlerinin ticaret hacmindeki paylarını göstermektedir.

Afrika'daki çeşitli yabancı aktörler tarafından yaratılan rekabet, aşağıda karakterize edilen stratejik bir çerçevenin parçası olma eğilimindedir: şirketlerin menşei olan devletler ile ev sahibi devletler arasındaki ortaklıkların kurumsallaştırma eğilimi; ekonomik diplomasi ve istihbarat seferberliği; bazı ticari işlemler ve yatırım kararları için piyasa dışı mantığın kullanılması (madencilik imtiyazları anlaşmasına karşı altyapı); hemen kârlılık arayışı ve aynı ülkeden firmalar arasındaki işbirliğine yönelik eğilim üzerindeki uzun vadeli mantığın hâkimiyeti. Rekabetin birçok boyutu vardır ve çok sayıda aktör içermektedir: diplomatik, finansal, ticari, kooperatif, kültürel vb. aktörler; devletler, kamu kuruluşları, özel şirketler, bankalar, sivil toplum, diaspora vb.¹⁰²

⁹⁹ African Union Commission, 2019: 21.

¹⁰⁰ African Union Commission, 2018: 15.

¹⁰¹ African Union Commission, 2019: 22.

¹⁰² <https://www.iris-france.org/136154-lafrique-au-carrefour-dune-nouvelle-ere-de-diplomatie-economique-la-necessite-de-sortir-des-modeles-dinvestissement-traditionnels/> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

Afrika'daki yabancı şirketlerin konumlarının motivasyonları ve modları da çeşitlenme eğilimindedir. Örneğin ABD'nin Afrika'daki politikası her iki tarafta istihdam yaratılmasıdır, Afrika Büyüme ve Fırsat Yasası (AGOA)'yı geliştirmesi ve kıtadaki yatırımını Çin'den daha fazla artırmasıdır.¹⁰³ AB'nin Afrika'daki politikaları ise göçle mücadelesidir ve inovasyon ve dijitalleşme alanlarında sürdürülebilir kalkınmada ticaret ve ekonomik işbirliğini artırmasıdır.¹⁰⁴

Rekabetin nedenleri doğal kaynaklara erişim ile sınırlı değildir, aynı zamanda yerel ve bölgesel pazarlara erişim, düşük işgücü maliyetleri ve çeşitlilik arayışı ile ilgilidir. Benzer şekilde, uygulanan stratejiler sadece doğrudan üretim kapasitelerinin yaratılması ile değil, aynı zamanda birleşme ve devralmalar ve ortak girişimlerin oluşturulmasıyla da işlemektedir. Bunlar sadece dikey tip stratejilerin bir parçası değil aynı zamanda yatay tiplerin bir parçasıdır. Afrika'daki uluslararası rekabetin yoğunlaşmasına rağmen, küresel ekonomiye hala zayıf bir şekilde entegredir (DYY'nin %2-3'ü ve dünya ticaretinin yaklaşık %3'ü).

¹⁰³ <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-africa-strategy-advances-prosperity-security-stability/> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

¹⁰⁴ <https://www.eu2018.at/latest-news/news/12-18-Federal-Chancellor-Sebastian-Kurz--Cooperation-with-Africa-on-an-equal-footing.html> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019). ;
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_18_5705 (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

Tablo 1.1 Afrika'nın İthalat Partnerine Genel Bakış (milyon ABD \$) ¹⁰⁵

Yıllar	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
Ülkeler grubu	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%
Avrupa AB 28	153.682,01	36,62	184 629,70	37,36	185 300,20	34,13	214 937,50	40,92	201 003,30	37,10	195 695,20	37,65	175 335,70	28,57	173 724,20	37,84	*	*
Diğer Avrupa ülke	24.973,04	5,95	32 365,90	6,55	90 469,20	16,67	40 941,90	7,79	41 030,10	7,57	36 682,80	7,06	37 380,60	6,09	36 300,90	7,91	*	*
Asya	171.054,00	40,76	187 668,20	37,98	193 314,60	35,61	206 599,50	39,33	223 931,50	41,33	206 868,80	39,80	185 473,10	30,22	186 621,50	40,65	*	*
Amerika	58.003,40	13,82	76 297,00	15,44	60 312,40	11,11	55 850,40	10,63	59 555,20	10,99	51 158,20	9,84	47 661,80	7,77	47 156,20	10,27	*	*
Oceania	5.201,83	1,24	6 276,00	1,27	6 057,50	1,12	5 852,10	1,11	5 573,10	1,03	6 336,70	1,22	4 321,80	0,70	4 730,10	1,03	*	*
Diğer ülkeler	6.717,22	1,60	6 890,20	1,39	7 402,90	1,36	1 140,60	0,22	10 754,00	1,98	22 987,10	4,42	163 620,80	26,66	10 609,00	2,31	*	*
Toplam ithalat	419.631,50	100,00	494 127,00	100,00	542 856,80	100,00	525 322,00	100,00	541 847,20	100,00	519 728,80	100,00	613 793,80	100,00	459 141,90	100,00	576 000	100

*Bilgi mevcut değil

Tablo 1.2 Afrika'nın İhracat Partnerine Genel Bakış (milyon ABD \$) ¹⁰⁶

Yıllar	2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
Ülkeler grubu	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%	ABD \$	%
Avrupa AB 28	160.070,33	37,06	190 831,60	38,63	226 870,50	42,27	203 628,10	42,32	187 291,90	42,37	128 972,90	43,31	109 452,70	38,71	137 433,40	36,11	*	*
Diğer Avrupa ülke	19.881,35	4,60	27 345,00	5,53	26 489,20	4,94	26 323,20	5,47	25 903,30	5,86	21 640,50	7,27	23 696,80	8,38	25 377,70	6,67	*	*
Asya	127.623,60	29,54	139 804,00	28,30	165 228,90	30,78	166 721,90	34,65	151 358,10	34,24	102 315,20	34,36	107 151,60	37,90	167 704,30	44,06	*	*
Amerika	105.512,44	24,43	109 053,00	22,07	92 274,30	17,19	61 373,80	12,76	57 236,20	12,95	31 617,10	10,62	30 269,40	10,71	36 411,20	9,57	*	*
Oceania	2.914,10	0,67	9 388,90	1,90	7 178,30	1,34	6 822,00	1,42	5 873,40	1,33	3 241,40	1,09	3 194,50	1,13	3 266,70	0,86	*	*
Diğer ülkeler	15.976,54	3,70	17 628,00	3,57	18 693,50	3,48	16 289,60	3,39	14 427,00	3,26	9 973,20	3,35	8 987,40	3,18	10 404,10	2,73	*	*
Toplam ihracat	431.978,36	100,00	494 050,50	100,00	536 734,70	100,00	481 158,60	100,00	442 089,90	100,00	297 760,30	100,00	282 752,40	100,00	380 597,40	100,00	484 000	100

*Bilgi mevcut değil

¹⁰⁵Africa Union Commission, 2018: 27; Africa Union Commission, 2019: 24; UNTCAD, 2019: 18; Africa Union Commission, 2019: 37; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 20 Nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

¹⁰⁶Africa Union Commission, 2018: 28; Africa Union Commission, 2019: 38; Africa Union Commission, 2019: 24; UNTCAD, 2019: 18; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 20 Nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Afrika, bazı eski sömürge bölgeleri gibi yoğun çatışma içinde kalmamıştır. Örneğin Güneydoğu Asya ülkeleri Kamboçya, Vietnam, Kore ve Japonya gibi uzun süre savaş yaşanmıştır. Savaş sonrasında bu ülkeler yeniden yarattıldı dönüştürüldü. Hiçbir yer fakir olmaya mahkûm değildir. Bu ülkelerle Afrika kıtası arasındaki fark benzersizdir. Afrika, Afrika neslinin geleceğini yeniden inşa edebilecek çok büyük bir işgücüne sahiptir. Siyasi, coğrafi, tarihi, ekonomik, kültürel ve jeopolitik açıdan çeşitlendirilmiş olmasına rağmen Afrika, AU düzeyinde "bir" dir. Afrika'nın Gelişiminin Yeni Ortaklığı (NEPAD) gibi programların kurulması ve Afrika ülkelerinin Afrika Birliği'nin hedeflerine ulaşması için devam etmesi ile bu kıtanın parlak bir geleceği olabilir. Afrika'nın kalkınma stratejisi olan NEPAD doğal kaynakların ve gıda güvenliğinin yönetimi, entegrasyonu, altyapı (enerji, su, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), ulaştırma) ve bölgesel ticaret; sanayinin, teknolojinin ve inovasyonun sanayileşmesi ve gelişmesi ve nihayetinde insan sermayesinin gelişimi için (beceriler, gençlik, istihdam ve kadınların güçlendirilmesi) çaba göstermektedir.¹⁰⁷ Birleştirici ve umut verici "AU Gündemi 2063: İstedığımız Afrika" projesiyle, kapsayıcı büyümeye ve sürdürülebilir kalkınmaya dayanan başarılı bir "Afrika" umulmaktadır. AU Gündemi 2063, Önümüzdeki 50 yıl kıtanın sosyo-ekonomik dönüşümü için stratejik bir çerçevedir.¹⁰⁸

Afrika Kıtası, karşılaştığı sosyoekonomik problemlerin azaltılması ve ortadan kaldırılabilmesi için yolsuzlukla ve yoksullukla mücadele, siyasi bağımsızlığın ekonomik bağımsızlıkla desteklenmesi ve buna benzer diğer önemli konuları ivedilikle ele almalıdır. Afrika'daki ekonomik bütünleşme hareketleri yalnızca Afrika ülkeleri arasında bölgesel ekonomik bloklar oluşturmak için değil, Güney-Güney ortaklığını, Afrika içi diyalogu teşvik etmek ve bölgesel ticaret entegrasyonunu geliştirmek açısından da önemlidir. Bu bağlamda, 15 Haziran 2015'te Kıta Serbest Ticaret Bölgesi müzakereleri başlatılmıştır.¹⁰⁹

Dünyanın her köşesinde olduğu gibi, bölgesel ekonomik entegrasyon da sağlanarak büyüme ve gelişme hızlandırılabilir. Siyasi işbirliğinin iyileştirilmesi, bölge içi ticaretin artması ve iş yaratma ile ilgili çeşitli faydalar getirmiştir. Daha entegre olan bölgelerin daha hızlı büyüebildiğini ve küresel ekonomideki gerilemede daha fazla esneklik gösterdiğini kanıtlanmıştır. Afrika payını geciktirmemiş ve bu süreçte bir adım öne geçmiştir. Afrika'da, AU tarafından tanınan birkaç bölgesel ekonomik topluluk vardır.¹¹⁰ Tablo 1.3'te bu topluluklar görülebilmektedir.

¹⁰⁷ <https://www.nepad.org/fr/who-we-are/fr-about-us> (erişim tarihi: 04 Aralık 2019).

¹⁰⁸ Africa Union Commission, 2015: 1-24.

¹⁰⁹ Accord de l'Union Africaine portant création de la Zone de Libre-Echange Continentale Africaine , adopté le 21 Mars 2018 et entré en vigueur le 30 Mai 2019.

¹¹⁰ Songwe, 2016: 6.

Tablo 1.3 Afrika Bölgesel Ekonomik Toplulukları¹¹¹

FRANSIZCA	İNGİLİZCE	YIL	ÜYE	ÜYE ÜLKELERİ
UMA	AMU	17.02.89	05	Cezayir, Fas, Libya, Moritanya, Tunus
CEN-SAD	CEN-SAD	04.02.98	28	Benin, Burkina Faso, Çad, Cibuti, Eritre, Fas, Fildişi Sahili, Gambia, Gana, Gine Bissau, Gine, Kenya, Komorlar, Libya, Mali, Mısır, Moritanya, Nijer, Nijeria, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sao Tome, Senegal, Sierra Leone, Somali, Sudan, Togo, Tunus
COMESA	COMESA	08.12.94	18	Burundi, Cibouti, Eritre, Etyopya, Kenya, Komolar, Kongo, Libya, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Mısır, Rvanda, Seyşeller, Swaziland, Uganda, Zambia, Zimbabwe
CAE	EAC	2000	06	Burundi, Güney Sudan, Kenya, Rvanda, Tanzanya, Uganda
CEEAC	ECCAS	18.10.83	10	Angola, Burundi, Çad, Kongo, DR Congo, Ekvator Ginesi, Gabon, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sao Tomé
CEDEAO	ECOWAS	28.05.75	15	Togo, Sierra Leone, Senegal, Nijerya, Nijer, Mali, Liberya, Gine, Gine Bissau, Gana, Gambia, Fildişi Sahili, Cabo Verde, Burkina Faso, Benin
IGAD	IGAD	Ocak 1986	08	Cibouti, Eritre, Etyopya, Güney Sudan, Kenya, Somalia, Sudan, Uganda
SADC	SADC	17.08.92	15	Angola, Botswana, DR Congo, Güney Africa, Lesotho, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Mozambik, Namibya, Seyşeller, Swaziland, Tanzanya, Zambiya, Zimbabwe

Ekonomik bütünleşme hareketleri içinde COI üyesi ülkeler de yer almaktadır. COI, Madagaskar, Mauritius, Seyşeller, La Réunion ve Komorlar dâhil olmak üzere Hint Okyanusu'nda ada devletlerini gruplayan bir entegrasyon bölgesidir. Zengin doğal kaynaklara sahip olan Afrika geçmişte olduğu gibi bu günde de tüm dünyanın dikkatini çekmektedir. Bu yüzden Afrika, küresel politikasını bir kazan-kazan veya karşılıklı yarar sağlayan ortaklık bağlamında düzenlemelidir. Bu amaçla, kıtadaki tüm yatırımcılar aşağıdakileri sağlamalıdır: Tüm çalışanlar için iyi işler, sosyal diyalog, Sosyal koruma ve ekonomik refah, işyerinde Afrikalılar için sağlık ve güvenlik ve cinsiyet eşitliği ve son olarak tüm istihdam ve kalkınma parametrelerine saygı duymaktır. Türkiye de böyle bir potansiyele sahiptir.

¹¹¹ <https://www.integrate-africa.org/fr/accueil/> (erişim tarihi: 04 Ocak 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır; United Nations Economic Commission for Africa, 1995: 1-21.; Doğu Afrika Topluluğu (EAC), COMESA, Arap Mağrip Birliği (AMU), Sahelo-Sahra Devletleri Topluluğu (CEN-SAD), Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS), Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD), Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS).

1.2.2.Türkiye'ye Genel Bakış

Türkiye 36°- 42° Kuzey paralelleri ile 26°- 45° Doğu meridyenleri arasında yer alan, 783.562 km² yüzölçümü bulunan; doğuda Ermenistan, İran ve Azerbaycan, batıda Yunanistan, kuzeybatıda Bulgaristan, kuzeydoğuda Gürcistan, güneydoğuda ise Irak ve Suriye ile sınırı olan jeostratejik açıdan önemli bir ülkedir.¹¹² Çevresinde Güney tarafında Akdeniz, Batı tarafında Ege Denizi ve Kuzey tarafında Karadeniz yer alır. Marmara Denizi dünyada, İstanbul şehri içinde deniz boğazları (Çanakkale ve İstanbul) doğrultusunda içinden deniz geçen tek şehir olma özelliğine sahiptir. Türkiye, Avrupa ve Asya kıtasını birbirine bağlamaktadır. Bu nedenle önemli bir jeostratejik konumundadır. Türkiye bir Avrasya ülkesi olduğu için topraklarının %97'si Asya'da ve geri kalanı Avrupa'da bulunmaktadır. Türkiye, yüzölçümü bakımından dünyanın 37. büyük ülkesidir (bkz. Ek 3). Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege Denizi, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu, Karadeniz ve Marmara gibi yedi coğrafi bölgeye ayrılmıştır. Ülkenin genel bilgileri Ek 4'te verilmiştir.

Devletin temel işleyişindeki güçler ayrılığı dikkate alınır, yerel yönetimler de yönetim işlevlerinde önemli bir rol oynamaktadır. İllerin ve diğer birimlerin yönetimi merkezi idarenin sorumluluğundadır. Yerel yönetimler yalnızca bulundukları yere hizmet etmek için kurulmuştur. İl valileri ve kaymakamlar bulundukları yerlerin idaresinden sorumludur.¹¹³ Türkiye'de 81 il mevcuttur. Ülkenin başkenti Ankara'dır.¹¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti, 2018 genel seçimlerinden sonra Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçmiştir.¹¹⁵

Türkiye'nin tarihi geçmişini özetleyecek olur isek; MÖ 10.000 tarihinden Antik Çağ ve Bizans dönemi, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu ve şu anki Türkiye Cumhuriyeti kuruluşuna kadar uzanmaktadır.¹¹⁶ Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerinin yaşandığı tarihsel topraklar olma özelliğine sahiptir. 1071 Malazgirt Muharebesi Bizans İmparatorluğu'na karşı Türklerin Anadolu'ya girişini sağlamıştır. 1299 yılında kurulan Osmanlı Beyliği ise Afrika, Asya ve hatta Doğu Avrupa'daki coğrafi yayılımı ile süreç içinde imparatorluğa dönüşmüştür. Osmanlılar 16. yüzyıl başında Avrasya ve Afrika'da büyük bir güç haline gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu, I. Dünya Savaşı'na (1914-1918) İttifak Devletleri'nin yanında girmiş ve savaşı kaybetmiştir.¹¹⁷

¹¹²<https://www.universalis.fr/encyclopedie/turquie/1-geographie/> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019); <http://www.sosyal-bilgiler.com/turkiye-genel-cografyasi/144-turkiyenin-sinir-komsulari.html> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

¹¹³ Türkiye Cumhuriyeti, İl İdaresi kanunu no 5442, Resmî gazete Sayı: 7236, 18 Haziran 1949: 2221-2227.

¹¹⁴<https://www.egitimsistem.com/turkiyenin-bolgeleri-ve-bolumleri-nelerdir-58892h.htm> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

¹¹⁵<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, Erişim tarihi: 25 Ocak 2019.

¹¹⁶<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/kronoloji> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

¹¹⁷ Çay, 2009:1-6. Osmanlı Devleti'nin kronolojisi detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

İşgalcı kuvvetlere karşı yapılan Kurtuluş Savaşı (1919-1922) başarıya ulaştıktan sonra Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.¹¹⁸ Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanıdır ki Türk halkı kendisine “Türklerin Babası” anlamına gelene Atatürk ismini hediye etmiştir.

26 Haziran 1945'te Türkiye, BM'in kurucu üyelerinden biri haline gelmiştir. 1952 yılında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) 'ya katılmış ve Sovyet yayılmacılığına karşı Akdeniz'de tarafsız ve koruyucu üs görevi üstlenmiştir.¹¹⁹ Buna karşın Ege'de bulunan adalar nedeniyle Yunanistan ve Türkiye arasında meseleler ortaya çıkmıştır. 1963-1974 yıllar arasında Kıbrıs Adasında yaşanan gelişmeler, garantör konumundaki Türkiye'yi de etkilemiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulması yönünde Türkiye bu ülkenin en büyük destekçisi olmuştur.¹²⁰ Türk siyasal hayatı farklı tarihlerde askeri darbelerle sekteye uğramıştır. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi, 12 Mart 1971 askeri muhtırası, 12 Eylül 1980 askeri darbesi, 28 Şubat 1997 “postmodern darbesi” ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimi bunun örnekleridir. 15 Temmuz darbe girişimi, özellikle yaygın ve kararlı halk direnişinin önemli katılımı ve desteği ile (250 şehit) nihayetinde başarısız olan bir darbeye teşebbüsüne dönüşmüştür.¹²¹

Türkiye, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) (1961), AGİT (1973), D-8 (1997) ve G-20 (1999) gibi uluslararası örgütlerin kurucu üyelerinden birisidir.¹²² 25 Haziran 1992 tarihinde Türkiye'nin öncülüğünde Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) kurulmuştur.¹²³ Türkiye 1951-1952, 1954-1955, 1961 yıllar arasında ve son olarak 2009-2010 yıllar arasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde geçici üye olarak görev yapmıştır. Soğuk Savaş sırasında Türkiye ve ABD ikili ilişkileri yakındı ve iyi seviyededir.¹²⁴ Türkiye, Avrupa Konseyi ve NATO ile bütünleşmiştir. 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olmuştur ve 1995 yılında AB Gümrük Birliği'ne katılmıştır. Türkiye 2005 yılında AB'ne katılım müzakerelerine başlamıştır. Ancak şu ana kadar prosedürler devam etmektedir. Ülke aynı zamanda İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) gibi kuruluşlara da üyedir.¹²⁵

¹¹⁸ Eroğlu, 1989: 446-447.

¹¹⁹ <http://www.mfa.gov.tr/nato.tr.mfa> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2019).

¹²⁰ <https://mfa.gov.tr/tr/dis-politika/turkiye-cumhuriyeti-ile-iliskiler/> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2019).

¹²¹ Duman, 2018: 80-82; Türkiye Cumhurbaşkanlığı, 2018: 4.

¹²² Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü bazen de İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (İngilizce: Organisation for Economic Co-operation and Development -OECD, Fransızca: Organisation de coopération et de développement économiques), uluslararası bir ekonomi örgütüdür; Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT); D-8 Developing Eight (gelişmekte olan sekiz ülke); G20 veya “Group of 20”: Almanya, AB Komisyonu, ABD, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan ve Türkiye ülkelerini oluşturmaktadır.

¹²³ Alagöz vd., 2004: 71.

¹²⁴ Oran, 2001: 548-550.

¹²⁵ <http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa> (erişim tarihi: 02 Mayıs 2019).

2002 yılında 58. Hükümet döneminden Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) kurulmasından bu yana, Türkiye, diğer şeylerin yanı sıra, İslam Konferansı Örgütü'nün (İKT) genel sekreterliğini üstlenmiştir. Soğuk Savaş dönemi sonrasında Türkiye'nin, jeostratejik önemi nedeniyle Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlara yönelik ilgisi artmıştır.¹²⁶ 1991 yılında Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığı sonucu Türkiye bu ülkeler ile sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda kültürel ve siyasi boyutta başarılı girişimlerde bulunmuştur.¹²⁷

Şu anda Türkiye ekonomik büyüme ve diplomatik girişimler yoluyla bölgesel bir güç olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de 1980'li yıllara kadar uygulanan ekonomik yaklaşımlar ülkenin kalkınmasında önemli bir rol oynamakla beraber özel sektöre, dış ticaret ve döviz akışına sınırlama getirilmesi ve DYY tutarına sınırlanma getirilmesi uygulamalarına başvurmuştur. Türkiye, Avrupa Ekonomi Topluluğu (AET) ile 1963 yılında Ankara Anlaşması'nı imzalamış, bu anlaşma doğrultusunda taraflar ticari ilişkileri geliştirme yoluna gitmiştir.¹²⁸ Türkiye, AET ile kurduğu ilişkiler ve uyguladığı ekonomik reformlar ile zaman içinde serbest ekonomiye geçmiştir. Ülkenin kalkınmasına katkıda bulunan tarım, petrol ve kimyevi ürünler, otomobil sektörü, tekstil olarak sıralayabiliriz ki bunlar aynı zamanda ihraç edilmektedir. Enerji koridorunda yer almasının ve transit bir ülke olmasının Türkiye ekonomisine ve ticari ilişkilerine etkisi daha iyi değerlendirilebilir. Ortak Azerbaycan-Türk Anadolu Doğalgaz Boru hattı hızla yapımı ilerlemekle birlikte, Hazar Denizi aracılığı ile Türkiye ve Avrupa'ya ulaşarak, Türkiye'nin erişime (Avrupa-Türkiye) katkısını artırmakla kalmayıp aynı zamanda ülke ekonomisini de geliştirecektir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri doğrultusunda, Türkiye'nin ana ihracat ortakları ve ana ithalat ortakları, en çok ihraç ve ithal edilen mallar ile birlikte Tablo 1.4'te yer almaktadır:

¹²⁶ Oğurlu, 2018 : 69-70

¹²⁷ Alagöz vd., 2004: 62-72 ; Ersungur vd., 2007 : 286- 288.

¹²⁸ http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-avrupa-ekonomik-toplulugu-arasinda-bir-ortaklik-yaratan-anlasma-ankara-anlasmasi_-12-eylul-1963-.tr.mfa (erişim tarihi: 04 Şubat 2019).

Tablo 1.4 Türkiye Dış Ticareti Verileri ¹²⁹

Ana ihracat ortakları:	% 9,2 Almanya, % 6,2 İngiltere, %5,7 Irak, %5,4 İtalya, 5,0 %ABD, 4,5% İspanya, %4,4 Fransa, %2,3 Rusya (2019). <u>İhraç malları</u> : motorlu kara taşıtları, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, giyim eşyası ve aksesuarları, gıda maddeleri, demir ve çelikten eşya,... <u>İhracat</u> : 180,8 milyar Dolar (2019 tahmini); 171,1 milyar Dolar (2018), 164,4 milyar Dolar (2017) , 149,2 milyar Dolar (2016)
Ana ithalat ortakları:	%11,0 Rusya, %9,2 Almanya, %9,1 Çin, %5,6 ABD, %4,4 İtalya, %3,2 Fransa, %3,2 Hindistan (2019) <u>İthalat malları</u> : mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların, kimyasallar, Eczacılık ürünleri, plastikler ve mamulleri, pamuk, sentetik ve suni filamentler, Tohum... <u>İthalat</u> : 210,3 milyar Dolar (2019 tahmini); 231,1 milyar Dolar (2018); 238,7 milyar Dolar (2017); 202,1 milyar Dolar (2016).

Zorlu geçen 1990'ların ekonomik krizinin ardından 2001 yılında, Ankara finansal destek almak için IMF ile anlaşmıştır. Önerilen programlar doğrultusunda, Türkiye'nin temel ekonomik ve gelir getiren alanlarda güçlenme kaydettiği görülmüştür. Sonuç olarak Türkiye'deki enflasyon düşürülmüştür. İşsizlik oranı gerilemiştir. Ekonomisi güçlendirmiştir. Örneğin 2002 yılından sonra GSMH'de %7,9 bir artış görülmüştür.¹³⁰

Ülkede makro-ekonomik stratejiler, para politiklar ve yapısal reformlarda bulunulmuştur. Bunda bankacılık ve finansal pazarlama sektörleri yapısı güçlendirilmiştir. Bu ekonomiye olan güvenin artmasıyla birlikte dış yatırımlar da artmıştır. 2002 yılından beri Türkiye'yi dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri haline getirmiştir.¹³¹ Yeni Türk Lirası, 2000'li yılların başında ülkedeki enflasyon kontrol altına alındıktan sonra 1 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹³²

Günümüzde Türkiye'de son derece iddialı mega projeler yapılmaktadır. İstanbul Havalimanı, Marmaray, Avrasya Tüneli, Kuzey Ege Çandarlı Limanı, Ordu-Giresun Havalimanı, Türksat 4B uydusu, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, İzmir'deki Osmangazi Köprüsü, İstanbul-İzmir Otoyolu, Ankara'daki yeraltı tren hatları ve Kanal İstanbul bu mega projelerin arasında yer almaktadır. Bir tarafta 2018'de faaliyete geçen ve dünyanın en büyük havalimanı olarak bilinen İstanbul Havalimanı, diğer tarafta dünyanın en çok yolcu taşıma kapasitesine sahip hava yollarından biri olan Türk Hava Yolları Türkiye'deki hava ulaşımının geliştiğine yönelik örnekler arasındadır.

¹²⁹ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 20 Nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

¹³⁰ Özçam, 2004:10-11.

¹³¹ <http://www.mfa.gov.tr/turk-ekonomisindeki-son-gelismeler.tr.mfa> (erişim tarihi: 17 Nisan 2020).

¹³² <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4137469.stm> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

Hava ulaşımının geliştirilmesi; uluslararası ticaretin ve turizmin artmasını sağlamaktadır¹³³. 2017 yılında Türkiye'ye 32 410 034 yabancı turist gelirken bu rakam 2019 yılında 45 058 286 kadar ulaşmıştır. 2020 yılında bile ve bu Kovid 19 salgını gelmeden önce yaklaşık 4,5 milyon turist Türkiye'ye gelmiştir.¹³⁴ Ayrıca Finansal alanda ve DYY konusunda önemli reformlar yapılmıştır. Türkiye yabancı yatırımcıları teşvik etmeyi ve gerçekleştirdiği yatırım ortamını uluslararası standartlara göre iyileştirme reformuyla birlikte iş yapma kolaylığını esas almış ve böylece şirket kuruluşlarında yaşanan bürokrasi kaldırılmış, maliyet ve prosedürler de asgariye indirilmiştir.¹³⁵

Tarım sektörü Türkiye için önemli gelir kaynaklarından biridir. AB başta olmak üzere yurt dışına ihraç edilen tarım ürünlerinden elde edilen gelir küçümsenmeyecek boyuttadır. Türkiye ile AB arasındaki dış ticaret ilişkisi önemlidir. 2000 yılında Türkiye'nin AB ye ihracatı 15 688 Milyon ABD Doları iken 2018'de bu rakam 83 954 Milyon ABD Dolarına yükselmiştir. Aynı zamanda ithalatı 28 552 Milyon ABD Doları iken 2018'de 80 813 Milyon ABD Dolarına yükselmiştir. Haziran 2019 yılı elimizde mevcut olan istatistiklerine göre, Türkiye'nin AB ile olan ihracatı ise 41.415 milyar ABD Dolar düzeylerindedir ve toplam ihracatının yüzde 49,4'ünü yapmaktadır. İthalat ise 33 486 milyar ABD dolar düzeylerindedir ve toplam ithalatının yüzde 34,00'ünü oluşturmaktadır.¹³⁶

Türkiye denizcilik sektörü alanında önemli bir avantaja sahiptir. Türkiye, üç farklı kıyıdaki coğrafi konumundan dolayı çok önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin birçok filosu var ve şu anda dünyada 15. sıra yer almaktadır. Konteynerlik, dökme tanker, petrol tanker, kargo taşıyıcı olmak üzere gemi inşa altyapısı vardır. Ayrıca, diğer sanayi kollarının kıyılarında deniz ticareti hizmetleri ve çok sayıda kıyı tesisatı faaliyeti sunmaktadır.

¹³³ <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/yatirim-programi/uab-megaprojeler.pdf>, (erişim tarihi: 12 Şubat 2020); <https://edition.cnn.com/travel/article/istanbul-new-airport-turkey/index.html> (erişim tarihi: 26 Ocak 2019); Özdemir vd., 2017: 468-469 ; Türkiye Cumhurbaşkanlığı, *Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Sayı 23*, Resmî Gazetenin Tarihi – Sayısı: 13.12.2018 – 30624; Diğer sıra dışı proje ise Kanal İstanbul 2023 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Bu projenin en dikkat çekici yönü ise ve bugünlerde medyada çığırın proje olarak bir tartışılan proje yaklaşık 30 kilometrelik Karadeniz ve Marmara Denizi birleştiren bir kanaldır aynı zamanda Avrupa ve Asya kıtalarını birleştirme özelliğine sahip olması planlanmaktadır. Olumsuz yorumların karşısında çevre kirlileme gibi bu proje yeni uluslararası deniz yolu oluşmaktadır ve Türkiye'nin rekabet gücünün artması sağlamaktadır. İstanbul ve İzmir arasında yapılması planlanan diğer sıra dışı proje ise otoyolu bağlantısıdır. Türkiye 2023 yılında 10 000 Km'lik uzunluğu hızlı tren hattına ulaşmaya hedeflenmiştir. Projeyi tamamladıktan sonra hızlı tren hattı konusunda Avrupa'da birinci ve dünyada ikinci olarak tarihe geçmesi planlanmaktadır. Çin bu konuda ilk adımı atarak şu an rekoru elinde tutmaktadır. Otoyolu yapılması, hem şehirlerini birbirine bağlamaktır hem de trafik yükünün azalması sağlanmaktadır. Türkiye'nin güçlendiği bir konum askeri statüsüdür ki; teknik ve eğitim alanında Türk ordusu şu an dahi dünya genelinde dikkat çekici bir konumdadır. Ülke adına, Türk uzay programını geliştirmek ve kalkındırmak amacı ile bir yatırım yapılmıştır ve Türkiye uzay Ajansı kurulmuştur. Ajansın görevlerinden biri uzay ve havacılık bilimi ve teknolojilerine yönelik orta ve uzun vadeli amaçları koymaktır. Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve Evrasya Tüneli, Boğaziçi mevkisinden geçen iki mega projedir.

¹³⁴ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> (erişim tarihi: 10 Şubat 2020).

¹³⁵ Yılmaz, 2006: 174-190.

¹³⁶ T.C. Ticaret Bakanlığı, 11.07.2019.

Ayrıca tersanelerde, tekne yapımlarına devam edilmektedir.¹³⁷ Sosyo-ekonomik açılarından bu projeler Türk halkına refah ve gelişme sağlamak ve istihdam yaratmaktadır. Uluslararası seviyede bakıldığında, Türkiye'nin rekabet gücü daha artmaktadır. Dünya ekonomisi ile bütünleşmesi süresinde, dış ticareti hızlı bir şekilde de geliştirebilmektedir çünkü uluslararası ticari taşımacılıkta en büyük pay denizlere bağımlı hale gelmektedir. Tüm bu faktörler, Türkiye'yi önümüzdeki on yılda yakından takip etmesi için etkileyici ülkelerden biri haline getirmektedir. Türkiye, 2023 yılına kadar en iyi 10 dünya ekonomisi içinde yer alabileceğini hedeflemektedir.¹³⁸ Bu, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı olacaktır. Türkiye'nin ekonomik anlamda dış piyasalarla bütünleşmesi, Afrika ile ilişkilerini de farklı bir boyuta taşımıştır.

1.2.3. Türkiye-Afrika ilişkileri

Türkiye, Afrika kıtası ile uzun süredir devam eden tarihi ve kültürel ilişkilere sahiptir. Türkiye'nin Afrika ile kültürel ve tarihsel ortak noktaları derinlere ve eskiye dayanmaktadır. Türkiye-Afrika ilişkileri dört döneme ayrılarak incelenmektedir¹³⁹; buna göre ilk dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuzey Afrika'ya yönelik seferleri sonucunda 1517 yılında Mısır'ı, Cezayir'i ve sonrasında Libya'yı hakimiyeti altına almasıyla başlamıştır. Cezayir (1516-1848), Tunus (1574-1881), Libya (1551-1912) ve Mısır (1617-1882) bu tarihler arasında doğrudan İstanbul'dan gönderilen valiler tarafından yönetilmiştir.¹⁴⁰ Bir zamanlar bulunduğu topraklarda, Osmanlı Devleti yerel halkların yararına altyapı, su sistemleri, köprüler, medreseler, camiler, hamamlar inşa etmiştir. Bu dönemle ilgili önemli olan şey, yerel halklar üzerinde kendi kültürünü ortaya koymamış olmasıdır. Sahra altı Afrika bölgelerinde ise Türk varlığı sınırlıdır.¹⁴¹ Ancak 19. yüzyılda Güney Afrika'nın Türkiye ile olan ilişkisi, Johannesburg'daki Osmanlı İmparatorluğu Konsolosluğu'nun kurulması ile teyit edilmiştir.¹⁴² Osmanlı Devletinin 1912 yılında (Etiyopya) Harar'da Başkonsolosluk açmasının ardından Sahra Altı Afrika'daki ilk Türk Büyükelçiliği olmuştur. I. Dünya Savaşı'ndan sonra, Osmanlı İmparatorluğu 1922'de yıkılmıştır. 1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur.¹⁴³

¹³⁷ T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2018: 450-486.

¹³⁸ İnal, 2012: 69-70.

¹³⁹ Kavas, 2007: 11.

¹⁴⁰ <http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

¹⁴¹ Cansaran, 2012: 84-86.

¹⁴² Sıradağ, 2015: 75.

¹⁴³ Eroğlu, 1989: 446-447.

Türkiye-Afrika ilişkilerindeki, ikinci dönem, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 1998 yılına kadar uzanan zaman aralığını kapsamaktadır. Türkiye-Afrika ilişkileri Soğuk Savaş döneminde çeşitli aşamalardan geçmiştir. Bu dönemde Afrika ülkeleriyle kurulan ilişkiler asgari düzeyde kalmıştır. İlk aşamada çoğu Afrika ülkesinin emperyal devletlerin kontrolü altında olması ve Türkiye'nin kıtaya yönelik tutarlı bir politika geliştirememesi bunun en önemli nedenleri arasındadır.¹⁴⁴ İkinci dönem olarak adlandırılan bu zaman aralığında 1960 Kıbrıs sorununa yönelik Türkiye görüşünü açıklamak üzere siyaset adamları, diplomatlar, gazeteciler ve öğretim üyeleri Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerine gönderilmiş, 1965 yılında ise Afrika açılımından ilk defa söz edilmiştir. Birçok Afrika ülkesi o tarihlerde gerçekleştirdiği bağımsızlık mücadelelerinde Türkiye'nin erken cumhuriyet döneminde gerçekleştirdiği sosyoekonomik ve politik uygulamaları örnek almıştır. Bununla birlikte hem Kıbrıs sorununun zaman içinde gündemden düşmesi hem de Afrika açılımının başarısız olması nedeniyle o tarihlerde ilişkiler sınırlı kalmıştır.¹⁴⁵ 1990'lı yıllara gelindiğinde, uygulanan ekonomik reformlar ile dış politikasında bir dizi değişikliğe giden Türkiye Afrika ülkeleriyle olan ticareti ve ekonomik ilişkileri geliştirmiş, Afrika'ya yönelik daha somut adımlar atmaya başlamıştır.¹⁴⁶

Üçüncü dönem 1998-2002 yıllarını içermektedir. 1998 yılında Afrika Eylem Planının kabulüyle Türkiye'nin Afrika'ya yönelik ilgisi artmış.¹⁴⁷ Dördüncü ve son dönemi kapsayan 2002 yılı ve sonrasında ise Türkiye Afrika ilişkilerinde hazırlanan "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" ön plana çıkmış ve 2005 yılı "Afrika Yılı" ilan edilip yeni Büyükelçilikler açılması planlanmıştır. Türkiye'nin 58. Hükümetinin iktidara gelmesi ile birlikte Güney Afrika bölgesinde ülkeler ile ilişkilerde bir canlanma görülmeye başlanmıştır. 2002 yılında iktidara gelen AKP hükümeti ile birlikte, Türkiye'nin Afrika'ya yönelik dış politikası olumlu bir değişim geçirmiştir ve hız kazanmıştır. 2005 yılı, Afrika Yılı olarak ilan edilmiştir.¹⁴⁸ Mart 2005'de dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Etiyopya ve Güney Afrika'yı ziyaret etmiştir. İlk kez bir Türk başbakan, Ekvator altı olarak bilinen bölgeye ziyarette bulunmuştur. Türkiye, 12 Nisan 2005 tarihinde AU'nun gözlemci üye statüsünü kazanmıştır. 5 Mayıs 2005'te Addis Ababa'da AU nezdinde akredite bir büyükelçi atanmıştır. Ocak 2008'deki AU Zirvesi'nde ise Türkiye stratejik ortak ilan edilmiştir. Türk dış politikasına bakıldığında, Türkiye-Afrika ilişkileri Türk dış politikasının ana yönelimlerinden birini oluşturmaktadır. Türk dış politikası Afrika'ya ciddi ve olumlu yöneliklere gelişmiştir.

¹⁴⁴ Bozdağlıoğlu, 2003: 5-9.

¹⁴⁵ Fırat, 2009:1-7; Fırat, 1997: 191-192.

¹⁴⁶ Boyraz, 2015: 1.

¹⁴⁷ Oğurlu, 2018 : 65-68.

¹⁴⁸ TİKA, 2018-2:67.

Türkiye-Afrika ilişkileri, Türkiye'nin Afrika Kıtası'nın stratejik bir ortağı olarak ilan edilmesinden bu yana önemli bir ivme kazanmıştır. Türkiye, siyasi-ekonomik ortaklığı güçlendirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye Afrika'da kapsamlı ve çok katmanlı bir politika izlemektedir. Bu politikanın ana ilkeleri şöyle özetlenebilir: İkili ve çok taraflı görüşmelerle taraflararası siyasi, diplomatik ve ekonomik ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri geliştirmek. Bu hususta Mayıs 2009'da 7'si SAA'da olmak üzere Afrika Kıtası'nda 12 Türk Büyükelçiliği bulunmaktayken, günümüzde bu sayı Şubat 2018 itibariyle 41'e ve 2019 yılının sonu 42'ye yükselmiştir (Tablo 1.5). Bu gelişme, bu bölgelerde yeni elçiliklerin ve temsilciliklerin kurulması, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA)'nın faaliyet alanının genişletilmesi, işbirliği anlaşmalarının imzalanması ve bu alanlardaki artış ile belirlenmiştir. Türk uluslararası ve dış politikasının yakın zamandaki çalışmaları onu daha bağımsız ve daha iddialı olarak sunmaktadır.¹⁴⁹ Son yıllarda, Türkiye'nin Afrika'daki faaliyetleri her geçen gün yükselmiştir.¹⁵⁰ Benzer şekilde Türkiye'deki Afrika elçilikleri de giderek artmaktadır. 2009 yılında yalnızca 10 Afrika ülkesine ait büyükelçilik bulunurken bu sayı 2016'da 33'ye ve Ekim 2019 yılında itibariyle 36'ya yükselmiştir (Tablo 1.6).¹⁵¹

Bu dönem'den itibaren kıtaya yönelik üst düzey ziyaretlerde önemli bir hareketlilik yaşanmaktadır. 1998 yılından günümüze Türkiye Afrika ilişkileri taraflar arasındaki resmi ziyaretlerle, ekonomik ve ticari anlaşmalarla gelişme kaydetmiştir.¹⁵² Diplomatik faaliyetler yalnızca Afrika ülkeleriyle değil bölgesel kuruluşlarla olan ilişkileri de güçlendirmekte ve kurumsallaşmaktadır.¹⁵³ Türkiye, Afrika ülkeleri ile ilişkilerinde ticaret, yatırım ve insani yardımı desteklemek; Afrika'daki diyalog, anlayış ve barışı artırmak için kıtanın uluslararası ve bölgesel organizasyonlarına destek vermek; Afrika'daki barışı koruma misyonlarına aktif olarak katılmak; AU politikasına uygun olarak "Afrika sorunlarına Afrika çözümleri" ilkesine dayanmaktadır.

¹⁴⁹ TİKA, ilişkileri ve dostluk ağını güçlendiren bir Türk kurumudur. Bu kurum çeşitli ülkelerde sosyo-ekonomik ve kültürel faaliyetler yürütmektedir. 1995 yılında eğitim çalışmalarına hız vermiştir. Okullar, kütüphaneler ve laboratuvarlar oluşturulmuş ve bu çeşitli ülkelerdeki üniversitelerde teknik malzeme ve ekipman desteği verilmiştir. Çalıştığı ülke sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Halen 59 ülkede 61 program koordinasyon ofisi bulunan TİKA, ofisleri aracılığıyla 150 ülkede faaliyet göstermektedir. Hint Okyanusu bölgesinde bir ofisi var ve bu Komorlar'da bulunmaktadır ; <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakimizda-14649> (erişim tarihi: 25 Şubat 2020).

¹⁵⁰ <http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

¹⁵¹ Oğurlu, 2018 : 65-68; <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

¹⁵² <http://www.trt.net.tr/francais/economie/2017/01/26/la-turquie-et-madagascar-signent-quatre-accords-659164> (erişim tarihi: 03 Ocak 2018); <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 12 Şubat 2020). Bu siyasi temaslar ve Türkiye'nin Afrika'da var olduğunusöyle özetlenmektedir. Ziyaretler Bati Afrika ülkelerinden (Moritanya, Mali, Senegal, Gana, Nijerya) Doğuya kadar (Etiyopya) , Kuzeyden (Tunus, Cezayir, Sudan) Orta Afrika'ya (Çad vb.) Güney'e kadar gerçekleştirilmiştir.

¹⁵³ 2005'te AU'nun stratejik ortağı 2008'te Afrika Kalkınma Bankası'nın (BAD) bölgesel olmayan bir üyesi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, aşağıdaki 2012'de IGAD'ın Forumu'na , 2005 yılında ECOWAS, 2010'da EAC'ye , 2012'de COMESA ve 2013'te Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu'na (ECCAS) akredite edilmiştir.

Tablo 1.5 Afrika'daki Türk Büyükelçilikler¹⁵⁴

Yıl	Ülke	Sayı
2009'dan önce	Etiyopya (1926 ilk yerleşik Türk Büyükelçiliği) , Güney Afrika (22 Mart 1994), Kenya (1968), Kongo Demokratik Cumhuriyeti (1974) ve Kuzey Afrika ülkeleri (Kahire Mısır, Fas, Cezayir, Libya, Tunus)	9
2009	Fildişi Sahili ve Tanzanya	2
2010	Angola, Gana, Kamerun, Madagaskar (Komorlar, Mauritius için akreditedir), Mali ve Uganda (Burundi için akreditedir)	6 + 3
2011	Gambiya, Güney Sudan, Moritanya, Mozambik, Somali, Zambiya ve Zimbabve	7
2012	Burkina Faso, Gabon, Namibya ve Nijer	4
2013	Çad, Cibuti, Eritre ve Gine	4
2014	Benin, Botswana, Kongo Cumhuriyeti ve Ruanda	4
Son dönemde	Ekvator Ginesi, Nijerya, Senegal, Sierra Leone ve Sudan,	6
Önümüzdeki dönemde	Cap verde, Eswatini (Swaziland), Guinée-Bissau, Lesotho, Liberia, Malawi, Ora Afrika Cumhuriyeti, Sao Tomé et Príncipe, Seychelles, ve Togo	13

**Dikkat çeken durum Kenya'daki Türk Büyükelçiliğinin Seyşeller için akredite olmasıdır.

Tablo 1.6 Türkiye'deki Afrika Büyükelçilikleri¹⁵⁵

Yıl	Ülke	Sayı
Şu an	Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Çad, Cezayir, Cibuti, Ekvator Ginesi, Etiyopya, Fas, Fildişi Sahili, Gabon, Gambiya, Gana, Gine, Güney Afrika, Güney Sudan, Kamerun, Kenya, Kongo Demokratik Cumhuriyeti , Kongo, Libya, Mali, Mısır, Moritanya, Nijer, Nijerya, Ruanda, Senegal, Somali, Sudan, Tanzanya, Tunus, Uganda, Zambiya ve Zimbabve	36

Özet olarak, 2005'i Afrika Yılı ilan ettikten sonra Türkiye'nin Afrika kıtası ile diplomatik ilişkileri ivme kazanmıştır. Türkiye, kıtadaki yatırımlar, projeler, ticaret hacmi, yürütülen kültürel ve insani yardımları hem hızlandırmış hem de geliştirmeye büyük önem vermiştir.¹⁵⁶ Bu ilişkileri geliştirmek için Türkiye-Afrika İşbirliği Zirveleri (Tablo 1.7) ve Türkiye – Afrika Ekonomi ve İş Forumu (Tablo 1.8) düzenlenmiştir.

¹⁵⁴<http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

¹⁵⁵<http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019);
<http://cd.mfa.gov.tr/mission/mission-list?clickedId=3> (erişim tarihi: 12 Şubat 2020);

<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

¹⁵⁶<http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa> (erişim tarihi: 12.Şubat 2020).

Tablo 1.7 Türkiye-Afrika Ortaklık Zirveleri¹⁵⁷

Zivire	Yıl/ Tarihi	Yer	Özellikleri / Sonuçları
1.	18-21 Ağustos 2008	İstanbul/ Türkiye	Bu ilk Türkiye-Afrika zirvesi, siyasi ve ekonomik işbirliğini canlandırmayı ve iki bölgenin stratejik ortaklığını çerçevelemeyi amaçlamaktadır. Öte yandan, binlerce yıl öncesine dayanan bu iki coğrafi yer arasındaki sosyo-kültürel bağlantılara da önem verilmiştir.
2.	19-21 Kasım 2014	Malabo/ Ekvator Ginesi	Zirve "Ortaklık" teması altında düzenlenmiştir. Her zamanki gibi iki coğrafi alan arasındaki sosyo-kültürel bağlantıları göz önünde bulundurarak, bölgeler arasında ekonomik işbirliği ve yatırım fırsatları vurgulanmaktadır. Zirvede barış ve güvenlik, tarım, eğitim, sağlık, enerji gibi çeşitli konular da tartışılmıştır.
3	2019>2020	Türkiye' de Tahmin edilmistir	Afrika ülkeleri ile Türkiye arasındaki üçüncü zirvenin Nisan 2020'de İstanbul'da yapılması planlanıyor ve Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki ilişkiyi korumayı ve vurgulamayı amaçlıyor. Koronavirüs salgını nedeniyle yapılamamıştır.

2008 yılında İstanbul'da düzenlenen ilk Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi, 49 Afrika ülkesi ile uluslararası ve bölgesel örgüt temsilcilerinin katılımını sağlamıştır. Türk - Afrika'nın kalıcı ortaklığını güçlendirmek amacıyla, Türk-Afrika İşbirliği İstanbul Deklarasyonu'nda somut önlemler ve olumlu kararlar alınmıştır. "Sürdürülebilir kalkınma ve entegrasyonu güçlendirmek için yeni bir ortaklık modeli" teması altında düzenlenen zirvede 2015-2019 dönemi için ortak uygulama planı kabul edilmiştir.¹⁵⁸

Tablo 1.8 Türkiye-Afrika İş Forumu¹⁵⁹

Forum	Yıl/ Tarihi	Yer	Özellikleri / Sonuçları
1.	2-3 Kasım 2016	İstanbul	DEİK'in koordinasyonu ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)'in katkılarıyla düzenlenen Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumudur. Ekonomi, Ticaret, Yatırım ve Maliye Bakanları olmak üzere 42 Afrika ülkesinden 50 üst düzey yetkili; Ticaret ve Sanayi Odaları, STK'lar, iş dernekleri ve meslek kuruluşları başkanları, BAD ve AU kıdemli temsilcileri, 49 Afrika ülkesinden yaklaşık 3.000 iş adamı ve girişimci bu Ekonomik Forumuna katılmıştır.
2.	10-11 Ekim 2018	İstanbul	"Yükselen Afrika ve Türkiye" temasıyla İş Forumudur. Afrika'da iş yapma fikrine veren Forumdur. Afrika ile Türkiye arasındaki ekonomik, ticari ve kültürel iş birliği olanaklarının ele alınmasının yanı sıra ikili ilişkilerin geleceğini şekillendirmesine yönelik bir platform oluşturması amaçlanmıştır.

¹⁵⁷ <https://www.tccb.gov.tr/ozeldosyalar/turkiye-afrika/zirve/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2018). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır; TİKA, 2018-2: 83.

¹⁵⁸ <https://www.tccb.gov.tr/ozeldosyalar/turkiye-afrika/zirve/> (erişim tarihi: 12.Şubat 2020).

¹⁵⁹ <http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/about-past-forums.html> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Türkiye-Afrika İş Forumu dışında, Türkiye-Afrika Tarım Bakanları birinci Toplantısı ve Tarım İş Forumu 27-28 Nisan 2017 tarihlerinde Antalya'da ve Türkiye-ECOWAS Ekonomi ve İş Forumu 22-23 Şubat 2018 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. III. Türkiye – Afrika ekonomi ve iş forumu ise 08-09 Ekim 2020 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilecektir.¹⁶⁰

Türkiye için niceliksel artış sadece ticaret hacminin artışından değil, aynı zamanda açılan yeni Türk temsilciliklerinin, Türk Hava Yolları (THY)'nin uçtuğu noktaların artan sayısından ve TİKA'nın kıtada artan varlığından da izlenebilmektedir. TİKA sayesinde sağlık alanında birçok proje, inşaat da finanse edilmiştir. İlgili ülkelerde çeşitli etkiler kaydedilmiştir (Örneğin: Sudan Hastanesi, Etiyopya ve Nijer'de , ...).¹⁶¹ THY şu anda 32 Afrika ülkesinde 51 destinasyon uçuş gerçekleştirmektedir. Türkiye, 2013 ve 2014 yıllarında dünyanın en büyük üçüncü insani yardım aktörü olmuştur. 2014-2018 yılları arasındaki Dünya İnsani Yardım Raporuna göre,Türkiye, dünyanın en büyük donör ülkeleri arasındadır. İnsani yardımı 8.399 milyar dolar ulaşmıştır. Bu konuda, Afrika'nın payı büyüktür ve sağlık alanı olmak üzere çeşitli alanlarda artarak devam etmiştir. “Türkiye, önde gelen donör ülkelerden biri olarak, küresel sorumlulukların ve gıda güvenliği, açlıkla mücadele, sürdürülebilir çevre, eğitim ve sağlık gibi ihtiyaçların farkında olarak hareket etmektedir”.¹⁶² Türkiye, bugünlerde Koronavirüs salgınıyla mücadele etmek amacıyla, Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın farklı ülkelerine yardımlarda bulunmuştur.¹⁶³

Türkiye'nin Afrika'daki faaliyetleri her geçen gün derinleşmektedir. Türk hükümetinin Afrika ile bağlantı kurma önceliği iş ve ticaret ilişkilerinin büyümesini kolaylaştırmaya yardımcı olmuştur. Türkiye'nin küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri (KOBİ) özellikle Afrika pazarları daha erişilebilir hale geldikçe yatırım yapmaya başlamıştır. Türk şirketleri Afrika ülkelerinde çimento ve çamaşırdan elektroniğe kadar farklı alanlarda üretim yapan büyük projeler yürütmektedir.¹⁶⁴

İki bölge arasındaki ekonomik işbirliğinin bir başka boyutu, ekonomik birliklerle imzalanan işbirliği anlaşmalardır. Örneğin: Türkiye Afrika İşadamları Derneği, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), TİM, DEİK- Is konseyi,... DEİK Afrika'daki 43 ülkede benzer kuruluşlarla İş Konseyleri kurmuştur. Türk müteahhitleri kıtadaki en büyük girişimciler arasındadır.

¹⁶⁰<http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/tr/> (erişim tarihi: 27 Şubat 2020).

¹⁶¹<https://afriquedecryptages.wordpress.com/2014/04/15/la-politique-etrangere-turque-en-afrique-entre-diplomatie-et-acteurs-prives/> (erişim tarihi: 04 Mayıs 2019).

¹⁶²http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_inساني_yardimlari.tr.mfa (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

¹⁶³<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52459231> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

¹⁶⁴<http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/bilateral-relations.html> (erişim tarihi: 12 Şubat 2020).

Yerel iş gücü kullanan, evde üretilen kaynakları kullanan ve nihai ürünleri üçüncü ülkelere ihraç eden birçok Afrika ülkesinde örnek teşkil eden, giderek artan Türk yatırımları vardır.¹⁶⁵

Tablo 1.9 Türkiye'nin Afrika'ya İhracatı (milyon ABD \$)¹⁶⁶

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Afrika'nın Toplam İthalatı	419 631,50	494 127,00	542 856,80	525 322,00	541 847,20	519 728,80	613 793,80	459 141,90	576 000,00
Türkiye'nin Afrika'ya İhracatı	8 682,47	9 426,60	12 554,50	13 418,40	13 778,80	13 282,40	13 473,00	12 374,00	15 088,95
Afrika'nın Toplam ithalatında Türkiye'nin Payı	2,07	1,91	2,31	2,55	2,54	2,56	2,20	2,70	2,62

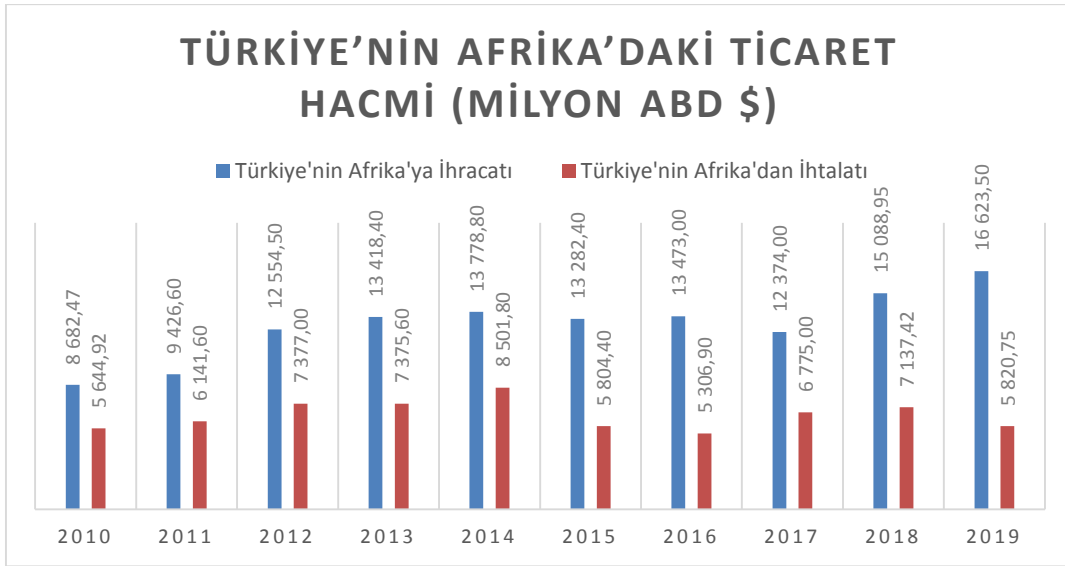
Tablo 1.10 Türkiye'nin Afrika'dan İthalatı (milyon ABD \$)¹⁶⁷

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Afrika'nın Toplam İhracatı	431 978,36	494 050,50	536 734,70	481 158,60	442 089,90	297 760,30	282 752,40	380 597,40	484 000,00
Türkiye'nin Afrika'dan İthalatı	5 644,92	6 141,60	7 377,00	7 375,60	8 501,80	5 804,40	5 306,90	6 775,00	7 137,42
Afrika'nın Toplam İhracatında Türkiye'nin payı	1,31	1,24	1,37	1,53	1,92	1,95	1,88	1,78	1,47

¹⁶⁵ <http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/bilateral-relations.html> (erişim tarihi: 20 Haziran 2019).

¹⁶⁶ Africa Union Commission, 2018: 27; Africa Union Commission, 2019: 37; UNTCAD, 2019: 18; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 20 Nisan 2020); Africa Union Commission, 2018: 28. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

¹⁶⁷ Africa Union Commission, 2018, S.28. Africa Union Commission, 2019: 38; UNTCAD, 2019: 18; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 20 Nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Şekil 1.5 Türkiye’nin-Afrika’daki Ticaret Hacmi Görünümü ¹⁶⁸

Bugünlerde Türkiye Afrika Kıtası ile ticaret hacmi yaklaşık 22 milyar dolardır. Tablo 1.9’da 2010-2018 yılları arasında Türkiye ihracatında Afrika’nın payı, Tablo 1.10’da ise Afrika’dan yapılan ithalat verileri yer almaktadır. Şekil 1.5’te ise ithalat ve ihracat oranlarının karşılaştırması görülmektedir. Türkiye ile Afrika arasındaki ortaklığın güçlendirilmesi diğer ülkelere göre neredeyse yeni olmakla birlikte, ticaret ilişkilerinin doğru yönde geliştiği gözlenmektedir. Ancak 2016 yılında Türkiye’de ortaya çıkan politik meseleler Türkiye’nin Afrika’daki açılımın programını zayıflatan etkiler yaratmıştır. ¹⁶⁹ Özellikle Akdeniz kıyılarında bulunan Afrika ülkeleri, Nijerya, Güney Afrika ve Afrika’nın diğer ekonomik güçleri önemli partnerlerdir. Türkiye’nin 2023 yılında 500 milyar dolar ihracat hedefinde Afrika önemli bir yere sahiptir. ¹⁷⁰

¹⁶⁸ Africa Union Commission, 2018, S.28. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

¹⁶⁹ Ali Sara ve Dellal, 2018: 46-56

¹⁷⁰ http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/turkiye_ile_afrika_arasindaki_ekonomik_ve_ticari_iliskiler_8f958eff-55b9-446e-b0bb-f23670952c8e.pdf (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

1.3.Ara Değerlendirme

1,2 milyar nüfusuyla Afrika, resmi olarak tüm sosyo-ekonomik göstergelerde dünyanın en fakir kıtası olarak kabul edilmektedir. Ancak paradoksal olarak Afrika, doğal kaynaklar açısından dünyanın en zengin kıtası olmaya devam etmektedir. Sosyal ve ekonomik olarak gelişmesi için yatırım ve geleceğe yönelik bir potansiyel oluşturmaktadır. AU, tüm üye devletlerin uluslararası alanda kıta için ortak sorunlarda koordineli konumlar almalarını sağlayan etkili bir forum sağlamıştır ve ikincisi, herhangi bir ortağın, Afrika ile genel olarak ortaklık kurması için en iyi platformdur.¹⁷¹

Afrika ülkeleri, AU çerçevesinde sabırla ve kararlı bir şekilde yeni bir Afrika inşa etmektedir. Afrika, küreselleşme çağını yaşamakta ve enerji ve iklim değişikliği gibi büyük küresel temaları harekete geçirerek konunun küresel boyutunu ortaya koymaktadır. Afrika, ilişkilerini yeni bir yaklaşımla yeniden kurma iradesiyle dünya çapında geniş bir ortaklık ağı kurmuştur. Afrika topraklarında gelişmiş ülkelerin varlığına rağmen, gerçek anlamda sürdürülebilir bir gelişme beklentisi önemlidir. Afrika'daki en büyük ticaret ortakları ve yatırımcıları arasındaki AB ve Çin bu bakımdan öne çıkmaktadır. 28 Haziran 2017'de, Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen AB-Çin-Afrika konferansı sırasında, AB ve Çin, bu yaklaşımı, tarihsel olarak Afrika'nın büyük ortakları olduğu için uygulamaya hazırlanmıştır. Her şeye rağmen, kalkınma yardımlarının ve ticari angajmanların kalkınma üzerinde yalnızca küçük bir olumlu etkiye sahip olduğu, ancak yoksullukla mücadele etme niyetinde olmadıkları konusunda bir karışıklık vardır. Yoksullukla mücadele etme niyeti olan projelerin de uygulanmasındaki liderliğin başarısızlığı söz konusudur. Afrika'nın ihtiyaçları o kadar büyük ki, bu kıtanın gelişmesine katkıda bulunan tüm aktörler memnuniyetle beklenir.

Bunun yanında Türkiye ile Afrika Kıtası arasındaki bağlantılar, geleneksel Avrupalı ortaklar veya Çin, Hindistan veya Brezilya olan yeni ağırlıklar tarafından yapılanlara kıyasla marjinal görünmektedir. Türkiye, kendi gelişim deneyimleri ve dış politikası sayesinde, Afrika'ya çok şey getirebilecektir. Kıtadaki ticaret hacmi ile ilgili olarak, Türkiye şu anda gelişmekte olan beş ekonomiden biridir. 1998'de Afrika'ya yönelik bir açılış programının kabul edilmesinin ardından, Türkiye'nin Afrika kıtasıyla ilişkilerini güçlendirmek için gönüllü faaliyetleri çoğaltılmıştır. Açıklanan arzu, daha küçük güçlerle dengeli ilişkiler geliştirerek dış politikayı çeşitlendirmek ve Türkiye'nin Afrika'daki desteğiyle uluslararası kuruluşlardaki görünürlüğü güçlendirmektir.

¹⁷¹<https://au.int/fr/oau-and-au> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

Bu destek üç ana eksene dayanmaktadır: Türkiye'nin kıtadaki temsilinin artması (Konsolosluklar ve elçilikler), Afrika ile Türkiye arasındaki ekonomik faaliyetlerin güçlendirilmesi (yatırım, ticari hacmin artması, THY hattının açılması, çeşitli anlaşmaların imzalanması gibi) ve nihayet sağlık sektörünü ve eğitimi etkileyen sosyo-insani eylemler.

Bugün Afrika, farklı ülkelerden yatırımcıları, kooperatifleri, insani yardım kuruluşlarını ve gönüllüleri ağırlamaktadır. Türkiye'ye gelince, son yıllarda kıtada faaliyet gösteren Türk şirketlerinin varlığı, hemen hemen her alanda (inşaat / altyapı, tarımsal işletme, sanayi, enerji, hizmetler, eğitim ...) benzeri görülmemiş bir gelişme yaşadı. 2000'li yılların başında, Türkiye ile kıta arasındaki ticaret hacmi 100 milyon dolarken, şu anda 20 milyar doları aşmaktadır (Şekil 1.5). Bu, büyük bir Türk işadamları delegasyonu eşliğinde, Türkiye Cumhurbaşkanı Afrika ziyareti sırasında imzalanan ekonomik işbirliği anlaşmaları ve ortaklıklar ile yoluyla gerçekleştirilecektir. Bu açıdan bakıldığında, işbirliği tüm Afrika kıtasına yayılacaktır.¹⁷² Türkiye, son yıllarda Batı Afrika Ekonomik Örgütü'nde gözlemci statüsü kazandırarak Batı Afrika'ya öncelik vermişse de, bu işbirliğinin gelişmeye devam edeceğini umulmaktadır. Bu strateji çerçevesinde Türkiye'nin Hint ülkeleri ile ilişkilerinin de gelişmesi söz konusudur. Bu ülkelerle ilişkilerin seyrinden önce COI ülkelerini ve ortaklığı tanımak gerekmektedir.

¹⁷²<https://www.jeuneafrique.com/544975/politique/infographie-ambassades-vols-aeriens-bureaux-de-la-tika-quelle-est-la-presence-turque-en-afrique/> (erişim tarihi: 25 Şubat 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

COI ÜYESİ HİNT OKYANUSU ÜLKELERİ

Tez çalışmasının amacı, Türkiye'nin rolünün Hint Okyanusu'nun güney batısındaki adalara faaliyetlerini, yatırımını arttırmaya yönelik teşviklerdir. Çalışmamız yalnızca Güney Batı Hint Okyanusu'nun dört adasına odaklanacaktır: Madagaskar, Mauritius, Komorlar ve Seyşeller'dir. Bu devletler aynı zamanda Hint Okyanusu Komisyonu (COI) altında gruplandırılmıştır.¹⁷³ Bu bölüm Hint Okyanusu Bölgesi'ni ve Hint Okyanusu Komisyonu üyesi dört ülkenin uluslararası ticaret, tarım, sanayi, madencilik, turizm gibi ekonomik özelliklerini; tarihi, sosyoekonomik ve jeopolitik durumlarını ele almaktadır.

2.1. Hint Okyanusu Bölgesi ve Hint Okyanusu Komisyonu

IOR (Indian Ocean Region – Hint Okyanusu Bölgesi), dünya yüzeyinin yüzde on dördünü kaplamaktadır (Bkz. Ek 5).¹⁷⁴ Okyanusta bulunan önemli ada ülkeleri şunlardır: Sri Lanka, Zanzibar¹⁷⁵, Glorieuse adası¹⁷⁶, la Mayotte¹⁷⁷, La Reunion, Tromlin adası¹⁷⁸, Juan de Nova adası¹⁷⁹, Europa Madagaskar adası, Komorlar, Seyşeller, Maldivler, Mauritius¹⁸⁰ ve Endonezya'dır. Tromelin adası olmak üzere ve Madagaskar'ın etrafındaki bulunan bazı ada Fransa'ya ait Topraklardır olarak bilinmektedir.¹⁸¹ Bassas da India, Juan de Nova ve Europa adaları normalde Madagaskar'a aittir ancak Fransa kendisine ait olduğunu iddia ederek adaları elinde bulundurmaktadır. Madagaskar bu bölgelerin kendisine bağlanması prosedürünü 1979'da BM Genel Kuruluna sunmuş ve şu ana kadar (2020'de) Madagaskar için avantajlı ve güvenilir bir çözüme henüz ulaşılmamıştır.¹⁸²

Bölgenin kuzeydoğusunda (Aralık-Nisan arası), Güneybatısında (Haziran-Ekim arası) muson yağmurları ve tropikal siklonlar görülmektedir.¹⁸³ Bunun yanında Hint Okyanusu, canlı ve cansız kaynaklar açısından zengin bir coğrafyaya sahiptir.

¹⁷³ <https://www.commissionoceanindien.org/presentation-coi/> (erişim tarihi: 07 Mayıs 2019).

¹⁷⁴ D. Weimar, 2013: 5-26

¹⁷⁵ <https://www.bbc.com/news/world-africa-14115176> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁷⁶ <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Iles-Glorieuses-Iles-Eparges-> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁷⁷ <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Mayotte> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁷⁸ <https://www.sea-seek.com/ebook/Madagascar.pdf> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁷⁹ <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Ile-Juan-de-Nova-ou-Ile-Corail-Iles-Eparges-> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁸⁰ <https://www.sea-seek.com/ebook/Madagascar.pdf> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁸¹ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ma.html> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

¹⁸² Bkz. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 12 Aralık 1979 ve 11 Aralık 1980 tarihlerinde sırasıyla kabul edilen 34/91 sayılı ve 35/123 sayılı kararlar.

¹⁸³ <http://www.indianoceanhstory.org/> (erişim tarihi: 08 Ocak 2019).

İlk olarak balık ve karides başta olmak üzere deniz ürünleri yanında dugong, foklar, kaplumbağalar ve balinalar gibi nesli tükenmekte olan deniz canlıları da bulunmaktadır. Diğer taraftan özellikle Suudi Arabistan, İran, Hindistan ve Batı Avustralya'nın açık deniz bölgelerinde büyük miktarda hidrokarbon rezervi bulunmaktadır.

Jeopolitik, ekonomik ve denizcilikle ilgili olarak, Hint Okyanusu bazen tehditlere aynı zamanda büyük varlıklarla ve fırsatlarla doludur. Balık ihracatı, iç tüketim ve dış ticaret için kıyı ülkeler açısından büyük ve artan bir öneme sahiptir. Rusya, Japonya, Güney Kore ve Tayvan'dan gelen balıkçılık filoları da ağırlıklı olarak karides ve ton balığı için Hint Okyanusu'nu tercih etmek zorunda kalmaktadır. Basra Körfezi ve Endonezya petrol sahalarından özellikle yoğun bir şekilde petrol ve petrol ürünleri trafiği taşımaktadır. Dünyanın açık deniz petrol üretiminin yaklaşık %40'ı Hint Okyanusu'ndan gelmektedir. Ağır mineraller bakımından zengin olan sahil kumu ve açık denizdeki plaser yatakları, başta Hindistan, Güney Afrika, Endonezya, Sri Lanka ve Tayland olmak üzere sınır ötesi ülkeler tarafından aktif olarak kullanılmaktadır.¹⁸⁴

Bölge ticaretinde pek çok liman öne çıkmaktadır. Bölgedeki en büyük liman Chennai'dir (Madras, Hindistan); Kolombo (Sri Lanka); Durban (Güney Afrika); Jakarta (Endonezya); Kolkata (Kalküta, Hindistan); Melbourne (Avustralya); Mumbai (Hindistan); Richards Körfezi (Güney Afrika) diğer önemli limanlardır. Çalışmamıza odaklanacağımız bölgede (COI), Mauritius ve Madagaskar'daki Toamasina limanlarının bir kısmının yeterli kapasitesinin olmaması, ihracat ve ithalatı ilerletmeye yönelik zorluklardır.¹⁸⁵ Hint Okyanusu, evrensel olarak ticari ve ekonomik öneminden dolayı Asya ve Afrika arasında ülkeler arası çatışmalara neden olabilecek önemli bir geçiş yolu niteliğindedir. Bununla birlikte petrol sızıntıları, atık bertarafı, iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı gibi pek çok çevre sorunuyla karşılaşmaktadır.

Aden Körfezi, Afrika ve Asya arasında bulunan, Somali ve Yemen ülkeleri arasında doğal bir ayrım oluşturur. Bu bakımdan korsanlık bu sulara, özellikle küçük yelkenli ve yatlar için bir problemdir. Aden Körfezi'nde çeşitli deniz kuvvetlerinin bulunması ve gemideki silahlı güvenlik ekiplerinin kullanımı da dâhil olmak üzere gemi işletmecileri adına ek korsanlık önleme tedbirleri, korsanlık olaylarını azaltmıştır.¹⁸⁶ Somalili korsanlıkla mücadele etmek amacıyla 2009'da NATO deniz kuvvetleri kapsamında kurulan Ocean Shield Operasyonu, geçtiğimiz birkaç yıl içinde bildirilen olaylardaki düşüş sonucunda Aralık 2016'daki faaliyetlerini sonuçlandırdı.

¹⁸⁴ Central Intelligence Agency (CIA), 2001:232.

¹⁸⁵ <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Port-de-Tamatave-Madagascar-> (erişim tarihi 14 Ocak 2019).

¹⁸⁶ International Chamber of Shipping, 2011:3.

AB deniz misyonu, Atalanta Operasyonu, ise Aden Körfezi'ndeki faaliyetlerine devam etmektedir. Pek çok uluslararası kaynak şimdi bu körfezden ve Hint Okyanusu'ndan 2020'ye kadar bütün küçük gemileri uyardı; Japonya, Hindistan ve Çin'den deniz birimleri de AB güçleriyle birlikte çalışmaktadır; Çin, Cibuti'de, Afrika Boynuzu'ndaki konuşlandırılmış deniz birimlerini desteklemek için bir lojistik üs kurmuştur.¹⁸⁷

Uluslararası rekabet açısından Hint Okyanusu enerji arzının ve ticaret yollarının gelecekteki güvenliğini sağlamak için Çin için ayrıca stratejik olarak önemlidir. Çin, küresel ekonomi ile ne kadar fazla bütünleşirse, Hint Okyanusu'na bağımlılığı o kadar artmaktadır. Hint Okyanusu ve Güney Çin Denizi, enerji ve transit geçiş rotaları ayrıca kıyı devletleri için önemli rol oynamaktadır.¹⁸⁸ Bugün Çin, hidrokarbon enerjisinin %87'sini bu yollarla taşıdığı için Hint Okyanusu'na büyük ölçüde bağımlıdır. Çin'in ulusal güvenliğini, ekonomik gelişimini ve artan gücünü korumak için bu deniz yollarının güvenliğine ve korunmasına bağlı olduğu açıktır. Sınır çatışması sonucu Tromelin Adası¹⁸⁹'nin Fransa tarafından ele geçirilmesi, Çin ve Hindistan'ın donanma gücünü artırarak hem bölgesel hem de bölge dışındaki aktörlere karşı Hint Okyanusu'ndaki kontrolü sağlamaya çalışmalarına neden olmaktadır. Jeostratejik ve jeopolitik özellikleri nedeniyle bu bölge geleceğin güvenlik merkezi olarak görülmektedir.¹⁹⁰

Şu anda, Hint Okyanusu bölgesi barış ve istikrar içindedir. Ancak yoksulluk ve halkın yerleşim sorununa yönelik sıkıntılar, bölgedeki tüm ülkelerin istikrarını tehdit etmektedir. Bu sorunların çözümü açısından COI'nin oluşturulması önem taşımaktadır. COI; Madagaskar, Seyseller, Mauritius, Komorlar ve La Réunion olmak üzere toplamda 5 üyesi bulunan, ekonomik, siyasi, diplomatik, kültürel, teknik ve eğitim alanlarında ülkeleri birbirine bağlayan, 21 Aralık 1982 yılında Port Louis'de imzalanan Victoria Anlaşması ile kurulan ve 1984 tarihinde faaliyete geçen hükümetler arası bir organizasyondur.¹⁹¹ COI Merkezi Temmuz 2012'den beri Mauritius'te bulunmaktadır. Mauritius hükümeti tarafından hazırlanan kullanıma uygun ve pratik Genel Sekreterlik binası, kurumun devamlılığını somutlaştırarak ve COI'nin icra organını temsil ederek hizmetini sunmaktadır. Sorumlulukları arasında, partner grupların kararlarından kaynaklanan programları ve projeleri hazırlamaktadır, ilerlemelerini ve yönetimlerini izlemekte ve aynı zamanda üye ülkelere yeni yönelimler önermektedir.

¹⁸⁷ <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Gulf-of-Aden> (erişim tarihi 14 Ocak 2019).

¹⁸⁸ Tariq, 2014: 1-41.

¹⁸⁹ Upadhyaya, 2014: 173-190.

¹⁹⁰ Fatih Kılıç, 2017: 8-12.

¹⁹¹ Accord Général de Coopération entre les Etats membres de la COI, par Madagascar, Maurice et les Seychelles (membres Fondateurs), Victoria, Seychelles, 10 janvier 1984.

Bu görevlerin parçası olarak, sekretarya ile, bölgesel işbirliği için bir platform görevi görür ve bağışçılarla irtibat kurmaktadır. COI'nin temel amacı, üyelerinin ekonomik gelişimi olmakla birlikte toplumun, sosyal kalkınması ve halkının refahıdır. Bu bağlamda, COI, adaların dinamikleri içerisinde kolaylaştırıcı rol oynamaktadır, ilgili adalardaki işbirliği ve gelişme projelerinin gerçekleştirilmesinde destekleyici bir güçtür. COI bölgesinin haritası 14 numaralı ekte bulunmaktadır. Bu bölgede ayrıca COMESA, SADC ve AB (Avrupa Birliği) 'nin üyesi devletler de bulunmaktadır. COI üyesi ülkeler çok heterojen bir sosyal ve ekonomik profile sahiptir. Bu nedenle COI sekreterlik ofisinin bütçesi her üye ülkenin ekonomik düzeyine göre dağıtılmaktadır: %6 Komorlar, %40 La Reunion (Fransa), %29 Madagaskar, %20 Mauritius, %5 Seyşel Adaları.¹⁹²

Yönetim Organı ve Yönetim Şekli şu şekilde görünmektedir: COI karar verme aşamasında uygulanan yöntem, her bir üye devletin devlet başkanları ve hükümeti tarafından birlikte sunulmaktadır. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi, Komisyonun politik ve stratejik yönelimlerini belirlemektedir. Daha sonra, bu politikalar Genel Sekreterya tarafından uygulanan eylemlere dönüştürülür ve her üye ülkenin Daimi İrtibat Görevlileri Komitesi (OPL) tarafından izlenmektedir. COI'nun başkanlığı 1 yıllık dönem için üye adalar arasında ve dönüşümlü bir şekilde yapılmaktadır. Örneğin 2016 dönemde Madagaskar COI'nın başkanlığını üstlenmiştir. Başkanlığın rolü, üyeler arasında yapılacak toplantıları düzenlemek ve uygulanacak öncelikleri belirlemektir. Bakanlar Kurulu, COI'nin en üst organıdır ve uygulanacak ana faaliyetleri belirlemek için yılda bir kez beş üye ülkenin bakanlarının eşliğinde yapılmaktadır. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde alınan kararlar kurul tarafından uygulamaya koyulmaktadır. Bu görev, Genel Sekreterlik tarafından uygulanmaktadır.¹⁹³ Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi sırasında COI, diplomatik politikasını belirlemekte ve üye adaların yararları için stratejik yönergeler belirlemektedir. Şu ana kadar yapılan 1991, 1999, 2005 ve 2014 yıllarında arasında toplamda dört zirve yapılmıştır.

COI'nin iki temel görevi vardır: ilk olarak, Hint Okyanusu alanının dayanışma içinde kalkınmasını teşvik etmektir. İkincisi ise Afrika Kıtası (AU), Doğu ve Güney Afrika bölgesi ile entegrasyon ve işbirliğini geliştirmek amacı ile üye devletlerini birleştirmektedir. COI de Güney-Güney işbirliğini ve diğer ülkelerin yanı sıra çok taraflı kurumlar ve farklı bağışçılar da teşvik edilebilmektedir.

¹⁹² <http://commissionoceanindien.org/membres/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

¹⁹³ <http://commissionoceanindien.org/a-propos/qui-sommes-nous/> (erişim tarihi: 30 Aralık 2018).

COI, üyelerinin belirli bir desteğe ihtiyaç duyduğu alanlarda destekleyici bir role sahiptir. Aynı zamanda üyelerini etkileyebilecek ulusötesi suçlar gibi riskleri önlemek için önemli tedbirler almaktadır.¹⁹⁴ İlerleyen bölümlerde COI üyesi dört ülkenin sosyoekonomik durumu ve ticaret kapasitesi ele alınacaktır.

2.2.Hint Okyanusu Komisyonu Ülkelerine Genel Bakışı

2.2.1.MADAGASKAR

Madagaskar 587.041 km²'lik yüzölçümüyle Grönland, Yeni Gine ve Borneo'dan sonra dünyanın dördüncü büyük adasıdır ve 25,6 milyon nüfusu ile en büyük COI ülkesidir.¹⁹⁵ Madagaskar, COI bölgesinin toprağı %87,9'u kaplamaktadır ve bu bölgenin nüfusunun %87,9'unu temsil etmektedir.¹⁹⁶ Hint Okyanusu'nun batı kesiminde bulunan ve 400 km genişliğindeki Mozambik Kanalı ile ayrıldığı Doğu Afrika dışındaki bir ada devletidir. 1 600 km uzunluğundaki ve 580 km genişliğindeki dağlık ada, Reunion, Seyşeller, Mauritius ve Komorlar ile çevrilidir (Bkz. Ek 6 ve Ek 7). Madagaskar'ın başkenti Antananarivo'dur ve burada yaklaşık 2 milyon kişi yaşamaktadır. 6 ile ayrılmış olan Madagaskar Ekim 2009 tarihinde, 22 “bölge-faritra” olarak adlandırılan bölümlere ayrılmıştır. Bu 22 bölge kendi içerisinde “fivondronana” olarak adlandırılan 119 ilçeye ayrılmıştır.¹⁹⁷

Madagaskar'da genellikle tropikal iklim görülmektedir; fakat coğrafi konum gereği farklı iklimler yaşanabilmektedir. Kış ayları (Mayıs ve Ekim ayları arasında) soğuk ve kurak, yazları (Kasım-Nisan ayları arasında) sıcak ve nemlidir. Ocak ve Nisan ayları arasında, ülke şiddetli siklonlar (tropikal siklonlar), şiddetli yağmur veya taşkınlarla düzenli olarak etkilenir. Ortalama ülke sıcaklığı yıl genelinde 25°C düzeyindedir. Madagaskar'ı dünyada diğer ülkelerden ayıran özelliklerden birisi, ülkenin hayvan varlığı ve bitki örtüsü ile kuşlar, amfibiler ile birlikte dikkat çekici bitki türleri gibi dünyaya özgü birçok endemik türü vardır.

1896'dan 1960'a kadar Madagaskar Fransız hakimiyetinde ve kültürü etkisinde kaldığı için Fransızca günümüzde Malgaşça ile birlikte adanın resmi dilidir.¹⁹⁸ Madagaskar'ın nüfusu, Afrika ve Asya'daki kökenlerinden dolayı 18 ana etnik gruptan oluşmaktadır.¹⁹⁹

¹⁹⁴ <http://commissionoceanindien.org/a-propos/qui-sommes-nous/> (erişim tarihi: 04 Ocak 2020).

¹⁹⁵ <https://www.worldbank.org/en/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 15 Şubat 2020).

¹⁹⁶ Commission de l'Océan Indien, 2016.

¹⁹⁷ Centre de Recherches, d'Etudes et d'Appui à l'Analyse Economique à Madagascar (CREAM), Monographie des 22 régions de Madagascar en 2009.

¹⁹⁸ Rasoloarison vd., 2014: 18.

¹⁹⁹ Madagaskar genç bir nüfusa sahip olup mevcut istatistiklerine göre nüfusun %59,78'ü 0-24 yaş aralığındadır ve %3,35'si 65 yaş ve üzerindedir. Madagaskar'ın nüfus yapısı incelenirken göze çarpan en önemli göstergelerden birisi nüfusun okuma yazma oranı, temiz su kaynaklarına ulaşabilen nüfusun oranı (%51,5) hem de sağlık hizmeti alabilen nüfusun oranı düşük düzeyde bulunmaktadır.

2.2.1.1.Madagaskar'ın Tarihi ve Siyaseti

Yapılan araştırmalara göre Madagaskar'daki ilk insan varlığı M.Ö. 350 yılına kadar geri gitmektedir. Yine antropolojik araştırmalara göre, adaya yerleşen ilk toplum Vazimba Topluluğu olarak bilinmektedir ve güney ve güneydoğu Asya'dan, Ortadoğu'dan ve Afrika'nın doğusundan geldiklerine yönelik işaretler bulunmaktadır.²⁰⁰ Bununla birlikte adanın Batı tarafından keşfi Portekizli bir denizci olan Diego Diaz'ın 1500'lü yıllarda çıktığı seferler esnasında gerçekleşmiştir. Diego Diaz'ın keşfinden sonra, 17. yüzyılda ülkede Portekiz ve Fransız etkisi görülmüştür. Ada üzerinde kurulan ilk modern devlet yapısının temelleri 1787 yılından itibaren Andrianampoinimerina önderliğinde birleşen Merina etnik grubu tarafından atılmıştır. Ancak yıllar içerisinde basta İngilizler ve Fransızlar (10 Ağustos 1896) olmak üzere ada sürekli olarak kolonileştirilme eylemlerine maruz kalmıştır.

Halk üzerinde eziyete dönüşen bu eylemler sonucunda, 29 Mart 1947 yılında halk baş kaldırmıştır. Resmi rakamlara göre 100 000 kişinin hayatını kaybetmesinin ardından bağımsızlığa ulaşılması sağlanmıştır.²⁰¹ Ülkenin bağımsızlığı 26 Haziran 1960 yılında resmi olarak ilan edilmiştir. Philbert Tsiranana ilk Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. 1972- 2013 yılları arasında başarılı olan birkaç hükümetin dışında, ülkede siyasi istikrarsızlıklar da olmuştur. 2013'ten bu yana ülke, istikrarı ve iş yapma çevresini düzeltmeye çalışmıştır.²⁰² Uluslararası ilişkiler çerçevesinde Madagaskar birçok uluslararası organizasyonlarda üye olarak bulunmaktadır. COI, BM, AU, IMF, Uluslararası Finans Kurumu ve Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Kurulu ülkenin üyeliğinin bulunduğu organizasyonlardan birkaç tanesidir.²⁰³

2.2.1.2.Madagaskar'ın Ekonomik Yapısı

Madagaskar, önemli tarım ve orman alanları, eşsiz biyoçeşitliliği, maden kaynakları, denizcilik ve iklimsel zenginlikleriyle dünya çapında tanınmaktadır. Tarım ürünleri çoğunlukla vanilya, kakao, karanfil, şeker kamışı, ylang ylang, pamuk, sisal, yer fıstığı, manyok, kahve, ilaç üretimi için bitkiler vahona ve artemesia gibi sebze ve litchi, mango, tropikal meyvelerden gibi oluşmaktadır.²⁰⁴ Kahve, vanilya, karanfil, şeker kamışı ve sisal ülkenin temel ihracat ürünleridir. Ormancılık ve balıkçılık da dâhil olmak üzere tarım sektörü, Madagaskar'ın ana ekonomik faaliyeti olup; 2015'te, çalışma çağındaki nüfusun %80'ni bu alanda çalışmaktadır.

²⁰⁰ Walsh, 2010: 1.

²⁰¹ <https://www.agoravox.fr/actualites/citoyennete/article/29-mars-1947-debut-de-massacre-a-191179> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).

²⁰² Rasoloarison vd., 2014: 18-29.

²⁰³ <https://www.diplomatie.gov.mg/index.php?categorie8/integration-regionale> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).

²⁰⁴ Bundesagentur für Außenwirtschaft. Allemagne GTAI, 2015.

Ayrıca, hayvancılık da ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Coğrafi konumunu dikkate alarak ülke büyük balık stoklarından da faydalanmaktadır. Madagaskar, hayvansal ürünler, balık ve diğer deniz ürünlerini büyük miktarda ihraç etmektedir.²⁰⁵

Ülkenin doğal kaynakları ise grafit, altın, safir, kromit, kömür, boksit, nadir topraklar, tuz, kuvars, katran kumları, mika şist ve yarı değerli taşlardır. Madagaskar, şelalelerin bulunduğu yerlerde hidroelektrik kullanımından faydalanmaktadır. Bunlara ek olarak, deniz ürünleri üretimi, sabun, bira, şeker, kâğıt ve hatta madencilik çıkarımı gibi sanayi sektörü ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Örneğin Madagaskar'da nikel ve kobalt çıkarılması ve işlenmesi büyük çokuluslu şirketler tarafından gerçekleştirilmektedir.²⁰⁶

Öte yandan, Madagaskar, bol miktarda biyolojik çeşitliliğe sahip olması ve eşsiz ve endemik türleriyle turizm için cazip bir ülkedir. Aynı zamanda dünya turizmi için de en iyi yerdedir.²⁰⁷ Zengin doğal kaynaklarına rağmen, Madagaskar dünyanın en fakir ülkeleri arasındadır. Çünkü Madagaskarın ekonomisi çok zayıftır ve ülkeyi geliştirmek için henüz sağlam bir temeli yoktur. Bu ülke için yapılan işler her zaman acil durum projeleri olarak değerlendirilmektedir. Hiçbiri uzun vadeli ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Sonuç olarak, ülkenin uluslararası ve bölgesel düzeydeki ekonomik ağırlığı düşmeye devam etmekte ve nüfusun alım gücü de çok düşüktür.²⁰⁸ Dünya Bankası'na göre, bugünlerde nüfusunun yaklaşık %75'i tehlikeli koşullarda ve uluslararası yoksulluk oranının altında yani günde 1,90 dolardan daha az bir parayla yaşamaktadır.²⁰⁹ Ülkenin sağlık, eğitim ve kalkınma alanındaki zor durumu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (PNUD) önemli bir göstergesi olan İnsani Gelişim Endeksi'ne de yansımıştır. 0,510 endeksi ile Madagaskar, 2014 yılında 188'den 154. sırada yer alarak dünyadaki en az gelişmiş ülkelerden biri olmuştur.²¹⁰

Çeşitli ekonomik raporlar son 50 yılda ekonomik bir düşüş kaydeden dünyadaki tek ülke olarak Madagaskar'dan bahsetmektedir. Yıllar geçtikçe, arka arkaya Fransız sömürgeciliğinin ve hükümetlerin bağımsızlığının Madagaskar'ın ekonomisini modernize etmeye çalıştığını belirtmek önemlidir. Ancak politik istikrarsızlık, zayıf kurumlar ve zayıf yönetim büyümesini baltalamaktadır.²¹¹

²⁰⁵<https://www.newsmada.com/2018/03/22/fruits-de-mer-augmentation-des-exportations/> (erişim tarihi: 04 Nisan 2020).

²⁰⁶https://www.eib.org/fr/infocentre/press/news/topical_briefs/2007-september-01/ambatovy-nickel-project-madagascar-topical-brief.htm (erişim tarihi: 06 Aralık 2019).

²⁰⁷<https://www.nytimes.com/interactive/2017/travel/places-to-visit.html> (erişim tarihi: 04 Nisan 2020).

²⁰⁸ Ratoaveloson ve Andriamahefaparany, 2014: 14-16.

²⁰⁹<https://www.banquemonde.org/fr/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 04 nisan 2020).

²¹⁰ United Nations Development Programme (UNDP), 2015: 273.

²¹¹ Ratoaveloson ve Andriamahefaparany, 2014: 14

Bu tür çabalara rağmen, Madagaskarlıların çoğunluğu geçim kaynaklarını, geleneksel tarım veya hızlı nakte dönüşebilecek bitkilerin satışı gibi faaliyetlerden karşılamaktadır. Yani, nakit bulmak için üretilen ürünler genellikle kendi tüketimi için amaçlanan gıda meyveler, sebzeler gibi değildir; fakat ihracat için tasarlanan üretebilen ürünler vaniliya, kahve, kakao, yer fıstığı gibidir.

2009 - 2012 yılları arasındaki ekonomik gerileme döneminden sonra, 2013'ten bu yana hafif bir toparlanma yaşanmıştır. Madagaskar'ın dış ekonomik durumu 2017'de düzelmekteydi ve Madagaskar'ın en büyük ihracatçı olduğu vanilyadan elde edilen yüksek ihracat gelirleri ve hafif mamul mallardır. Ekonomik büyümenin 2017'de %4,3, 2016'da %4,2'ye yakın olduğu, 2018'de %5 civarında ve 2019'da %4,7 olmuştur.²¹²

Hükümetin mevcut olan ‘‘Initiative pour l’Emergence de Madagascar’’ (IEM) (Madagaskar'ın Gelişme Girişimi) 2019-2023'te kayıtlı genel politikasıyla Madagaskar, kalkınma gecikmesine mümkün olduğunca hızlı yetiştirmeyi planlamaktadır.²¹³ 2020'de dünyada ve ülkede yayılmış COVID-19 Salgınına rağmen, büyümesini 2020'de %5,3'e çıkarmayı ve 2021'de en az %5 civarında sabitlemeyi planlamaktadır.²¹⁴ Madagaskar'ın avantajı, şimdiye kadar ülkede Covid-19 ölümünün olmamasıdır. Ayrıca, bu virüsü önlemek için "COVID Organics" adlı bir çare bulmuştur. Araştırmaları devam etmektedir ve sonuçları güvenli uluslararası standartlara göre daha da geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu faktör Madagaskar gelişmesine hızla yol açabilmektedir çünkü dünyanın bu ilaca ihtiyacı olacaktır.

2.2.1.3. Madagaskar'ın Dış Ticareti ve DYY Durumu

Fransız hâkimiyetinden sosyalist iktisat politikasının benimsenmesine kadar çeşitli politik ekonomik yapısal düzenlemelerden sonra, Madagaskar 1980'lerden itibaren liberal, serbest piyasa ekonomisine yönelmiş ve farklı finansal kuruluşlarla müzakerelere başlamıştır. Liberal yatırım yasalarını onaylamış, yabancı yatırımı ve çeşitlendirmeyi tercih etmiştir. Madagaskar, dünyanın farklı ülkeleriyle de ticarete açıktır. Ekonomisinin ana güçlerinden biri dış ticarettir. İmzaladığı ticaret anlaşmaları, dünya pazarlarına özel tercihlere erişime sahip olmasını sağlayacaktır.²¹⁵ Dış ticaretinin son 10 yıldaki istatistiği Tablo 2.1'de özetlenmiştir:

²¹² <https://www.banquemoniale.org/fr/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 04 nisan 2020).

²¹³ Repoblikan'ny Madagasikara, 2019: 1-23.

²¹⁴ <https://www.banquemoniale.org/fr/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 04 nisan 2020).

²¹⁵ CNUCED, 2015: xi.

Tablo 2.1 Madagaskar'ın Dış Ticareti Rakamları (milyar Ariary) ²¹⁶

Yıllar	İthalat	İhracat	Hacmi	Denge
2005	3.254,7	1.619,1	4.873,8	-1.635,6
2006	3.679,6	1.913,0	5.592,6	-1.766,6
2007	4.611,7	2.123,6	6.735,3	-2.488,1
2008	6.283,2	2.089,4	8.372,6	-4.193,8
2009	5.001,9	1.661,6	6.663,5	-3.340,3
2010	5.419,7	2.317,7	7.737,4	-3.102,0
2011	5.879,6	2.835,3	8.714,9	-3.044,2
2012	6.951,4	3.279,7	10.231,1	-3.671,7
2013	7.341,4	4.094,0	11.435,4	-3.247,4
2014	7.939,1	5.124,1	13.063,2	-2.815,0
2015	8.421,0	6.014,0	14.435,0	-2.407,0
2016	9.301,8	6.957,8	16.259,6	-2.344,0
2017	11.464,4	8.929,5	20.393,9	-2.534,9
2018	13.177,7	10.125,0	23.302,7	-3.052,8

*1ABD Doları =3705 Ariary

Tablo 2.2 Madagaskar'ın Dış Ticareti Ortakları ²¹⁷

Ana ihracat ortakları:	%23,38 NAFTA (ABD, Kanada), %6,74 Çin, %9,87 Japon ve Koree, %38 AB (Fransa, Almanya, Hollanda, Belçika,...), %3,80 ASEAN, % 2,65 Hindistan , %6,06 SADC (Güney Afrika,...), Diğer ülkeler Türkiye,... vb <u>İhraç malları:</u> kahve, vanilya, şeker, kabuklu deniz ürünleri, pamuklu kumaş, giyim, taşlar, kobalt, nikel <u>İhracat:</u> 2,7 milyar ABD doları (2018)
Ana ithalat ortakları:	%22,1 Çin, %9,1 Hindistan, %21,7 Orta Doğu (UAE, Bahreyn, Kuveyt), %20 AB (Fransa, Almanya,...) %9 SADC (Güney Afrika, Mauritius, Diğerler: Türkiye vb) <u>İthalat malları:</u> sermaye malları, petrol, tüketim malları, gıda , enerji <u>İthalat:</u> 3,6 milyar ABD doları (2018)

Fransa, Çin, Almanya Hindistan en başta olmak üzere Madagaskar'ın en önemli ticaret ortakları Tablo 2.2'de görüldüğü gibi ABD, Japonya ve Güney Afrika'dır. Günümüzde Türkiye'nin bu ülke ile ticareti çok azdır. Madagaskar Asya, Orta Doğu ve Latin Amerika'da farklı ülkelere ihracat yapmıştır; mallarının çoğunu Asya ve Orta Doğu'dan ithal etmektedir. Madagaskar ticaret açığı veren bir ekonomiye sahiptir. Bunun sebebi, ihtiyaç duyulan malların önemli bir kısmının ithal edilmesidir. Örneğin, madencilik veya altyapı geliştirme ekipmanları gibi sermaye malları büyük ölçüde ithal edilmektedir.²¹⁸

²¹⁶<http://www.douanes.gov.mg/commerce-exterieur> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²¹⁷ Direction Generale des Douanes Malagasy (2019). (verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır).

²¹⁸ <http://www.wildmadagascar.org/overview/economy.html> (erişim tarihi: 07 Mart 2019).

Ayrıca, ülkenin temel ekonomik sektörleri büyük sorun karşılamaktadır. İlk olarak bu ülke yeterli temel ihtiyaçları üretememektedir ve ülkenin tükettiği şeyi üretmemesi ve ürettiğini tüketmemesidir. Ayrıca, ihracat ve ekonomik büyüme tarımla ve birincil sektörle bağlantılı; ancak tehlike altındaki çevre, orman yangınlarından kaynaklanan erozyon ve ormansızlaşma tarıma bağımlı ekonomi için ciddi bir endişe kaynağıdır. Kullanılmayan birçok doğal kaynağa sahiptir ancak büyük ölçüde düzgün bir vizyon ve ekonomik gelişme politikası ortaya pek çıkmamıştır veya doğru yönde gelişmemiştir.²¹⁹

Bahsedilmesi gereken önemli şey, Madagaskar'ın ekonomisinin 1990'larda serbestleşmesinden bu yana, Madagaskar sermaye ve DYY alabilmiştir. 2000'deki büyük ekonomilerin çoğu gelişmiş ülkelerden gelmekle birlikte, gelişmekte olan ülkelerin şu anda Madagaskar'da DYY payı vardır (Tablo 2.3).

Tablo 2.3 Madagaskar'ın DYY (2012- 2018 – Milyon ABD \$)²²⁰

Yıllar		2012	2013	2014	2015	2016	2017	*2018 ²²¹
DYY	Girişler	778	551	314	436	451	389	349
	Çıkışlar (Tahmin)	1	6	-4	1	0.1	-1	0,1

*tahmin

Madagaskar, bol doğal kaynakları ve coğrafi konumu nedeniyle olağanüstü ekonomik ve yatırım potansiyeline sahiptir. Ayrıca, 2006 yılında Madagaskar Ekonomik Kalkınma Kurulu (EDBM) yatırım geliştirme ajansı ve Yatırım Kanunu ve serbest bölgeler ve işletmeler (ZEF) kanunu 2008 yılında ilan edilmiştir. Bununla birlikte, 2013'ten önce ülkede devam eden siyasi istikrarsızlık, devlet sürekliliği eksikliği ve uzun vadeli kalkınma stratejilerinin eksikliği, ekonomik kalkınmayı engellemektedir. Uluslararası kuruluşlar, ülkede 2009 - 2013 yılları arasındaki politik krizden dolayı yaptırım uygulamıştır. Bunun sonucu ülkenin ekonomik durumu kötüleşmiştir.²²² Çünkü yabancı yatırımcılar ülkeyi terk etmiştir. Büyük kalkınma projeleri, çok uluslu şirketlerin faaliyetleri durdurulmuştur. Örneğin ülkedeki faaliyetleri kaldırılan AGOA yaklaşık 30.000 iş kaybına neden olmuştur. Ülkenin işsizlik oranı son derece yükselmiştir. Madagaskar'ın büyük ölçüde turizm sektöründe yatırım yapılmaktadır. Ancak kriz olduğu zaman turistler Madagaskar'a gelmeyi tercih etmemiştir.²²³

Yaz 2007 yılında, gıda, enerji, finans ve iklim krizlerinin aynı anda ortaya çıkmasıyla dünya zor bir an geçirmiştir.²²⁴ Mortgage krizi patlak vermiştir ve Amerikan ve Avrupa bankalarının iflasından sonra benzeri görülmemiş bir ölçeğe yol açmıştır.

²¹⁹ Ratoaveloson ve Andriamahefaparany, 2014: 7.

²²⁰ UNCTAD, 2018: 185. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²²¹ UNCTAD, 2019: 213. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²²² CNUCED, 2015:1-6.

²²³ Schuster, 2016: 5.

²²⁴ Nations Unies, 2011: iii-2

Bu durum uluslararası finansal istikrarı tahrip etmiştir ve gelişmiş ekonomileri durgunluğa dönuştürmüştür. Kriz birçok hükümeti ekonomik politikaları konusunda harekete geçirmeye yönlendirmiştir. Aynı şekilde, korumacı siyaset gibi zamansız ekonomik politika önlemleri küresel ekonomik sistemin işleyişini bozmuştur. Krizin dünyaya yayılmasına katkıda bulunan faktör budur.²²⁵ CNUCED tarafından yayımlanan rapora göre, bu küresel ekonomik krizden ve özellikle de 2009'dan 2013'e kadar ülkedeki büyük siyasi krizin etkisiyle güçlü bir diplomatik izolasyon yaşayan Madagaskar'a yapılan DYY akışları sert bir şekilde düşmüştür.²²⁶ 2016 yılında 451 milyon ABD doları olan yabancı yatırım miktarı 2017 yılında 389 milyon ABD dolarına gerilemiştir.²²⁷ Madagaskar hükümeti, 2015 yılında yatırımcıları çekmek için özellikle iş ortamını iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli reformların uygulanmasına başlamıştır. Şu anda, Fransa, Mauritius, Çin ve ABD bu ülkede ana yatırımcı olmaya devam etmektedir. Ernst & Young Denetim şirketi tarafından 2018 yılında yayınlanan Afrika Çekicilik Programı çalışmasının 2018 baskısına göre Madagaskar, DYY projeleri çekmek için bir adım atmıştır. Bu küçük gelişmeye rağmen, Madagaskar 25 ülke arasında 23. sırada yer almaktadır.²²⁸ Ancak, Türkiye'nin Madagaskar'a yaptığı yatırım dikkat çekicidir. 60 Megawatt termal enerji santralinin inşası ile 2016 yılında enerji sisteminin yenilenmesine katkıda bulunmuştur.²²⁹

Madencilik sektörü ülkenin büyüme potansiyeli olarak da kabul edilmektedir. Son yıllarda titanyum kumları, nikel, kobalt ve petrol gibi hammaddelerin çıkarılması için çeşitli projeler başlatılmıştır. Ülkenin altyapı yetersiz olduğundan bunların genişletilmesine de öncelik verilmiştir. Bu konuda Madagaskar özellikle Dünya Bankası, AB ve AfDB ve uluslararası toplumların desteğine dayanmaktadır. Bunun yanında yatırımcılar için Madagaskar'da kurulan olan Madagaskar Ekonomik Kalkınma Konseyi (EDBM) iş yapma kolaylığı ve birçok sektörlerde fırsatlar sunmaktadır. Turizm, tarımsal işler, altyapı, madencilik, bilgi ve iletişim teknolojisi, enerji Madagaskar'ın öncelikleri sayılmaktadır.²³⁰ Bunun yanı sıra eskiden bu tezin yazarı tarafından yönetilen FCCIM ülkenin mevcut olan 24 Ticaret ve Sanayi Odaları ile özel sektörün çıkarlarını ve ülkedeki iş gelişimini temsil etmek için lobicilik rolünü oynamaktadır.

²²⁵ Dai, 2008:1.

²²⁶ CNUCED, 2015: 2

²²⁷ UNCTAD, 2018: 185.

²²⁸ <http://www.tresorpublic.mg/?p=34608> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

²²⁹ <https://www.trt.net.tr/francais/afrique-asie/2017/11/30/electricite-la-turquie-illumine-la-capitale-malgache-858447> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

²³⁰ Economic Development Board of Madagascar (EDBM), 2019.

2.2.2.MAURITIUS

Mauritius, Hint Okyanusu'nun güney-batısında küçük bir ada ülkesidir. Ülkenin 1,3 milyon nüfusu vardır.²³¹ Bu ülke Oğlak Dönencesi'nin biraz yukarısında, 20° Güney enlem ve Greenwich'in Meridian'ın 57° doğusunda yer almaktadır. Afrika'nın doğu kıyısından 2.000 km ve Madagaskar'ın 855 km doğusundadır. Adanın en büyük şehri ve aynı zamanda başkenti Port Louis'dir.²³² Mauritius dört adadan oluşmaktadır. Adaların en büyük ve önemlisi, Mauritius adasıdır. Mauritius'un 560 km doğusunda bulunan ikinci en büyük ada olan Rodrigues, 108 km²'lik bir alana sahiptir. Bu ülkenin diğer adaları Cardagos-Carajos ve Agalega (bkz. Ek 8 ve Ek 9). Mauritius'un peyzajı ve coğrafya alanları; tepeler, izole dağlar, nehirler, vadiler, şelaleler, yaylalar ve ovalardan oluşan dağlık alanlara bölünmüştür. Yaban hayatı fazla çeşitlilik göstermeyen adada, birçok yerel ve o ülkeye özgü türler bulunmaktadır. Mauritius, 311'i endemik olarak tanımlanmış yaklaşık 900 bitki türüne sahiptir. Mauritius iklimine bakıldığında, yaz aylarında deniz ve tropikal iklim, kış boyunca ılıman iklim görülmektedir. Madagaskar'daki gibi, yaz ayları Kasım ayından Nisan ayına kadar sürer, kış ise Mayıs ayından Ekim ayına kadar uzanmaktadır.²³³

2.2.2.1. Mauritius'un Tarihi ve Siyaseti

Arap denizciler tarafından muhtemelen Orta Çağ'da ziyaret edilene kadar, Mauritius uzun süredir bilinmeyen ve ıssız bir yer olarak kalmıştır. Arap denizciler tarafından "Dina Arabi" olarak adlandırılmış bu ülke 1500 yılları civarında haritalarda görünmeye başlamıştır.²³⁴ Bu ülkede sırayla Portekiz, Hollanda, Fransa ve Birleşik Krallık'ın hâkimiyeti gerçekleşmiş ve son olarak uzun süre (1810-1968) Birleşik Krallık'ın somürgesi altında kalmıştır. Portekizliler adayı sömürge bölgesi yerine üs olarak kullanmıştır. Adadaki hâkimiyeti, 1598'de Hollandalıların gelişiyle sona ermiştir.²³⁵ 1710-1810 yılları arasında, ada Fransızların kontrolü altında kalmıştır. Ancak 1810'dan 1968'e kadar ada İngilizlere geçmiştir.²³⁶ 1835'te İngilizlerin köleliğin kaldırılmasından sonra, ülke nüfusu Hintli işçilerin gelmesiyle hızla arttı. Bu, adada güçlü bir Hint topluluğunun varlığını ve ülkenin Hindistan ile yakın ilişkisini açıklamaktadır.²³⁷

²³¹ <https://www.banquemondiale.org/fr/country/mauritius/overview> (erişim tarihi: 04 Ocak 2020).

²³² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mp.html> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

²³³ <http://www.govmu.org/French/ExploreMauritius/Pages/History.aspx> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

²³⁴ <http://tourism.govmu.org/English/AboutUs/Pages/About-Mauritius.aspx> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

²³⁵ <https://www.voafrique.com/a/1-%C3%AEle-maurice-stabilit%C3%A9-politique-et-prosp%C3%A9rit%C3%A9-%C3%A9conomique/5156036.html> (erişim tarihi: 13 Nisan 2020).

²³⁶ Carter, 1994:3-4.

²³⁷ <http://www.govmu.org/French/ExploreMauritius/Geography-People/Pages/People-and-Population.aspx> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

1959 yılından itibaren bağımsızlığa kavuşma istekleri yüksek sesle ifade edilmeye başlanmıştır. Ardından, ada 12 Mart 1968'de bağımsızlık kazanmıştır. 1968'deki bu bağımsızlığın ardından Mauritius, İngiliz İmparatorluğu'ndan ayrılmış ve Milletler Topluluğu'na (Commonwealth of Nations) katılmıştır. Sir Seewoosagur Ramgoolam adanın ilk Başkanı seçilmiş, 12 Mart 1992 yılında yeni anayasa kabul edilmiştir. Bağımsız parlamenter sistem ile yönetilen Mauritius Cumhuriyeti, İngiliz Milletler Topluluğu'nda da yerini almıştır. Ülke bağımsızlığını kazandığı günden beri Afrika kıtasındaki sağlam demokrasiler arasında sayılmaktadır. Mauritius Ulusal Meclisinde 70 sandalye yer almaktadır. Milletvekili seçimleri her beş yılda bir gerçekleştirilmekte olup, 21 seçim bölgesinden üçer milletvekili (Rodrigues adası sadece iki milletvekili) meclise gönderilmektedir.²³⁸ Ülkenin en tepesinde Cumhurbaşkanı bulunmaktadır.

Mauritius, sadece COI'nın merkezine değil, aynı zamanda Hint Okyanusu Kıyıları Birliği'nin (IORA) genel sekreterliğine de ev sahipliği yapmaktadır. BM, AU, IMF, BAD , COMESA olmak üzere farklı uluslararası toplumlar ve organizasyonlarda Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), G-77, Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD veya FIDA), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO veya OIT) , COI, SADC, UNCTAD gibi üye olarak bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Sanayi Kalkınma Örgütü (UNIDO), Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) vb. de ülkenin üyeliğinin bulunduğu organizasyonlardan birkaç tanesidir.²³⁹

2.2.2.2. Mauritius'un Ekonomik Yapısı

1968'deki bağımsızlığından bu yana, Mauritius, düşük gelirli, tarımsal temelli bir ekonomiden, büyüyen sanayi, finans ve turizm sektörleri ve BİT hizmetleri ile birlikte çeşitlendirilmiş, üst orta gelirli ekonomiye kayda değer bir ekonomik dönüşüm gerçekleştirmiştir. Başlangıçta ülkenin ekonomisi şeker kamışı yetiştiriciliğine dayanmıştır. Çünkü şeker kamışı ekili alanın yaklaşık %90'ında yetişmektedir. 1970'li yıllardaki sanayileşmesi özellikle tekstil ve ihracat yoluyla üretimi çeşitlendirmiştir. Bu, Mauritius'un İnsani Gelişme Göstergelerini (İGE) büyük ölçüde geliştirmesini sağlamıştır. Bebek ölümleri azalmış, okuryazarlık oranı ve yaşam beklentisi artmış, altyapı gelişmiştir. 1980'lerde ve 1990'larda nitelikli işgücü ile Mauritius sağlam bir finansal hizmetler ve turizm sektörü geliştirmiştir.²⁴⁰

²³⁸ <https://www2.govmu.org/FR/infoservices/govadministration/Pages/nationalassembly.aspx> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).

²³⁹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mp.html> (erişim tarihi: 25 Şubat 2020).

²⁴⁰ <https://www.courrierinternational.com/article/ile-maurice-un-miracle-economique-qui-fete-ses-40-ans> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).

Ülkenin durağan siyasi yapısı nedeniyle Mauritius, istikrarlı bir büyüme sağlamıştır. Ülkenin politik istikrarı ile güvence altına alındığı için yabancı yatırımcıları memnun edecek her şeye sahiptir. Bu sayede Afrika kıtasının en yüksek kişi başına düşen gelir verilerine sahip konumuna yükselmiştir. Düzenli olarak Afrika örneği olarak gösterilen Mauritius, şimdi kıtadaki kişi başına en yüksek gayri safi yurtiçi hasıladan (GSYİH) birine sahiptir. GSYİH'si son yıllarda şu şekildedir: 12,2 milyar Dolar (2016), 13,2 milyar Dolar (2017), 14,2 milyar Dolar (2018) karşı 10,00 milyar (2010). Mauritius GSYİH yıllık büyüme oranı 2001'den 2016'ya kadar ortalama yüzde 3,82'dir. Bu büyüme oranı 2019'da %3,9 idi ve ülke dünya ekonomisinin iyi bir durumuna bağlı olarak 2022'de %4'e çıkma beklentisine sahiptir.²⁴¹

Ülkelerin uluslararası performans göstergelerine bakıldığında, Mauritius, birkaç uluslararası, dünya çapında gelişme ve ilerleme endeksleri içinde ön sırada bulunmaktadır. Bu ülke, Dünya Bankası İşletme (World Bank Doing Business 2017) sıralamasında 190 ülkeden 49'uncudur ve Afrika'da birincidir.²⁴² Yolsuzluk Algıları Endeksi 2015 (Corruption Perceptions Index - Transparency International) içinde 190 ülkeden 45'inci ve Afrika'da beşincidir. 2016 Ekonomik Özgürlük Endeksi (Index of Economic Freedom - Heritage Foundation) içinde 170 ülkeden 15'inci ve Afrika'da birincidir. Dünya Ekonomik Özgürlüğü 2016 (Economic Freedom of the World - Fraser Institute) raporunda 159 ülkeden 5'incidir ve Afrika'da 1.ydi, Forbes Survey of Best Countries for Business 2015 144 ülkeden 37'incidir ve Afrika'da birincidir. Mo Ibrahim Index of African Governance 2016, Sosyal Gelişim Endeksi 2016, Küresel Rekabetçilik Endeksi (Global Competitiveness Index) 2016 – 2017 vb ülkenin ön sırada bulunması da ilerleme kriterlerinden birkaç tanesidir.²⁴³

Mauritius'taki hükümet politikaları şimdi beş alanda ekonomik büyümeyi teşvik etmeye çalışmaktadır. Bu alanlar Afrika'ya uluslararası yatırım için bir kapı olarak hizmet etmek, yenilenebilir enerji kullanımını artırmak; akıllı şehirleri geliştirmek; okyanus ekonomisini büyütmek ve toplu taşıma, liman ve havaalanı dâhil altyapının iyileştirilmesini ve modernize edilmesini amaçlamaktadır. Buna ek olarak, ülkeye yatırım çok çekici düzenlemeler sunmaktadır. Uluslararası bankalar dahil bugünlerde birçok yatırımcı ülkeye yerleşmektedir.

Mauritius'un ekonomisi şu anda şeker, turizm başta olmak üzere tekstil, konfeksiyon ve finansal hizmetlere dayanmaktadır. Ancak balık işleme, bilgi ve iletişim teknolojisi, eğitim, turizm ve mülk geliştirme alanlarında genişlemektedir.

²⁴¹ <https://donnees.banquemondiale.org/pays/maurice> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).

²⁴² World Economic Forum, 2018: viii.

²⁴³ <http://www.investmauritius.com/why-mauritius/benchmarks.aspx> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

Şeker ulusal GSYİH'nın %3-4'ünü oluşturmaktadır. Ancak doğal afetler ve şeker fiyatlarının düşmesi bu sektörün bozulmasına neden olmaktadır ve ülkenin ekonomik büyümesine olumsuz etkiler oluşturmıştır.²⁴⁴

Mauritius turizm ve ekoturizm açısından zengin bir ülkedir. Günümüzde turizm, ekonomik büyümeyi körükleyen ve ülkede iş ve iş olanakları yaratan en hızlı büyüyen sosyo-ekonomik sektörlerden biridir. Çünkü Mauritius'un da en önemli gelir kaynağını turizm oluşturmaktadır. Ülkede ekoturizmi teşvik ederek, ülkenin endemik flora ve faunasının sürdürülebilir korunması için Milli Parklar ve Koruma Servisi kurulmuştur.²⁴⁵ Turizm sektörünün büyümesi ulusal ortalamanın üzerinde bir performans sergilemiştir. Nitekim 2016 yılında ülke %3,8 oranında büyürken, sektördeki büyüme oranı GSYİH'nın %7,8'i olmuştur. 2017 yılında turizm sektörü %6,6 oranında büyümüştür. Mauritius'a gelen turistlerin çoğu Avrupalılar, ancak 2008'den beri Afrika'daki ülkeler de dahil olmak üzere Çin ve Hindistan gibi gelişmekte olan ülkeden birçok turist bu ülkeyi ziyaret etmektedir.²⁴⁶

Mauritius, yüksek kalite sunabilen güçlü bir tekstil ve giyim endüstrisine sahiptir. ABD'deki AGOA'dan faydalanmaktadır. ABD pazarına gümrüksüz erişim sağlayan, tercihli bir ticaret programı olan AGOA, Mauritius'un ABD'ye ihracatını artırmıştır.²⁴⁷ Ekonomik büyüme için sektörün genişlemesi politikasında, Mauritius hükümeti BİT yapmayı hedeflemektedir. Adadaki BİT'in geliştirilmesine, eğitilmiş, İngilizce ve Fransızca konuşan ve rekabetçi bir işgücüne dayanarak Mauritius, İşletmelerde Dış Kaynak Kullanımı (Business Processing Outsourcing) sektöründe bir dizi dış kaynak hizmeti sunmaktadır. Bu proje, çağrı merkezleri, uygulama geliştirme, multimedya, uzaktan eğitim platformu ve web sitesi geliştirme gibi maliyetli operasyonlarını dış kaynaklardan temin etmek için birkaç yabancı şirketi cezbetmiştir.²⁴⁸

2025 yılına kadar, “orta gelirli” ülke statüsünden “yüksek gelirli” ülke statüsüne geçmeyi hedeflemektedir.²⁴⁹ Bununla birlikte, yerel işgücü eksikliği ve artan işgücü maliyetleri, Mauritius'taki özellikle tekstil firmalarının rekabetçiliğini aşındırmaktadır. Ülkenin, genellikle ekonomik büyüme ve iş yaratma yönündeki başarılarından bahsedilmektedir. Ancak yoksulluk da hızla artmaya devam etmektedir.²⁵⁰

²⁴⁴ AHK -Deutsche Industrie- und Handelskammer für das Südliche Afrika, 2017: 76-78.

²⁴⁵ <http://npcs.govmu.org/English/Pages/default.aspx> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

²⁴⁶ <http://tourism.govmu.org/English/Tourism%20sector/Pages/Tourism-Sector.aspx> (erişim tarihi: 06 Mayıs 2019).

²⁴⁷ AHK -Deutsche Industrie- und Handelskammer für das Südliche Afrika, 2017: 78.

²⁴⁸ Jauze, 2012: 5.

²⁴⁹ <https://www.voaafrique.com/a/1-%C3%AEle-maurice-stabilite%C3%A9-politique-et-prosp%C3%A9rite%C3%A9-%C3%A9conomique/5156036.html> (erişim tarihi: 06 Haziran 2019)

²⁵⁰ Ministry of Finance and Economic Development of the Republic of Mauritius, 2015; <https://www.banquemonde.org/fr/country/mauritius/overview#1> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

Bunun nedeni, genç işsizlik (%6,9), uluslararası petrol ve gıda fiyatlarının yükselmesidir. Diğer taraftan işsizlik eğilimi COVID-19 salgınının olumsuz ekonomik etkisinden büyük ölçüde etkilenecektir.²⁵¹ Ülke nüfusu nitelikli işgücü piyasasının gerekliliklerine göre yetersizdir. Başbakan Sir Anerood Jugnauth ülkenin içinde bulunduğu bu sorunlara karşı istihdam yaratmak ve yoksulluğu ortadan kaldırmak amacıyla "Ekonomik Misyona Beyanı: Vizyon 2030" (Economic Mission Statement: Vision 2030) planını geliştirmiştir.²⁵² Mauritius, kıtadaki en iş dostu ortamlardan biri olarak yer almaya devam etmekte olup rekabet edebilirliği ve uzun vadeli büyüme beklentilerini geliştirmek için bir İş Kolaylaştırma Yasası çıkarmıştır. Bu açıdan ülke, dünyadaki ticaret ve yatırım payını genişletmeye devam etmektedir.

2.2.2.3. Mauritius'un Dış Ticareti ve DYY Durumu

Mauritius, ticaretin GSYİH'nın yaklaşık %94,85'ini oluşturduğu serbest bir ekonomi ve ticaret politikası yürütmektedir (ithalat ve ihracat arasındaki oranı).²⁵³ Mauritius, dış ticaretini geliştirmek için, DTÖ'nün (Dünya Ticaret Örgütü) yanı sıra çeşitli bölgesel ekonomik gruplaşmaların (COMESA, SADC, COI, IORA gibi) bir üyesidir.²⁵⁴ Ülkenin ticaret politikaları, aday küresel ticaret sistemine iyi bir şekilde uyum sağlamak için küresel olarak rekabetçi bir ekonomi haline getirmeyi amaçlamaktadır. Nispeten, gümrük tarifeleri düşüktür ve Mauritius ticari engeller getirmemektedir. Mauritius, ihracattan fazlasını ithal etmektedir. Bu durum küresel krizle birlikte genişleyen ve önümüzdeki birkaç yıl içinde daha da artması beklenen bir ticaret açığına dönüşecektir (Tablo 2.4). İhracatı teşvik etmek, içeriye dönük yatırımları çekmek için 2017-2018 arasında yeni bir Ulusal Ekonomik Kalkınma Kurulu (National Economic Development Board) kurulmuştur.

Tablo 2.4 Mauritius'un Dış Ticareti Rakamları (milyon ABD \$)²⁵⁵

Yıllar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mal ithalatı	5.397	5.610	4.792	4.654	5254	5667	4996*
Mal ihracatı	2.869	2.650	2.457	2.361	2.342	2372	1984*
Hizmet ithalatı	2.143	2.426	2.176	2.068	2.171	2182	**
Hizmet ihracatı	2.734	3.119	2.654	2.867	3.017	3180	**
Dengesi	-1.937	-2.267	-1.857	-1.494	-2.066	-2297	-3012

*tahmin ** bilgi mevcut değildir.

²⁵¹ <https://import-export.societegenerale.fr/fr/fiche-pays/ile-maurice/risque-pays-economie> (erişim tarihi:30 Nisan 2020).

²⁵² Republic of Mauritius Government Information Service, 2015: 1-3.

²⁵³ <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=MUS> (erişim tarihi:30 Nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca belirtilmiştir.

²⁵⁴ <http://www.ionet.com/> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

²⁵⁵ <http://www.expert-comptable-international.info/fr/fiches-pays/ile-maurice/presentation> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020); http://statsmauritius.govmu.org/English/Publications/Pages/Ext_Trade_4Qtr19.aspx (erişim tarihi: 15.02.2020).

Tablo 2.5 Mauritius'un Dış Ticareti Ortakları²⁵⁶

Ana ihracat ortakları:	%16,7 Fransa, %12,5 ABD, %12 İngiltere, %9 Güney Afrika, % 6,7 Madagascar, %6,6 İtalya, %5,2 İspanya (2018) <u>İhraç malları:</u> giyim ve tekstil, şeker, kesme çiçek, pekmez, balık, primat (araştırma için) <u>İhracat:</u> 1,9 milyar ABD doları (2019 tahmin), 2,37 milyar ABD doları (2018.) 2,34 milyar ABD doları (2017.) , 2,36 milyar ABD doları (2016.)
Ana ithalat ortakları:	% 17,9 Hindistan, % 15,7Çin, %11,1 Fransa, % 9,7Güney Africa (2018) <u>İthalat malları:</u> imal edilmiş mallar, sermaye ekipmanları, gıda maddeleri, petrol ürünleri, kimyasallar <u>İthalat:</u> 4,996 milyar ABD doları (2019 tahmini.), 5,66 milyar ABD doları (2018) 5,2 milyar ABD doları (2017), 4,65 milyar ABD doları (2016.)

Hem toplumsal hem tarihi ve coğrafi nedenlerle Mauritius, Hindistan ile ayrıcalıklı bir ilişki sürdürmektedir. 2000'li yıllardan bu yana, Hindistan ve diğer gelişmekte olan ülkeler (Çin, Güney Afrika) ekonomik ticarete çok daha mevcut hale gelmiştir. Mauritius, ihracatının yarısının hedefi olan Avrupa (özellikle Fransa, İngiltere, AB) ile çok güçlü bir ilişki de sürmüştür. Bu ülkenin başlıca ticaret ortakları, AB (özellikle Fransa ve İngiltere), Çin, Hindistan, Güney Afrika ve ABD'dir. Mauritius giyim, tekstil, şeker, kesme çiçek, pekmez, balık ve telsiz telefon ihraç etmektedir. Hizmet ihracatı giderek artmaktadır. Mauritius, petrol ürünleri, deniz ürünleri, arabalar, ilaç ve telsiz telefon cihazları ithal etmektedir (Bkz. Tablo 2.5).

Mauritius, Afrika ve Asya'nın ortasında bir yatırım merkezi olmak istemektedir. Son yıllarda, ülkenin ekonomik diplomasisi birkaç Afrika ülkesine teknik yardım sunarken, gelişmekte olan ülkelerle (Hindistan, Türkiye, vb.) ortaklıkları güçlendirmek için çalışmakta ve bu ülkelerde özel ekonomik bölgeler oluşturmaktadır. Mauritius ihracatları için niş pazarlar açmak amacıyla Gana, Senegal ve Madagaskar ile anlaşmalar imzalanmıştır. Jamaika, Bahamalar ve Maldivler'den sonra Mauritius, Küçük Ada Devletleri bölgesinde DYY için 4. sırada yer almaktadır. Fiji ile aynı seviyeye ulaşmıştır.²⁵⁷ 2017 DYY stoku büyümekte ve 5,1 milyar dolara (GSYİH'nın% 41,8'i) ulaşmaktadır. 2018'de Mauritius'a DYY akışı neredeyse 372 milyon ABD dolarına ulaşmıştır (Tablo 2.6).²⁵⁸

²⁵⁶Soobhug ve Ramjus, 2020: 1-6; http://statsmauritius.govmu.org/English/Publications/Pages/Ext_Trade_4Qtr19.aspx (erişim tarihi: 15.02.2020).

²⁵⁷ <http://www.bmcetrade.co.ma/fr/observer-les-pays/ile-maurice/investir-3> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).

²⁵⁸ <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=MUS> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

Tablo 2.6 Mauritius'un DYY (2012- 2018 – Milyon ABD \$)²⁵⁹

Yıllar		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ²⁶⁰
DYY	Girişleri	589	293	418	208	349	293	372
	Çıkışlar	180	168	91	54	5	61	83

Mauritius için 2015, 2016, 2017 yılındaki iki raporda farklı rakam göstermektedir. Ancak 2017'nin ve 2018'nin Dünya Bankası rakamları Tablo 2.6'da kullanılmaktadır. Devlet teşviklerin dışında (özel ekonomik bölgeler, vergi teşvikleri, ödeme tesisleri vb.), ülke yatırımcılara istikrarlı bir ekonomik politigi, modern altyapı, sağlam bir yargı sistemi, istikrarlı bir finansal sektör ve yetenekli aynı zamanda dinamik işgücü sağlamaktadır. Turizm sektörü, özellikle lüks villalar, golf sahaları ve tatil köylerindeki diğer tesislerin inşası için Entegre Tatil Merkezi'nin en fazla DYY'sini çekmektedir. Başlıca yatırımcılar ABD, Hindistan, İngiltere, Cayman Adaları ve Hong Kong'dur.²⁶¹

Mauritius, ülkeye potansiel yabancı yatırımlar için iş yapma kolaylığı ve birçok yatırım fırsatları sunmaktadır. Mauritius'taki yatırım ortamı, vergilendirme, iş organizasyonu türleri ve muhasebe uygulamalarına yer vermektedir. Ayrıca banka ve finans sektörü başta olmak üzere tarımsal işleri ve gıda, turizm ve gayrimenkul geliştirme, imalat, balıkçılık, deniz ürünleri işleme ve su ürünleri yetiştiriciliği, sağlık ve film sektörlerinde Mauritius yatırım fırsatları sunmaktadır.²⁶²

2.2.3.KOMORLAR

Komorlar, Hint okyanusunda, Mozambik Kanalı'nın kuzey ağzında ve Madagaskar'ın kuzeyinde bulunan bir adalar grubudur. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kamer Adaları olarak adlandırdığı ülke, Fransa sömürgesine geçtikten sonra Comores olarak anılmıştır. Komorlar, Mayotte ile birlikte Komor takımadalarının oluşturmaktadır. Ülkenin başkenti Moroni'dir ve Büyük Komor Adası'nda yer almaktadır. Ülkenin diğer adaları ise Anjouan ve Mohéli.²⁶³ Ülkede küçük adacıklar da bulunmaktadır. Komorlar yüz ölçümü ile dünyanın en küçük ülkelerinden biri konumundadır ve toplamda 340 km'lik bir kıyı şeridine sahiptir (Bkz. Ek 10 ve Ek 11). Ülke, üç özerk adanın birleşmesi ile oluşan federal bir cumhuriyettir. Mayotte adası, Fransa tarafından yönetilen toprak parçası olarak görünmektedir.²⁶⁴

²⁵⁹ UNCTAD, 2018: 185. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²⁶⁰ UNCTAD, 2019: 213. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²⁶¹ <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/mauritius/investir-3> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).

²⁶² Economic Development Board Mauritius, 2017. ; Board of Investment Mauritius, 2017: 21-34.

²⁶³ Komor adaları ile ilgili sonraki terimler sık sık kullanılmaktadır: Ngazidja (Büyük Komor), Ndzuwani (Anjouan), Mwali (Mohéli) ve Maoré (Mayotte).

²⁶⁴ Denis, 2004:8 . (Bkz. La loi 2001-616 du 11 juillet 2001 de la Republique française portant statut de Mayotte en tant q'une collectivité departementale, votée par le Parlement et promulguée par le président de la République).

2.2.3.1.Komorlar'ın Tarihi ve Siyaseti

Komorların ilk sakinleri Afrikalılar ve Madagaskarlılardır. 10. yüzyılda, Müslüman tüccarlar sahile yerleşmişlerdir. Ortaya çıkan bu toplulukların kaynaşmasından itibaren Swahili medeniyetinin doğuşuna katılacak olan deniz halkı doğmuştur. 13. yüzyılda Arapların Komorlar'a kitlesel göçü, ülkede İslam'ın yayılmasında etkili olmuştur ve sultanlık kurulmuştur.²⁶⁵ Daha sonra 14. yüzyılda adaya Portekizliler gelmiş ve adada yaşayan Müslümanlar, ülkeyi hâkimiyetleri altına almıştır. Ancak sultanlık döneminde Fransız sömürgeciler Komor adalarına yönelik saldırılar başlatmış ve 1841 yılında Mayotte adasını ele geçirmişlerdir. Fransızlar Büyük Ada'da ve daha sonraki yıllarda da diğer adalarda bir üs kurmuşlardır. Böylece, 1885-1886 arasında bütün Komor Adaları Fransız hâkimiyetine geçmiştir. Fransızlar 1912'de bütün yerel yönetimleri ve İslâmi uygulamaları ortadan kaldırmıştır.²⁶⁶ II. Dünya Savaşı'ndan sonra Komor Adaları Müslümanları, bağımsızlık mücadelelerinde hız kazanmıştır.²⁶⁷ 1 Ocak 1976'da Fransa, Mayotte dışında diğer adaların bağımsızlığını kabul etmiştir. Ali Suveylih yeni kurulan Cumhuriyetin Başkanı olmuştur.²⁶⁸

1975 ve 2001 yılları arasında ülke siyasi istikrarsızlığa maruz kalmıştır. Ancak Şubat 2001'deki ulusal uzlaşma anlaşmasında, "Komorlar Birliği" ni oluşturan ve her adaya geniş bir özerklik tanıyan yeni bir yasa kabul edilmiştir.²⁶⁹ Bu yasa 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde adalar arasında dönüşümlü bir başkanlığı öngörmektedir. Büyük Ada'dan olan Albay Azalı Assoumani, başkanlık görevini üstlenen üç adadan birincisidir. 10 yıl siyaset sahnesinden ayrılan Albay Azalı Assoumani 11 Mayıs 2016'da ikinci kez yeniden seçilmiştir. Hükümet, istikrarlı bir siyasi iklimin ortasında bir dizi mali ve yapısal reform başlatmıştır.²⁷⁰ 2001 yılında kabul edilen anayasa yürürlüğe girmiştir. Ülke çok partili bir siyasi sisteme sahip olup, başkanlık sistemi ile yönetilmektedir.²⁷¹

BM, AU , Arap Birliği, İİT, Sahel-Sahra Devletler Topluluğu ve IMF ülkenin üyeliğinin bulunduğu uluslararası organizasyonlardan birkaç tanesidir.²⁷² COMESA, COI, IORA ve SADC'nin (Ağustos 2017'den bu yana) bir üyesidir. Komor Birliği, 2007 yılından bu yana DTÖ'ye katılım talebini sunmuş, ancak süreç ve müzakereler devam etmektedir.²⁷³

²⁶⁵ <https://beit-salam.km/histoire.html> (erişim tarihi:14 Mart 2020).

²⁶⁶ İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), 2017:8.

²⁶⁷ Denis, 2004:7.

²⁶⁸ Martin, 1985:122-124.

²⁶⁹ Union des Comores, 2009:8

²⁷⁰ http://www.diakadi.com/afriqueaustrale/Pays/les_comores/infos/hist.htm (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

²⁷¹ https://insamer.com/tr/komorlar-birligi_514.html (erişim tarihi: 22 Ocak 2020).

²⁷² <https://www.imf.org/external/index.htm> (erişim tarihi: 01 Şubat 2019).

²⁷³ https://www.wto.org/french/thewto_f/acc_f/a1_comoros_f.htm#status (erişim tarihi: 14 Aralık 2019).

2006 ve 2011 yılları arasında, Cumhurbaşkanı Sambi, birkaç ülke ile ekonomik işbirliği anlaşması imzalamış, Arap ülkeleri Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Katar, Suudi Arabistan, Kuveyt, Libya gibi ve özellikle İran ile askeri ilişkilerini geliştirmiştir. Komorlar daha sonra Suudi Arabistan'ı desteklemek için İran'la (2016) ve ardından Katar'la (7 Haziran 2017) ilişkilerini koparmıştır.²⁷⁴ Çin Komorlar'ın en büyük ortaklardan biri sayılmaktadır. Komorlar; Halk Sarayı ve Mohéli Limanı'nın inşası başta olmak üzere sağlık sektörü, altyapı, mesleki eğitim gibi pek çok sektör ve alandaki bütçe açığının azaltılmasına yönelik gelişmeler nedeniyle Çin ile ilişkilerini derinleştirmiştir. 2018 yılında Çin, Komorlara 100 Milyon yuan bağışta bulunmuştur.²⁷⁵ 2002 yılının Haziran ayında, Fomboni Anlaşmasının ardından AB ile ticari ilişkilerin gelişmesi yönünde adımlar atılmıştır. Ada, tüm Komorluların yaşam standartlarını iyileştirmek amacıyla iyi yönetişimin uygulanmasının bir parçası olarak, Avrupa Kalkınma Fonu (FED) programından yararlanmıştır.²⁷⁶ Komor Adaları, 2014-2020 dönemi için, yönetmelik (seçimler, adalet, kamu maliyesi), ulaşım (liman projesi dâhil), teknik ve mesleki eğitim olmak üzere bu 3 sektörü güçlendirmek için FED'nin 68 Milyon Euro'ya kadar desteğinden faydalanmaktadır.²⁷⁷

2.2.3.2. Komorlar'ın Ekonomi Yapısı

832 322 nüfusa sahip olan Komorlar çok az gelişmiş bir ülke ve Afrika'nın en küçük ekonomilerinden biridir. Komorların sosyo-ekonomik bağlamı nispeten düşük değerlere işaret etmektedir. Bu aynı zamanda kalkınma veya ekonomik büyüme düzeyindeki zayıflığını da açıklamaktadır. 2016 yılındaki BM İnsani Gelişim Endeksi'ne göre, Komorlar 188 ülke arasında 158'inci sırada yer almaktadır. Bu ülke, açlık ve yetersiz beslenme ile mücadele etmektedirler. Çocuk ölümleri, çocukların yetersiz beslenmesi (2012'de yaklaşık %30), anne ölüm oranlarının yüksek olması (2015'te 100.000 doğumda 335 ölüm), sağlık ve eğitime erişim ülke için önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu zorluklar bu ülkeyi yoksul ülkeler kategorisine düşürmektedir.²⁷⁸

²⁷⁴ <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/comores/presentation-de-l-union-des-comores/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

²⁷⁵ <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/comores/presentation-de-l-union-des-comores/> (erişim tarihi: 19 Aralık 2019)

²⁷⁶ FED, AB Üye Devletleri ile Afrika Karayip Pasifik ülkeleri arasındaki Cotonou uluslararası anlaşmaları çerçevesinde bir kalkınma hibesi vermiştir. Cotonou Anlaşmasını imzalayan Afrika, Karayipler ve Pasifik ülkelerinin ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınmasını teşvikten yararlanmaktadır. Programın amacı barış ve güvenliğe katkıda bulunmak ve istikrarlı bir demokratik siyasi ortamı teşvik etmektir.

²⁷⁷ <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/comores/presentation-de-l-union-des-comores/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

²⁷⁸ <http://www.worldbank.org/en/country/comoros/overview> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

İşgücünde eğitim seviyesinin düşük olması, bir ekonomik faaliyetin geçim düzeyine, yabancı hibelere ve teknik desteğe yoğun bir bağımlılığa katkıda bulunmaktadır. Kişi başına düşen geliri ve gelişimsel gecikmeyi birleştirerek onu hassas bir ekonomi haline getiren yapısal zayıflıklardan muzdariptir. 2013 yılında nüfusun yaklaşık %42,4'i, günlük kişi başına 1,9 dolar olan uluslararası yoksulluk sınırının altında yaşamaktayken, 2014 yılında ise %17,6 azalmıştır.²⁷⁹

Ülkenin en önemli ekonomik aktiviteleri tarım, balıkçılık ve hayvancılıktır. Ülkede tarım geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Ülkenin önemli tarım ürünleri ise ylang ylang, kokulu bitkiler, hindistan cevizi, kopra, vanilya, karanfil, tarçın, muz, sebzeler, avokado, mango gibi tropikal meyvelerdir. Aynı zamanda ülkenin başlıca ihracat ürünleridir.²⁸⁰

Tarıma tahsis edilen geniş araziden dolayı, Komor Adaları'ndaki yaşanabilir arazi aşırı kalabalıklaşmaktadır. Sınırlı arazi ve kaynaklar üzerindeki nüfus baskısının artması, yaygın yoksulluk ve yetersiz iş olanakları, her yıl binlerce Komorlunun özellikle Mayotte'a veya başka bir yere göç etmesini tetiklemektedir. En az 150.000 ila 200.000 Komorlar kökenli insan, yurt dışındadır. Daha iyi bir yaşam kalitesi, iş olanakları, yükseköğretim (Komor Adaları'nın üniversitesi sadece 1 tanedir), ileri sağlık hizmetleri aramaya gittikleri için çoğunlukla Fransa ve Madagaskar'da yaşamaktadırlar. Diasporadan gelen para, ekonomik bir dayanak noktasıdır. Yurt dışında yaşayan Komorlulardan gelen paralar, her senede yaklaşık ülkenin GSYİH'sinin %20 - %25'ine katkıda bulunmaktadır.²⁸¹ Bununla birlikte bu göçmen para transferleri çok az oranda verimli yatırıma dönüştürülebilmektedir. Böylece ekonomik kalkınmaya veya yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmaz.²⁸² Diasporadan gelirleri özel tüketim için harcanmaktadır.²⁸³ Komor Adaları'nın GSYİH'si ise son yıllarda şu şekilde görünmektedir: 1,177 milyar dolar (2018), 1,074 milyar dolar (2017), 1,012 milyar dolar (2016).

2017'de Doing Business sıralaması içinde Komor Adaları 190 ülke arasında 153. sırada yer almaktadır.²⁸⁴ Çünkü Komor Adaları'nın ekonomik faaliyeti ülkenin enerji kapasitesi ile sınırlıdır, elektrik kesintileri gittikçe sıklaşmaktadır. Bu olumsuz ortam nedeniyle özel sektör az gelişmiştir ve çeşitlenmemiştir.

²⁷⁹ <https://www.banquemondiale.org/fr/country/comoros/publication/latest-report-on-poverty-in-the-comoros> (erişim tarihi: 10 Nisan 2020); <https://databank.banquemondiale.org/reports.aspx?source=2&country=COM#> (erişim tarihi: 30 nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca değerlendirilmiştir.

²⁸⁰ İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), 2017:16.

²⁸¹ <https://www.jeuneafrique.com/mag/860436/societe/pour-les-comores-le-delicat-enjeu-economique-de-la-diaspora/> (erişim tarihi: 01 Aralık 2019).

²⁸² https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/print_cn.html (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

²⁸³ <https://databank.banquemondiale.org/reports.aspx?source=2&country=COM#> (erişim tarihi: 30 nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca değerlendirilmiştir.

²⁸⁴ <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/comores/presentation-de-l-union-des-comores/> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

Ayrıca, Komor adalarında endüstri oldukça az ölçüde bulunmaktadır. Bu sektör GSYİH'nın sadece %8,8'ini temsil etmektedir. Az olan enerji kapasiteleri ve sık sık oluşan elektrik kesintilerinden dolayı ülkenin ekonomik ve endüstriyel faaliyetleri olumsuz etkilenmektedir.²⁸⁵

Bununla birlikte, istikrarlı bir enerji arzını korumak büyük bir zorluk teşkil etmektedir. Enerji arzı düzelse de, elektrik üretiminin devlet sübvansiyonu sürdürülebilir olmayabilmektedir. Bazen ülke dışından kaynaklanan politik istikrarsızlık ülkede süregelen bir elektrik krizine yol açıp ülkenin ekonomik büyümesini yavaşlatmıştır. 2016'daki yeni hükümet gelir yükselmek ve elektrik erişimini iyileştirmek için harekete geçmiştir. Bu sorunlar nedeniyle ülkenin ekonomik kalkınması çok yavaşlatmaktadır.

Ekonomik büyümede 2016'da %3,3, 2017'de %3,8, 2018'de 3,4 olmuştur ve esas olarak diasporasından, bağışçılar ve bazı ülkelerden (özellikle Körfez ülkeleri) gelen finansal destek ve elektrik arzındaki artıştan yaşanmıştır.²⁸⁶ Küresel ekonominin durumuna bağlı bu ülke ekonomik büyümesinin 2022'de 3,6'ya ulaşmasını hedeflemektedir.

İş ortamının gelişmemesine rağmen ülkede Türk Hava Yolları'nın açılması, telekomünikasyon sektöründe internet servis sağlayıcı pazarının serbestleştirilmesi ve bir denizaltı kablosunun yapımı gibi özel sektörde bir seri olumlu gelişme yaşanmaktadır. Komorlar, 2030 yılına kadar gelişmekte olan bir ülke statüsüne hazırlanmaktadır. Ülkenin mevcut durumuna rağmen, ada çeşitli sektörlerde ve özellikle turizm , zanaat, balıkçılık, lojistik, finans sektöründe muazzam bir ekonomik potansiyele sahiptir. Liman ve havaalanı gibi altyapıların modernizasyonu faaliyetleri öncelik haline getirilecektir. Komor adaları, yabancı şirketlerin ülkeye yatırım yapması için fırsatlar sunmaktadır.²⁸⁷

2.2.3.3.Komorlar'ın Dış Ticareti ve DYY Durumu

COMESA gibi bölgesel ağlardan ve ikili ve çok taraflı ilişkilerinden yararlanan Komorlar, uluslararası ticarete aktif bir ülkedir. Tarım, 2018'de GSYİH'nin yaklaşık %32,64'sini oluşturmakta, ihracatın da çoğunluğunu sağlamaktadır.²⁸⁸ İhracat geliri, büyük ölçüde şu ürünlere dayanmaktadır: Vanilya (%32,3), karanfil (%45) ve ylang ylang'dır (parfüm esansı). Ülkeden odun kömürü, uçucu yağlar (%12,3) da ihraç edilmekte ancak ihracat kazancı, yangınlar ve aşırı hava koşulları gibi felaketler tarafından kolayca bozulabilmektedir.

²⁸⁵ <https://databank.banquemoniale.org/reports.aspx?source=2&country=COM#> (erişim tarihi: 30 nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca değerlendirilmiştir.

²⁸⁶ <https://www.banquemoniale.org/fr/country/comoros/overview> (erişim tarihi: 20 Kasım 2019).

²⁸⁷ Union des Comores, 2019: 1-

²⁸⁸ <https://databank.banquemoniale.org/reports.aspx?source=2&country=COM#> (erişim tarihi: 30 nisan 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca değerlendirilmiştir.

Tablo 2.7’de ülkenin ithalat ve ihracat oranları yer almaktadır. Ülkenin başlıca ticaret ortakları Fransa, Hindistan, Almanya, Pakistan, İsviçre, Güney Kore, Rusya, Türkiye ve ABD’dir. Tarımın ekonomiye katkısına rağmen, gıdaların yaklaşık %70’i ithal edilmektedir. Pirinç ve diğer kurutulmuş sebzeler ithalatın %25’inden fazlasını oluşturmaktadır.²⁸⁹ Diğer ürünler ise motorlu taşıtlar (%11,9), elektrikli ses ve görsel sinyal cihazları (%11,6), çimento (%7.1) ve et (%5) üzerinde yoğunlaşmıştır. Ana ithalat ortakları BAE, Fransa, Çin, Madagaskar, Türkiye, Pakistan ve Hindistan’dır (Bkz. Tablo 2.8). Ülkenin dış ticaret göstergeleri ve ortakları şu şekildedir:

Tablo 2.7 Komorlar’ın Dış Ticareti Rakamları (1000 ABD \$) ²⁹⁰

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İthalat	180 495,22	210 606,28	206 901,58	210 476,26	192 566,35	173 435,75	196 288,95	209 132,42	229 710,91	201 191,16
İhracat	14 441,85	26 742,83	20 611,33	16 596,95	25 676,67	15 469,18	29 825,12	38 411,84	46 214,06	49 024,22
Hacim	194 937,07	237 349,11	227 512,91	227 073,21	218 243,02	188 904,92	226 114,07	247 544,26	275 924,97	250 215,38
Denge	-166 053,38	-183 863,45	-186 290,25	-193 879,31	-166 889,69	-157 966,57	-166 463,83	-170 720,58	-183 496,85	-152 166,94

Tablo 2.8 Komorlar’ın Dış Ticaret Ortakları ²⁹¹

Ana ihracat ortakları:	%36,5 Fransa, %12,2 Hindistan, %8,2 Almanya, 6,3% Pakistan, 5,8% İsviçre, %4,7 Güney Kore, 4,3% Rusya (2017), <u>İhracat:</u> 49,02 milyon dolar (2019 tahmini), 46,2 milyon dolar (2018), 38, 41 milyon dolar (2017) <u>İhraç malları:</u> Vanilya, ylang-ylang, karanfil
Ana ithalat ortakları:	%32,8 BAE, %17,3 Fransa, %13,2Çin, %6,1 Madagaskar, %4,5 Pakistan, %4,3 Hindistan (2017) <u>İthalat:</u> 201,1 milyon dolar (2019 tahmini), 229,7 milyon dolar (2018), 209, 13 milyon dolar (2017) <u>İthalat malları:</u> Pirinç, gıda, tüketim ürünleri, nakliye ekipmanları.petrol ürünleri, çimento ve inşaat malzemeleri.

Komor Adaları’nın ticaret dengesinde, tarımsal ürün fiyatlarındaki değişikliklere bağlı olarak zayıf bir ihracat üssü olması ve ithal mallara duyulan ihtiyaç nedeniyle yapısal olarak açık vermiştir. AB, ülkenin ihracatta birincil müşterisi olmaya devam etmektedir. Özel ticari ve sanayi işletmeler ve sınırlı olan ihracat fırsatlarını geliştirmek için Komor Adaları, iyileştirilmesi gereken bir eğitim sistemini oluşturmaktadır. Bu eğitim ülkenin ihtiyaçlarına uyum sağlamalıdır. Komorlar, düşük altyapı kalitesi, sınırlı bir iç pazar, yinelenen su ve elektrik kıtlığı nedeniyle yatırımcıları çekmek için mücadele etmektedir.

²⁸⁹ <https://km.ambafrance.org/> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019); İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), 2017:16.

²⁹⁰ <https://comtrade.un.org/data> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020). . Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²⁹¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cn.html> (erişim tarihi: 20 Şubat 2020).
<https://comtrade.un.org/data> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020). . Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Hükümetin sunduğu ve iş ortamını ve kurumsal istikrarı iyileştirmek için belirlenen faydalara ve vergi indirimlerine rağmen, mevcut ortamda yabancı yatırım alımı çok uzak bir ihtimal olarak görülmektedir. Ülkedeki DYY hacmi aşağıdaki Tablo 2.9’da özetlenmiştir.

Tablo 2.9 Komorlar’ın DYY (2012- 2017 – Milyon ABD \$)²⁹²

Yıllar		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ²⁹³
DYY	Giriş	10	4	5	5	8*	9*	8*
	Çıkış(Tahmin)	**n/a	**n/a	**n/a	**n/a	**n/a	**n/a	**n/a

*Tahmin / **: Bilgi mevcut değildir.

Ülke, Tarım ve balıkçılık sektörlerinde en fazla yabancı yatırım almaktadır. Ana yatırımcılar Fransa, ABD ve Güney Afrika’dır.²⁹⁴ Komorlar, gerekli izinlerin alınması da dâhil olmak üzere çeşitli adımlarda yatırımcılara yardımcı olmak ve Komorlar Birliği’ne yabancı yatırım çekmek için yeni teşvikler getirmek amacıyla 2007 yılında yürürlüğe giren yeni bir yatırım yasasına sahiptir. Bu yeni yatırım yasası öncekinden daha liberal ve çekicidir. Yatırımcılara elverişli bir yasal çerçeve, sermayenin ve kârların serbest dolaşımı ile yabancı ve ulusal yatırımcılar için eşit haklar sağlamaktadır.²⁹⁵ BM’in 2011 yılında hazırladığı Komor yatırım kılavuzuna göre ise, Komorlar, turizm olmak üzere gıda, madencilik sektörü, balıkçılık ve çeşitli sektörlerde yatırım fırsatlarını yabancı yatırımcılara sunmaktadır.²⁹⁶ Çekici bir yatırım yasal çerçevesi ile ekonominin serbestleştirilmesi ile ve özel sektörü canlandırma arzusu sayesinde bu ülke çeşitli pazarlara COMESA ve diğerleri aracılığıyla entegre olmayı hedeflemektedir.

2.2.4.SEYŞELLER

Seyşeller, Afrika’nın doğusunda ve Hint Okyanusu’nun batısında yer alan 115 adadan oluşan bir takımadadır. Coğrafi sınırlaması açıdan 1 374 000 km²’lik bir alan kaplamaktadır²⁹⁷. Ancak yaşam alanı açısından Afrika’nın en küçük ülkesidir (yaklaşık 460 km²). 2018’de ülkenin nüfusu 96 762’dir.²⁹⁸ Başkent Victoria’nın ve nüfusun %90’ının yer aldığı Mahe, en büyük adasıdır. La Digue, Praslin, Silhouette, Aldabra ve Destroches önemli adalarıdır (Bkz. Ek 12 ve Ek 13). Pitoresk plajları, ekolojik çeşitliliği, yoğun tropik ormanları ve Hint Okyanusu’na bağlı masmavi deniz kıyıları nedeniyle Seyşeller dünyaca ün kazanmıştır. Seyşeller’de yaz mevsimi sıra dışı bir şekilde yüksek yaz sıcaklıklarına sahiptir.

²⁹² UNCTAD, 2018: 185. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²⁹³ UNCTAD, 2019: 213. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

²⁹⁴ <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/comoros/investir-3> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

²⁹⁵ Abdallah Mourtadhoi, 2014: 02-13.

²⁹⁶ Nations Unies, 2011.

²⁹⁷ Rocamora, 2001: 751; Parlement Européen, 2011:13-14.

²⁹⁸ <https://donnees.banquemondiale.org/pays/seychelles> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).

2.2.4.1.Şeyşeller'in Tarihi ve Siyaseti

Yaklaşık 60 milyon yıl önce tektonik bir patlamadan sonra Gondwana süper kıtası Hint Okyanusu'ndaki kaya parçalarını geride bırakmıştır. Gondwana, günümüzde bölgedeki ada uluslarının bir parçası olarak kabul edilmektedir.²⁹⁹ Yedinci yüzyılda araştırmacılara göre Arap denizciler Seyşel Adaları'nı ilk bulanlardır.³⁰⁰ Ancak Seyşel Adaları'nın tarihi, özellikle Fransızlar'ın gelmesinden sonra başlamaktadır. Fransızlar, Madagaskar ve Afrika'dan gelen kölelerle Seyşeller'i sömürmeye başlamışlardır. Ancak 18. yüzyılda, İngiltere adaları sömürgesi altına almak amacıyla, Fransa'ya karşı savaşlar başlatmıştır. Fransa ile İngiltere arasında devam eden bu mücadele 1814'te sona ermiştir. Napolyon savaşları sonrasında, İngilizler, zengin Fransız toprak sahiplerinin adada kalmalarına müsaade ederek, 1835'te köleliği kaldırmış ve adayı tamamen kontrol altına almıştır.³⁰¹

Sömürge yönetimi sırasında, esas olarak Afrika'daki Avrupa sömürgelerinden ithal edilen tarıma dayalı bir ekonomi gelişmiştir. Bağımsızlığını 1976 yılında kazanan Seyşeller tek partili yönetime dayalı bir cumhuriyet rejimi ile idare edilmektedir. Hint Okyanusu'nun diğer adaları gibi, Seyşeller'de uluslararası anlaşmalar ve gümrük prosedürleri imzalamıştır. SADC ve COMESA olmak üzere Seyşeller, uluslararası ekonomik işbirliğinin ve uluslararası kuruluşların aktif bir üyesidir. Seyşeller, AfDB, IMF, Uluslararası Francophone Örgütü (OIF), BM, UNCTAD, UNIDO, UNWTO, vb uluslararası organizasyonlara katılımını sağlamaktadır.³⁰²

Dış politikası uluslararası güvenlik ve küresel olarak SKH'e ulaşılması bağlamında BM'de yapıcı bir rol oynamaktır. BM sistemi içinde ve dışında çok taraflı çabalara katkıda bulunmak; barışçı bir şekilde gelişmekte olan küçük ada devletlerinin çıkarlarının savunulması ve orta gelirli ülkelerin adil muamelesi önemlidir. Şeyşeller, COI'nin kurucularındandır, kardeş adalarla (Madagaskar, Mauritius, Komorlar ve Reunion) dostluk ve işbirliği bağlarını daha da geliştirmektedir. Özellikle COI'nin dönem başkanlığı ve COI içinde bütünleşmiş alt-bölgesel ortak kalkınma konularına önem vermektedir. Ayrıca, ülkenin AB gibi geleneksel ikili ortaklarla ilişkilerini pekiştirmektedir. Asya, Afrika ve Güney Amerika'nın yanı sıra Doğu Avrupa'dan yükselen güçler ve süper güçlerle ilişkilerini geliştirmekte ve genişletmektedir.³⁰³

²⁹⁹ Rocamora, 2001: 753.

³⁰⁰ Parlement Européen, 2011:16.

³⁰¹ <https://www.oceanos-cruise.com/histoire-des-seychelles.php> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).;Campling vd., 2011: 9.

³⁰² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/se.html> (erişim tarihi: 16 Şubat 2020).

³⁰³ La politique étrangere des Seychelles, 2007-2008.

2.2.4.2.Şeyşeller'in Ekonomik Yapısı

Geçmişte Şeyşeller kurutulmuş hindistan cevizi içi (copra) üretimine yoğunlaştıysa da, bugünlerde en önemli geçim kaynaklarından biri turizmdir. Sömürge hükümeti döneminde ülkede turist sayısı yılda 1000'e ulaştığında, Copra üretimi ile karşılaştırılarak, bölgede turizmde daha büyük bir ekonomik potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir. Turizmden daha fazla verim alınabilmesi için Otel ve Turizm Derneği tarafından altyapı sorununu ve ülkenin izolasyonunu çözmek için bir girişim başlatılmıştır. Böylelikle turizmin Şeyşeller ekonomisine katkısı hızla artmıştır. Havaalanı, liman, su temini, karayolu ağı, elektrik şebekesi gibi önemli altyapılar artmıştır.³⁰⁴

1980'lerden itibaren AB ve Japonya ile yapılan balıkçılık anlaşmaları ve Victoria limanının altyapısının iyileştirilmesi sayesinde ülkede balıkçılık faaliyetleri gelişmeye başlamıştır.³⁰⁵ Bugünlerde balıkçılık ve turizm sektörleri ülke ekonomisinin temel taşlarıdır. 1976'daki bağımsızlıktan bu yana, Şeyşeller'de kişi başına düşen üretim geliri yüksek ülke grubuna girmesine yardımcı olmaktadır. Bu üretim bağımsızlık tarihine yakın olarak kıyaslandığında geçim seviyesine göre yedi kat artmıştır. Turizm sektörünün gelişmesinde Çin'in önemli bir payı vardır. İkili ilişkilerin derinleşmesi, Çin'den ülkeye gelen turist sayısını artırarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlamıştır. Yalnız 2018 yılında ülkeye gelen turist sayısı 361 884'tür (ülkenin nüfüsün üç kat daha fazlası).³⁰⁶ Devletin yabancı yatırımlara olan teşviki de turizmin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Özellikle 1994 yılında Şeyşeller Dış Girişimler Yasası'nın yürürlüğe girmesinden bu yana, ayda 600'den fazla yeni offshore şirketiyle (yani yurtdışında, sahibinin yerleşik olmadığı bir ülkede kayıtlı bir şirket), 200.000'den fazla şirket kaydedilmiştir.³⁰⁷

Turizmin ekonomik ve kültürel gelişimdeki rolü büyüme hızını artırmıştır. Turizm doğrudan işgücünün %26'sını istihdam etmektedir. Turizm ve ton balığı avcılığı doğrudan ve dolaylı olarak GSYİH'nin %55'inden fazlasını oluşturmaktadır. Şeyşel Adaları'nın ekonomik göstergeleri diğer Afrika ülkelerine kıyasla nispeten yüksek bir değer sergilemektedir. Dünya Bankası sınıflandırmasına göre, Şeyşel Adaları yüksek gelire sahip bir ülkedir. Bu durumdan dolayı bu ada kişi başına düşen GSYİH açısından Afrika'nın birincisidir. Ülkenin GSYİH'sı son yıllarda; 1,59 milyar dolar (2018), 1,50 milyar dolar (2017), 1,42 milyar dolar (2015) olarak kayda geçmiştir.³⁰⁸

³⁰⁴ Campling vd., 2011: 16.

³⁰⁵ Parlement Européen, 2011:19.

³⁰⁶ National Bureau of Statistic of Seychelles, 2018. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

³⁰⁷ <https://export.agence-adocc.com/fr/fiches-pays/seychelles/economie-3> (erişim tarihi: 16 Şubat 2020).

³⁰⁸ <https://donnees.banquemondiale.org/pays/seychelles> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

Uluslararası Şeffaflık Örgütü'ne göre 2017 Yolsuzluk Algıları Endeksi'nde Seyşeller 180 ülke arasında 36. sıradadır. Seyşeller ayrıca, Miras Vakfının 2018 Ekonomik Özgürlük Endeksinde 61,6 puan alırken, PNUD'un İGE'sinde 63. sıradadır.

Seyşeller, bunun paralelinde; en yüksek okuma-yazma oranına ve Doğu Afrika'daki en iyi sağlık sistemine sahip, yüksek-orta gelirli bir ülke olarak sınıflandırılmıştır.³⁰⁹ Ülkenin işsizlik oranı %3,52'dir.³¹⁰ Ülkenin ekonomik büyümesi her geçen senede artmaktadır. 2016'da %4,5, 2017'de %4,3'tü. Ancak, artan uluslararası petrol fiyatları, bir inşaat moratoryumu, ülkenin bulunduğu bölgedeki ve avro bölgesi üzerindeki belirsizlik nedeniyle ekonomik büyüme 2018'de %3,6'ya gerilemiştir.³¹¹

Ülkenin ikinci ekonomik temeli olan balıkçılık ise devlet tarafından destekten yararlanmıştır. Seyşeller, yaşam ve iş kalitesini artırmak amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. Okyanusların ekosistemini koruyarak gelişmeleri için okyanusları kullanmayı amaçlayan "Mavi Ekonomi" hareketinin ön saflarında yer almaktadır. Örneğin, ülke 2017 yılında "Mavi Sıçrama – Bond Bleu" adı altında bir program başlatılmıştır. Bu program; küçük ölçekli balıkçılıktan sürdürülebilir balıkçılığa geçerek balık stokunun yeniden yapılandırılması, avlanan miktarların ölçülmesi, katma değerli faaliyetler vb. yapmayı kapsamıştır. Öte yandan balıkçılık ve turizm endüstrilerini tehdit eden Somalili korsanların saldırılarını engellemek adına korsanlıkla mücadele operasyonlarını desteklemektedir.

Genel olarak, hizmet sektöründeki faaliyetler işlerin %74'ünü, endüstri %23'ünü ve tarımın sadece %3'ünü oluşturmaktadır. Hükümet, küçük imalat sanayinin yanı sıra, tarım sektörlerini de geliştirme yolunda adımlar atmaktadır. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Seyşeller'de de emek talebi artmakta ve gurbetçi işçi akını oluşmaktadır. 2016 yılında, 2014 yılına göre neredeyse iki kat daha fazla, 16.792 çalışma izni başvurusu veya yenilenmesi yapılmıştır. Gurbetçiler şimdi Seyşel Adaları'nın toplam işgücünün yaklaşık dörtte birini oluşturup temel olarak inşaat ve turizm alanında çalışmaktadır.³¹² Seyşeller Afrika'da kişi başına en yüksek GSYİH'ya sahip olmasına rağmen, gelir dağılımı oldukça eşitsizdir ve özellikle iklim değişikliği ülke ekonomisinin sürdürülebilirliğini tehdit altında tuttuğu sürece bir risk teşkil etmektedir. Seyşeller ekonomik gelişim amacıyla IMF'den almış oldukları kredilere rağmen, yine gelir düzeyi çok düşük ülkeler statüsündedir ve halkın harcama kapasitesi kazanç kapasitesinin üzerindedir. Örneğin, genişletilmiş kredi tesisinin çerçevesinde IMF Haziran 2017'de 2,3 milyon ABD Doları tutarındaki ödemeyi onaylamıştır.³¹³

³⁰⁹ <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/seychelles/economie-3> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).

³¹⁰ <https://www.banquemondiale.org/fr/country/seychelles/overview> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

³¹¹ <https://www.banquemondiale.org/fr/country/seychelles/overview> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

³¹² <https://www.banquemondiale.org/fr/country/seychelles/overview#1> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).

³¹³ <https://www.banquemondiale.org/fr/country/seychelles/overview#1> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).

Ülke ekonomisi üzerindeki bazı olumsuz göstergelere rağmen, ekonomik tahminleri olumlu seyretmektedir. 2012'den bu yana, vergi reformunu, devlete ait işletmelerin yeniden yapılandırılmasını ve finansal sistemin düzenlenmesini hedefleyen daha yoğun yapısal reformlar yapılmıştır. Bu, kamu borcunu azaltmayı amaçlıyor. Büyüme turist akışının artmasına, ton balığı ihracatına, uluslararası petrol ve gıda maddelerinin istikrarına bağlı olacaktır.

2.2.4.3.Dış Ticareti ve DYY Durumu

Dış ticaret akışlarından gelen taşımacılık için, ulaşım sistemi yeterli olup ülkenin en gelişmiş şehri, deniz ve hava limanına sahip başkent Victoria' da mevcuttur. Seyşel Adaları ticarete çok açık bir ülkedir. Seyşel Adaları'nın uluslararası ticaretinin değeri Tablo 2.10'da şu şekilde özetlenmiştir:

Tablo 2.10 Seyşeller'in Dış Ticaretine Rakamları (1000 ABD \$)³¹⁴

Yıllar	İthalat	İhracat	Hacmi	Denge
2010	1 180 307,19	417 797,57	1 598 104,76	-762 509,62
2011	1 720 932,85	968 566,74	2 689 499,58	-752 366,11
2012	1 279 816,32	658 821,91	1 938 638,23	-620 994,41
2013	924 711,41	574 183,13	1 498 894,55	-350 528,28
2014	1 075 327,07	551 249,86	1 626 576,93	-524 077,21
2015	975 247,81	473 849,41	1 449 097,21	-501 398,40
2016	1 647 989,71	483 692,19	2 131 681,91	-1 164 297,52
2017	1 348 462,65	591 585,32	1 940 047,96	-756 877,33
2018	1 136 551,34	846 972,44	1 983 523,78	-289 578,90
2019	1 437 735,99	824 038,38	2 61 774,38	-613 697,61

³¹⁴ <https://comtrade.un.org/data> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020); T.C, Ekonomi Bakanlığı - İhracat Genel Müdürlüğü, 2018. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 2.11 Seyşeller'in Dış Ticaret Ortakları³¹⁵

Ana ihracat ortakları:	%28,5 BAE, %24 Fransa, %13,8 İngiltere, %4,6 Almanya, diğer ülkeler İtalya, İspanya, Mauritius, Japonya, Hollanda, ABD (2017). <u>İhraç malları</u> : Ton balığı konservesi, dondurulmuş balık, petrol ürünleri (yeniden ihraç) <u>İhracat</u> : 824,03 milyon ABD Doları (2019), 846,97 milyon ABD Doları (2018), 519,58 milyon ABD Doları (2017), 483,6 milyon ABD Doları (2016)
Ana ithalat ortakları:	13.4% BAE, 9,4% Fransa, 5,7%İspanya, 5% Güney Afrika (2017), Diğer ülkeler Suudi Arabistan, Singapur, Çin, İtalia <u>İthalat malları</u> : makine ve teçhizat, gıda maddeleri (sebze, hayvansal), petrol ürünleri, kimyasallar, <u>İthalat</u> : 1,437 milyar ABD Doları (2019), 1,136 milyar ABD Doları (2018), 1,348 milyar ABD Doları (2017), 1,647 milyar ABD Doları (2016)

Seyşel Adaları'nın uluslararası ticaretinin değeri ise Tablo 2.11'de özetlenmiştir. Seyşel Adaları'nın ana müşterileri/patnerleri BAE, Fransa, İngiltere ve İtalya'dır; ana tedarikçileri ise BAE, İspanya, Fransa ve Güney Afrika'dır. Ülkenin üretim sınırlarından dolayı ticaret dengesi yıllarca açık vermiştir. Öte yandan, bu ülke çok fazla DYY çekmektedir. Son yıllarda Seyşeller'in DYY akışları Tablo 2.12'deki gibidir.

Tablo 2.12 Seyşeller'in DYY (2012-2018 - Milyon ABD \$)³¹⁶

Yıllar		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ³¹⁷
DYY	Girişler	261	170	230	195	155	192	124
	Çıkışlar	16	16	16	10	10	6	6

Ülkenin DYY'lerinin çoğu turizm projeleri, telekomünikasyon, üretim ve balıkçılık ile üretilmektedir. Ülkede son zamanlarda Avrupalı turistlerin azalmasını önlemek için gelişmekte olan ülkelerden daha fazla turist çekmek stratejisi uygulanmaktadır. Ülkedeki korsanlık sorunları ve sınırlı ihracat fırsatlardan ötürü Seyşel Adaları hükümeti, yatırımcılar için güvenli ve garantili yatırım prosedürleri ortaya koymuştur. Kurumlar vergisi oranını düşürmek gibi yabancı yatırıma elverişli bir ortam oluşturmak için yasal tedbirler almaktadır.³¹⁸ Hükümet, tarım ve balıkçılık sektörleri ile imalat sektörünü geliştirerek ekonomiyi çeşitlendirmektedir. Bu çerçevede diğer ülkelerin bu ülkeye yatırım imkanları oldukça büyüktür. Seyşel Adaları'ndaki öncelikli yatırım sektörleri turizm, mavi ekonomi, tarım, teknoloji ve finansal hizmetlerdir. Ayrıca Seyşeller Yatırım Kurulu (SIB) herkes için ilk temas noktası ülkedeki yabancı yatırımlarla ilgili konular, işletme kurmak ve büyütme için birçok hizmet sunmaktadır.³¹⁹

³¹⁵ National Bureau of Statistics of Seychelles, 2017: 26-29. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/se.html> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020). Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

³¹⁶ UNCTAD, 2018: 185. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

³¹⁷ UNCTAD, 2019: 213. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

³¹⁸ <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/seychelles/investir-3> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

³¹⁹ Seychelles Investment Board, 2016; DEİK, 2018: 7-9.

2.3.Ara Değerlendirme

Hint Okyanusu, keşfedilmemiş fırsatların bol olduğu bir bölgedir. COI üyesi ülkelerin kaynakları ve işbirliği potansiyeli vardır. Çalışmanın bu bölümünde, uluslararası ilişkilerde yeni bir işbirliğinin başlatılması için genellikle vazgeçilmez bir ön adım olan bir ülke çalışması yapılmıştır. Bu çalışma bize ekonomik ve ticari ilişkilerde pazar potansiyelini belirlemek için önemli bir gösterge vermektedir. Bu çalışmanın amacına atıfta bulunarak, elde edilen verilerle karşılıklı ticaretin avantajlarını sunmak amaçlanmıştır. Böyle bir hedef için pazar araştırmaları, ajanslar ve uzmanlar olmasına rağmen bu çalışma bilimsel bir bakış açısıyla konuyu ele almaktadır. Ancak her şeyden önce pazar hakkında, gelecekteki müşterilerin ihtiyaç ve beklentileri, herkesin sunabileceği ürün veya hizmetin yeterliliği hakkında bilgi toplamak gereklidir. Bu veriler ayrıca daha gerçekçi ticari hedefler koymayı da mümkün kılmaktadır. Uluslararası yatırımcı firma iflaslarının %70'inin piyasa çalışmasının başarısız olmasından kaynaklandığını söylemek de önemlidir.

Bu çalışma, Türkiye'nin Hint Okyanusu bölgesi ile ekonomik ve ticari ilişkisinde bu tür bir sorunu engelleme hedefi taşımaktadır. Bu bölüm bize yakın gelecekte gerçekleşecek olan ikili ekonomik işbirliği eylem alanının profesyonel, ekonomik, yasal, bilimsel, politik, sosyolojik çevresine genel bir bakış sunmaktadır. Hint Okyanusu Bölgesi ekonomileri özelliklerine göre uyarlanmış, yenilikçi politikaların ve pratik politika önerilerinin uygulanmasının ilham kaynağı olabilmek hedeflenmektedir. Yukarıdaki bahsedilen COI ülkeleri dil, kültür ve hatta yaşam tarzıyla ilgili birçok konuda ortak noktaları vardır. Bununla birlikte bu ülkelerin farklı ekonomik gelişme düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Orta gelirli ülkeler DYY'ye bağımlıdır ve gelirlerini turizm veya yeni BİT gibi hizmet sektörüne ve diğer offshore hizmetlere dayandırmaktadır. Örneğin Seyşeller, Mauritius turizm, sanayi sektörüne ve iletişimle ilgili hizmetlere yönelmektedir. Madagaskar ve Komorlar düşük gelirli ülkeler olduğu için kalkınma stratejisine uzun zamandır tarım sektörü hâkimdir. Tarım sektörünün düşük katma değeri, düşük yatırım seviyesini açıklamaktadır. Bu bağlamda bölgenin ekonomik entegrasyonu ve üyelerinin uyumlu gelişimi ve nüfuslarının refahı, COI'nin oluşturulmasının temel amacıdır. COI, bölgede insani gelişmenin hizmetinde siyasi ve diplomatik bir kuvvettir. Ayrıca, güvenli bir bölgesel alan, akıllı bir ekonomik büyüme vektörüdür. COI'nin eylem alanları, özellikle potansiyel ortaklarla işbirliği projelerinin gerçekleştirilmesine ve ekonomik kalkınmanın hızlanmasına ve nüfusun sosyal seviyesinin artmasına farklı sektörlerle etki etmektedir.

Uluslararası işbirliği projelerinin uygulanması da COI'nın misyonunun bir parçasıdır. "Madagaskar Hint Okyanusu'nun tahıl ambarı" sloganıyla bölgenin gıda güvenliği, Hint Okyanusu'nun ortak bir turist markası olan "Les Iles Vanille" etiketinin tanıtımı, balıkçılık sektöründe programların ve projelerin geliştirilmesi (akıllı balıklar, küçük balıkçılara yardım), çevre (biyolojik çeşitliliğin korunması), deniz koruma alanları, iklim değişikliğine karşı mücadele, vb.), cinsiyet ve toplum, COI üyelerinin COMESA, SADC veya şu anda Tripartite (EAC-COMESA) seviyesinde başlatılan birkaç sektörel girişim ile ortak çıkarlarını savunmaktadır. Bir sonraki bölümde Türkiye'nin COI ülkeleri ile ilişkileri üzerinden, geliştirilebilecek ortak stratejiler ele alınacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN HİNT OKYANUSU KOMİSYONU ÜYESİ ÜLKELERLE İLİŞKİLERİ

Bu bölümde COI üyeleri Madagaskar, Mauritius, Komorlar ve Seyşeller’in Türkiye ile ilişkileri ele alınacaktır. Türkiye’nin bu dört ülke ile politik, diplomatik ve ekonomik ilişkilerine odaklanılacaktır. Bölümün sonunda ise elde edilen bilgiler doğrultusunda ikili ve çok taraflı işbirliğine yönelik zorluklar ve fırsatlar değerlendirilerek strateji önerileri sunulacaktır.

3.1. Türkiye- Hint Okyanus Ülkelerinin İlişkilerin Tarihsel Arka Planı

Hint Okyanusu Bölgesi’ndeki Türk varlığı, Osmanlı İmparatorluğu’nun yaklaşık dört yüzyıl önce Afrika’nın kuzeyine ve doğusuna gelişine rastlamaktadır. Osmanlı donanması Kızıl Deniz üzerinden Hint Okyanusu’na açılmış, Yemen eyaletindeki faaliyetleri Güney Afrika’yı ve çevresini doğrudan etkilemiştir.³²⁰ Vurgulanması gereken önemli konu ise bu bölgenin Osmanlı Devleti ile ilişkilerinin, fırsatların karşılıklı olarak desteklenmesine odaklanılmış olmasıdır. Bir yandan, Afrika kıyısı / Kızıldeniz kıyısı ülkelerini Portekizlilerin genişlemesine karşı korumuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu’nun 16. yüzyılda yaşayan en büyük denizcilerinden biri olan Piri Reis, Kitâbü Bahriye adında bir kitap yazmıştır ve kitabında Batı Hint Okyanusu adaları hakkında çok değerli bilgiler vermiştir. Kitapta yer alan bilgiler, Somali’nin başkenti Mogadişu’dan Madagaskar’a kadar uzanan Afrika kıyılarını, Batı Hint Okyanusu’ndaki Adaları (Komorlar, Zanzibar, Mayotte) gösterip bölgeleri ilk kez ayrıntılı olarak tanıtmıştır.³²¹

19. yüzyılda, Osmanlı âlimleri toplumu eğitmede ve Güney Afrika’nın ucunda Müslüman kimliğini şekillendirmede çok önemli bir rol oynamıştır. Ebubekir Efendi veya Güney Afrika’daki Osmanlı Başkonsolosları Ohannes Majakyan Efendi gibi isimler, Mauritius Adası’na kadar Osmanlı İmparatorluğu ile Güney Afrika arasındaki ilişkiyi güçlendirmiştir.³²² Osmanlı İmparatorluğu ile Afrikalı Müslümanlar arasındaki ilişki karşılıklı olmuştur. Mauritiuslu Müslümanlar 1877’de Osmanlılar ve Ruslar arasındaki savaştan sonra Osmanlıya yardım etmiştir. Osmanlı Devleti, İstanbul ile en kutsal iki şehir olan Mekke ve Medine arasında demiryolu inşa etmiştir. Bu girişimde tüm Müslümanların desteğini beklediklerini dile getirmişlerdir.³²³ Mauritius, Madagaskar ve Hint Okyanusu adalarında yaşayan Müslümanlar, Osmanlı Devleti’nin son günlerinde yeni kurulan Türk hükümetiyle de temasa geçmiştir.

³²⁰ Bacqué-Grammont ve Mamlouks, 1988.

³²¹ Kavas, 2007: 13.

³²² Gençoglu, 2018.

³²³ Kavas, 2007: 19.

1920'lerde kendi aralarında para toplamışlar ve ulusal bağımsızlık mücadelesine destek için Ankara hükümetine gönderilmişlerdir. Madagaskar'da, Avrupalılara karşı savaş açan Türklere yardım toplama kampanyaları başlatılmış, toplanan paralarla İbrahim Mansour adına kesilen 18 293, 55 Franc'lık çek Ankara'ya, Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmek üzere, Paris'te yayımlanan Echos de l'Orient dergisine göndermişlerdir.³²⁴

Günümüzde Hint Okyanus Bölgesi'ndeki Türk büyükelçiliğinin varlığı, taraflar arasındaki yeni işbirliği evresini göstermektedir. Büyükelçiliğe Madagaskar'ın yanı sıra Komorlar Birliği ve Mauritius'a da akreditedir. Aynı zamanda Hint Okyanusu'ndaki adalalarda Mauritius'un başkenti Port-Louis'de bir Fahri Başkonsolosluk ile Komorlar Moroni'de bir Fahri Konsolosluk mevcuttur.³²⁵ Bu gelişme bağlamında, ticaret ve ekonomik ilişkilerin son yıllarda giderek daha fazla önem kazandığını görülmüştür. Çalışma bunun detaylı analizi ve geleceği üzerine odaklanacaktır. Bu nedenle önce Türkiye'nin dört COI üyesi ile ekonomik ve ticari ilişkileri, bu ilişkilerin eğitim, kültür ve sosyal hayatla ilgili boyutları ele alınacaktır.

3.1.1. Türkiye- Madagaskar İlişkileri

Türkiye, Afrika'ya açılım politikası doğrultusunda, önemli bir ekonomik potansiyele sahip olarak gördüğü Madagaskar ile ilişkilerini geliştirmek isteğini belirtmiş; Madagaskar 18-21 Ağustos 2008'de İstanbul'da düzenlenen "Ortak Gelecek için Dayanışma ve Ortaklık" temasıyla ilk Türkiye-Afrika Zirvesine katılmıştır.³²⁶ Madagaskar 3 Kasım 2010'da Ankara'da bir büyükelçilik açma isteğini resmen açıklamıştır. Madagaskar'ın Roma Büyükelçiliği Türkiye'ye akreditedir. Madagaskar'ın İstanbul'da bir Fahri Konsolosluğu bulunmaktadır.³²⁷ En önemlisi 2017 yılında ilk kez Türkiye Cumhurbaşkanı bu ülkeyi ziyaret etmiştir. Bu ziyarette taraflar arasındaki ekonomik işbirliğine yönelik projeler ön plana çıkmış, Afrika kıtasında yaşanan sorunlar ve olası çözümler ele alınmıştır.³²⁸ Türkiye Cumhurbaşkanı'nın Afrika'daki ziyaretleri sırasında Türkiye, Madagaskar'da mevcut olan FETÖ terör örgütüne ait okullara, yöneticilerine dikkat çekirmiş ve ülkede bu yapılanmanın engellenmesi için davette bulunmuştur.³²⁹

³²⁴ Kavas, 2007: 11- 20; Un don libéral des musulmans de madagascar aux oeuvres de secours turques", Echos de l'Orient (Anciens Echos de l'Islam), 3è année, n.55, 1 Agustos 1922.

³²⁵ <http://antananarivo.be.mfa.gov.tr/Mission/About>, (erişim tarihi: 03 Ocak 2018).

³²⁶ Fırat, 2009: 1-7.

³²⁷ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-madagaskar-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (erişim tarihi: 03 Şubat 2019).

³²⁸ DEİK, 2017: 1-15.

³²⁹ <http://www.rfi.fr/afrique/20170126-madagascar-erdogan-reclame-fin-activites-proches-fethullah-guelen>, (erişim tarihi: 26 Ocak 2018).

³²⁹ Fırat, 2009: 6.

2010'da elçiliğin kurulmasından bu yana, iki ülke arasındaki ilişkiler güçlendirilmiştir.³³⁰ Şubat 2018'de Hint Okyanusu bölgesi için akredite edilmiş Türkiye Büyükelçisi Metin Hüsrev Ünler, Türkiye'nin bölgeyle olan ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğini güçlendirmeye istekli olduğunu açıklamıştır.³³¹ O tarihte Madagaskar Dışişleri Bakanı ile görüşme sırasında ortaya çıkan ana noktalar, iki ülkenin Madagaskar'daki turizm ve enerji altyapısının güçlendirilmesi konusunda işbirliği yapma iradesiydi.³³² Madagaskar'da 20 Ocak 2020 tarihinde yeni göreve başlayan Türk büyükelçisi Sayın Nuri Kaya Bakkalbaşı ülkeler arasındaki ilişkilerini güçlendirmeyi ifade etmiştir.³³³

3.2.1.1.Ekonomik ve Ticaret İlişkileri

2001 yılından beri iki ülke ticaret ortağı olmuştur. 2005 yılında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti ile ekonomik ve teknik bir işbirliği anlaşması imzalamıştır. Anlaşmanın temel amacı, iki ülke arasındaki ticareti geliştirmek ve teknik işbirliğinin çeşitlendirilmesini ve kolaylaştırılmasını teşvik etmektir. İki taraf, iki ülkede işletmelerin geliştirmesi ve firma kurulması, çeşitli fuar ve sergilere katılım, ithalat ve ihracatın kolaylaştırılması, çalışma gezileri ve seminerler konularında birbirlerine yardımcı olmayı kabul etmiştir.³³⁴

2016 yılında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler kurumsallaştırılmıştır. Ayrıca 15 Nisan 2016 tarihinde DEİK ve FCCIM bir ekonomik işbirliği anlaşması imzalanmıştır. İmzalanan bu anlaşmalar; firmalar ve ekonomik kuruluşlar arasında teknik ve sanayi işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İki ülkenin karşılıklı yararına olacak şekilde ticari, sanayi ve teknolojik işbirliğine ve yatırım olanaklarına ilişkin bilgilerin toplanması, bir araya getirilmesi, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve paylaşılmasına yönelik ortak faaliyetler koordine edilmektedir.³³⁵

Resmi devlet ziyaretlerinin yanı sıra, işadamları arasındaki karşılıklı ziyaretler ikili ticaret ve ekonomik ilişkileri hızlandırmıştır. İki ülke arasındaki ticaret Tablo 3.1'deki gibi özetlenmektedir:

³³⁰ Engin Oba, 2017:1; https://tasam.org/tr-TR/Icerik/39033/turkiyenin_afrika_politikasi_ve_cumhurbaskani_sayin_recep_tayyip_erdoganin_tanzanya_mozambik_ve_madagaskar_ziyaretleri (erişim tarihi: 10 Mart 2019).

³³¹ <https://www.lexpressmada.com/23/02/2018/madagascar-turquie-echanges-commerciaux-a-quintupler/> (erişim tarihi: 10 Mart 2019).

³³² <https://www.diplomatie.gov.mg/index.php?fr/article273/madagascar-turquie> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

³³³ <http://antananarivo.be.mfa.gov.tr/Mission/Biography>, (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

³³⁴ Resmi Gazete, ‘‘Türkiye Cumhuriyeti ile Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Uygun Bulunduğuna Dair Kanun’’, Kanun No: 5643, 2.5.2005.

³³⁵ Fédération des Chambres de Commerce et d’Industrie de Madagascar: Accord de Création du Conseil d’Affaires Turquie-Madagascar (Türkiye –Madagaskar İş Konseyi Kuruluş Anlaşması), Antananarivo, 15 Nisan 2016.

Tablo 3.1 Yıllara Göre Türkiye-Madagaskar İthalat/İhracat Rakamları (1000ABD \$) ³³⁶

Yıllar	İthalat	İhracat	Hacmi
2019	5 215	71 321	76 536
2018	4 165	80 437	84 602
2017	5 109	73 245	78 354
2016	4 876	59 338	64 214
2015	5 833	53 746	59 579
2014	6 214	54 066	60 280
2013	4 417	59 689	64 106
2012	2 145	56 817	58 962
2011	2 413	51 213	53 626
2010	1 915	27 013	28 928
2009	2 552	19 296	21 848
2008	1 659	22 268	23 926
2007	1 276	10 607	11 883
2006	1 120	8 963	10 083
2005	109	9 354	9 463

İki ülkenin ticaret hacmi 2005 yılında 9,4 milyon ABD doları iken, 2018’de 84,6 milyon ABD dolarına yükselmiştir. 2019’da ise 76,5 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Bu rakamın 71,32 milyon ABD Dolarını, Türkiye’nin ihracatı oluşturmaktadır. Türkiye’nin ihracatı hububat, buğday, makarna, hijyen ürünleri, demir-çelik, elektronik cihazlar, ulaşım araçları ve çeşitli mamül eşyadır. Buna karşılık Türkiye Madagaskar’dan ağırlıklı olarak kuru baklagiller, kimyasal gübreler, giyim, vanilya, kakao, sebze, baharat, deri, kobalt matları ve kobalt metalurjisinin diğer ara ürünleri almaktadır. ³³⁷ Madagaskar’ın ihracatında Fransa, ABD, Hollanda, Çin, Almanya, Hindistan, Japonya ve Güney Kore; ithalatında ise Çin, Bahreyn, BAE, Fransa, Hindistan, Güney Afrika, ABD, Pakistan, Moritius ve Almanya başlıca ülkelerdir. Diğer ülkelere göre Türkiye’nin bu ülkedeki ticaret payı çok az görülmektedir. Madagaskar’ın uluslararası ticaretinde ve özellikle ihtalatında, Türkiye 15. sırayı almıştır. ³³⁸

Ekonomik faaliyetler yaklaşık 2-3 milyon insanın yaşadığı başkent Antananarivo’da yoğunlaşmaktadır. Elektrik üretimini ve dağıtımını yöneten yapıya JIRAMA denir ("Jiro sy Rano Malagasy", veya Türkçesi " Malgaşın Elektriği ve Suyu "). Orada evlerin yaklaşık %50’si bu kamu şirketi olan JIRAMA tarafından elektriğe ulaşma imkanı elde ederken, Madagaskar’ın genelinde her beş kişiden dördü eskimiş ve yetersiz tesisler nedeniyle bu imkanlardan yoksun kalmaktadır. Bu halka açık şirket yeniden yapılandırma aşamasındadır.

³³⁶ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK’in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

³³⁷ <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/madagaskar/ulke-profil/turkiye-ile-ticaret> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020). Bilgiler Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı’nın web sayfasından alınmıştır.

³³⁸ <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/madagaskar/ulke-profil/dis-ticaret> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020). Bilgiler Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı’nın web sayfasından alınmıştır.

2016 yılında Türkiye menşeli bir elektrik şirketi olan AKSA tarafından 120 Megawatt kapasiteli bir termik santral Ambohimananambola'da kurulmuştur.³³⁹ Orada üretilen elektriğin o tarihten itibaren 20 yıl boyunca JIRAMA'ya satılması kararlaştırılmıştır.³⁴⁰ AKSA'nın JIRAMA ile elektrik arzı konusundaki işbirliği, bu coğrafyadaki elektrik arzına yönelik problemleri büyük ölçüde gidermiştir. Kullanıcıların güveni de bu anlamda büyük ölçüde kazanılmıştır. Bu aynı zamanda yukarıda belirtilen projelerin kolaylaştırılmasına katkıda bulunacaktır, çünkü enerjiye erişimi olmadan bir kalkınma mümkün olmayacaktır. Şu ana kadar bu proje Türkiye'nin Madagaskar'da en büyük yatırımlarından biridir. Çünkü on bir jeneratör içeren bu yeni termik santralin kurulumu için 80 milyon ABD Dolarından fazla tahsis edilmiş ve bu makinelerin satın alınması ve nakliyesi çok pahalıya mal olmuştur.³⁴¹

Ocak 2017'de, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının Madagaskar ziyareti, iki ülke arasındaki ilişkide büyük ilerleme kaydetmiştir. Bu dönemde yapılan iş forumunda Türk firmalarının Madagaskar ile ticarete yaşadıkları sorunlar ve gerçekleştirmeyi planladıkları projelere ilişkin konular gündeme getirilmiştir. Çalışma forumu geleceği geliştirecek iyi sonuçlar getirmiştir. Bu ziyaret başarılı geçmiştir. DEİK'in ziyaret sonucu raporuna göre ve iki Cumhurbaşkanı heyetler arası görüşmelere birkaç projede gelecek işbirliğini geliştirmek için hazırlıklar yapmıştır. İki ülke arasında birçok alanda yardımlaşma gerçekleşebilecektir. İthalat ve ihracat ile ilgili görüşmeler yapılmış; tarımdan endüstriye, inşaat sektöründen turizme kadar pek çok sektörde ve alanda projeler hazırlanmıştır. Ülkeler arasında olası iş görüşmelerinde karşılıklı hukuksal işbirliği ile ilgili kararlar alınmış, yerel hukuk firmaları ile iletişime geçilmiştir. Taşımacılık ve ağır nakliyat alanında uzun vadede işbirliği anlaşması yapılmıştır. Özetlemek gerekirse iki ülke arasında birçok yatırım projesi planlanmıştır.³⁴² Ziyaretler sırasında ve görüşmelerde, başka Afrika'daki ülkelerinin de Türkiye'de büyükelçilik açılabilceği söylenmiştir. Madagaskar bunlardan birisidir.

Ekonomik gelişiminde, Türkiye'nin tecrübelerini Madagaskar ile paylaşmaya hazır olduğunu belirtmiştir. Çünkü Türkiye, 2023 yılında bu bölgelerdeki en aktif ülkeler arasında yer almayı hedeflemektedir.³⁴³ Madagaskar için, THY kargo uçuşları adanın ihracatına katkıda bulunacaktır. Türkiye altı yapı geliştirme faaliyetleri, Madagaskar'da inşaat ve turizm sektörüne önemli katkılar sağlamıştır.

³³⁹ Şirkette yaklaşık 40 Türk vatandaş çalışmaktadır.

³⁴⁰ <https://www.agenceecofin.com/electricite/0908-40010-madagascar-le-turque-aksa-construire-une-centrale-a-fioul-de-120-mw> (erişim tarihi: 25 Aralık 2017); KAZANCI HOLDING: 2016:11.

³⁴¹ <http://www.midi-madagasikara.mg/economie/2017/11/08/nouvelle-centrale-daksaf-power-une-puissance-de-60-megawatts-pour-le-reseau-interconnecte-dantanarivo/> (erişim tarihi: 25 Aralık 2019).

³⁴² DEİK, 2017: 13-17.

³⁴³ <https://www.youtube.com/watch?v=hbM3I3GMvMo> 24 Aralık 2017 (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

Bu ziyaretin iki ülke arasında daha dinamik ve sürekli işbirliğinin geliştirilmesinde büyük katkıda bulacağını umulmaktadır. 2017 yılında Madagaskar Cumhuriyeti eski Başkanı Hery Rajaonarimampianina, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a ve heyetine Türkiye'nin Madagaskar'ın ekonomik kalkınmasına verdiği destek için teşekkür etmiştir. Böylece, iki ülke ekonomik ilişkileri sürdürmeye devam etmektedir.³⁴⁴

3.1.1.2.Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut

Türkiye, TİKA Başkanlığı ve T.C. Sağlık Bakanlığı aracılığıyla Madagaskar'a yönelik insani ve teknik yardımları, kültürel ilişkilerin geliştirilmesini sürdürmektedir. Türkiye Afrika stratejisi içinde özellikle kültür, turizm, eğitim (özellikle kadın ve çocukların eğitime) ve kırsal kalkınmaya önem vermektedir. Türkiye ile Afrika arasındaki kültürel ilişkilerdeki önemli bir gelişme de üniversitelerin faaliyetlerinde görülmektedir. Türkiye, bölgeye yönelik yüksek öğrenim bursları tahsis etmektedir.³⁴⁵ Türkiye'de gerçek anlamda Afrika uzmanları yetiştirmeyi hedefleyen programlar oluşturulmuş, iki ülke arasındaki akademik işbirliğinin temelleri atılmıştır.³⁴⁶ Mayıs 2018 yılında Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi tarafından düzenlenen Madagaskar Cumhuriyeti Diplomatları için Ankara'da düzenlenen eğitim programında, 8 Madagaskarlı diplomat Türk Dış Politikası, Afrika'ya Yönelik Türk Dış Politikası, Madagaskar ile İkili İlişkiler, Müzakere Becerileri, Kamu Diplomasisi ve Topluluk Önünde Konuşma ve Sunum Becerileri seminerlere katılmışlardır.³⁴⁷

Bazı ülkelerde TİKA benzer yapılar kurulmuştur. Madagaskar'da TİKA temsilciliği olmasa da, TİKA'nın birçok alandaki yardımlarından faydalanmaktadır. Madagaskar'daki eski Türk Büyükelçisi "Madagaskar, Hint Okyanusu Bölgesi'nde önemli bir aktör ve Türkiye'nin bölge ülkeleriyle işbirliğini ilerletmede kilit aktörlerden biri" olduğunu ifade etmiştir. Şu anda, yetkililer Madagaskar'ın başkentinde TİKA'nın ofisinin açılması üzerinde çalışmaktadır.³⁴⁸

3.1.2.Türkiye-Komorlar İlişkileri

Komorlar Birliği ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişki 1979'da başlamıştır. Antananarivo'daki Türk Büyükelçiliği Komorlar Birliği'ne akreditedir. Ancak Komorlar Birliği'nin Kahire'deki Büyükelçiliği Türkiye'ye akreditedir. Öte yandan, Komorlar Birliği'nin İstanbul'da bir Fahri Konsoloslugu mevcuttur.

³⁴⁴ DEİK, 2017: 15.

³⁴⁵ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-madagaskar-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (erişim tarihi 03 Şubat 2019).

³⁴⁶ <https://www.deik.org.tr/deik-deik-hakkinda> (erişim tarihi: 25 Aralık 2019).

³⁴⁷ <http://diab.mfa.gov.tr/training-programme-for-the-diplomats-of-the-republic-of-madagascar.en.mfa> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).

³⁴⁸ <http://www.midi-madagasikara.mg/politique/2019/10/30/turquie-madagascar-ouverture-prochaine-dune-agence-de-coordination-et-de-cooperation/> (erişim tarihi: 17 Şubat 2020).

İİT üyesi olan Komorlar Birliği, uluslararası platformlarda Türkiye ile yakın işbirliği yapmaktadır. İki ülke arasında hem Türkiye’de hem de Hint Okyanusu Bölgesi’nde birçok resmi ziyaret ve görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, Dış İlişkiler ve İşbirliği Bakanı El-Anrif Said Hassane Ankara’da 28 Ağustos 2014 tarihinde düzenlenen Türkiye Cumhurbaşkanlığı Devir-Teslim Töreni’ne katılmıştır. Komorlar Birliği, 2016 yılında İstanbul’da düzenlenen Dünya İnsani Zirvesi’ne ve 2017 yılında yine İstanbul’da düzenlenen İslam İşbirliği Örgütü Olağanüstü Zirvesi’ne de katılmıştır.³⁴⁹

3.1.2.1. Ekonomik ve Ticaret ilişkileri

İki ülke arasında önemli ticaret rakamları kaydedilmiştir. Türkiye ile Komor Adaları arasındaki ticari ilişki istatistikleri Tablo 3.2’deki gibidir.

Tablo 3.2 Yıllara Göre Türkiye-Komorlar İthalat/İhracat (1000 ABD \$)³⁵⁰

Yıllar	İthalat	İhracat	Ticaret Hacmi
2019	7 784	13 528	21 312
2018	7 443	10 932	18 375
2017	3 311	6 124	9 435
2016	46	4 827	4 873
2015	776	4 721	5 498
2014	1 013	6 799	7 812
2013	5 850	5 031	10 881
2012	10 534	5 367	15 902
2011	13 397	15 200	28 597
2010	2 873	3 077	5 950
2009	8 103	2 813	10 916
2008	6 024	4 032	10 056
2007	12 733	2 431	15 164
2006	1 740	1 685	3 425
2005	602	1 650	2 252

Türkiye, son dönemde Komorlar’ın toplam ithalatında %12’lik pay ile en önemli ticari ortaklarından biridir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi, 2005 yılında 2,2 milyon ABD Doları, 2010 yılında ise 5,9 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar 2019 yılında 21,31 milyon ABD Dolarına yükselmiştir. Demir ve inşaat malzemeleri olmak üzere Türkiye’nin Komorlar’a ihracatında başlıca ürünler prefabrik yapılar, petrol yağları, motorlu taşıtlar, sabunlar, hijyen malzemeleri, yiyecek buğday unu, tatlı bisküvi ve gofretler, sular, tatlandırıcılar, içecekler gibidir. Türkiye’nin Komorlar’dan ithalatı ise karanfil, musluk, batarya, sökülecek gemiler, suda yüzen sökülecek diğer araçlar gibi ürünlerini kapsamaktadır.³⁵¹

³⁴⁹ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-komorlar-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (erişim tarihi: 03 Şubat 2019).

³⁵⁰ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK’in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

³⁵¹ Türkiye Cumhuriyeti, Ticaret Bakanlığı (2019)- Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, 2019: 9-11; http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK’in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Komorlar'da geleneksel bir şekilde yapılan tarımda yetersiz su, temel gıda ürünlerinin (özellikle patates) yetiştirilmesi için özel eğitim eksikliği gibi birçok teknik sorunlarla karşılmaktadır. FAO'nun belirttiği gibi, bu durum ülkeyi gıda güvensizliği açısından zor bir duruma sokmaktadır. Bu gıda krizini azaltmak amacıyla TİKA, 2011 yılında ülkede patates üretim programı başlamıştır. Bu projenin beklenen sonucu önce gıda ihtiyaçlarını karşılamak ve bu nüfusun temel gıda ürününün ithalatını yavaşlatmaktır.³⁵² Yatırım için önemli varlıklara sahip olan Komor Adaları Türk iş insanlarına da kazan-kazan çerçevesinde fırsatlar sunmaktadır.

3.1.2.2.Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut

Türkiye, Nisan 2017'den beri ülkede yerleşik bir ofisi bulunan TİKA'nın faaliyetleri ile Komorlar'a destek sağlamaktadır. T.C. Sağlık Bakanlığı ve TİKA aracılığıyla Komorlar'a önemli oranlarda insani ve teknik yardım yapılmaktadır. TİKA ile işbirliği çerçevesinde, Komorlar Anjuan Adası'nda 2000 kişilik bir atletizm pistine sahip bir stadyumdan yapılmıştır. 19 Haziran 2018'de Komor Adaları'nda yapılan ikili görüşmelere göre, iki taraf diplomatik, ticari, ekonomik ve sosyal işbirliğini güçlendirmeyi kabul etmiştir. Karşılıklı işbirliğinin TİKA üzerinden geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. TİKA, bu kapsamda Komorlar Birliği başkenti Moroni'de 450 aileye gıda yardımında bulunulmuştur. TİKA'nın desteği sayesinde, Komorlar, Ağustos 2018'de Türkiye Belediyeler Birliği tarafından Gaziantep'te düzenlenen 2018 LOCALINTERNational eğitim kursuna katılan 27 ülkeden biridir. Program boyunca öğrenciler, yerel yönetimlerin temel ilkeleri, Türkiye'de ve dünyada yerel yönetim sistemi, belediyelerin görevleri, belediyelerin mali yapısı, mahalli idare birlikleri ve Türkiye Belediyeler Birliği, yerel demokrasi ve katılım, yerel kalkınma gibi konularda teorik ve pratik eğitim almıştır.³⁵³

Enteresan ve çarpıcı olan bir faaliyet, TİKA'nın, Başkent Moroni'de ihtiyaç sahibi ailelerin yoğun olarak yaşadığı Irungudjanı Gecekondı mahallesinde 2018 yılının Ramazan ayı boyunca günlük ortalama 200 kişi olmak üzere toplamda 6.000 kişiye iftar yemeği organizasyonları düzenlenmiştir. Bu organizasyonlar sadece Komor hükümeti tarafından değil, Komorlar'daki yabancı kuruluşlar tarafından da memnuniyetle karşılanmaktadır.

³⁵² <https://www.dunyabulteni.net/dis-politika/komor-adalarinda-patates-yetistiriyoruz-h141696.html> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020).

³⁵³ http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika%27dan_komorlu_ogrencilere_egitim_destegi-46777 (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).

İki ülke arasında 13 Nisan 2016 tarihinde İstanbul'da imzalanan protokolün ardında, TİKA sayesinde Komorlar Birliği, Mtsamdu'daki futbol stadyumunun inşaatı dâhil olmak üzere, bu yerel ihtiyaçların bir kısmını ve bölgedeki diğer ihtiyaçların karşılamasını sağlayacak bir dizi projeden faydalanmıştır. Bunun yanında, Ndzuani'da çeşitli tarımsal projelere, özel yatırım ve insani yardım kuruluşlarına yapılan desteğin Komorlarla Türkiye arasındaki yeni yatırım fırsatları ortaya çıkarabileceği belirtilmiştir.³⁵⁴ TİKA yerel temsilcisi, kurumunun sağlık, altyapı, eğitim ve tarım sektörlerinde Komor Adaları'nı destekleme isteğini dile getirmiştir. Ayrıca TİKA tarafından itfaiye personeli için eğitim kursları düzenlemiş, bu kurslarda teorik ve pratik dersler verilmiştir.³⁵⁵ Eğitim ve Türkiye bursları kapsamında, Türkiye'de yüksek öğretim alan Komorlu öğrenciler birçok üniversitede bulunmaktadır. Kültürel alanda, TİKA sayesinde, Komorlar Ulusal Müzesi hizmete girmiştir.

3.1.3.Türkiye-Mauritius İlişkileri

Mauritius ile Türkiye arasındaki ilişkilerin kökeni daha eski bir tarihe dayansa da 2010 yılında Madagaskar'daki Türkiye Büyükelçiliğinin açılmasıyla birlikte daha güçlü diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Bu Büyükelçilik Mauritius'a akreditedir, Mauritius'un Berlin Büyükelçiliği Türkiye'ye akreditedir. Mauritius'un başkenti Port Louis'de bir Türk Başkonsoloslugu mevcuttur. İki ülke arasında ekonomik ilişkilerin hukuki altyapısını tesis etmek amacıyla çalışmalar sürmektedir. 9 Eylül 2011 tarihinde Türkiye ve Mauritius arasında İstanbul'da Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmıştır.³⁵⁶ Bu STA kapsamında kurulan Ortak Komite'nin ilk toplantısı, 17-18 Kasım 2016 tarihlerinde Port-Louis'te düzenlenmiştir.³⁵⁷ 2013 yılında Mauritius ve Türkiye ikili ilişkileri gündeme alınmıştır. Bu bağlamda, yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması amacıyla ticari ve ekonomik iş birliği anlaşması yapılmıştır.

3.1.3.1.Ekonomik ve Ticari İlişkileri

İki ülke arasında özellikle ekonomik ve ticari ilişkilerin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Serbest ticaretin, yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması ile ticari ve ekonomik işbirliği kabul edilmiş ve bu yönde anlaşmalar imzalanmıştır. Bu anlaşmaların ardından çifte vergilendirmenin önlenmesi için hava taşımacılığı ve vize muafiyeti anlaşmaları da yapılmıştır.

³⁵⁴<http://www.alwatwan.net/politique/1%E2%80%99agence-turque-de-coop%C3%A9ration-exprime-sa-volont%C3%A9-de-soutenir-le-d%C3%A9veloppement-des-comores.html> (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).

³⁵⁵ http://www.tika.gov.tr/tr/haber/komorlu_itfaiyecilere_egitim_destegi-37153 (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).

³⁵⁶ <https://www.ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar/morityus> (erişim tarihi: 10 Mart 2020).

³⁵⁷ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-mauritius-federal-cumhuriyeti-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 10 Mart 2019).

DEİK ile işbirliği çerçevesinde, Türkiye-Mauritius İş Konseyi, ikili iş ilişkilerini geliştirmek amacıyla 2014 yılında kurulmuştur. İş Konseyi bu amaca hizmet etmek için iş forumları, delegasyon ziyaretleri, toplantılar ve seminerler düzenlemektedir. İş Konseyi, fırsatlarını belirlemek ve bunları somut iş ortaklıklarına dönüştürmek için yerli iş adamlarıyla yakın temaslarda bulunmaktadır.³⁵⁸ DEİK organizasyonunda yer alan diğer etkinlikler Enterprise Mauritius (EM) Yatırım ve Promosyon Ajansı iş birliğiyle yapılmıştır. 24 Kasım 2015 tarihinde İstanbul'da Mauritius İş Heyetiyle ikili iş görüşmelerin yapılması bu etkinliklerdendir. Ekonomik işbirliğin diğer boyutu ise, THY'nin 15 Aralık 2015'ten itibaren İstanbul Mauritius seferlerine başlamış olmasıdır. Bu seferlerin karşılıklı gelişimi de ülke ilişkilerinde etkili olmaktadır. Farklı anlaşmalarla ilişkilerin daha da gelişeceği vurgulanmıştır.³⁵⁹ Türkiye-Mauritius STA'nın sayesinde iki ülke arasındaki ticaret tarife engeli olmadan yapılmıştır.³⁶⁰ İki ülke arasındaki ticari ekonomik ilişkiler Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Yıllara Göre Türkiye- Mauritius İthalat/İhracat Rakamları (1000 ABD \$)³⁶¹

Yıllar	İthalat	İhracat	Hacmi
2019	3 043	73 424	76 466
2018	2 775	69 431	72 207
2017	3 782	65 164	68 946
2016	5 000	35 521	40 521
2015	6 672	34 295	40 967
2014	7 939	37 802	45 741
2013	7 784	40 347	48 131
2012	6 167	35 550	41 717
2011	7 015	44 543	51 557
2010	6 574	22 496	29 070
2009	6 799	18 510	25 309
2008	10 982	30 665	41 648
2007	8 734	22 719	31 453
2006	5 920	8 147	14 067
2005	9 670	5 996	15 666

Türkiye ile Mauritius arasındaki ticari ilişkiler diğer COI ülkelerine göre daha büyük boyutlarda gerçekleşmektedir. 2005 yılından beri iki ülke ticaret ilişkilerinde önemli adım atılmıştır. 2010 ve 2011 arasında Ticaret hacmi iki katına yükselmiştir. 2015 ve 2016 yılında ise Türkiye'nin Mauritius'a olan ihracatı azaltmıştır. 2019 yılında ise önceki yıllara göre Türkiye'nin ülkeye ihracatı artmıştır.

³⁵⁸ <https://www.deik.org.tr/african-business-councils-turkey-mauritius-business-council> (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).

³⁵⁹ <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-morityus-d%C4%B1sisleri%E2%80%94bolgesel-butanlesme-ve-uluslararası-ticaret-bakani-ile-gorustu-fr.fr.mfa> (erişim tarihi: 10 Mart 2020).

³⁶⁰ Türkiye Cumhuriyeti ve Mauritius Cumhuriyeti Serbest Ticaret Anlaşması'nın 24. Maddesi.

³⁶¹ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK'in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Türkiye'nin bu ülkeye ihracat ürünleri büyük ölçüde inşaat demiri kablolar ve diğer elektrik iletkenler, fiber optik kablolar, elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar, otomobiller, buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri, ilaçlar, hazır gıda, hijyen ve temizlik malzemeleri bulaşık, şişe vb yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb doldurma, etiketleme makinaları, ambalaj vb makinaları kapsamaktadır. Türkiye'nin Mauritius'tan ithalatında ise giyim eşyaları, yetişkin ve çocuk için tekstil ve mensucat (ürünleri takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort , kazak, süveter, hırka, yelek gibi), tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar; deri ve köseleden sandık, bavul, valiz, evrak çantası, seyahat eşyası, kılıf ve süpürgeler, fırçalar, paspaslar, fırça başları, boya pedleri ve ruloları, silecekler vb ürünleri oluşmaktadır.³⁶²

3.1.3.2.Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut

Mauritius, toplumsal eşitlik ve yoksullukla mücadelede büyük adımlar atmış olan model bir ülkedir. Ada orta gelirli ülkeler arasında yer almakta ve insani gelişme endeksinde üst sıralarda yer almakta. Ülke, önümüzdeki on yıl içinde yüksek gelirli bir ülke olmayı hedeflemektedir. Bunun yanında ülkede sosyal gelişmeyi iyileştirmek amacıyla, Mauritius Sosyal Entegrasyon Bakanlığı, yerel veya yurt dışından yardım sağlamak için güvenilir bir insan politikası geliştirmiştir.³⁶³

Türkiye-Mauritius işbirliği çerçevesinde, Türkiye bu ülkedeki insanların yaşamlarının iyileştirilmesine katkıda bulunmuştur. TİKA projelerin çerçevesinde, Mauritius 2017 yılında 0.25 Milyon ABD Doları yararlanmıştır.³⁶⁴ Başka ülkelerdeki gibi, Türkiye yüksek öğrenim için Mauritiuslu öğrencilere burs vermektedir. Dahası, Dışişleri Bakanlığı Diploması Akademisi Mauritius'tan diplomatları Türkiye'de eğitim almak üzere ağırlamıştır.³⁶⁵

3.1.4.Türkiye- Seyşeller İlişkileri

Türkiye ile Seyşeller arasındaki diplomatik ilişkiler Haziran 1995'te kurulmuştur. Coğrafi olarak Kenya'ya yakın olan Seyşeller Cumhuriyeti Nairobi'daki Türk Büyükelçiliğine akreditedir. Seyşeller'in ise Paris Büyükelçiliği Türkiye'ye akreditedir. Öte yandan, bu adada faaliyet gösteren uluslararası örgütler Madagaskar ve Mauritius'ta bulunmaktadır.

³⁶² <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/mauritius/ulke-profil/turkiye-ile-ticaret> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).

³⁶³ <http://socialsecurity.govmu.org/English/AboutUs/Pages/Objectives-of-the-Ministry.aspx> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

³⁶⁴ TİKA, 2017: 28-29.

³⁶⁵ <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-mauritius.en.mfa>. (erişim tarihi: 11 Eylül 2019).

Seyşeller, Madagaskar'daki FAO, ILO, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNPF veya FNUAP), UNIDO ve Mauritius'taki Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'na (UNDP veya PNUD) da akreditedir. Bu durum, Seyşel Adaları'nın kardeş adalarla güçlü karşılıklı bağımlılığını açıklamaktadır.³⁶⁶ Şu anda Türkiye ile Seyşeller arasında siyasi ilişkiler iyi seviyededir. İki ülke arasında birkaç resmi ziyaret gerçekleştirilmiştir. Örneğin, 2016 yılında Türkiye'de düzenlenen Dünya İnsani Zirvesi'ne Seyşeller de katılmıştır. Seyşeller, İstanbul'da yer alan Fahri Konsoloslukuna ilave olarak 2012 yılında Ankara'da da Fahri Konsolosluk açmıştır.

3.1.4.1. Ekonomik ve Ticaret İlişkiler

Dış ticaretiyle ilgili olarak Türkiye, Seyşel Adaları'yla ilişkilerini geliştirmektedir. 2017 yılında DEİK üzerinden Türkiye-Seyşeller İş Konseyi kurulmuştur. Seyşeller Ticaret ve Sanayi Odası (Seychelles Chamber of Commerce and Industry- SCCI) bu çerçevede ülkedeki diğer kurum ve kuruluşlarla karşılıklı görüşmeler yapmış ve iki taraf için iş yapma kılavuzu hazırlanmıştır.³⁶⁷ Bu kılavuzla şirket kurma prosedürleri ve yatırım alanları belirlenmiştir.³⁶⁸ 10-13 Nisan 2019 tarihleri arasında Seyşeller-Türkiye İş Forumu ve ikili iş görüşmeleri (B to B) gerçekleşmiştir. Bu İş Forumuna yaklaşık 70 Seyşelli firma katılmıştır.³⁶⁹ Türkiye ve Seyşel Adaları arasındaki uluslararası ticaretin değeri Tablo 3.4'teki gibidir:

Tablo 3.4 Yıllara Göre Türkiye- Seyşeller İthalat/İhracat Rakamları (1000 ABD \$)³⁷⁰

Yıllar	İthalat	İhracat	Hacmi
2019	7 783	17 447	25 230
2018	9 351	13 346	22 698
2017	13 942	6 853	20 794
2016	5 301	6 220	11 521
2015	8 959	7 693	16 652
2014	4 944	9 106	14 050
2013	1 064	10 337	11 401
2012	2 811	9 175	11 985
2011	474	13 856	14 330
2010	254	4 439	4 693
2009	733	2 752	3 485
2008	181	2 082	2 263
2007	195	5 527	5 722
2006	257	7 095	7 352
2005	1 875	4 027	5 902

³⁶⁶ http://www.mfa.gov.sc/static.php?content_id=28 (erişim tarihi: 24 Ocak 2020).

³⁶⁷ <https://www.deik.org.tr/turkiye-afrika-is-konseyleri-turkiye-seyseller-is-konseyi?pm=28&sm=raporlar> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

³⁶⁸ Minister of Finance of Republic of Seychelles, 2014; <https://www.investinseychelles.com/investors-guide/investment-process> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020). Seychelles Investment Board, 2016.

³⁶⁹ <https://www.deik.org.tr/turkiye-afrika-is-konseyleri-turkiye-seyseller-is-konseyi?pm=28&sm=raporlar> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

³⁷⁰ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK'in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

2005 yılında Türkiye ile Seyşeller ticaret hacmi 5,9 milyon ABD Dolarıyken 2012 yılında iki katına (11,98 milyon ABD doları) yükselmiştir. Bunun 9,1 ABD Doları Türkiye'nin ihracatıdır. 2017 yılında ticaret hacmi 20,74 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Türkiye'nin payı ise ithalatta 13,9 milyon - ihracat 6,8 milyondur. İki ülke arasındaki ticaret her geçen yıl artmaktadır. 2019'da ticaret hacmi 25,23 ABD Dolarına ulaşmıştır. Seyşeller, demir veya alaşımsız çelikten çubuklar olmak üzere elektrikli cihazlar (elektrik transformatörleri, buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu), hijyen ve temizlik malzemeleri, sofralar ve mutfak eşyası, yiyecek ve içecek (ayçiçeği, aspir ve pamuk tohumu yağları, kuru baklagiller, meyve ve sebze suları) gibi ürünleri Türkiye'den ithal etmektedir. Seyşeller Türkiye'ye büyük ölçüde balık, tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar ihraç etmektedir.³⁷¹ Turizm, eğitim ve finansal hizmetler başta olmak üzere Türkiye'nin bu ülkeye geniş yatırım alanları mevcuttur.³⁷²

3.2.4.2.Eğitim, Kültürel ve Sosyal Boyut

Türkiye kalkınma yardımıyla özellikle de eğitim ve sağlık alanlarında yüksek performans göstermektedir ve kalkınma tecrübesi ile etkili kararlar alarak doğru adım ile diğer ülkelere bir model olmuştur. Seyşeller, Türkiye Hükümetinin insani yardımından yararlanan ülkelere biridir.³⁷³

2017 yılında TİKA, diğerlerinin yanı sıra hastane yatakları, infüzyon ve perfüzyon pompaları, kardiyak monitörleri, buzdolapları, sfingomanometreler ve otoskop setlerini içeren tıbbi cihazlar bağışlamıştır. Bu materyaller, Victoria Hastanesi'nin çocuk sağlığı bakımının modernleştirilmesine ve geliştirilmesine yardımcı olmak için tasarlanmıştır.³⁷⁴

3.2.Türkiye ile COI Ülkeleri Arasındaki İlişkilerin Güçlü ve Zayıf Yönleri

COI ülkeleri ile Türkiye ilişkileri uzun bir geçmişe sahiptir. Bununla birlikte taraflar arası ilişkiler yeterince araştırılmamıştır. Türkiye ile COI ülkeleri arasındaki işbirliğinin derinleşmesi 1998 yılında yayınlanan “Afrika’ya Açılım Eylem Planı” ile mümkün olmuş, o tarihten itibaren işbirliğinin geliştirilmesine ilişkin diplomatik görüşmeler sıklaşmış, ekonomik ve ticari anlaşmalar imzalanmıştır. Günümüzde Çin, Japonya, Fransa gibi gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke Afrika ile güçlü ilişkiler kurma konusunda bir yarış halindedir.

³⁷¹ T.C.. Ekonomi Bakanlığı - İhracat Genel Müdürlüğü, 2018: 10-12.

³⁷² Seychelles Investment Board, 2016; DEİK, 2018: 7.

³⁷³ TİKA, 2017: 28.

³⁷⁴ <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkey-boosts-childrens-medical-care-in-seychelles/805206#> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

Türkiye'nin hedefi de özellikle son birkaç on yıldır uyguladığı politikalar doğrultusunda bu yarışın dışında kalmamaktır.³⁷⁵ 2005 yılından bu yana Türkiye-Afrika ilişkilerinde gerçekleşen değişim önemlidir. Bu bağlamda Türkiye'nin COI üyesi ülkelerle ilişkilerini geliştirmesinin önemi de tartışılmalıdır. Bu ada ülkelerinin ortak kısıtlamaları vardır; kolonileşmenin etkisi nedeniyle ekonomik eşitsizlik, demografik eşitsizlik, kültürel eşitsizlik, siyasi, kurumsal ve yasal bağlam ve yasal çerçevenin eşitsizliği söz konusudur. Kalkınma projelerine katılmak için diğer uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla ilişkilerini geliştirme çabası içindedirler (Bkz Ek 15). Tez çalışması Türkiye'nin bu ülkeler için oynayabileceği role odaklanmaktadır. Türkiye'nin Afrika ve Hint Okyanusu ülkeleri ile kazan-kazan ilkesi temelinde kurduğu ticaret ilişkisi, işbirliğinin gelişmesine de katkı sağlayabilecektir.³⁷⁶ La Reunion ve Mayotte hariç COI ile Türkiye arasında uluslararası ticaret hacmi de hızla ivme kazanmıştır ve aşağıda Tablo 3.5 ve Tablo 3.6'da özetlenmiştir. Şekil 3.1'de ithalat ve ihracat oranlarındaki değişimi göstermektedir.

Tablo 3.5 COI Ülkelerinin Türkiye'ye Toplam İhracatı (1000 ABD \$)³⁷⁷

Yıllar	Madagaskar	Mauritius	Seyşeller	Komorlar Birliği	Toplam İhracat
2019	5 215	3 043	7 783	7 784	23 824
2018	4 165	2 775	9 351	7 443	23 735
2017	5 109	3 782	13 942	3 311	26 144
2016	4 876	5 000	5 301	46	15 223
2015	5 833	6 672	8 959	776	22 240
2014	6 214	7 939	4 944	1 013	20 110
2013	4 417	7 784	1 064	5 850	19 115
2012	2 145	6 167	2 811	10 534	21 657
2011	2 413	7 015	474	13 397	23 299
2010	1 915	6 574	254	2 873	11 616
2009	2 552	6 799	733	8 103	18 187
2008	1 659	10 982	181	6 024	18 846
2007	1 276	8 734	195	12 733	22 938
2006	1 120	5 920	257	1 740	9 036
2005	109	9 670	1 875	602	12 255

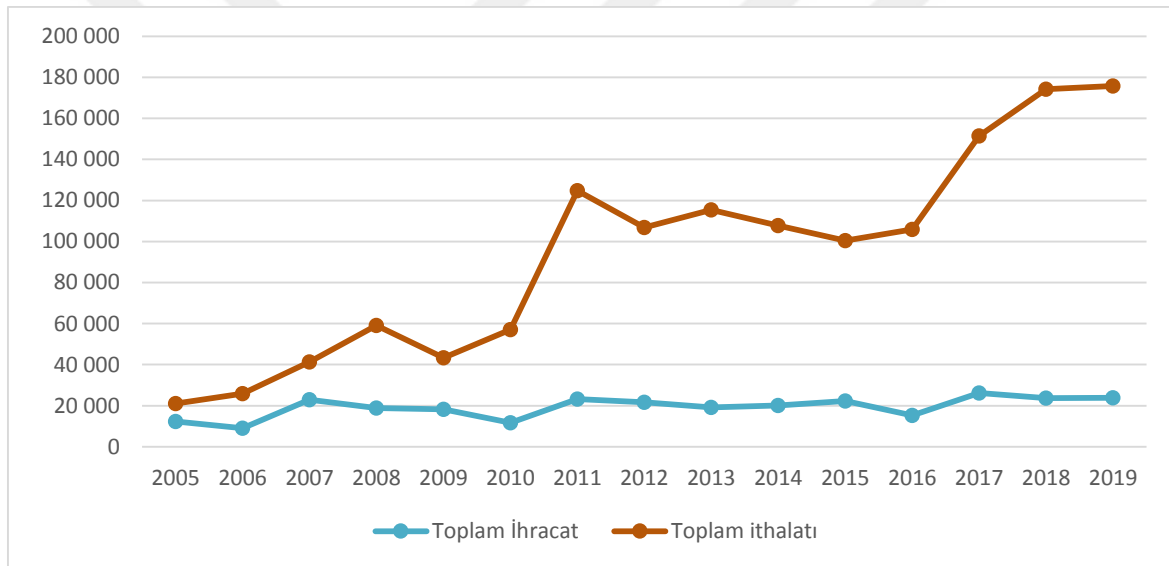
³⁷⁵ <http://www.trt.net.tr/francais/economie/2017/01/26/la-turquie-et-madagascar-signent-quatre-accords-659164> (erişim tarihi: 03 Ocak 2018).

³⁷⁶ İzmir Ticaret Odası, 2016: 2-6.

³⁷⁷ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK'in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistiki tablolar kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Tablo 3.6 COI Ülkelerinin Türkiye’den Toplam İthalatı (1000 ABD \$)³⁷⁸

Yıllar	Madagaskar	Mauritius	Seyşeller	Komorlar Birliği	Toplam İthalat
2019	71 321	73 424	17 447	13 528	175 720
2018	80 437	69 431	13 346	10 932	174 146
2017	73 245	65 164	6 853	6 124	151 385
2016	59 338	35 521	6 220	4 827	105 906
2015	53 746	34 295	7 693	4 721	100 456
2014	54 066	37 802	9 106	6 799	107 772
2013	59 689	40 347	10 337	5 031	115 404
2012	56 817	35 550	9 175	5 367	106 909
2011	51 213	44 543	13 856	15 200	124 811
2010	27 013	22 496	4 439	3 077	57 026
2009	19 296	18 510	2 752	2 813	43 372
2008	22 268	30 665	2 082	4 032	59 047
2007	10 607	22 719	5 527	2 431	41 284
2006	8 963	8 147	7 095	1 685	25 891
2005	9 354	5 996	4 027	1 650	21 028

Şekil 3.1 Türkiye ile COI Ülkelerin İhracatı / İthalatı Görünümü (1000 ABD \$)³⁷⁹

Taraflar arası ilişkiler kazan-kazan işbirliği çerçevesinde gelişmesine rağmen, çeşitli sorunlar ve zorluklarla da karşılaşılmaktadır. Bu sorunlar şu şekilde özetlenebilir:

- İlk olarak hem Türkiye’de COI üyesi ülkeler hakkında hem de bu bölge ülkelerinde Türkiye hakkında bilgi eksikliği göze çarpmaktadır. Öte yandan karşılıklı stereotiplerin geliştirilmesi de bir sorundur. Örneğin, Türkiye’de Madagaskar hakkında konuştuğumuzda, doğrudan “Madagaskar” isimli çizgi film düşünülmektedir. Ayrıca Mauritius veya Komorlar’ın Hint Okyanusu’nda yer alan ülkeler olduğunu da Türkiye’de çoğu kişi bilmemektedir.

³⁷⁸ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK’in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

³⁷⁹ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 02 Mayıs 2020). TÜİK’in yayınlamış olduğu dış ticaret ile ilgili istatistik tablolara kullanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

- İş fırsatları ile ilgili olarak, Hint Okyanusu ülkeleri Türk ürünleri hakkında ve karşılıklı olarak Türkiye de COI'nin potansiyeli hakkında bilgi sahibi değildir. Örneğin COI ülkeleri bazı aynı ürünleri yüksek fiyatlarda farklı ülkelere almak zorunda kalmaktadırlar. Bu anlamda fiyat uygunluğu ve kaliteli ürünler açısından Türk firmaları bu ülkelere hiç bilinmemektedir.
- Bazı COI ülkelerdeki eskiden siyasi istikrarsızlıklar, yabancı yatırımcıların ülkeye girişini engellemekte, bu durum ise karşılıklı işbirliğinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Ancak COI bölgesi tamamen barış içindedir.
- Din, dil, kültür, gelenek ve alışkanlıklardaki farklılık zaman zaman anlaşmazlıklara yol açabilmektedir. Ancak Türkiye ile COI ülkeleri arasındaki özellikle 2010'lu yıllardan itibaren artan sosyal ve kültürel ilişkiler, taraflar arasındaki işbirliğini kolaylaştırmaktadır. (Örneğin dil açıdan bu ülkelere farklı alanlarda diploma sahibi ve Türkçe bilen iş gücü vardır).
- Coğrafi faktörlerin etkileri de vardır: İlk olarak, Türkiye ile COI ülkeleri arasındaki mesafe yaklaşık 10 bin kilometredir. Mesafenin fazla olması nakliyenin uzun sürmesine ve maliyetli olmasına neden olurken ticari ilişkilerin güçlenmesini de zorlaştırmaktadır.³⁸⁰ İkincisi her yıl bu coğrafyada meydana gelen siklonlar gibi doğal afetlerin ve ormansızlaşma nedeniyle erozyonun etkileri de ciddileşmekte yaşam, tarım ve hidroelektrik üretimi gibi sektörleri de etkilemektedir.³⁸¹ Bunun yanı sıra, özellikle Seyşel Adaları için, ülkenin balıkçılık ve turizm endüstrisi bazen korsanlıkla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak bu ülke, korsan karşıtı operasyonları kuvvetle desteklemektedir.
- Diplomatik ve ekonomik faktörler de etkilidir. COI ülkeleri BM, AB, ABD, gibi geleneksel bağışçılarla işbirlikleri konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. Madagaskar'da bile American Chamber of Commerce in Madagascar (AMCHAM), Chambre de Commerce et de Coopération Madagascar-Canada (CanCham), CCI France Madagascar (CCIFM) gibi birkaç ikili ticaret odaları vardır. Ticaret ilişkileri olmak üzere bu ülkelerin COI ülkelerinde ekonomik faaliyetleri de hızla devam etmektedir. Bu hızı korumak ve geliştirmek için, büyük güçler düzenli olarak ekonomik forumlar düzenlemektedir. Afrika Kıtasıyla ilgili son forumlar Tablo 3.7'de yer almaktadır:

³⁸⁰ <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/madagaskar/ulke-profil/ekonomik-gorunum/turkiye-ile-ticaret> (erişim tarihi: 25 Ocak 2020).

³⁸¹ <http://www.cyclonextreme.com/cyclonereunion.htm> (erişim tarihi: 25 Ocak 2020); <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/madagascar/economie-3> (erişim tarihi: 26 Ocak 2020).

Tablo 3.7 Afrika ile İkili ve Çok Taraflı Forumlar Listesi³⁸²

Yıllar	Forumun adı	Resmi web sitesi / Linkler
2020	UK-Africa Investment Summit (London)	https://www.gov.uk/government/topical-events/uk-africa-investment-summit-2020 (erişim tarihi: 26 Ocak 2020)
2019	Russia-Africa Summit and Economic Forum (Sochi)	https://summitafrica.ru/en/ (erişim tarihi: 26 Ocak 2020)
2019	EU- AU Partnership*	https://www.africa-eu-partnership.org/en/our-events/5th-au-eu-summit https://ec.europa.eu/europeaid/annual-report-2019_en (erişim tarihi: 26 Ocak 2020)
2018	China-Africa Cooperation (Beijing)	https://focacsummit.mfa.gov.cn/eng/ (erişim tarihi: 26 Ocak 2020)
2016	Tokyo International Conference on African Development**	https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2017/html/chapter2/c020701.html (erişim tarihi: 26 Ocak 2020)
	AB- COI ***	https://www.commissionoceanindien.org/coi-ue-entrepreneuriat/ (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020)

*AB ve AU Devlet ve Hükümet Başkanlarının Zirveleri üç yılda bir geleneksel olarak gerçekleştirmekte ve Afrika ile Avrupa arasında dönüşümlü olarak yapılmaktadır.

**TICAD Zirve Toplantıları altıncı zirveden başlayarak üç yılda bir yapılacak ve dönüşümlü olarak Afrika ve Japonya'da yapılacaktır. 7.TICAD konferansı 2019'da Japonya'da yapılmıştır.

***AB'nin COI ile ortaklığı 35 yıldan beri etkili olmuştur. Birbirini izleyen EDF'ler, COI tarafından, özellikle çevre ve doğal kaynaklar alanında, 100 milyon Euro'luk bir programa finanse edilen programları finanse etmiştir. COI ana kalkınma ortağı olan AB, uygulama için muhasebe. COI'ya yapılan toplam mali desteğin %70'i, son birkaç yıldır COI'ya olan yardımını artırmıştır.

- Ayrıca, Afrika kıtasındaki geleneksel ortakların yanında yeni rakiplerler de mevcuttur. Örneğin Güney Kore'nin Afrika ülkelerine araç ve telekomünikasyon ekipmanı ihracatı güçlü bir şekilde büyümüştür. Kore markası olan Samsung'un stratejisi yerel pazara daha uygun ürünler tasarlamaya odaklanmaktadır. Hindistan da bölgede güçlü bir şekilde yer almaktadır; mesela Madagaskar ve Hindistan arasındaki ticaret hacmi yılda yaklaşık 400 milyon dolardır.³⁸³ Türkiye ise bu aktörlere kıyasla diplomatik, ekonomik ve sosyal işbirliğini daha geç bir tarihte uygulamaya koymuştur. Ekonomik faaliyetleri sadece iş konseyileri, Türkiye-Afrika İş Forumu veya Türkiye'nin Madagaskar'daki ticaret müsavirliği üzerinden yapılmaktadır.³⁸⁴
- Son olarak, idari prosedürlerdeki farklılık ve vize rejimleri taraflar arasındaki ilişkilerin gelişmesini zorlaştıran unsurlar arasındadır. Örneğin vize uygulamaları turizm başta olmak üzere ekonomik hareketliliği zorlaştırmaktadır. Yalnızca Mauritius ve Seyşeller vize ücretinden muaftır. Madagaskar ve Komorlar'dan normal ve resmi pasaport sahiplerinin Türkiye'ye giriş için vize almaları gerekmektedir. Ayrıca diplomatik temsilin sınırlılığı bir başka sorundur.

³⁸² Africa Union, 2020: 192-201.

³⁸³ <http://www.tresorpublic.mg/?p=32041> (erişim tarihi: 26 Ocak 2020).

³⁸⁴ <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/madagaskar/ticaret-temsilciliklerimiz/temsilciliklerimiz-ulasabilirsiniz> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

Örneğin Madagaskar'ın İstanbul Fahri Konsoloslugu dışında, adalardaki yatırım projelerinde girişimcilere yardımcı olmak için hiçbir ekonomik / kültürel istihbarat sistemi kurulmamıştır.

İlişkilerin geliştirilmesinde risklerin muhtemel olduğu bilinmektedir; ancak bu kısıtlamaların ötesinde, kazan-kazan işbirliği politikası çerçevesinde yararlanılacak karşılıklı fayda ve fırsatlara daha fazla önem verilmelidir. Hint Okyanusu ülkeleri, Türkiye için küçük ama aynı zamanda önemli bir pazardır. Türkiye de bu bölge için önemlidir ve Hint Okyanusu ülkeleri Türkiye'nin tecrübesinden faydalanabilmektedir. Günümüzde gittikçe şiddetlenen rekabet ve dünyadaki artan ticaret hacmi ile birlikte, şirketler pazar paylarını artırmaya çalışmaktadır. Afrika - Türkiye işbirliği bu çerçevede gerçek bir kazan-kazan ortaklığı modeli sunabilecektir. Bu yaklaşımla Afrika ülkeleri ve Hint Okyanusu ülkeleri hızlı ve sürdürülebilir bir şekilde büyümekte. Diğer bazı ortak ülkeler kendi işçilerini Afrika'ya getirirken, Türkiye ise Afrika'da önemli sayıda iş yaratmaya yardım etmiştir.

Hint Okyanusu bölgesi Türk girişimciler için finansal hizmetler, tarım, sivil havacılık, sağlık, tekstil, altyapı geliştirme, turizm, teknoloji, güvenlik, inşaat ve enerji yatırımları açısından kullanılmayan fırsatlarla dolu büyük bir pazardır. COI üyesi ülkeler görece barış bölgeleridir. Bu durum, devletlerin turistleri ve yatırımcıları kendi ülkelerine çekmek için siyasi iradeye ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Türkiye ile işbirliği yapma konusundaki bu siyasi irade, önceki yıllarda imzalanan ortaklık sözleşmelerine, her bir tarafın ekonomik aktörlerinin resmi ziyaretleri ve iş gezileri ile yansıtılmaktadır. Örneğin, adalar Türk şirketlerinin birkaç heyetine ev sahipliği yapmıştır. Madagaskar örneğinde, bu şirketler Nisan 2016'da TİM tarafından koordine edilmiştir ve hatta Ocak 2017'de Türkiye Cumhurbaşkanı tarafından eşlik edilmiştir. Karşılığında, 2016 yılında Türk Afrika Forumunda, adalar, farklı faaliyet sektörlerinden ekonomik aktörler tarafından temsil etmiştir. Bu foruma katılan Hint Okyanusu ülkelerinden firmalar listesi EK 16'da bulunmaktadır.

Seyahat prosedürleri ile ilgili, tüm ada devletleri Türkiye vatandaşları için havalimanında giriş vizesi sunmaktadır. Örneğin, Seyşel Adaları'na giriş için vize gerekmemekte olup, ziyaretçilerin yine de giriş yapabilmek için geçerli bir pasaport veya Seyşeller Hükümeti tarafından tanınan diğer seyahat belgelerine sahip olmaları gerekmektedir.

Sömürge sonrası ekonomi politikasının mevcut ekonomik sistem üzerinde olumsuz bir etkisi vardır. Sömürgeci devletlerden miras kalan, ekonomik politikalar uygulanmıştır.³⁸⁵

³⁸⁵ Adebayo, 1988: 621-638.

Ekonominin belkemiği olan tarım sektörü, özellikle Avrupa pazarı düzeyinde standart normlarla ilgili sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu nedenle, bu ürünler ihracata önemli ölçüde katkıda bulunamaz. Çünkü bu ürünler ülkelerde tüketilmemektedir ve bunları endüstriyel ürünlere dönüştürecek malzeme veya endüstri yetersizdir. Bu durum bölge ekonomisi için büyük bir kayıptır. Bu durum gıda üretiminin zayıflamasına ve dışa bağımlılığın artmasına neden olmaktadır. Ekonomik yapıdaki zayıflık sosyal hizmetleri de aksatmaktadır. Örneğin uzman kliniklerin, diş veya göz sağlığı gibi temel hizmetlerin eksikliği (ambulans servisi, ameliyathane), bölge halkını Hindistan, Singapur gibi ülkelere yöneltmektedir.³⁸⁶ Hint Okyanusu Komisyonu ülkelerindeki bu eksikliklerin saptanması, Türkiye'nin bölgeyle kuracağı ilişkileri güçlendirmesi açısından önemlidir.

Tabii ki, işbirliği yapılan topluluğun yaşamını kökten değiştirmek hedeflenmemelidir ancak diğerinin hâkimiyeti veya baskısını getirmeden bir kazan-kazan politikası ile işbirliği formüle edilebilmektedir. Fırsatlar ortaya çıkmaktadır ve tarafların da siyasi iradesi mevcuttur. Güvenilir bir işbirliği projesi başlatmayı mümkün kılan tüm unsurlar, özellikle ekonomik kalkınma, insani, doğal, maddi ve finansal kaynaklardaki deneyim de söz konusudur. Hint Okyanusu ile işbirliği stratejisi, Türkiye için Hint Okyanusu'na erişim fırsatını sunmaktadır. Özetle, COI-Türkiye işbirliği şu anda potansiyelin altındadır ancak taraflar için fırsatlarla doludur. Diplomatik, ekonomik ve kültürel işbirliğini geliştirmek için yeni stratejilerin üretilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

3.3. Türkiye-COI İlişkilerinin Geliştirilmesi Konusunda Yeni Stratejiler ve Öneriler

Liberalizm teorisinin analizi doğrultusunda, üzerinde çalıştığımız konu, ekonomik ve diplomatik değişimlere yönelik, Türkiye için Hint Okyanusu ülkelerinde gerekli olan bir statü oluşturma önerisi amaçlanmaktadır. Türkiye ile COI ülkeleri arasındaki ticari ilişkiler çok yakın bir geçmişe sahip olmasa da bu ülkeler gelecekte iyi birer stratejik ortak olma potansiyeli taşımaktadırlar. Bu konuda, bu bölümde söz konusu iki alanın işbirliğinin güçlendirilmesi ve iki bölge halkının çıkarı için olası önerilere odaklanacaktır.

Liberal teorisinin anlamı, çatışmanın doğasına bakılmaksızın Türkiye ile Hint Okyanusu ülkeleri arasındaki stratejik ortaklığın korunabileceğini kanıtlamaktadır. Türkiye, ekonomisinin gelişmesinde önemli bir rol oynayan dış ekonomik ilişkilere her zaman büyük önem vermektedir. COI ülkelerindeki kurum ve kuruluşlar Türkiye'nin iş ortakları bölgeleri arasında yer almaktadır.

³⁸⁶ DEİK, 2019: 21.

Bu bağlamda, ikili / çok taraflı siyasi, ticari, ekonomik ve kültürel ilişkilerin gelişimini izlemek ve daha sonra her iki bölgenin politika, ekonomi ve kültüründeki rollerini ve güçlü yakınlaşmanın önemini analiz etmek çok önemli görünmektedir. Türkiye, günümüzde Afrika Kıtası'ndaki en önemli uluslararası aktörlerden biridir. Afrika ile ilişkilerini enerji, eğitim, insani yardım ve ticaret üzerine yoğunlaştırmaktadır. Türkiye-Hint Okyanusu ülkeleri temaslarının işbirliği ilkelerinin de bu alanlar üzerine kurulduğuna dikkat edilmelidir. Buna paralel olarak tez, liberal teori temelinde karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesinin gerekliliğini önermektedir. Bu tezde COI ülkelerinin ekonomik kalkınmalarını arttırmak ve sosyal kalkınma isteklerini yerine getirmek için Türkiye'nin yukarıda belirtildiği gibi COI'ye katılımının önemli olduğunun hatırlatılması önemlidir. Ekonomik ve politik ortaklığa ulaşmak amacıyla, devletlerarası ilişkilerin karmaşık ve çelişkili bir gelişim süreci yolunda ortaya çıkan zorlukların ve engellerin üstesinden nasıl gelinebileceği de sorgulanmalıdır.

Hint Okyanusu Bölgesinde ne tür bir sosyal gelişme ve sürdürülebilir kalkınma beklenmektedir? Hint Okyanusu Bölgesi bir "melting pot" gibidir; pek çok farklı etnik ve dinsel öğeden oluşan heterojen toplumlar mevcuttur. Toplumsal kalkınmanın amacı, renk, ırk, cinsiyet veya inançtan bağımsız olarak tüm vatandaşların eşit fırsatlara sahip olacağı ve modern toplumdaki yaşamın temel ihtiyaçlarını karşılayacak bir devlet yaratmayı amaçlamıştır. O halde, sosyal kalkınma toplumdaki her bireyin refahını arttırmakla ilgilidir, böylece bireyler tam potansiyellerine ulaşabileceklerdir. Toplumun başarısı, her vatandaşın refahı ile bağlantılıdır. Sosyal kalkınma insana yatırım yapmak demektir. Yoksulluk içinde yaşayan insanların her zaman fakir olacağını kabul etmeyi reddetmekle ilgilidir. Bu, insanlara kendi kendine yeterlilik yolunda ilerleyebilmeleri için yardımcı olmakla ilgilidir. Eşit fırsat, büyüme, kendi becerilerini geliştirme ve ailelerine ve topluluklarına anlamlı bir şekilde katkıda bulunma fırsatından oluşmaktadır. Sağlıklı insanlar, iyi eğitilmiş insanlar işgücüne daha kolay girebilmektedir. Temel ihtiyaçlarını karşılamak ve başarılı olmak için makul bir ücret alabilmektedir.

Şirketlerin iyi çalışanlara sahip olmaları işlerini başarılı kılmaktadır. İşletmeler başarılı olduğunda, bir topluluğun ekonomik durumu iyileştirilmektedir. Buna ek olarak, insanların kendi kendine yeterlilik kazanmalarına yardımcı olmak için yaşamak için güvenli ve uygun bir yer çok önemlidir. Ailelerin güvenli bir şekilde yaşayabileceği, çocuklarını besleyebileceği, topluluk ilişkileri kurabileceği ve yaşlanan ebeveynlere bakabileceği alanlar aile hayatının odağıdır. Yaşam koşullarının iyi olmadığı bir yerde toplumun üretken bir üyesi olarak çalışmak zordur. Böyle toplumsal koşullar yabancı yatırımı imkânsız hale getirmektedir.

Kazan-kazan stratejisi ile yapılan yabancı yatırımlar, istihdam yarattığı için toplumun ekonomik refahına katkıda bulunur. Uluslararası işbirliğindeki bu sosyo-ekonomik kalkınma yaklaşımını düşünerek, Hint Okyanusu Bölgesi'nde yoksulluğu azaltabiliriz. Liberal teoride, karşılıklı bağımlılığa sahip devletler toplum refahın göz önünde bulundurarak ticaret partneri ile bir savaş başlatmakla ilgilenmezler. Daha az bağımlı olan devletin bile savaşa ilgisi yoktur, çünkü ticari güç refah amacı için ana araç olarak görülmektedir. Liberal perspektiften bakıldığında, ekonomik karşılıklı bağımlılık, devletlerin niyetleri konusunda bir güven ortamı yaratmak ve aynı zamanda ülkeler arasındaki diyalogu arttırmak için işlev görmektedir.³⁸⁷

Liberalizmin ana düşünceleri şunlardır:³⁸⁸

- İnsanlar doğaları gereği bencil değiller, işbirliği için çalışıyorlar.
- Savaş, birlikte çözülmesi gereken bir sorundur
- Uluslararası toplum, dünyanın silahlı çatışmayı önleyebilecek uluslararası kurumlara ihtiyaç duyduğunun farkında olmalıdır.
- Devletler iç reformları, devletlerarasında işbirliğini teşvik edecek şekilde gerçekleştirmelidir.
- Uluslararası bir alanda, gücün yanı sıra ahlak ve ekonomi gibi başka faktörler de vardır.³⁸⁹

Bu perspektiflerde, her iki bölgenin refahını iyileştirmek ve yoksulluğu önlemek ve azaltmak için sorumluluğu toplum örgütleri, işletmeler, üniversiteler ve belediyelerle paylaşmak gerekmektedir. Şimdilik, Türkiye ile Hint Okyanusu ülkeleri arasındaki ekonomik bağımlılık ilişkileri zayıftır. Bu bağlamda, yeni gelişen ekonomik ve siyasal ilişkilerin derinleştirilmesi için öneriler sunmak amaçlanmaktadır. Önerimiz üç önemli boyutla ilgilidir: Öncelikle süregelen ilişkilerdeki en iyi uygulama örneklerini güçlendirmek ve devam ettirmektir. Bunun yanında ileride ilişkilerin derinleştirilmesi için Türkiye'de COI ülkelerinin temsilciliklerin açılması veya COI Ticaret Danışma Merkezi kurulması gibi; böylece Türkiye'nin Hint Okyanusu bölgesindeki imajı ve değeri yayılabilecektir.

3.3.1. Hint Okyanusu Ülkeleri ve Türkiye Arasındaki Mevcut İşbirliğinin Devamı

TİKA aracılığıyla ilgili ülkelerde yürüttüğü faaliyetlerle Türkiye, bir barış ve kalkınma yardımı çemberi kurmayı hedeflemektedir. TİKA, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği için bir mekanizma sunmaktadır.

³⁸⁷ Gürkaynak ve Yalçiner, 2009:74-76.

³⁸⁸ Jarkimbekova, 2018: 16-19.

³⁸⁹ Keohane ve Nye 1972.

Türkiye, TİKA aracılığıyla Pasifik'ten Orta Asya'ya, Orta Doğu ve Afrika'dan Balkanlara ve Kafkaslardan Latin Amerika'ya kadar geniş bir coğrafyadaki bilgi ve deneyimini paylaşmaktadır.³⁹⁰ Hint Okyanusu adalarında TİKA, insani ve teknik yardımları gerçekleştirmek için Türkiye'nin Sağlık Bakanlığı ve diğer kurumlar ile yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Özellikle Komor Adaları'ndaki faaliyetleri bağlamında önemli etkiler görülmüştür.

Türkiye, birçok prestijli üniversite, uzmanlık alanı ve eğitim alanlarının bulunması nedeniyle popüler bir hedef haline gelmiştir. Avrupa'dan, Asya'dan, Amerika'dan, Afrika'dan ve dünyanın dört tarafından öğrenciler daha iyi bir eğitim ve daha güzel bir gelecek için Türkiye'de okumayı tercih etmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin üniversitelerinde bulunmayan alanlar Türkiye'de mevcuttur (örneğin tıp, teknoloji, mühendislik bölümleri, sosyal bilim alanları gibi). Uluslararası standartları sağlanan üniversite çalışmaları dünya çapında tanınmaktadır. Her yıl binlerce öğrenci, Türk hükümetinin sağladığı burslar ve destekler sayesinde çalışmalarına devam etmek için Türkiye'ye gelmektedir. Bu, Türkiye'de eğitim almayı birçok yabancı öğrenci için vazgeçilmez bir fırsat haline getirmektedir. Ayrıca, öğrencilerin Türkiye'de eğitim alma hedeflerinin çoğunun bilgi aramak olduğu unutulmamalıdır. Öğrenciler böylece ülkelerini tanıtmak ve ülkeleri her düzeyde gelişmiş ülkelerin rütbesine yükseltmek için de fırsat yakalayabilmektedir. Bu bağlamda Türkiye, COI ülkelerinden öğrencilere de eğitim bursu vermektedir.³⁹¹ Bu öğrenciler siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda kendi ülkelerinin gelişiminin temel direkleridir. Bu öğrencilerin, mezun olduktan sonra girecekleri işlerde taraflar arası ilişkileri kuvvetlendirmek amacıyla çalışabilecekleri de göz önüne alınmaktadır.

3.3.2. Türkiye-COI İlişkilerinde Yeni İtici Güçler

İlk öneri, bu çalışmada ele alınan adaların her biri ile Türkiye'nin mevcut diplomatik ilişkilerini güçlendirmektir. Daha önce de belirtildiği gibi COI ülkelerinde Türkiye'yi temsil eden tek bir büyükelçilik vardır. Bu büyükelçilik Madagaskar'dadır ve faaliyetlerine 21 Nisan 2010'dan itibaren başlamıştır. Söz konusu büyükelçilik esasen akredite olduğu ülkelerin yetkilileri arasındaki diplomatik ilişkileri yönetmektedir. Madagaskar'daki Türkiye Büyükelçiliği, ekonomik kalkınmadan sorumlu olan ekonomik misyonlar ve konsolosluk hizmetlerine ev sahipliği yapmanın yanında işbirliği ve kültürel eylem hizmetlerini geliştirmek için de çalışmaktadır.

³⁹⁰ <http://www.trt.net.tr/francais/turquie/2019/01/25/les-activites-de-la-tika-1132522> (erişim tarihi: 21 Ocak 2020).

³⁹¹ <http://antananarivo.be.mfa.gov.tr/Mission/InfoNotes> , Erişim tarihi: 08 Şubat 2020.

Türk şirketlerinin tanıtım rolünü sağlamakta ve tüm yıl boyunca Türkiye'de gerçekleşen ekonomik fuarları iletmektedir. Ayrıca ülkelerdeki Türk vatandaşlarına yardım etmek ve Türkiye'ye seyahat etmek isteyen Madagaskarlı ve Komorlu vatandaşlara da hizmet vermektedir. Moroni'de ve Port Louis'de birer Fahri Türk Konsolosluğu bulunmaktadır. Türkiye'de ise sadece Madagaskar'ın İstanbul'da bir Fahri Konsolosluğu ve Seyşeller'in 2 Fahri Konsolosluğu bulunmaktadır.³⁹² Mevcut durum tek taraflı görünmektedir. Yani Fahri konsoloslukların dışında, Türkiye'de COI ülkelerinin resmi bir temsili bulunmamaktadır. Bu Fahri Konsoloslukların sadece sınırlı işlevleri vardır ve gönüllülük esasına dayanmaktadır.

1963 tarihli Viyana Konsolosluk İlişkileri Sözleşmesi'nin "Devletlerarasında konsolosluk ilişkilerinin kurulması karşılıklı muvafakat ile olur" ilkesi dikkate alındığında³⁹³, bu ülkeler, taraflar arasındaki ekonomik ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla Türkiye'de resmi temsilciliklerini açmalıdır. Madagaskar'ın 3 Kasım 2010'da Ankara'da bir büyükelçilik açma niyeti ile bunun yakın gelecekte olacağını umuyoruz.³⁹⁴ Temsil rolünün ötesinde, amaç ticari işbirliğini canlandırmaktır. Taraflar arası resmi ziyaretler sırasında, fuarlarda, iş forumlarında ekonomik işbirliğinin güçlendirilmesi, yatırım ve uluslararası ticaretin güçlendirilmesi önemli tartışmalar arasında yer almaktadır. Bu toplantılarda, geçmiş yıllarda Türkiyeli şirketler için çeşitli ortaklık anlaşmaları ve sözleşmeleri imzalanmıştır (örneğin Türkiye-Mauritius arasındaki STA Anlaşması). Eski projeleri sürdürmek ve yeni projeler geliştirmek için anlaşmalar yapmak amacıyla, Türkiye ile bu ülkeler arasındaki yakın diplomatik ve ekonomik bağları güçlendirmelidir.

İkincisi, Türkiye'de COI Ticaret Danışma Merkezi kurulması taraflar arası işbirliğinin gelişmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu Merkez, COI ülkelerinde yatırım rehberi ve iş yapma rolü oynayacaktır. İlgili adalarda iş yapma ile ilgili verilerin derlenmesi ve gerçekleşen fuarlar ve ekonomik olaylar hakkında bilgi vermesi önemlidir. Komisyon ülkelerinde piyasa trendindeki eğilimleri, DYY fırsatları, iş kurma vergisi hakkı ile ilgili yasa ve mevzuatın sunumu, gümrük masrafları vb düzenli olarak yayınlamaktadır. Örneğin, Madagaskar'da her yılda düzenlenen Uluslararası Madagaskar Fuarı ve Uluslararası Turizm Fuarı Madagaskar (ITM)³⁹⁵, her yıl UCCIOI tarafından düzenlenen Hint Okyanusu Adaları Ekonomik Fuarı (FEIOI) vb. Ticaret Danışma Merkezi, Türkiye'nin bu bilgilere erişimi ve fuarlara katılımını kolaylaştırabilecektir. Bu, Türk girişimcilerin adalardaki yatırım projelerini daha iyi çerçevelemelerini sağlayacaktır.

³⁹² <http://www.mfa.gov.tr/turkiye---seyseller-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 20 Şubat 2020).

³⁹³ Nations Unies, 1963: 64-95

³⁹⁴ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-madagaskar-siyasi-iliskileri-tr.mfa> (erişim tarihi: 20 Şubat 2020).

³⁹⁵ <https://www.itm-madagascar-tourisme.com/> (erişim tarihi 27 Şubat 2020).

Son olarak, COI barış ve istikrar için çalışmaktadır. Enerji, deniz güvenliği, gıda güvenliği, çevrenin korunması, balıkçılık ve iklim değişikliğine uyum alanlarında çeşitli projelerin uygulanması için potansiyel ortaklıklar sunmaktadır. 2017'den önce COI'nin Çin Halk Cumhuriyeti, AB, Uluslararası Francophonie Örgütü ve Malta dâhil 4 gözlemci üyesi bulunmaktadır.³⁹⁶ Mart 2020'den itibaren Japonya, BM ve Hindistan yeni COI gözlemci statüsünü kazanmıştır.³⁹⁷

COI, ada üye ülkelerinin gelişimini teşvik etmek için her düzeyde çıkarları savunmaktadır. Bu Türkiye'nin Afrika'daki işbirliği politikasına etkili bir şekilde uyumludur. Afrika'nın bazı bölgelerinde, Türkiye kalkınmada önemli adımlar atmıştır. Ancak Hint Okyanusu Bölgesi'nde bu durum yavaş gelişmektedir. Türkiye'nin COI ülkeleriyle kalıcı işbirliğini ilerletmek için bu komisyonda gözlemci statüsüne sahip olmak Türkiye için faydalı olabilecektir. Christian Philip, 1984'te ``Uluslararası kuruluşlardaki üye tüzüğünün bir tipolojisi" başlıklı çalışmasında, uluslararası kuruluşlara farklı katılım biçimlerinin bulunduğu bahsetmektedir. Birincisi, kuruluşun yaşamından doğrudan sorumlu statüye sahip daimi üyeler veya genel üyeler; ikincisi, örgütün faaliyetlerine sınırlı katılımı olan yardımcı üyeler. Bu üyelerin işleyiş ve kararlara tam erişimi vardır; ancak müzakere veya oylama sırasında söz hakkı bulunmamaktadır. Uluslararası örgütlerde gözlemci üyelerin belirli tartışmalara katılmasına izin verilir; örneğin BM tarafından sivil toplum kuruluşlarının toplantılarına katılması bu şekilde sağlanmaktadır. Aynı örgüt içinde, bazıları diğerlerinden daha fazla ayrıcalığa sahip olabilecek birkaç gözlemci bulunabilmektedir.³⁹⁸ Türkiye'nin COI'de gözlemci üye statüsündeki varlığı, hem çeşitli toplantılara, konferanslara ve çalışma oturumlarına katılmasını sağlayacak hem de taraflar arası kazan-kazan işbirliğinin gelişmesine yardımcı olabilecektir. Böylece Türkiye ve COI ülkeleri için karşılıklı kazancın yüksek olduğu bir ilişki biçimi ortaya konulabilecektir.

³⁹⁶ <https://www.commissionoceanindien.org/presentation-coi/> (erişim tarihi 09 Şubat 2020).

³⁹⁷ <https://www.commissionoceanindien.org/presentation-coi/membres-observateurs-coi/> (erişim tarihi 01 Mayıs 2020).

³⁹⁸ Philip, 1984: 46-55.

SONUÇ

Uluslararası ilişkiler disiplini küresel anlamda zaman ve mekâna bağlı olarak günümüze değin değişim göstermiştir. Bu süre zarfında ülkelerin ekonomik ve sosyal seviyelerini geliştirmek için çaba göstermeye devam ettiği gözlenmektedir. Bu durum, her ülkenin ulusal ve uluslararası politikalarını da değiştirmektedir. Uluslararası ilişkileri anlamlandırmak için geliştirilen teorik perspektiflerden biri de liberalizmdir. Ekonomik liberalizmin 17. ve 18. yüzyıllar arasında uluslararası ekonomik ilişkiler üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Liberallerin hedefi, üretim ve gelirden dengeli bir büyüme ve genel refahın iyileştirilmesidir. Liberalizm, barış ve güvenliği taahhüt ederken ulusların kendi aralarında ticaret yapmasıyla birlikte ekonomik açıdan birbirlerine bağımlı hale gelerek savaşların önlebileceğini öne sürer.³⁹⁹

Soğuk Savaş sonrası uluslararası ilişkilerde derin değişiklikler yaşanmış, uluslararası işbirliği ve ekonomik entegrasyon ivme kazanmıştır. Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasıyla beraber liberal ticaret sistemi, bugün dünyada uluslararası işbirliği sistemine egemen olmuştur. Bu çerçevede, Türkiye'nin 1998 yılından bu yana Afrika kıtası ile ilişkileri canlılık kazanmıştır. Türkiye ve Afrika arasındaki ilişkilerin geçmişi Osmanlı dönemine dayanmaktadır. Ancak 1998 yılı itibarıyla ilişkilerin daha fazla canlandığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti 1998 yılında hazırlamış olduğu Afrika'ya Açılım Eylem Planı ile ortak kültürel miras ve din kardeşliğine de dayanarak Afrika Kıtası'na olan ilgisini ve bakış açısını değiştirmiştir. 2002 yılında yapılan seçimlerle iktidara gelen 58. Hükümet ile Afrika'ya yönelik faaliyetler giderek artmıştır. Taraflar arası ilişkiler ticaret, kültürel ve sosyo-ekonomik projeler, güvenlik ve askeri işbirliği gibi birçok alanı kapsamaktadır.⁴⁰⁰

Afrika, ekonomik ve insani gelişme açısından dünyanın en fakir kıtasıdır. Ancak doğal kaynaklar ve rezervler bakımından dünyanın en zengin kıtasıdır. Kıtanın bazı ülkeleri ekonomide zaten önde olmasına rağmen, önemli kalkınma zorluklarıyla karşı karşıya kalmaya devam etmektedir, çünkü büyük kalkınma projelerinin nüfusun yaşam standardı üzerinde henüz önemli bir etkisi olmamıştır. AU'nun "Gündem 2063. İstedğimiz Afrika" adıyla yayınlanan politikası ile yoksulluğu ortadan kaldırmak ve kıtanın sosyo-ekonomik dönüşümünü sağlayarak 40 yıl içinde daha iyi bir gelecek kurmak ümit edilmektedir.⁴⁰¹ Afrika birçokları tarafından yatırım ve gelecek için bir fırsat noktası olarak kabul edilmektedir.

³⁹⁹ Éthier, 2018: 199-261.

⁴⁰⁰ <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 28 Şubat 2020).

⁴⁰¹ Africa Union Commission, 2015:3.

Dünya üzerinde yatırım yapılabilecek fiziki kaynakların fazlalığı nedeniyle en uygun alanlardan biri Afrika Kıtası'dır. Gelecekte kıtanın daha da çok değerlendirileceği göz önünde bulundurulduğunda dünya üzerindeki birçok ülkenin Afrika üzerinde özel bir politika geliştirmesi kaçınılmaz olacaktır.

Bugünlerde, Afrika'da Batıdan Doğu'ya, Kuzey'den Güney'e kadar Türk faaliyetlerinin etkisi yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Bugüne kadar kıtada faaliyet gösteren Türk Hava Yolları, Summa & Limmak Holding, Ayka Tekstil, Arçelik gibi uluslararası firmalar da dahil olmak üzere birçok Türk şirket vardır.⁴⁰² Türk şirketlerin özellikle genç işsizlik oranının azaltılmasına katkıda bulunacağı ve köylüler için bir gelir kaynağı olacağı umulmaktadır. Bu, Afrika ülkelerini ekonomik durgunluğun dışına çıkarmanın ve bir kazan-kazan işbirliği modelini uygulamanın en iyi yoludur. Birçok bölgede halihazırda çeşitli faaliyetler geliştirilmiştir, ancak diğer fırsatlardan, özellikle Hint Okyanusu Bölgesi'ndeki fırsatlardan yararlanmak için daha yapılacak çok şey vardır. Bu tez, COI ülkelerinin ekonomik kalkınmalarını artırmaları ve sosyal kalkınma isteklerini gerçekleştirmeleri için Türkiye'nin katılımının önemini vurgulamaktadır. COI ülkeleri Türkiye için önemli bir ortaktır. Türkiye'nin COI ülkeleriyle diplomatik ve ekonomik işbirliği eski bir tarihe dayanmamaktadır. Bununla birlikte 2010 yılından itibaren hızla artan ilişkilerin gelecekte de devam etmesi beklenmektedir. COI ülkeleri ekonomik ve sosyal kalkınmayı artıracak çeşitli kaynaklara sahiptir lakin bu kaynakları kullanabilecek altyapıya sahip değildir. Siyasi işbirliği niyeti, önceki yıllardaki resmi ziyaret ve çalışma oturumundan bu yana ilgili taraflarca ortaya konulmuştur. Bu arzu, tarafların imzaları ile anlaşmaya dökülmüştür.

Türkiye'nin, bölgenin tek ortağı olmadığını vurgulamak önemlidir. Önemli olan nokta Türkiye'nin çeşitli avantajlarının yanında geçmişe bakıldığında Afrika'da sömürge anlamında herhangi bir politikasının olmamasıdır. Mevcut işbirliğini güçlendirmek adına Türkiye en uygun adımları atmaktadır. Türkiye, uluslararası kalkınmada Afrika'nın en aktif ortaklarından biridir. Türkiye ile işbirliği, ülkelere farklı bir çalışma ortamı, gelişmelere dair yeni bakış açıları ve yenilikçi fikirler sunmakla birlikte araştırma deneyimi ve becerelerini geliştirmelerine de katkıda bulunmaktadır. Bu ekonomik işbirliği ve deneyimler her ülkenin hayalini kurduğu gelişmeyi arttırmanın bir yoludur.

Asya ve Avrupa'nın kavşak noktası olan Türkiye, son yıllarda ekonomi alanında önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Ulaştırmadan enerjiye, eğitimden sağlığa kadar her alanda büyük adımlar atmış ve diğer birçok proje üzerinde de çalışmalarına devam etmektedir. Türkiye, küreselleşme sürecinde önemli bir ekonomik aktör haline gelmiştir.

⁴⁰² <http://www.summa.com.tr/en/news/summa-to-operate-airport-in-senegal.htm> (erişim tarihi: 23 Ocak 2020).

Türk ürünleri dünyanın neredeyse tüm bölgelerindeki pazarlarda kabul görmektedir. Türkiye, ekonomik işbirliği partnerlerini çeşitlendirerek bu ürünler için yeni pazarlar bulabilecek konumdadır. COI ülkeleri ve özellikle Madagaskar ile ilişkilerinin gelişmesi de bu çerçevede değerlendirilmelidir. Madagaskar, Afrika'daki bölgesel entegrasyon ağı bakımından COMESA ve SADC aracılığıyla Güney Afrika bölgesindeki önemli ülkelerden biridir.⁴⁰³ Ekonomi ve sanayileşme alanında Türkiye'nin Madagaskar ile paylaşabileceği birçok tecrübesi bulunmaktadır. Ayrıca Madagaskar'ın konumu Türkiye'nin COI ülkeleri pazarına girişini de kolaylaştıracaktır. Türkiye'nin Hint Okyanusu'ndaki varlığı, ülkenin jeopolitik ve ekonomik konumu üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilecektir.

Taraflar arası işbirliği aynı zamanda tecrübelerin aktarılması ile bu ada devletleri için gerekli stratejik altyapıların gelişmesine katkıda bulunacaktır. İşbirliği, kaynakların sürdürülebilir kullanımına veya bu kaynakların gelecek kuşakların hakları da gözetilecek şekilde kullanılmasına önem vermelidir. Kurmak istediğimiz işbirliği tek taraflı bir işbirliği olmayacaktır. COI bölgesi, kazan-kazan prensibine dayanan çok taraflı işbirliği politikasına ihtiyaç duymaktadır. Bu sayede, Türkiye Hint Okyanusu ülkelerinde yatırım fırsatlarını artırabilecektir. Ayrıca Türkiye aracılığıyla COI ülkeleri hem Orta Asya ülkeleri hem de Doğu Avrupa ülkeleri ile ticaret ilişkilerini geliştirebilecektir. Buna karşılık olarak, COI'nin Türkiye ile işbirliği COI ülkelerin şirketleri için Türkiye'deki yatırım fırsatlarını artırabilecek ve Türkiye'ye yatırım yapma isteklerini de kolaylaştıracaktır.⁴⁰⁴ Bu açıdan bakıldığında, ülkelerin her bölgedeki deneyimlerini ve fırsatlarını paylaşması, öncelikli olan işbirliği alanlarını vurgulaması ve belirlemesi gerekmektedir.

Aralık 2019'un sonundan bu yana, tüm dünya benzeri görülmemiş bir sağlık krizinden geçmiştir. COVID 19 salgını, 2020'nin ilk çeyreğinde dünyadaki beş kıtaya hızla yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, Mart 2020'de COVID-19'u pandemi olarak ilan etmiştir. Bu bağlamda, dünya ülkelerinin hükümetleri COVID-19'un kendi ülkelerinde ve başka ülkelerde yayılmasına karşı önemli önlemler almıştır. Seyahat kısıtlaması, ulaşım ve sınır kapatma önlemleri, karantina uygulamaları bunlar arasındadır. Ekonomik faaliyetlerin çoğunluğu bir sonraki duyuruya kadar durdurulmuştur. Bugün COVID-19 ile mücadele devam ediyor. Bilim insanlarının bir süredir yaptıkları araştırmalara rağmen aşısı henüz keşfedilmemiştir. Sanayi ve hizmet şirketlerinin çoğu hala faaliyete geçmemiştir.

⁴⁰³ <http://www.sadc.int/> (erişim tarihi: 25 Aralık 2019); <http://www.comesa.int/> (erişim tarihi: 25 Aralık 2018).

⁴⁰⁴ <http://v1.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDIinTurkey.aspx> (erişim tarihi: 29 Şubat 2020).

İnsan kayıplarının ötesinde, özellikle işsizlik oranındaki artış, belirli şirketlerin iflas etmesi, şirketlerin üretimine geri dönüşündeki yavaşlama, belirli ürünlere olan talepteki artış veya azalış, lojistik zincirlerinin düzensizliği vb gibi önemli ekonomik etkiler gözlenmektedir. COVID-19 ile bağlantılı ekonomik kriz hükümetleri kendi toplumlarında ekonomik korumacılık önlemleri almaya yöneltebilecektir. Yani hükümetler ihracatı/ithalatı sınırlamak veya ülkelerinde gıda güvensizliği tehdidi oluşmaması için yiyecek depolamak ve hatta yapısal ekonomik ve dış politikalarını değiştirmek gibi önlemlere başvurabilecektir.⁴⁰⁵ COVID-19 muhtemelen dünya ekonomisinin işleyişinde bir değişiklik getirecektir. Şu anda dünya yeni bir aşamaya girmektedir. Bu süreçte toplumların çıkarı için devletlerarası işbirliğinin önemi daha da artmaktadır.

Küresel ekonomik trendler dikkate alındığında ülkelerin dış politika değişiklikleri de şekillenmektedir. Bu tez çalışmasında Türkiye-COI ülkeleri ilişkileri çerçevesinde ekonomik ve politik ortaklığa ulaşmak amacıyla devletlerarası ilişkilerin karmaşık, çelişkili bir gelişim sürecinde ortaya çıkan zorlukları ve engelleri nasıl aştıkları ortaya konulmuştur. Ayrıca COI ülkeleri ile Türkiye arasında sağlıklı ve sürdürülebilir bir işbirliği kurmak için önerilerde bulunmaktadır. İlk olarak bu ülkelerin Türkiye'de diplomatik ve ekonomik temsilcilikleri açılmalıdır. İkincisi, mevcut olan diplomatik ve sosyo-ekonomik işbirliğinin güçlendirmesinin ötesinde, iki bölgenin uluslararası ilişkilerini bir kazan-kazan ilkesi çerçevesinde geliştirmesi açısından Türkiye'nin COI'nda gözlemci statüsüne gelmesi stratejik önemdedir. Türkiye tarafından bu gözlemci statüsü alınırsa, iki bölgenin ilişkilerinde yeni bir dönem başlayacağı düşünülmektedir. Türkiye'nin bu platformda yer alması ile işbirliğinin güçlendirilmesi konusunda her iki tarafta ekonomik ve diplomatik ilişkiler üzerine bir diyalog ortamı sağlanacaktır. Bu platformda ticaret, yatırım, jeopolitik, sosyo-ekonomik işbirliğinin yanı sıra diğer sektörler için işbirliğinin güçlendirilmesi gibi konuların konuşulması için de uygun bir zemin oluşturulabilecektir. COVID-19 ile değişen dünyada, bu işbirliği COI bölgesinin refahı açısından da önemli katkılar sunabilecektir.

⁴⁰⁵ <https://www.banquemoniale.org/fr/news/press-release/2020/04/23/most-commodity-prices-to-drop-in-2020-as-coronavirus-depresses-demand-and-disrupts-supply> (erişim tarihi : 06 Mayıs 2020).

KAYNAKÇA

Kitaplar, Tezler, Raporlar

- Africa Union Commission. (2015). *Agenda 2063 L'Afrique que nous voulons*. Africa Union Commission, Adis Abeba.
- Africa Union Commission. (2016). *Agenda 2063 The Africa we want*. Africa Union Commission, Adis Abeba.
- Africa Union Commission. (2018). *African Trade Statistic Yearbook 2017*. Africa Union Commission, Adis Abeba.
- Africa Union. (2020). *Handbook 2019: A guide for those working with and within the Africa Union*. Africa Union, Adis Abeba.
- AHK - Deutsche Industrie- und Handelskammer für das Südliche Afrika. (2017). *Annual Report 2017*, AHK - Deutsche Industrie- und Handelskammer für das Südliche Afrika, Johannesburg.
- Akşin, S., Tanör, B. ve Boratav, K. (1997). *Türkiye Tarihi 5: Bugünkü Türkiye Tarihi 1980-1995*. Cem Yayınevi, İstanbul.
- Altan, M. Ve Çetin, M. (2015). *Uluslararası Ekonomi Politik*. Anadolu Üniversitesi yayınları, Eskişehir.
- Arı, T. (2002). *Uluslararası ilişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İşbirliği, II. Baskı*, Alfa, İstanbul.
- Bacqué-Grammont, J-L ve Kroell, A. (1988). *Mamlouks, Ottomans et Portugais en Mer rouge- L'affaire de Djedda en 1517*. Institut Français d'Archéologie Orientale, Le Caire.
- Board of Investment Mauritius. (2017). *L'île Maurice Un Investissement durable*. Board of Investment Mauritius, Port Louis.
- Bozdaglioglu, Y. (2003). *Turkish Foreign Policy and Turkish Identity: A Constructivist Approach*. Routledge, New York and London.
- Bureau du Conseiller spécial pour l'Afrique de la Nations Unies. (2010). *La coopération de l'Afrique avec les partenaires de développement nouveaux et émergents: options pour le développement de l'Afrique*. Nations Unies, New York.
- Campling, L., Confiance, H. ve Purvis M-T. (2011). *Social policy in Seychelles*. Commonwealth Secretariat, London.
- Cansaran, N. (2012). *Türkiye ve Sahra-Altı Afrika Ülkeleri Arasındaki Ekonomik İşbirliği İmkânlarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Cardoso, F. H. ve Enzo, F. (1979). *Dependency and Development in Latin America*. University of California Press, Berkeley.
- Central Intelligence Agency (CIA). (2000). *The World Factbook 2000*. CIA, Washington.
- Commission de l'Océan Indien (COI). (2016). *Rapport annuel 2015*. COI, Ebène.
- Commission de l'Océan Indien. (1984). *Accord Général de Coopération entre les Etats membres de la COI, par Madagascar, Maurice et les Seychelles (membre Fondateurs)*. Commission de l'Océan Indien, Victoria, Seychelles.
- Commission économique des Nations Unies pour l'Afrique. (2016). *Profil démographique de l'Afrique*. Commission économique des Nations Unies pour l'Afrique, Adis Abeba.
- Conférence des Nations Unies sur le Commerce et le Développement (CNUCED). (2015). *Examen de la politique d'investissement MADAGASCAR*. CNUCED, New York et Genève.
- Coquery-Vidrovitch, C. (1988). *Africa: Endurance and Change South of the Sahara*. The regent of the University of California. California.
- Çay, M. A. (2009). *Tarih Türkiye tarihi Osmanlı Devri Osmanlı Devlet Teşkilatı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür portalı projesi, Ankara.
- D. Weimar, N. (2013). *Sino-Indian power preponderance in maritime Asia: A (re-) source of conflict in the Indian Ocean and South China Sea, Global Change, Peace & Security 25:1*. Routledge Taylor & Francis Group, Abingdon UK.
- De Senarclens, P. (2006). *Politique Etrangère: Théories et pratiques des relations internationales depuis la fin de la Guerre Froide*. T. De Montbrial (Ed.). *Politique étrangère – D'hier à demain: penser l'international 1936 -2006: 70ans*. Institut Français des Relations Internationales, Paris, 747 - 759.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK). (2017). *Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki iş adamları heyetinin Tazanya, Mozambik ve Madagaskar Ziyareti sonuç raporu 22-25 Ocak 2017*. DEİK, İstanbul.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK). (2018). *Türkiye-Seyşeller İş Konseyi Seyşeller Ziyareti Sonuç raporu, 7-12 Mayıs 2018, Victoria*. DEİK, İstanbul.
- Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK). (2019). *Türkiye-Seyşeller Özel Sektör Heyet Programı, 10-13 Nisan 2019, Victoria*. DEİK, İstanbul.
- Dugué, M-J., Delille, H. ve Malgrange, S. (2012). *Caractérisation des stratégies d'adaptation au changement climatique en cgriculture paysanne*. Agronomes et Vétérinaires Sans Frontières, Lyon.

- Economic Development Board Mauritius. (2017). *A practical Guide to Doing Business in Mauritius*. Economic Development Board Mauritius, Port Louis.
- Economic Development Board of Madagascar. (2019), *Investor's guide*. EDBM, Antananarivo.
- Éthier, D. (2010). *Introduction aux relations internationales*, 4e édition. Presses de l'Université de Montréal, Montréal.
- Éthier, D. ve Zahar, M.-J. (2006). *Introduction aux relations internationales*, Troisième Edition. Les Presses de l'Université de Montréal, Montréal.
- Fédération des Chambres de Commerce et d'Industrie de Madagascar (FCCIM) ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK). (2016). *Accord de Creation du Conseil d'Affaires Turquie-Madagascar (Türkiye –Madagaskar İş Konseyi Kuruluş Anlaşması)*. FCCIM, Antananarivo.
- Fırat, M. M., (1997). *1960-1971 Arası Türk Dış Politikası ve Kıbrıs Sorunu*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Gençoğlu, H. (2018). *Ottoman Traces in Souther Africa-The Impact of Eminent Turkish Emissaries and Muslim Theologians*. Libra Kitap, İstanbul.
- Groupe de la Banque Mondiale. (2017). *Doing Business 2017 egalites des chances pour tous 14e Edition*. La Banque Mondiale, Washington DC.
- Groupe de la Banque Mondiale. (2018). *Africa Pulse, volume 17*. La Banque Mondiale, Washington DC.
- Hermet, G., Badie, B., Birnbaum, P. ve Braud, P. (2000). *Dictionnaire de la science politique 4e édition*. Armand Colin, Paris.
- Hobbes, T. (1987). *De Cive The English Version*. The Clarendon Press, Oxford.
- Hugon, P. (2017). *L'Afrique: Defis, enjeux et perspectives en 40 Fiches pour comprendre l'actualite*. Groupe Eyrolles, Paris.
- International Chamber of Shipping. (2011). *BMP4 Best Management Practices for Protection against Somalia Based Piracy*. Witherby Publishing Group Ltd, Edinburgh.
- İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER). (2017). *Komorlar Birliği*. İNSAMER, İstanbul.
- İzmir Ticaret Odası. (2016). *Türkiye – Afrika Ekonomi ve İş Forumu*. İzmir Ticaret Odası Uluslararası Araştırma ve Dış Ticaret Şefliği, İzmir.
- Jarkimbekova, S.-D. (2018). *Analysis of Turkish-Russian relations: utilizing the theory of liberalism*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir University, İstanbul.
- Kazancı Holding (2017). (2017). *2016 Faaliyet raporu*. Finar Kurumsal , İstanbul.

- Keohane, R.O., ve Nye, J.S. (1972) *Transnational Relations and World Politics*. Harvard University Press, Cambridge.
- Kılıç, F. (2017). *Sino-Indian rivalry for regional dominance in the Indian Ocean*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan University Institute of Social Sciences, Konya.
- Knutsen, T. (2006). *Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi*. (çev. Mehmet Özey), Açılım Yay, İstanbul:
- Köksal, A. (1976). *Afrika Coğrafyası I: Genel Coğrafyasıyla Güney Afrika ve Madagaskar*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Liebich, A. (1985). *Le libéralisme classique*. Presses de l'Université du Québec, Québec.
- Martin, J. (1985). *Comores: quatre îles entre pirates et planteurs. Tome. 1 Razzias et rivalités internationales (fin XVIIIe s. — 1875), Tome. 2: Genèse, vie et mort du protectorat (1875-1912)*. Revue Française d'histoire, Outre-Mers, Paris.
- Minister of Finance of Republic of Seychelles. (2014). *Official gazette Seychelles n.1543, Seychelles Investment Act 2010*. Republic of Seychelles, Victoria.
- Ministeres des Affaires Etrangeres de la Republique du Seychelles. (2017). *La politique etrangere des seychelles, 2007-2008*. Ministeres des Affaires Etrangeres de la Republique du Seychelles, Victoria.
- Ministry of Finance and Economic Development of the Republic of Mauritius. (2015). *Poverty Analysis 2012*. Ministry of Finance and Economic Development of the Republic of Mauritius, Port Louis.
- National Bureau of Statistics of Seychelles. (2017). *Seychelles in Figures Edition 2017*. National Bureau of Statistics of Seychelles, Victoria.
- National Bureau of Statistics Seychelles. (2016). *A poverty profile of the Republic of the Seychelles*. National Bureau of Statistics Seychelles, Victoria.
- Nations Unies. (2005). *Convention de Vienne sur les relations consulaires 1963*. Recueil des Traités des Nations Unies, vol. 596, p. 261, New York.
- Nations Unies. (2011). *Étude sur la situation économique et sociale dans le monde, 2010 - De nouveaux outils pour le développement*. Nations Unies, New York.
- Nations Unies. (2011). *Guide de l'investissement aux Comores-Opportunités et Conditions*. Nations Unies, New York.
- Ngasha, A. M. (2005). *Les relations internationales*. Ed. Africa, Lubumbashi (Congo).
- Nyahoho, E. ve Paul Proulx, P. (2006). *Le commerce international Theories, Politiques et Perspectives Industrielles, 3ed*. Presses de l'Université du Québec, Québec.

- OCDE ve FAO, (2016). ‘‘L’agriculture en Afrique subsaharienne : Perspectives et enjeux de la décennie à venir ‘’, *Perspectives agricoles de l’OCDE et de la FAO 2016-2025*. Éditions OCDE, Paris.
- Oran, B. (2001). *Türk Dış Politikası Çilt I (1919-1980)*. İletişim yayıncılık, İstanbul.
- Parlement Europeen. (2011). *La pêche aux Seychelles et les accords de pêche avec l’UE*. Direction generale des politiques internes de l’Union Européene, Bruxelles.
- Rasoloarison, J., Rafitoson, K. ve Razafindravao, T. E. (2014). *Des leaders apprennent de l’histoire et posent des repères et des défis: Les relations France – Madagascar*. Friedrich-Ebert-Stiftung Madagascar, Antananarivo.
- Ratoaveloson, M. R. ve Andriamahefaparany O. D. (2014). *Document de Politique Industrielle de Madagascar*. Ministere de l’Industrie et du Developpement du Secteur Prive (MIDSP), Antananarivo.
- Ravalomanana, V. ve Razafindramiadana, L. (2015). *Les défis de la politique industrielle à Madagascar*. Friedrich Ebert Stiftung Madagascar, Antananarivo.
- Repoblikan’ny Madagasikara. (2019). *Initiative Emergence Madagascar (IEM)-Politique Générale 2019-2023*. Presidence de la Republique de Madagascar, Antananarivo.
- Republic of Mauritius. (2015). *Government Information Service (GIS) E-version August 2015*. GIS, Port Louis.
- Russet B., Antholis, W., R. Ember, C., Ember, M. ve Maoz, Z. (1993). *Grasping the Democratic Peace: Principles for a Post-Cold War World*. Princeton University Press, Princeton New Jersey.
- Sacramento, D. (2010). *Le succès des projets de développement international: analyse de la qualité de la relation entre le chef de projet de l’entreprise sous-traitante et le coordonnateur national du projet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Université du Québec Montréal
- Schuster, A. (2016). *Zielmarketanalyse Dezentrale Energieversorgung in Madagaskar*. Deutsche Industrie-und Handelskammer für das südliche Afrika, Johannesburg.
- Seychelles Investment Board. (2016). *A Practical Guide to Doing Business in Seychelles*. Seychelles Investment Board, Victoria.
- Soobhug, A.D. ve Ramjus, B. (2020). *External Merchandise Trade Statistics – 4th Quarter 2019 and Year 2019*. Ministry of Finance, Economic Planning and Development Statistics Mauritius, Port Louis.

- T.C. Başbakanlık, kanunlar ve kararlar Genel Müdürlüğü. (2016). “Türkiye Cumhuriyeti ve Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı, Sayı: 31853594-101-1183-536”. T.C. Başbakanlık, kanunlar ve kararlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı (2018). *Seyşeller Cumhuriyeti Ülke Profili*. T.C. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Ankara.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2019). *Avrupa Birliği ile Dış Ticaret*. TC Ticaret Bakanlığı, Ankara.
- Tariq, S. (2014). *India and china in the Indian Ocean: A complex interplay of geopolitics*. Spotlight– Institute of Regional Studies, Islamabad.
- Tayyar, A. (2004). *Uluslararası İlişkiler Teorileri 4. Baskı*. Alfa, İstanbul.
- TC Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2018). *Projeler: Ulaşan ve erişen Türkiye 2018- denizcilik*. T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Ankara.
- Topuz, H. (1971). *Kara Afrika*, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Türk İşbiliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA). (2018). *Avrasya Etüdları*. TİKA, Ankara.
- Türk İşbiliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA). (2018). *Turkish development assistance report 2017*. TİKA, Ankara.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2007). “Türkiye Cumhuriyeti ile Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”, Kanun No: 5643. Resmi Gazete, Sayı 26516, Ankara.
- Türkiye Cumhurbaşkanlığı, (2018). *15 Temmuz Darbe Girişimi ve Milletin Zaferi*. Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara.
- Türkiye Cumhurbaşkanlığı. (2018). *Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Sayı 23*. Resmî Gazetenin Sayısı 30624, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı. (2012). *2023 Türkiye ihracat stratejisi ve eylem planı, Karar No:2012/8*. Resmî Gazete Sayı: 28322, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2019). *Komor Adaları Ülke Profili*. T.C. Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Union Africaine. (2009). *Décision du conseil exécutif quinziesme session ordinaire du 24 – 30 juin 2009*. Union Africaine, Syrte.
- Union des Comores. (2009). *Evaluation, de la mise en oeuvre du programme d'action (2001-2010) de Bruxelles en faveur des Pays les Moins Avancés (PMA)*. Commissariat au Plan, Moroni.

- Union des Comores. (2019). *Plan Comores Emergent Synthèse*. Union des Comores, Moroni.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2018). *World Investment Report 2018 Investment and new industrial policies*. UNCTAD, New York and Geneva.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019). *World Investment Report 2019 Special economic zones*. UNCTAD, New York and Geneva.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2018). *The least developed countries report 2018*. UNCTAD, New York and Geneva.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019). *Handbook of statistics*. UNCTAD, Geneva.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2015). *Human development report 2015*. UNDP, New York.
- United Nations Economic Commission for Africa. (1995). *Report on Regional Strategy for Rational Location of Industries in the Context of the Abuja Treaty*. United Nations, Gaborone.
- Upadhyaya, S. (2014). *Maritime security cooperation in the IOR: The role of the Indian Navy*. Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs, 6:4, University of Wollongong Faculty of Law, Wollongong.
- Viotti, P. R. ve Kauppi, M.V. (2012). *International Relations Theory*. Longman, Boston.
- W. Doyle, M. (1997). *Ways of War and Peace: Realism, Liberalism and Socialism*. W.W. Norton, New York/London.
- Walsh, M. (2010). *The vocabularies of Vazimba and Beosi: do they represent the languages of the preAustronesian populations of Madagascar?*. University of Cambridge, Department of Social Anthropology, Cambridge.
- Wokler, R. (2003). *Rousseau*. (çev. Cemal Atila), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Wolff, J. (1996). *An Introduction to Political Philosophy*, Oxford University Press, Oxford.
- World Economic Forum. (2018). *The Global Competitiveness Report 2018*. World Economic Forum, Geneva.

Makaleler; Süreli Yayınları

- Adebayo, A. (1988). ‘‘*La situation économique de l’Afrique: vers une reprise?*’’T, De Montbrial (Ed.). *Politique étrangère l’Afrique: incertitudes et espoir n°3*. Institut Français des Relations Internationales, Paris, 621-638.
- Akyol, S. ve Ulutürk S. (2007). ‘‘Küresel kamu malları: Hegemonya ve istikrarın küresel ekonomi politiği’’. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 13: 62-85.

- Alagöz, M., Yapar, S. ve Uçtu, R. (2004). "Türk Cumhuriyetleri İle ilişkilerimize Ekonomik açıdan Bir Yaklaşım". *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*: 62-74.
- Ali Sara, A.-A. ve Dellal, İ. (2018). "Türkiye'nin Afrika Ülkeleri ile Tarım Ürünleri Ticareti". *TEAD*, 4(2): 46-57.
- Arslantaş, E. (2017). "1960-1980 Yılları Arasında Uluslararası İlişkiler Anlamak: Paradigmalar Arası Tartışma". *Akademik Bakış Dergisi*, 64: 35-47.
- Berber, Ş. G. (2011). "Osmanlı'nın Son Döneminden Cumhuriyet'in İlk Yıllarına Liberalizm-Devletçilik Çatışması". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 80: 210-239.
- Boyras, H. M. (2015). "Türkiye - Güney Afrika ilişkileri". *Kırklareli Üniversitesi Afrika Araştırmaları Merkezi*: 1-18.
- Brice Bado, A. (2013). "L'importance strategique de l'afrique dans le monde". *Universite Laval Journal des hautes Etudes Internationales*, 8(2): 1-5.
- Carter, M. (1994). Etat et communautarisme: le cas de l'île Maurice. *Culture & Conflits*, 15-16:1-5.
- Çelik, O. ve Çetiner, S. (2019). "Türkiye Ekonomisinde Kalkınma Planları ve Kalkınma Planlarındaki Söylem Değişiklikleri (Development Plans in Turkish Economy and Changes on Their Discourses)". *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 2 (3):122 – 130.
- Dai, M. (2008). "La grande crise systémique de 2008: Causes, conséquences et mesures de politique". *Observatoire des politique économiques en Europe de l'Université de Strasbourg*: 1-11.
- Denis, I. (2004). "L'évolution du statut de Mayotte de 1841 à nos jours: Image d'une relation particulière avec la métropole". *Revue Ultramarine*, 24: 1-11.
- Droz, B. (2003). "Regards sur la decolonisation de l'Afrique Noire". *Labyrinthe atelier interdisciplinaire*, 16: 9-18.
- Duman, M.Z. (2018). 15 Temmuz Askeri Darbe Girişiminin Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 23(90): 71-95.
- Engin Oba, A. (2017). "Türkiye'nin Afrika Politikası ve Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Tanzania, Mozambik ve Madagaskar Ziyaretleri". *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) : 1*.
- Ercoşkun, B. (2019). "Tarihsel bir perspektiften Türkiye'de liberalizm". *İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-dergisi*, 1694 -528X (72): 105 -119.

- Eroğlu, H. (1989). “Türkiye Cumhuriyeti’nin İlânı”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, VI (16): 435-456.
- Ersungur, Ş.M., Kızıltan, A. ve Karabulut, K. (2007). “Türkiye İle Diğer Türk Cumhuriyetlerinin Ekonomik İlişkilerinin Analizi”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 35: 285-309.
- Fırat, M. (2009). “Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı Ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”. *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM): 1-7*.
- Fischer, S. (2003). “Globalization and Its Challenges”. *American Economic Review*, 93(2): 1-30.
- Fontanel, A. (2014). “Politique étrangère: Le commerce international est-il un facteur de paix?”. D, David (Ed.). *Politique étrangère 1914-2014. La Grande Guerre et le monde de demain n°1*. Institut Français des Relations Internationales, Paris, 55 – 67.
- Gallais, J. (1979). “La situation de l'élevage bovin et le problème des éleveurs en Afrique occidentale et centrale”. *Cahier d'outre-mer*, 126(32): 113 -138.
- Gérard, P., Claudie, F. ve Gilles C. (2010): “Evolutions et enjeux de la coopération internationale au développement”. *International Development Policy/ Revue internationale de politique de développement*, 1: 164.
- Gilbert, F. (1951). “The New Diplomacy of the Eighteenth Century Vol. 4 No. 1”. *Cambridge University Press World Politics*, 4(1).
- Gürkaynak, M. ve Yalçiner, S. (2009). “Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, (23):73-92.
- İnal,V. (2012). “Türkiye 2023 Yılında Dünyanın On Büyük Ekonomisinden Biri Olabilir mi?”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1): 69-87.
- Jauze, J.-M., (2012). “Maurice, petit pays, grandes ambitions”. *Cybergeo:European Journal of Geography* 628: 1-23.
- Kavas, A. (2007). “Ottoman Empire's Relations with Southern Africa”, *Istanbul Üniversitesi. İlâhiyat Fakültesi, AÜYFD XLVIII (II)*: 11-20.
- Kaya, M. ve Aydemir, C. (2011). “Küreselleşmenin tarihsel gelişimi”. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl:1 1(1) :16 -33.
- Keyik, M. ve Erol, M. S. (2019). “Realizme göre güç ve güç dengesi kavramları”. *Uluslararası Kri ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 12-49.
- Kıvılcım, F. (2013). “Küreselleşme olgusu ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü”. *Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2): 1-16.

- Memiş, H. (2014). “Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi”. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1):149-161.
- Mourtadhoi, A. (2014). “Investing in Comoros”. *Zhongnan University of Economics and Law*, 02-13.
- Nye, J. S. (1988). “Neorealism and Neoliberalism - Neorealism and Its Critics. by Robert O. Keohane; The Rise of the Trading State. by Richard Rosecrance” *Cambridge University Press in World Politics*, 40(2): 235-251.
- Oğurlu, E. (2018). “1998-2018 Arası Dönemde Türkiye’nin Afrika Deneyimi: Fikirden Eyleme Bir Dönüşüm”. *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Avrasya Etüdleri*, 54(2): 65-94.
- Özbay, H. (2014). “Bölgeselleşme ve Bağımlılık Teorisi Ekseninde Sovyet Sonrası Rusya-Kazakistan-Kırgızistan İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5 (9): 99-126.
- Özçam, M. (2004). “Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Türkiye”. *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma raporu*:1-14.
- Özdemir E., Tuna Tuygun, G. ve Elbir, T. (2017). “Kanal İstanbul projesi sonrası deniz yolu trafiğinin kent atmosferinde neden olacağı hava kalitesinin belirlenmesi”. *Akdeniz Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü*, 468-469.
- Philip, C., (1984). “Une typologie des statuts de membres dans les organisations internationales”. *Revue Québécoise de droit international*, 1: 46-55.
- Rocamora, G. ve Skerrett, A. (2001). “Seychelles”. *IBAs in Africa and associated islands*,01: 751-768.
- Sıradağ, A. (2015). “Türkiye ve Güney Afrika ilişkileri: Tarih, kimlik ve değişim”, *Orta Doğu Analiz*, 7(68): 75-77.
- Simón Velasco, M. (2001). “L’Afrique face à la mondialisation: le point de vue syndical”. *Bureau des activités pour les travailleurs (Bureau International de Travail)*, 2(123): v-57.
- Songwe, V. (2016). “L’integration économique en Afrique: un processus en cours.” *OCP Policy Center Policy brief*, 16(31): 1-11.
- Ugrasız, B. (2003). “Uluslararası İlişkilerde İki farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm”. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1): 139-145.
- Yanık, L. K. (2015). “Liberalizm: Bir Yazın Değerlendirmesi”. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*, 12(46): 35-55.

- Yılmaz, L. (2006). “4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10): 174-190.
- Zinsou, L. (2014). “L’investissement en Afrique: mythe ou réalités”. *Association Après-demain*, 3 (31-32): 21-23.

Internet Kaynakları

- Agence de Développement Economique, “Seychelles: Le contexte économique” <https://export.agence-adocc.com/fr/fiches-pays/seychelles/economie-3> (erişim tarihi: 16 Şubat 2020).
- Al-watwan, “L’agence turque de Coopération exprime sa volonté de soutenir le développement des Comores”. <http://www.alwatwan.net/politique/l%E2%80%99agence-turque-de-coop%C3%A9ration-exprime-sa-volont%C3%A9-de-soutenir-le-d%C3%A9veloppement-des-comores.html> (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).
- Anadolu Ajansı, “Turkey boosts children's medical care in Seychelles”. <https://www.aa.com.tr/en/africa/turkey-boosts-childrens-medical-care-in-seychelles/805206#> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).
- Association for Liberal Thinking, “Liberalizm ve Türkiye’de Liberal Eğilimler, Mustafa Erdoğan”. <http://www.liberal.org.tr/sayfa/liberalizm-ve-turkiyede-liberal-egilimler-mustafa-erdogan,344.php> (erişim tarihi: 03 Nisan 2020)
- Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, “Türkiye İktisat Kongresi’ni Açış Söylevi İzmir”. <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/turkiye-iktisat-kongresini-acis-soylevi-izmir> (erişim tarihi: 03 Nisan 2020)
- Atlas Monde, “Deuxième plus grand continent au monde”. http://www.atlas-monde.net/afrique/#Deuxieme_plus_grand_continent_au_monde (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).
- AU, “L’UA en bref”. <https://au.int/fr/appercu> (erişim tarihi: 15 Aralık 2019).
- AU, “L’UA en bref”. <https://au.int/fr/oau-and-au> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).
- AUDA-NEPAD Africa Union Development Agency, “A propos du”. <https://www.nepad.org/fr/who-we-are/fr-about-us> (erişim tarihi: 04 Aralık 2019).
- Austrian Presidency of the Council of the European Union, “Federal Chancellor Sebastian Kurz: Cooperation with Africa on an equal footing”. <https://www.eu2018.at/latest-news/news/12-18-Federal-Chancellor-Sebastian-Kurz--Cooperation-with-Africa-on-an-equal-footing.html> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

- Aybar, S., “Türkiye-Afrika İlişkilerinde Yeni Aşama”. http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/37979/turkiye-afrika_iliskilerinde_yeni_asama, (erişim tarihi: 28 Aralık 2018).
- Banque europeene d’investissement, “Fiche-projet AMBATOVY NICKEL (Madagascar)”. https://www.eib.org/fr/infocentre/press/news/topical_briefs/2007-september-01/ambatovy-nickel-project-madagascar-topical-brief.htm (erişim tarihi: 06 Aralık 2019).
- Başbakanlık Kamu Diplomasisi, “2Yıl Sonra Somali”. <https://www.youtube.com/watch?v=iM6ZIrNqHHw> (erişim tarihi: 21 Ocak 2020).
- BBC News, “Koronavirüs: Türkiye hangi ülkeye ne kadar yardım gönderdi?”. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52459231> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).
- BBC News, “Turkey knocks six eros off lira”. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4137469.stm> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).
- BBC News, “Zanzibar profile”. <https://www.bbc.com/news/world-africa-14115176> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).
- BMCETRADE, “İle Maurice: Investir”. <http://www.bmcetradec.ma/fr/observer-les-pays/ile-maurice/investir-3> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).
- Central Intelligence Agency, “Africa: Comoros”. https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/print_cn.html (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Central Intelligence Agency, “Africa: Madagascar”. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ma.html> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).
- Central Intelligence Agency, “Africa: Mauritius”. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mp.html> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- Central Intelligence Agency, “Africa: Seychelles”. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/se.html> (erişim tarihi: 16 Şubat 2020).
- Central Intelligence Agency, “Middle East: Turkey”. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

- Central Intelligence Agency, “Oceans: Indian Ocean”. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xo.html> (erişim tarihi: 08 Ocak 2019).
- Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/TU-map.gif> (erişim tarihi: 20 Mart 2019)
- Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/XO-map.gif>
- Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/MP-map.gif> (erişim tarihi: 04 Ocak 2018).
- Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/SE-map.gif> (erişim tarihi: 18 Haziran 2019).
- CNN Travel, “Istanbul's new airport aims to be one of world's largest”. <https://edition.cnn.com/travel/article/istanbul-new-airport-turkey/index.html> (erişim tarihi: 26 Ocak 2019).
- COI, “Membres”. <http://commissionoceanindien.org/membres/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- COI, “Membres observateurs de la COI”. <https://www.commissionoceanindien.org/presentation-coi/membres-observateurs-coi/> (erişim tarihi 01 Mayıs 2020).
- COI, “Présentation de la COI”. <https://www.commissionoceanindien.org/presentation-coi/> (erişim tarihi 09 Şubat 2020).
- COI, “Qui sommes-nous?”. <http://commissionoceanindien.org/a-propos/qui-sommes-nous/> (erişim tarihi: 30 Aralık 2018).
- Courrier Expat, “Île Maurice. Un “miracle économique” qui fête ses 40 ans”. <https://www.courrierinternational.com/article/ile-maurice-un-miracle-economique-qui-fete-ses-40-ans> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).
- CycloneXtrême, “Au coeur de l’activité cyclonique du bassin Océan Indien Sud-Ouest”. <http://www.cyclonextreme.com/cyclonereunion.htm> (erişim tarihi: 25 Ocak 2020).
- Davidson, B. “A Short History of Africa”. http://aero-comlab.stanford.edu/jameson/world_history/A_Short_History_of_Africa.pdf (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).
- Dedet, J., “Infographie : la Turquie en Afrique, une influence grandissante”. <https://www.jeuneafrique.com/544975/politique/infographie-ambassades-vols-aeriens-bureaux-de-la-tika-quelle-est-la-presence-turque-en-afrique/> (erişim tarihi: 25 Şubat 2019).

- DEİK, “Turkey-Mauritius Business Council”. <https://www.deik.org.tr/african-business-councils-turkey-mauritius-business-council> (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).
- DEİK, <https://www.DEİK.org.tr/african-business-councils-turkey-mauritius-business-council> (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).
- DEİK, <https://www.DEİK.org.tr/DEİK-DEİK-hakkında> (erişim tarihi: 25 Aralık 2019).
- DEİK, <https://www.DEİK.org.tr/turkiye-afrika-is-konseyleri-turkiye-seyseller-is-konseyi?pm=28&sm=raporlar> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Department of Foreign Affairs of the Republic of Seychelles, “Diplomatic Directory: International Organisations”. http://www.mfa.gov.sc/static.php?content_id=28 (erişim tarihi: 24 Ocak 2020).
- Diakadi, “Economie”. http://www.diakadi.com/afriqueaustrale/Pays/les_comores/infos/eco.htm (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- Diplomasi Akademisi, “Training Programme for the Diplomats of the Republic of Madagascar”. <http://diab.mfa.gov.tr/training-programme-for-the-diplomats-of-the-republic-of-madagascar.en.mfa> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).
- Douanes Malagasy, “Commerce Extérieur”. <http://www.douanes.gov.mg/commerce-exterieur> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Dünya Bülteni, “Komor Adaları'nda patates yetiştiriyoruz”. <https://www.dunyabulteni.net/dis-politika/komor-adalarinda-patates-yetistiriyoruz-h141696.html> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020).
- Economic Development Board, <http://www.investmauritius.com/why-mauritius/benchmarks.aspx> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).
- EğitimSistem, “Türkiye'nin bölgeleri ve bölümleri nelerdir”. <https://www.egitimsistem.com/turkiyenin-bolgeleri-ve-bolumleri-nelerdir-58892h.htm> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).
- Encyclopædia Universalis, “Turquie”. <https://www.universalis.fr/encyclopedie/turquie/1-geographie/> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).
- Encyclopédie Imago Mundi, “Les Seychelles”. <http://www.cosmovisions.com/ChronoSeychelles.htm> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).

- Engin Oba, A., ‘‘Türkiye’nin Afrika Politikası ve Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın Tanzanya, Mozambik ve Madagaskar Ziyaretleri’’. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/39033/turkiyenin_afrika_politikasi_ve_cumhurbaskani_sayin_recep_tayyip_erdoganin_tanzanya_mozambik_ve_madagaskar_ziyaretleri (erişim tarihi: 10 Mart 2019).
- European Commission, ‘‘State of the Union 2018: Questions and Answers - Towards a new 'Africa – Europe Alliance for Sustainable Investment and Jobs’’’ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_18_5705 (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).
- FAO, ‘‘Afrique subsaharienne: le nombre de personnes souffrant de sous-alimentation chronique a augmenté. <http://www.fao.org/news/story/fr/item/1062875/icode/> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).
- Gwladys, J., ‘‘Madagascar: le turc Aksa construira une centrale à fioul de 120 MW’’. <https://www.agenceecofin.com/electricite/0908-40010-madagascar-le-turque-aksa-construira-une-centrale-a-fioul-de-120-mw> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Hürriyet, ‘‘Türkiye, dünyadaki en büyük 17'nci ekonomi’’. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/turkiye-dunyadaki-en-buyuk-17nci-ekonomi-39015795> (erişim tarihi: 16 Şubat 2020).
- Ihariliva, M., ‘‘Madagascar-Turquie – Echanges commerciaux a quintupler’’. <https://www.lexpressmada.com/23/02/2018/madagascar-turquie-echanges-commerciaux-a-quintupler/> (erişim tarihi: 10 Haziran 2019).
- Immanuel Kant, ‘‘Perpetual Peace: A Philosophical Sketch’’. http://fs2.american.edu/dfagel/www/Class%20Readings/Kant/Immanuel%20Kant,%20Perpetual%20Peace_.pdf (erişim tarihi 01 Haziran 2020).
- Indian Ocean in World History, ‘‘About the Indian Ocean Discovering more about the Indian ocean basin’’. <http://www.indianoceanhistory.org/> (erişim tarihi: 08 Ocak 2019).
- Indice de l’intégration régionale en Afrique, ‘‘L’importance de l’intégration régionale’’. <https://www.integrate-africa.org/fr/accueil/> (erişim tarihi: 01 Şubat 2019).
- International Tourism Fair Madagascar (ITM), ‘‘ITM 2020’’. <https://www.itm-madagascar-tourisme.com/> (erişim tarihi 27 Şubat 2020).
- İNSAMER, ‘‘Kıbrıs Birliği’’. https://insamer.com/tr/komorlar-birligi_514.html (erişim tarihi: 22 Ocak 2020).

Jeuneafrique, “Coronavirus : les dernières infos économiques africaines”.
<https://www.jeuneafrique.com/913133/economie/coronavirus-les-dernieres-infos-economiques-africaines/> (erişim tarihi: 15 Nisan 2020).

Jeuneafrique, “Pour les Comores, le délicat enjeu économique de la diaspora”.
<https://www.jeuneafrique.com/mag/860436/societe/pour-les-comores-le-delicat-enjeu-economique-de-la-diaspora/> (erişim tarihi: 01 Aralık 2019).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye Cumhuriyeti ile İlişkiler” <https://mfa.gov.ct.tr/tr/dis-politika/turkiye-cumhuriyeti-ile-iliskiler/> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2019).

La Banque mondiale, “La Banque mondiale à Madagascar”.
<https://www.banquemonddiale.org/fr/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 04 nisan 2020).

La Banque mondiale, “La Banque mondiale à Maurice”.
<https://www.banquemonddiale.org/fr/country/mauritius/overview#1> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020)

La Banque mondiale, “La Banque mondiale aux Seychelles”.
<https://www.banquemonddiale.org/fr/country/seychelles/overview> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

La banque Mondiale, “Maurice”. <https://donnees.banquemonddiale.org/pays/maurice> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).

La Banque Mondiale, “Pays les moins avancés: Classement de l'ONU, 2019”
<https://donnees.banquemonddiale.org/region/pays-les-moins-avances-classement-de-lonu> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).

La banque Mondiale, “Seychelles”. <https://donnees.banquemonddiale.org/pays/seychelles> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).

La Banque Mondiale, “Les perturbations provoquées par la pandémie de coronavirus sur l'offre et la demande devraient faire chuter la plupart des cours des matières premières en 2020”. <https://www.banquemonddiale.org/fr/news/press-release/2020/04/23/most-commodity-prices-to-drop-in-2020-as-coronavirus-depresses-demand-and-disrupts-supply> (erişim tarihi : 06 Mayıs 2020).

Le Monde diplomatique, “De la conférence de Bandung au mouvement des non-alignés”.
https://www.monde-diplomatique.fr/publications/manuel_d_histoire_critique/a53274 (erişim tarihi: 15 Şubat 2020).

- Maps of World, "Political Map of Africa". <https://www.mapsofworld.com/africa-political-map.htm> (erişim tarihi: 20 Mart 2019)
- Melek, F., "Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihsel arka Planı ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü". <https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3699/turkiye-afrika-iliskilerinin-tarihselarka-planı-ve-afrika-acilimında-sivil-toplum-kuruluslar-inin-rolu> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Midi Madagasikara, "Turquie – Madagascar : Ouverture prochaine d'une Agence de Coordination et de Coopération." <http://www.midi-madagasikara.mg/politique/2019/10/30/turquie-madagascar-ouverture-prochaine-dune-agence-de-coordination-et-de-cooperation/> (erişim tarihi: 17 Şubat 2020).
- Ministère de l'Europe et des Affaires Etrangères de la France, "Présentation de l'Union des Comores". <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/comores/presentation-de-l-union-des-comores/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Ministère de l'Europe et des Affaires Etrangères de la France, <https://km.ambafrance.org/> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- Ministère des Affaires Etrangères de Madagascar, "Intégration régionale". <https://www.diplomatie.gov.mg/index.php?categorie8/integration-regionale> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).
- Ministère des Affaires Etrangères de Madagascar, "Madagascar-Turquie". <https://www.diplomatie.gov.mg/index.php?fr/article273/madagascar-turquie> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Ministry of Social Integration, Social Security and National Solidarity of Mauritius, "Objectives of the Ministry". <http://socialsecurity.govmu.org/English/AboutUs/Pages/Objectives-of-the-Ministry.aspx> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).
- Ministry of Tourism of Mauritius, "Overview of Mauritius". <http://tourism.govmu.org/English/Tourism%20sector/Pages/Overview-of-Mauritius.aspx> (erişim tarihi: 14 Şubat 2019).
- Ministry of Tourism of Mauritius, "Tourism Sector". <http://tourism.govmu.org/English/Tourism%20sector/Pages/Tourism-Sector.aspx> (erişim tarihi: 06 Mayıs 2019).
- Ministry of Tourism of Mauritius, "About Mauritius". <http://tourism.govmu.org/English/AboutUs/Pages/About-Mauritius.aspx> (erişim tarihi: Nisan 2019).

- National Parks and Conservation Services of Mauritius, “Vision and Mission”. <http://npcs.govmu.org/English/Pages/default.aspx> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).
- Nations Unies, “Maintenir la paix et la sécurité internationales”. <https://www.un.org/fr/sections/what-we-do/maintain-international-peace-and-security/> (erişim tarihi: 20 Kasım 2019).
- Navalona, R., “Nouvelle centrale d’AKSAF POWER: Une puissance de 60 Mégawatts pour le Réseau Interconnecté d’Antananarivo”. <http://www.midi-madagasikara.mg/economie/2017/11/08/nouvelle-centrale-daksaf-power-une-puissance-de-60-megawatts-pour-le-reseau-interconnecte-dantananarivo/> (erişim tarihi: 25 Aralık 2019).
- News Mada, “Fruits de mer: augmentation des exportations”. <https://www.newsmada.com/2018/03/22/fruits-de-mer-augmentation-des-exportations/> (erişim tarihi: 04 Nisan 2020).
- Niaufre, C., “La politique étrangère turque en Afrique : entre diplomatie et acteurs privés”. <https://afriquedecryptages.wordpress.com/2014/04/15/la-politique-etrangere-turque-en-afrique-entre-diplomatie-et-acteurs-prives/> (erişim tarihi: 05 Haziran 2019).
- Nouveau Brunswick Canada, “What is social development?”. https://www2.gnb.ca/content/gnb/en/departments/esic/overview/content/what_is_social_development.html (erişim tarihi: 03 Şubat 2020).
- Okeanos Cruise, “L’histoire des Seychelles”. <https://www.okeanos-cruise.com/histoire-des-seychelles.php> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).
- Ordre des Experts-Comptables, “Ile Maurice”. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/fiches-pays/ile-maurice/presentation> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Ordre des Experts-Comptables, “Ile Maurice”. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/mauritius/investir-3> (erişim tarihi: 14 Şubat 2020).
- Ordre des Experts-Comptables, “Ile Maurice”. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/mauritius/economie-3> (erişim tarihi: 11 Mart 2019).
- Ordre des Experts-Comptables, “Les Comores”. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/comoros/investir-3> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- Ordre des Experts-Comptables, “Madagascar”. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/madagascar/economie-3> (erişim tarihi: 25 Ocak 2020).
- Ordre des Experts-Comptables, “Seychelles”. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/seychelles/investir-3> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

- Ordre des Experts-Comptables, ‘‘Seychelles’’. <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/seychelles/echanger-3> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Ordre des Experts-Comptables, <http://www.expert-comptable-international.info/fr/pays/seychelles/economie-3> (erişim tarihi: 24 Ocak 2019).
- Republic of Mauritius, ‘‘Assemblée nationale’’. <https://www2.govmu.org/FR/infoservices/govadministration/Pages/nationalassembly.aspx> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs, ‘‘Turkey-Africa Relations’’. <http://www.mfa.gov.tr/turkey-africa-relations.en.mfa> (Erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Republique de Maurice, ‘‘Histoire’’. <http://www.govmu.org/French/ExploreMauritius/Pages/History.aspx> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- République de Maurice, ‘‘Population et habitants’’. <http://www.govmu.org/French/ExploreMauritius/Geography-People/Pages/People-and-Population.aspx> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).
- RFI, ‘‘Madagascar: Erdogan réclame la fin des activités des proches de Fethullah Gülen’’. <http://www.rfi.fr/afrique/20170126-madagascar-erdogan-reclame-fin-activites-proches-fethullah-guelen>, (erişim tarihi: 25 Aralık 2017).
- Said, D., ‘‘La concurrence internationale en Afrique’’. <https://docplayer.fr/15293982-La-concurrence-internationale-en-afrique-dkhissi-said.html> (erişim tarihi: 15 şubat 2019).
- Saraléa, J. ‘‘Inde-Madagascar: Vers une coopération durable’’. <http://www.tresorpublic.mg/?p=32041> (erişim tarihi: 26 Ocak 2020).
- Schneider, E., ‘‘L’Afrique au carrefour d’une nouvelle ère de diplomatie économique : la nécessité de sortir des modèles d’investissement traditionnels’’. <https://www.iris-france.org/136154-lafrique-au-carrefour-dune-nouvelle-ere-de-diplomatie-economique-la-necessite-de-sortir-des-modeles-dinvestissement-traditionnels/> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).
- Sea-Seek, ‘‘Europa (Îles Eparses)’’. <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Europa-Iles-Eparses-> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).
- Sea-Seek, ‘‘Gulf of Aden’’. <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Gulf-of-Aden> (erişim tarihi 14 Ocak 2019).
- Sea-Seek, ‘‘Île Glorieuse (Îles Eparses)’’. <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Iles-Glorieuses-Iles-Eparses-> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).

- Sea-Seek, “Île Juan de Nova ou Île Corail (Îles Eparses)”. <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Ile-Juan-de-Nova-ou-Ile-Corail-Iles-Eparses-> (erişim tarihi:19 Ocak 2019).
- Sea-Seek, “Madagascar”. <https://www.sea-seek.com/ebook/Madagascar.pdf> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).
- Sea-Seek, “Mayotte”. <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Mayotte> (erişim tarihi: 19 Ocak 2019).
- Sea-Seek, “Port de Tamatave (Madagascar)”. <https://www.sea-seek.com/sites.php?lien=Port-de-Tamatave-Madagascar-> (erişim tarihi 14 Ocak 2019).
- Senrevision, “Les problèmes de développement du continent africain “. <https://senrevision.com/lessons/les-problemes-de-developpement-du-continent-africain/> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).
- SIB, “Investment Process”. <https://www.investinseychelles.com/investors-guide/investment-process> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).
- Société Générale, “Risque Pays de l’île Maurice: Economie”. <https://import-export.societegenerale.fr/fr/fiche-pays/ile-maurice/risque-pays-economie> (erişim tarihi:30 Nisan 2020)
- Sosyal-bilgiler.com, “Türkiye’nin Sınır Komşuları”. <http://www.sosyal-bilgiler.com/turkiye-genel-cografyasi/144-turkiyenin-sinir-komsulari.html> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- Subasi94, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye - Madagaskar İş Forumu” <https://www.youtube.com/watch?v=hbM3I3GMvMo> 24 Aralık 2017 (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Summa, “Summa to operate airport in Senegal”. <http://www.summa.com.tr/en/news/summa-to-operate-airport-in-senegal.htm> (erişim tarihi: 23 Ocak 2020).
- T.C Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, “Neden Türkiye”. <http://v1.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDIinTurkey.aspx> (erişim tarihi: 29 Şubat 2020).
- T.C Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, “Türkiye’de yatırım yapmak için nedenler”. <http://v1.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/livinginturkey/Pages/Welcome.aspx> (erişim tarihi: 10 Şubat 2020).
- T.C. Antananarivo Büyükelçiliği, “Büyükelçilik”. <http://antananarivo.be.mfa.gov.tr/Mission/About> (erişim tarihi: 03 Ocak 2018).
- T.C. Antananarivo Büyükelçiliği, “Büyükelçinin Özgeçmişi”. <http://antananarivo.be.mfa.gov.tr/Mission/Biography> (erişim tarihi: 20 Ocak 2020).

- T.C. Cumhurbaşkanlığı, “ Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi”.
<https://www.tccb.gov.tr/ozeldosyalar/turkiye-afrika/zirve/> (erişim tarihi: 12.Şubat 2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “ Türk Ekonomisindeki Son Gelişmeler”.
<http://www.mfa.gov.tr/turk-ekonomisindeki-son-gelistmeler.tr.mfa> (erişim tarihi: 17 Nisan 2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “ Türkiye - Komorlar Birliği Siyasi İlişkileri”.
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-komorlar-siyasi-iliskileri-.tr.mfa> (erişim tarihi: 03 Şubat 2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “ Türkiye - Morityus Siyasi İlişkileri”.
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-mauritius-federal-cumhuriyeti-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 10 Mart 2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Diplomatic Missions” <http://cd.mfa.gov.tr/mission/mission-list?clickedId=3> (erişim tarihi: 12 Şubat 2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Kuzey Atlantık Antlaşması Örgütü-NATO”.
<http://www.mfa.gov.tr/nato.tr.mfa> (erişim tarihi: 01 Mayıs 2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile İlişkiler”.
http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-ortadogu-ile-iliskileri.tr.mfa (erişim tarihi: 28 Şubat 2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye - Seyşeller Siyasi İlişkileri”.
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye---seyseller-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 20 Şubat 2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında bir Ortaklık Yaratan Anlaşma (Ankara Anlaşması)-12 Eylül 1963”. <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-avrupa-ekonomik-toplulugu-arasinda-bir-ortaklik-yaratan-anlasma-ankara-anlasmasi-12-eylul-1963-.tr.mfa> (erişim tarihi: 04 Şubat 2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye’nin Uluslararası Acil İnsan yardımları”.
http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insani-yardimlari.tr.mfa (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye-Afrika İlişkileri”. <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> (erişim tarihi: 28 Şubat 2020).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, “Turizm İstatistikleri”. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html> Erişim tarihi: 10 Şubat 2020.

- T.C. Ticaret Bakanlığı, ‘‘Temsilciliklerimize Ulaşabilirsiniz’’. <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/madagaskar/ticaret-temsilciliklerimiz/temsilciliklerimize-ulasabilirsiniz> (erişim tarihi: 30 Nisan 2020).
- T.C. Ticaret Bakanlığı, ‘‘Türkiye-Moritus Ticareti’’. <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/mauritius/ulke-profil/turkiye-ile-ticaret> (erişim tarihi: 01 Nisan 2020).
- T.C. Ticaret Bakanlığı, ‘‘Ülkelere Göre Dünya Ticareti 2005-2017’’. <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri-son/ulkelere-gore-dunya-ticareti-2005-2017> (erişim tarihi: 02 Mart 2019).
- T.C. Ticaret Bakanlığı, ‘‘Yurtdışı Teşkilatı – Afrika’’. <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika> (erişim tarihi: 02 Haziran 2019).
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, ‘‘Mega Projeler’’. <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/yatirim-programi/uab-megaprojeler.pdf> (erişim tarihi: 12.şubat 2020).
- TABEF, ‘‘Bilateral Relation’’. <http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/bilateral-relations.html> (erişim tarihi: 12 şubat 2020).
- TABEF, ‘‘III. Türkiye - Afrika Ekonomi ve İş Forumu’’. <http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/tr/> (erişim tarihi: 27 şubat 2020).
- TABEF, ‘‘Past Forums’’. <http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/about-past-forums.html> (erişim tarihi: 20 Ocak 2018).
- Tasam, ‘‘Türkiye ile Afrika Arasındaki Ekonomik ve Ticari İlişkiler’’. http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/turkiye_ile_afrika_arasindaki_ekonomik_ve_ticari_iliskiler_8f958eff-55b9-446e-b0bb-f23670952c8e.pdf (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- Teiga, M. B., ‘‘Pourquoi l’afrique ne se developpe pas’’. <http://www.slateafrique.com/20967/pourquoi-afrique-ne-se-developpe-pas-economie-corruption-agriculture> (erişim tarihi: 15 şubat 2019).
- The New york Times, ‘‘52 Places to Go in 2017’’. <https://www.nytimes.com/interactive/2017/travel/places-to-visit.html> (erişim tarihi: 04 nisan 2020).
- The White House, ‘‘President Donald J. Trump’s Africa Strategy Advances Prosperity, Security, and Stability’’. <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-africa-strategy-advances-prosperity-security-stability/> (erişim tarihi: 01 Nisan 2019).

- The World Bank, ‘‘The World Bank In Madagascar’’. <https://www.worldbank.org/en/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 15 şubat 2020).
- The World Bank, ‘‘The World Bank In Comoros’’. <https://www.worldbank.org/en/country/comoros/overview> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- The World Bank, ‘‘World Bank Open Data’’. <https://data.worldbank.org/> (erişim tarihi: 1 Mayıs 2020).
- The World Bank, ‘‘World Bank Open Data’’. <https://databank.banquemondiale.org/reports.aspx?source=2&country=COM#> (erişim tarihi: 30 nisan 2020).
- The World Bank, ‘‘World Bank Open Data’’. <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=MUS> (erişim tarihi:30 Nisan 2020).
- TİKA, ‘‘hakkımızda’’. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649> (erişim tarihi: 25 şubat 2020).
- TİKA, ‘‘Komorlu İtfaiyecilere Eğitim Desteği’’. http://www.tika.gov.tr/tr/haber/komorlu_itfaiyecilere_egitim_destegi-37153 (erişim tarihi: 03 şubat 2020).
- TİKA, ‘‘Komorlu Öğrencilere Eğitim Desteği’’. http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika%27dan_komorlu_ogrencilere_egitim_destegi-46777 (erişim tarihi: 03 şubat 2020).
- TRT Français, ‘‘Electricité: La Turquie illumine la capitale malgache’’. <https://www.trt.net.tr/francais/afrique-asie/2017/11/30/electricite-la-turquie-illumine-la-capitale-malgache-858447> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- TRT Français, ‘‘La Turquie et Madagascar signent quatre accords’’. <http://www.trt.net.tr/francais/economie/2017/01/26/la-turquie-et-madagascar-signent-quatre-accords-659164> (erişim tarihi: 03 Ocak 2019).
- TÜİK, ‘‘Anahtar Göstergeler’’. <http://www.tuik.gov.tr/Start.do> (erişim tarihi: 16 şubat 2020).
- TÜİK, ‘‘Dış Ticaret İstatistikleri’’. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (erişim tarihi: 01 Mayıs 2020)
- Türkiye Kültür Portalı, ‘‘Selçuklu Devri Kronoloji’’. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/kronoloji> (erişim tarihi: 25 Ocak 2019).

- UNDP, “Human Development Report 2016”.
<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/2016-human-development-report.html> (erişim tarihi: 22 Ocak 2019).
- Voice of America, “L’île Maurice: stabilité politique et prospérité économique”.
<https://www.voaafrique.com/a/l-%C3%AEle-maurice-stabilit%C3%A9-politique-et-prosp%C3%A9rit%C3%A9-%C3%A9conomique/5156036.html> (erişim tarihi: 13 Nisan 2020).
- Voice of America, “L’Afrique pourrait perdre 20 millions d’emplois à cause du coronavirus, selon l’Union africaine”.
<https://www.voaafrique.com/a/l-afrique-pourrait-perdre-20-millions-d-emplois-%C3%A0-cause-du-coronavirus-selon-l-ua/5362072.html> (erişim tarihi: 15 Nisan 2020).
- Welcomeurope, “FED - Fonds Européen de Développement”.
https://fr.welcomeurope.com/subventions-europennes/fed-fonds-europ-d-veloppement-350+250.html#tab=onglet_details (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).
- WildMadagascar.Org, “Economy of Madagascar”.
<http://www.wildmadagascar.org/overview/economy.html> (erişim tarihi: 07 Mart 2019).
- World Bulletin, “Mapping Africa’s natural resources”.
<https://www.worldbulletin.net/world/mapping-africas-natural-resources-h191272.html> (erişim tarihi: 20 Mart 2020)
- World Population Review, “Africa Population 2020”.
<http://worldpopulationreview.com/continents/africa-population/> (erişim tarihi: 15 Şubat 2019).

EKLER

Ek 1-Afrika Siyasi Haritası.....	129
Ek 2-Afrika'nın Doğal Kaynaklarına Genel Bakış	129
Ek 3-Türkiye Haritası	130
Ek 4-Türkiye Kimliği	130
Ek 5-Hint Okyanusu Haritası.....	131
Ek 6-Madagaskar Kimliği ve Genel Bilgileri	131
Ek 7-Madagaskar Haritası	132
Ek 8-Mauritius Kimliği ve Genel Bilgileri	133
Ek 9-Mauritius Haritası.....	133
Ek 10-Komorlar Haritası.....	134
Ek 11-Komorlar Kimliği ve Genel Bilgileri	135
Ek 12-Seyşeller Haritası.....	135
Ek 13-Seyşeller Kimliği ve Genel Bilgileri	136
Ek 14-COI Ülkelerin Siyası Haritası	136
Ek 15-COI Ülkelerinin Uluslararası Kuruluşlar Üyelikleri.....	137
Ek 16-2016 Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumuna Katılan Firmaların Listesi.....	137

Ek 1-Afrika Siyasi Haritası⁴⁰⁶

Ek 2-Afrika'nın Doğal Kaynaklarına Genel Bakış⁴⁰⁷

⁴⁰⁶ <https://www.mapsofworld.com/africa-political-map.htm> (erişim tarihi: 20 Mart 2019)

⁴⁰⁷ <https://www.worldbulletin.net/world/mapping-africas-natural-resources-h191272.html> (erişim tarihi: 20 Mart 2020)

Ek 3-Türkiye Haritası⁴⁰⁸Ek 4-Türkiye Kimliği⁴⁰⁹

Bayrak	
Resmi Adı:	Türkiye Cumhuriyeti
Kısa Adı:	Türkiye
Yönetim Biçimi:	Demokratik Başkanlık Cumhuriyeti/ Yasama Organı Türkiye Büyük Millet Meclisi
Cumhurbaşkanı:	Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkan yardımcısı	Fuat Oktay
Başkent:	Ankara
Diğer Şehirler:	İstanbul, İzmir, Bursa , Antalya, Adana,..
Nüfusu:	83.155.997 (TÜİK 2019)
Yüzölçümü:	783.562 km ²
Bağımsızlık Tarihi	29 Ekim 1923
Etnik Gruplar:	%70-75 Türk, %19 Kürt, diğer %7-12 (2016 tahmini)
Resmi Dil:	Türkçe
Din:	%99.8 Müslüman (çoğunlukla Sünni), %0.2 diğer (çoğunlukla Hristiyanlar ve Yahudiler)
Para Birimi:	Türk lirası (TRY)
Telefon Kodu:	+90
Internet LTD kodu	.tr

⁴⁰⁸ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/TU-map.gif> (erişim tarihi: 20 Mart 2019)

⁴⁰⁹ Türkiye Cumhuriyeti Bakanlıkları'nın internet sayfalarında. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Ek 5-Hint Okyanusu Haritası⁴¹⁰

Ek 6-Madagaskar Kimliği ve Genel Bilgileri⁴¹¹

Bayrak	
Resmi Adı:	Madagaskar Cumhuriyeti, Repoblikan'i Madagasikara (Malgaşça)
Kısa Adı:	Madagaskar
Yönetim Biçimi:	Yarı Başkanlık sistemi Temsilî demokratik cumhuriyet
Cumhurbaşkanı:	Andry Nirina Rajoelina (19 Ocak 2019'dan itibaren ve beş yıllık süreç için seçilmektedir)
Başbakanı:	Christian Ntsay (21 Ocak 2019'dan itibarıyla)
Başkent:	Antananarivo
Diğer Şehirler:	Diégo-Suarez, Antsirabe, Mahajanga, Toamasina, Fianarantsoa, Tuléar
Nüfusu:	25 683 610 (Temmuz 2018 tahmini) ⁴¹²
Yüzölçümü:	587 041 km ² ⁴¹³
Bağımsızlık Tarihi:	26 Haziran 1960 (Fransa'dan)
Sehitler Günü	29 Mart / 29 Mart 1947
Etnik Gruplar:	Malay Endonezyalı, Afrikalı ve Malay Endonezyalı karışımı, Arap, Fransız, Hintli, Kreol ve Komorlu.
Resmi Diller:	Malgaşça ve Fransızca
Din:	% 52'si animizm ve atalara tapınma % 41 Hristiyan (%23 katolik mezhebi , %18 protestan mezhebi) % 7'si İslamiyet ⁴¹⁴
Para Birimi:	Ariary (MGA)

⁴¹⁰ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/XO-map.gif> (erişim tarihi 21 Ocak 2019).

⁴¹¹ Madagaskar Cumhuriyeti Bakanlıkları'nın internet sayfalarında. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır (2018).

⁴¹² <https://www.worldbank.org/en/country/madagascar/overview> (erişim tarihi: 15 Şubat 2020).

⁴¹³ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ma.html> (erişim tarihi 21 Ocak 2019).

⁴¹⁴ <http://www.cosmovisions.com/MadagascarTable.htm> (erişim tarihi: 18 Ocak 2019).

Ek 7-Madagaskar Haritasi⁴¹⁵

⁴¹⁵ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/attachments/maps/MA-map.gif> (erişim tarihi: 18 Ocak 2019).

Ek 8-Mauritius Kimliği ve Genel Bilgileri⁴¹⁶

Bayrak	
Resmi Adı:	Mauritius Cumhuriyeti
Kısa Adı:	Mauritius
Yönetim Biçimi:	Cumhuriyet ve Parlamenter Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı:	Prithvirajsing Roopun (2 Aralık 2019'dan itibaren)
Cumhurbaşkanı yardımcısı	Eddy Boissézon (2 Aralık 2019'dan itibaren)
Başbakanı:	Pravind Jugnauth
Başkent:	Port Louis (nüfus. 148 000)
Diğer Şehirler:	Beau Bassin and Rose Hill (105 000), Vacoas-Phoenix (100 000), Curepipe (80 000), Quatre Bornes (80 000).
Nüfusu:	1, 265,303 (Dünya Bankası 2018)
Yüzölçümü:	2,040 km ²
Bağımsızlık Tarihi:	12 Mart 1968 (İngiltere'den) 12 Mart 1992'de cumhuriyet oldu).
Etnik Gruplar:	68 % Hint-Mauritians, 27 % Creoles, 3 % Çin-Mauritians, 2 % Fransız-Mauritians.
Din	%48,5 Hindu, %26,3 Roma Katolik, %17,3 Müslüman, diğer %6,4 Hristiyan, % 0,6 diğer, %0,7 hiçbir, %0,1 tanımlanmamış
Resmi Diller:	Fransızca, İngilizce (resmi), Creole (ortak), Hintçe, Urduca, Hakka, Bhojpuri. Okuryazarlık oranı: %85-90
Para Birimi:	Mauritius rupisi (MUR)

Ek 9-Mauritius Haritası⁴¹⁷

⁴¹⁶<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mp.html> (Erişim tarihi: 22 Ocak 2019); . Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

⁴¹⁷<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/MP-map.gif> (erişim tarihi: 04 Ocak 2018).

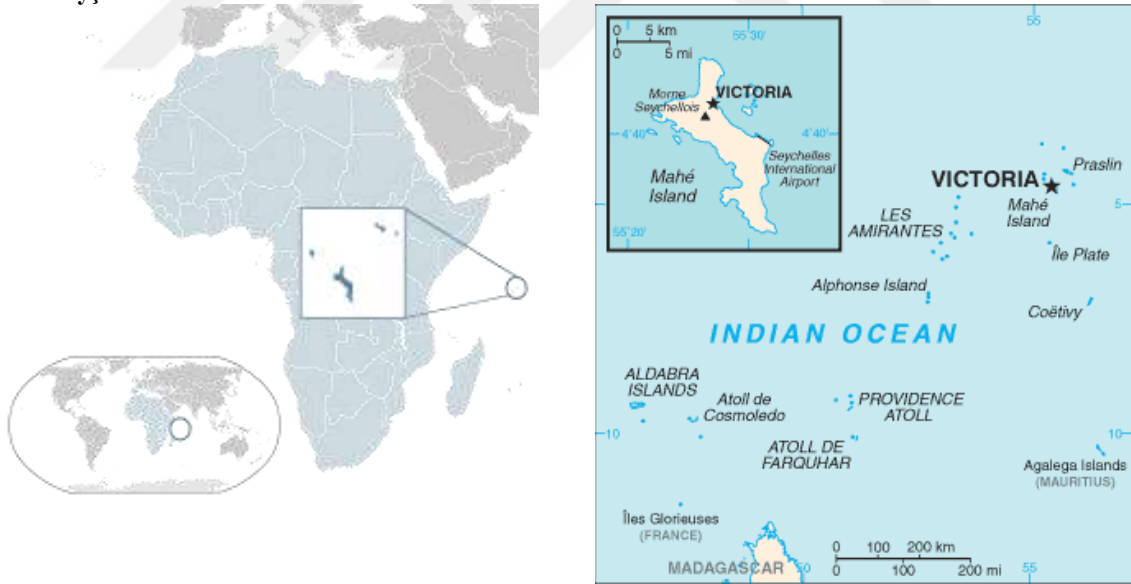
Bölge	Rodrigues	Agaléga	Cargados-Carajos
			

Ek 10-Komorlar Haritası⁴¹⁸

⁴¹⁸ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/CN-map.gif> (erişim tarihi: 12 Nisan 2019)

Ek 11-Komorlar Kimliği ve Genel Bilgileri⁴¹⁹

Bayrak	
Resmi Adı:	Komorlar Birliği Union des Comores (Fransızca) ya da Udzima wa Komori
Kısa Adı:	Komorlar
Yönetim Biçimi:	Cumhuriyet , Federal Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı:	Azali Assoumani (11 Mayıs'tan itibaren)
Başkent:	Moroni (nüfus. 60,000)
Diğer Şehirler:	Mutsamudu (nüfus. 20,000), Fomboni, Mamoutzou.
Nüfusu:	832,322 (Dünya Bankası 2018'de)
Yüzölçümü:	2,235 km² Büyük adalar: Grande Comore, Anjouan, Moheli ve Mayotte (Fransa tarafından yönetilir).
Bağımsızlık Tarihi:	6 Temmuz 1975 (Fransa'dan Mayotte Fransız yönetiminde kalır).
Etnik Gruplar:	Antalote, Cafre, Makoa, Oimatsaha, Sakalava (Madagaskarlı).
Din	%98 Sünni Müslüman, %2 Roma Katolik
Diller:	Shikomor (Komorlar dili), Arapça, Fransızca, Swahili. Okur yazarlık oranı: %57.
Para Birimi:	Comoran Franc (KMF)

Ek 12-Sejšeller Haritası⁴²⁰

⁴¹⁹Komor Birliği Cumhuriyeti Bakanlıkları'nın internet sayfalarında. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır (2019).

⁴²⁰<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/attachments/maps/SE-map.gif> (erişim tarihi: 18 Haziran 2019).

Ek 13-Seyşeller Kimliği ve Genel Bilgileri⁴²¹

Bayrak	
Resmi Adı:	Seychelles Creole: Repiblik Sesel ya Republic of Seychelles (İngilizcesi), République des Seychelles (Fransızca)
Kısa Adı:	Seychelles
Yönetim Biçimi:	Çok partili Cumhuriyet.
Cumhurbaşkanı:	Danny Faure (16 Ekim 2016'dan itibaren)
Başbakanı:	Vincent MERITON (28 Ekim 2016'dan itibaren)
Başkent:	Victoria
Diğer Şehirler:	Mahé, Praslin, La Digue
Nüfusu:	96,762 (Dünya Bankası 2018'de)
Yüzölçümü:	455 km ²
Bağımsızlık Tarihi:	29 Haziran 1976 (İngiltere'den).
Etnik Gruplar:	Creole (Avrupa, Asya ve Afrika).
Dinler	%86.6 Katolik, %6.8Anglikan Kilisesi, %2.5diğer Hristiyanlar, %2Hinduizm , %1 İslam ve diğer %1.1
Diller:	Resmi diller, Seychelles Creole (kreol seselwa), İngilizce ve Fransızca'dır. Okur Yazarlık oranı: % 60-80 arası.

Ek 14-COI Ülkelerin Siyasal Haritası⁴²²

⁴²¹ Seyşeller Cumhuriyeti Bakanlıkları'nın internet sayfalarında. Verileri kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır (2018).

⁴²² <https://www.commissionoceanindien.org/> (erişim tarihi: 20 Ocak 2019).

Ek 15-COI Ülkelerinin Uluslararası Kuruluşlar Üyelikleri⁴²³

MEVCUT OLAN ORTAKLAR	KOMORLAR	MADAGASKAR	MAURITIUS	REUNION	SEYŞELLER
BM	x	x	x	x	x
IMF	x	x	x	x	x
OIF	x	x	x	x	x
Commonwealth			x		x
AU	x	x	x		x
COMESA	x	x	x		x
SADC	x	x	x		x
BAD	x	x	x		x
Arap Ligi	x				
İİT	x				
Hint Okyanus Kıyı Bölgesel İşbirliği Derneği	x	x	x	x	x

Ek 16-2016 Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumuna Katılan Firmaların Listesi⁴²⁴

#	SEKTÖR	ÜLKE	FİRMALAR
01	Tarım ve Hayvancılık, Enerji ve Çevre, Üretim Sektörü, Maden, Kamu İşleri	Komorlar	Union Des Chambres de Commerce, d'Industrie et d'Agriculture des Comores
02		Komorlar	Que Des Marques
03	Ticaret, Endüstri ve Hizmet Sektörleri	Madagaskar	FCCIM,
04	Ticaret, Endüstri ve Hizmet Sektörleri	Madagaskar	Groupement des Entreprises de Madagascar
05	Ticaret, Endüstri ve Hizmet Sektörleri	Madagaskar	Fivondronan'ny Mpandraharaha eto Madagasikara (FIVMPAMA)
06	STK	Madagaskar	Ds Plus
07	Güvenlik Sistemleri, Enerji Ve Çevre Hizmetleri	Mauritius	The Brandhouse Ltd
08	Çiçek Üretimi, Tarım Ve Hayvancılık, Tekstil	Mauritius	The Brandhouse Ltd
09	Otomobile , Otomobile Yedek Parçaları, Gıda	Seyseller	Herman Maria Co (Pty) Ltd
10	Tarım- Hayvancılık	Seyseller	Naturelle Trading
11	Ulaşım, Lojistik Hizmetler	Seyseller	Seychelles Investment Board (SIB)
12	Tarım - Hayvancılık	Seyseller	Seychelles Trading Company Ltd
13	Tarım- Hayvancılık	Seyseller	Ramco Group
14	Turizm	Seyseller	The Avalon Spa / Coco Sey /Delia

⁴²³ COI (2012). Rapport annuel.⁴²⁴ <http://www.turkeyafricaforum.org/tabef/tr/> (Erişim tarihi:20 Haziran 2020).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Jacquelin ELIZARA
Doğum Yeri – Tarihi	Antalaha Madagaskar- 04 Aralık 1986
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	• Lycee Mixte Antalaha (Bacc Serie C) - Madagaskar
Lisans Diploması	• İletişim ve Alman Dili – Universite d’Antananarivo (Madagaskar) • Girişimcilik ve İşletme Yönetimi - University of South Africa (GüneyAfrika)
Kurs ve Sertifika Bilgileri	• Kültürlerarası İletişim- Universität Bayreuth (Almanya) • Uluslararası İlişkiler’deki Alman Dili - Universität Chemnitz (Almanya) • “Tek Kuşak Bir Yol”projesi kapsamında eğitim- Çin Ticaret Bakanlığı ve Çin Uluslararası Ticaretin Desteklenmesi Konseyi (CCPIT)- (Çin) • İhracat stratejisi ve planı - Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Madagaskar • Liderlik ve İşletme Yönetimi- Madagaskar Gençlik Bakanlığı
Yüksek Lisans Diploması	• Akdeniz Üniversitesi Antalya (Türkiye)
Yabancı Dil / Diller	• Madagaskar Dili (Ana dil), Fransızca, İngilizce, Almanca, Türkçe.
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	• “Junge Akademie”’Departmanı Hamburg Ticaret Odası (Almanya)
Projeler	• Madagaskar Startup ve KOBİ'lerin İş Modeli Kavramı oluşturmaları (Örneğin: Aide Cyber’in Business Model Canvas) • Antananarivo, Fianarantsoa, Vakinankaratra Ticaret ve Sanayi Odaları’nın Business Center hazırlaması ve kurulması. • Sofia, Fort-Dauphin, Diego, Majunga, Antananarivo ve Vakinankaratra Ticaret ve Sanayi Odaları’nın "İhracat İş Planı"nın oluşturmaları • Madagaskarlı Ticaret ve Sanayi Odaları’nın Mesleki Eğitiminin Koordinasyonu
Çalıştığı Kurumlar	• Madagaskar Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu (FCCI Madagascar) • COMESA Business Council, UCCIOI,.. Madagaskar’ın Temsilcisi olarak • Hamburg Ticaret Odası (Handelskammer Hamburg) • AIDE CYBER-MADA GLOBAL VISION T. (Madagaskar)
E-Posta	elizarajacquelin@yahoo.fr ve jacquelin.elizara@gmail.com